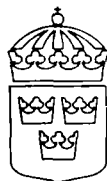

Utrikesutskottets betänkande

1988/89:UU18

Internationellt utvecklingssamarbete

1988/89
UU18

Sammanfattning av betänkandet

I detta betänkande behandlas den del av regeringens budgetproposition som avser utvecklingssamarbetet (littera C i bil. 5 till prop. 1988/89:100) samt de motioner som väckts i anslutning till propositionen.

Regeringen föreslår att anslagen till det svenska utvecklingssamarbetet under budgetåret 1988/89 liksom tidigare skall uppgå till en procent av bruttonationalintäkten, vilket innebär 11 660,9 milj.kr.

Mer än hälften av detta bistånd administreras av SIDA och går till långsiktigt samarbete med de svenska programländerna eller används för katastrofbistånd, humanitärt bistånd eller bistånd som förmedlas genom svenska enskilda organisationer. Något under en tredjedel förmedlas av FN-organen eller Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna. En betydande del av biståndet används i samarbete med andra givarländer och med Världsbanken och IMF för att ge stöd till särskilt skuldyngda u-länder. Återstoden utbetalas genom ett antal andra svenska myndigheter: forskningsbistånd genom SAREC, industribistånd genom SWEDFUND, stöd åt u-landsimport genom IMPOD och u-krediter och tekniskt-ekonomisk samarbete genom BITS.

För en närmare redovisning för de olika biståndsformerna hänvisas till texten i betänkandet.

Regeringen föreslår vissa förändringar i fördelningen av biståndsmedlen. Beslutet förra året att införa miljöhänsyn som ett nytt biståndsmål följs av en fortsatt ökad betoning av miljöbiståndet. Särskilda budgetposter för detta ändamål föreslås inom såväl det multilaterala som det bilaterala biståndet. Katastrofposten föreslås få en kraftig höjning samtidigt som användningen av den vidgas till att omfatta även återuppbyggnadsarbete. Likaså får anslagsposten för bistånd genom enskilda organisationer en väsentlig påfyllnad. En fortsatt betoning av det demokratiinriktade biståndet görs.

Arbetet på att finna former att lindra de fattigaste ländernas skuldbörda fortsätter och nya medel begärs för ändamålet.

I propositionen anmäls vidare att en nordisk utredning om FN:s roll i utvecklingssamarbetet tillsatts och att en kommitté fått i uppgift att se över organisation och arbetsformer i det bilaterala biståndet.

I anslutning till biståndspropositionen har väckts ca 40 motioner. Partimotioner har väckts av moderata samlingspartiet (U218), folkpartiet (U202), centerpartiet (U230), vänsterpartiet kommunisterna (U210, U214, U217,

U226, U228, U229 och U543 yrkandena 16 och 17) och miljöpartiet (U219 och U236). 1988/89:UU18

Partimotionerna föreslår ett antal förändringar av regeringens förslag. Folkpartiet och vänsterpartiet kommunisterna yrkar på att som ett nytt mål för biståndets storlek skall sättas två procent av BNI. De båda partierna förordar i detta syfte att biståndsramen redan för nästa budgetår höjs. I partimotionerna U218 (m), U202 (fp) och U230 (c) föreslås att ytterligare medel skall avsättas för demokratibistånd. Vidare föreslår moderata samlingspartiet att en särskild strategi skall utarbetas i syfte att främja demokrati-stödande insatser i det svenska biståndet. Folkpartiet föreslår i liknande syfte att de svenska politiska partierna skall ges bättre möjligheter att delta i demokratiuppbyggnad i u-länderna.

Miljöpartiet föreslår att självtillit skall införas som ett sjätte biståndsmål.

Folkpartiet och centerpartiet motsätter sig regeringens förslag att Sveriges deltagande i FNs Namibiastyrka skall finansieras med biståndsmedel. (På grund av sydafrikanska invändningar kom Sverige sedermera inte att delta i UNTAG.)

Flera partimotioner förespråkar kraftfullare insatser på miljöområdet, bl.a. för skydd av tropiska skogar. Moderata samlingspartiet önskar att anslagsposten för bilateralt miljöbistånd höjs med 100 milj.kr. och centerpartiet med 125 milj.kr. utöver regeringens förslag, medan vänsterpartiet kommunisterna och miljöpartiet yrkar på en höjning till 500 resp. 465 milj.kr.

Moderata samlingspartiet vill vidare att ingen landram skall sättas ut för Vietnam nästa budgetår. Folkpartiet föreslår en avvecklingsplan för biståndet till Vietnam och en lägre landram nästa budgetår, medan vänsterpartiet kommunisterna föreslår ett ytterligare påslag på landramen.

Folkpartiet föreslår att Uganda och Filippinerna skall göras till nya programländer. Vänsterpartiet kommunisterna har samma förslag vad beträffar Kampuchea.

Vänsterpartiet kommunisterna vill avveckla u-kreditsystemet. Även folkpartiet och centerpartiet har invändningar mot u-krediterna.

Vänsterpartiet kommunisterna motsätter sig att en stor del av de medel som regeringen föreslår för skuldlättnader skall användas för program i samarbete med IMF och Världsbanken och förordar i stället att beloppen utnyttjas för en omfattande avskrivning av de fattigaste ländernas skulder. Miljöpartiet är också kritiskt mot propositionens avsnitt om skuldlättnader och föreslår i stället att medlen används bl.a. för miljöbistånd.

Moderata samlingspartiet, centerpartiet, vänsterpartiet kommunisterna och miljöpartiet föreslår alla att biståndspolitiska utredningar med något olika inriktning tillsätts för att göra en översyn av biståndets framtida inriktning och omfattning. Folkpartiet begränsar sig till att föreslå en översyn av det multilaterala biståndet.

I fråga om utvecklingssamarbetets allmänna inriktning och principerna för det råder i stor utsträckning enighet mellan samtliga partier. *Utskottets majoritet* ansluter sig på de flesta punkter till regeringens förslag och avstyrker därmed motionsyrkandena.

Ifråga om anslagsposten för bilaterala miljöinsatser bifaller emellertid

utskottet förslaget i motion U218 (m) och föreslår en höjning med 100 milj. kr. till 225 milj. kr. i förhållande till regeringens proposition. Medel för denna höjning tas från det belopp som hade reserverats för Sveriges deltagande i den FN-styrka (UNTAG) som skall bistå vid Namibias övergång till självständighet. Vidare föreslår utskottet att återstoden av de medel som avsatts för UNTAG skall användas för bilaterala och multilaterala insatser i Namibia.

Vidare är utskottet enigt om att föreslå riksdagen att biståndsmedel i fortsättningen inte skall få användas för att betala den extra kostnad som det innebär om spannmål för biståndssändamål köps upp till svenska regleringspriser i stället för till världsmarknadspris.

Utskottets majoritet (s och fp) beslutade också att i enlighet med förslaget i folkpartimotionen uttala sig för att en översyn skall göras av det multilaterala biståndet. Övriga partier (m, c, vpk och mp) yrkar i reservationer på att en bred biståndspolitisk utredning skall tillsättas. De borgerliga partierna och miljöpartiet föreslår ett större anslag för bistånd genom enskilda organisationer.

Oppositionspartiernas från utskottsmajoriteten avvikande förslag framgår i övrigt av reservationerna i betänkandet.

TREDJE HUVUDTITELN

Internationellt utvecklingssamarbete

Propositionen

Regeringen framlägger i proposition 1988/89:100, bilaga 5, följande förslag under littera C vari yrkas:

1. att riksdagen godkänner de riktlinjer för internationellt utvecklingssamarbete som förordas under rubriken Prioriteringar i Sveriges bistånd.
2. att riksdagen godkänner vad som förordas under rubriken Biståndsanslagen m.m.

C 1

1. att riksdagen godkänner de riktlinjer för multilateralt utvecklingssamarbete som förordats i propositionen,
2. att riksdagen godkänner de gjorda utfästelser som angivits i propositionen,
3. att riksdagen bemyndigar regeringen att göra de utfästelser, åtaganden och utbetalningar som härutöver föreslagits i propositionen,
4. att riksdagen till Bidrag till internationella biståndsprogram för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag av 3 433 505 000 kr.

C 2

1. att riksdagen godkänner de riktlinjer och bidrag för utvecklingssamarbete genom SIDA som förordats i propositionen,
2. att riksdagen bemyndigar regeringen att göra de utfästelser och åtaganden som föreslagits i propositionen,

3. att riksdagen till Utvecklingssamarbete genom SIDA för budgetåret 1988/89:UU18
1989/90 anvisar ett reservationsanslag av 6 090 000 000 kr.

C 3

1. att riksdagen godkänner de riktlinjer och bidrag som förordats i propositionen under rubriken Andra biståndsprogram,

2. att riksdagen bemyndigar regeringen att göra de utfästelser och åtaganden som föreslagits i propositionen,

3. att riksdagen till Andra biståndsprogram för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag på 1 647 334 000 kr.

C 4

att riksdagen till Styrelsen för internationell utveckling (SIDA) för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 222 041 000 kr.

C 5

att riksdagen till Styrelsen för u-landsutbildning i Sandö (Sandö U-centrum) för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 21 830 000 kr.

C 6

att riksdagen till Styrelsen för u-landsforskning (SAREC) för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 11 140 000 kr.

C 7

att riksdagen till Nordiska afrikainstitutet för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 4 439 000 kr.

C 8

att riksdagen till Beredningen för internationellt tekniskt-ekonomiskt samarbete (BITS) för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 6 708 000 kr.

C 9

att riksdagen till Information för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag på 30 350 000 kr.

Motioner

1988/89:U202 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ökat bistånd,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en minskning av andelen bundet bistånd,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om systemet med u-krediter,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om merkostnad vid upphandling av spannmål för livsmedelsbistånd,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till uppbyggande av en demokratisk infrastruktur i våra mottagarländer,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till stiftelser för bistånd till opinionsbildande organisationer i u-länder,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att hävda de demokratiska värdena i biståndsdialogen,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökat utrymme för demokratimålet i biståndspolitiska beslutsunderlag,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen skall ta initiativ till en årlig oberoende redovisning om förhållandena beträffande demokrati och mänskliga rättigheter i våra mottagarländer,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att det bistånd som förmedlas via enskilda organisationer skall öka till en miljard kr. inom fem år,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avbrytande och avveckling av bistånd,

12. att riksdagen beslutar göra Uganda till nytt programland för svenskt bistånd,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bistånd till Somalia och Sudan,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bistånd till Polisario,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bistånd till Nepal,

16. att riksdagen beslutar göra Filippinerna till nytt programland för svenskt bistånd,

17. att riksdagen hos regeringen begär en plan för avveckling av biståndet till Vietnam till 1990 i biståndspolitiskt ordnade former,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av biståndet till Etiopien,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bistånd till offren för kriget i Eritrea,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bistånd till naturvårdande insatser,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samordning av Sveriges agerande vad gäller miljö, markvård och energi i internationella sammanhang,

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till inhemskt enskilt företagande, hantverk, småindustri och lantbruk,

23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bistånd till familjeplanering,

24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att minst en miljard kr. bör avdelas för aids-bistånd under den närmaste femårsperioden,

25. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett handlingsprogram för kvinnobistånd i vart och ett av programländerna,

26. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en handläggare med huvudsakligt ansvar för s.k. kvinnofrågor på vart och ett av biståndskontoren,

27. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om u-landskvinnors situation på arbetsmarknaden,

28. att riksdagen hos regeringen begär en parlamentariskt förankrad samlad översyn av det multilaterala biståndet,

29. att riksdagen beslutar höja biståndsramen med 200 milj.kr. utöver regeringens förslag för budgetåret 1989/90,

30. att riksdagen till UNDP för budgetåret 1989/90 anslår 20 milj.kr. utöver regeringens förslag eller således 680 milj.kr.,

31. att riksdagen till FN:s befolkningsfond UNFPA för budgetåret 1989/90 anslår 15 milj.kr. utöver regeringens förslag eller således 130 milj.kr.,

32. att riksdagen till IDA för budgetåret 1989/90 anslår 45 milj.kr. utöver regeringens förslag eller således 855,6 milj.kr.,

33. att riksdagen till UNICEF för budgetåret 1989/90 anslår 10 milj.kr. utöver regeringens förslag eller således 300 milj.kr.,

34. att riksdagen till UNRWA för budgetåret 1989/90 anslår 15 milj.kr. utöver regeringens förslag eller således 115 milj.kr.,

35. att riksdagen till FN:s flyktingkommissarie UNHCR för budgetåret 1989/90 anslår 25 milj.kr. utöver regeringens förslag eller således 170 milj.kr.,

36. att riksdagen för budgetåret 1989/90 bestämmer medelsramen för Vietnam till 100 milj.kr. mindre än regeringen föreslagit eller således 200 milj.kr.,

37. att riksdagen för budgetåret 1989/90 bestämmer medelsramen för Laos till 15 milj.kr. mindre än regeringen föreslagit eller således 70 milj.kr.,

38. att riksdagen för budgetåret 1989/90 fastställer en landram för Uganda till 75 milj.kr.,

39. att riksdagen för budgetåret 1989/90 fastställer en landram för Filippinerna till 50 milj.kr.,

40. att riksdagen beslutar inrätta en anslagspost för Humanitärt bistånd i Asien och för budgetåret 1989/90 anslår 35 milj.kr.,

41. att riksdagen för budgetåret 1989/90 anslår 25 milj.kr. mer för Humanitärt bistånd i södra Afrika än regeringen föreslagit eller således 375 milj.kr.,

42. att riksdagen för budgetåret 1989/90 till Bistånd genom folkrörelser och andra enskilda organisationer anslår 50 milj.kr. utöver regeringens förslag eller således 625 milj.kr.,

43. att riksdagen för budgetåret 1989/90 till Särskilda program anslår 20 milj.kr. utöver regeringens förslag att användas för stöd till demokrati och mänskliga rättigheter,

44. att riksdagen för budgetåret 1989/90 till BITS tekniska bistånd anslår 20 milj.kr. utöver regeringens förslag eller således 230 milj.kr.,

45. att riksdagen för budgetåret 1989/90 till u-krediter anslår 100 milj.kr. mindre än regeringen föreslagit eller således 300 milj.kr.,

46. att riksdagen för budgetåret 1989/90 till SIDA:s administration anslår 10 milj.kr. utöver regeringens förslag eller således 232 041 000 kr.

1988/89:U204 av Magnus Persson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av stöd till av Appropriate Technology initierade utvecklingsprojekt.

1988/89:UU18

1988/89:U205 av Filip Fridolfsson och Hugo Hegeland (båda m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sveriges biståndsinsatser för u-länder i huvudsak skall utgöras av s.k. bundet bistånd.

1988/89:U206 av Birgitta Hambræus och Ivar Franzén (båda c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om verkställande av FN:s resolution A/C.2/43/L.69 23 nov. 88, angående Nya och förnybara energikällor.

1988/89:U207 av Ylva Annerstedt m.fl. (fp, m, c, vpk, mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ett ökat bistånd till UNIFEM.

1988/89:U208 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Swedish Handicaped International Aid (SHIA) och om nödvändigheten av att u-landsbiståndet i större utsträckning kommer handikappade till del.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:Sf266.

1988/89:U209 av Ingemar Eliasson m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige skall verka för en ökad betoning av naturvård i multilaterala biståndsorgan och andra internationella organisationer,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökade svenska insatser för skydd av kuster och den marina miljön,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om obligatoriska miljökonsekvensanalyser i det svenska biståndet,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förstärkt miljökompetens i den svenska biståndsorganisationen.

1988/89:U210 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att frågorna rörande stöd till skuldtyngda u-länder skall återföras till UD.

1988/89:U211 av Bertil Måbrink m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige i internationella sammanhang skall verka för regnskogarnas bevarande,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna om att Sverige i Världsbanken skall verka för att alla lån som gäller Amazonas skall ta grundläggande miljöhänsyn samt säkerställa ursprungsbefolkningens intressen,

3. att riksdagen hos regeringen begär att Sveriges representant i Världsbanken verkar för att ett moratorium införs för alla nya större projekt i Amazonas.

1988/89:U212 av Birthe Sörestedt och Maja Bäckström (båda s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att svensk spannmål som används för biståndssändamål skall upphandlas till världsmarknadspriser.

1988/89:U213 av Ulla Tillander och tredje vice talman Bertil Fiskesjö (båda c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om etablering av ett FN-universitet i Malmö för högre utbildning i medicinskt-tekniskt underhåll.

1988/89:UU18

1988/89:U214 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till projekt direkt inriktade på familjeförsörjande kvinnohushåll på landsbygden i södra Afrika.

1988/89:U215 av Anita Persson och Iris Mårtensson (båda s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av stödet till u-länderna när det gäller familjeplaneringsinsatser samt bidragen till de internationella organisationerna.

1988/89:U216 av Lars Svensson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om betydelsen av bistånd genom folkrörelserna samt värdet av en fortsatt ökning av den andel av det svenska biståndet som går genom folkrörelserna.

1988/89:U217 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär en brett förankrad parlamentarisk utredning om en övergripande u-landspolitik i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om inrättande av ett departement för u-landsfrågor,

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag om inrättande av ett statligt bolag för u-landshandel.

1988/89:U218 av Margaretha af Ugglas m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om handelns och den fria marknadens betydelse för utvecklingen i tredje världen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ett effektivare bistånd,

3. att riksdagen beslutar att tillsätta en parlamentarisk kommitté med uppgift att se över det svenska biståndet i enlighet med vad som i motionen anförts,

4. att riksdagen hos regeringen begär att RRV:s granskning av SIDA bl.a. skall ligga till grund för kommitténs arbete,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbetalningsmålets inverkan på biståndsgivningen,

6. att riksdagen hos regeringen begär att SIDA ges i uppdrag att utarbeta en strategi för hur Sverige skall stödja en demokratisk utveckling i samarbetsländerna,

7. att riksdagen beslutar att inrätta anslaget "Stöd till en demokratisk utveckling" och för budgetåret 1989/90 anvisa 100 milj.kr. för detta ändamål,

8. att riksdagen beslutar att inrätta ett fristående institut för främjande av mänskliga rättigheter, samt att för ändamålet anslå 5 milj.kr.,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av Sveriges stöd på miljöområdet,

10. att riksdagen beslutar att för särskilda miljöinsatser för budgetåret 1989/90 anvisa 100 milj.kr. utöver regeringens förslag, d.v.s. sammanlagt 225 milj.kr.,

11. att riksdagen godkänner de riktlinjer för biståndssamarbetet som anges under avsnittet Samverkan med näringslivet,

12. att riksdagen beslutar att importstödet skall bindas till upphandling i Sverige på sätt som förordas i motionen,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts under avsnittet Kvinnor i u-land,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts under avsnittet Enskilda organisationer,

15. att riksdagen beslutar att till Enskilda organisationer för budgetåret 1989/90 anvisa 75 milj.kr. utöver regeringens förslag,

16. att riksdagen godkänner de riktlinjer för utvecklingssamarbetet som anges under avsnittet Katastrofbistånd,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts under avsnittet Nya samarbetsländer,

18. att riksdagen godkänner de riktlinjer för biståndet som anges i avsnittet Södra Afrika,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Sveriges medverkan till en effektivisering av FNs biståndsorgan,

20. att riksdagen beslutar att för särskilda insatser i skuldyngda länder för budgetåret 1989/90 anvisa ett anslag av 440 milj.kr.,

21. att riksdagen beslutar att tillsätta en parlamentarisk arbetsgrupp för att analysera frågor om information i enlighet med vad som i motionen anförts,

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avveckling av bistånd,

23. att riksdagen beslutar att inga nya medel för budgetåret 1989/90 tillförs landramen för Vietnam,

24. att riksdagen begär att regeringen låter utarbeta en vitbok om de svenska biståndsprojekten i Vietnam,

25. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fördelning av anslagsposten Särskilda program,

26. att riksdagen beslutar att landramen för Tanzania fastställs till 400 miljoner kronor,

27. att riksdagen beslutar att landramen för Nicaragua fastställs till 150 miljoner kronor,

28. att riksdagen beslutar att ramen för regionala insatser i Centralamerika sätts till 85 miljoner kronor,

29. att riksdagen beslutar att öka anslaget till BITS med 40 milj.kr. och att dessa medel tas från anslaget för projektbistånd,

30. att riksdagen beslutar att till anslaget C 2. Utvecklingssamarbete genom SIDA för budgetåret 1989/90 anvisa ett reservationsanslag av 5 880 000 000 kronor,

31. att riksdagen beslutar att till anslaget C 3. Andra biståndsprogram för budgetåret 1989/90 anvisa ett reservationsanslag av 847 334 000 kronor,

32. att riksdagen beslutar att 600 000 000 kronor av reserverade medel under budgetåret 1989/90 får disponeras under anslaget C 3.

33. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av biståndet till Angola, 1988/89:UU18
34. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utformningen av biståndet till Etiopien,
35. att riksdagen hos regeringen begär en redovisning av biståndsinsatserna i Moçambique.

1988/89:U219 av Claes Roxbergh m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att till bistånd genom folkrörelser och andra enskilda organisationer anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 200 000 000 förhöjt anslag på sammanlagt 775 000 000 kronor,

2. att riksdagen beslutar att till särskilda miljöinsatser anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 340 000 000 kronor förhöjt anslag på sammanlagt 465 000 000 kronor,

3. att riksdagen beslutar att till Särskilda program (med särskild inriktning på kvinnors situation) anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 100 000 000 kronor förhöjt anslag på 428 000 000 kronor,

4. att riksdagen beslutar att under C 3.Andra biståndsprogram avslå förslaget om 640 000 000 kronor till särskilt skuldyngda länder och anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med motsvarande belopp reducerat anslag,

5. att riksdagen beslutar att avslå regeringens begäran om att få överskrida länderramen beträffande Indien,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ett sjätte biståndsmål bör inrättas, nämligen självtillit,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att biståndståndsanslaget till Etiopien budgetåret 1990/91 inte kan förbli oförändrat om inga tydliga tecken till konstruktiv fredsvilja från den etiopiska regeringens sida kan skönjas beträffande konflikterna i Eritrea och Tigray,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en parlamentarisk utredning bör tillsättas med uppgift att planera det svenska biståndets fortsatta utveckling utöver enprocentmålet.

1988/89:U220 av Ivar Virgin (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om stöd till aktionsplanen för att återställa de tropiska skogarna.

1988/89:U221 av Ingemar Eliasson m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om finansieringen av svenska fredsbevarande styrkor.

1988/89:U222 av Ragnhild Pohanka och Jill Lindgren (båda mp) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att Sverige snarast omprövar sitt bidrag till Världsbanken,

2. att riksdagen beslutar att Sverige inte bidrar till kraftverksbygget i Amazonas i Brasilien,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige bör kräva nya riktlinjer för Världsbanken och bara beviljar stöd till ekologiskt långsiktiga projekt,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige skall garanteras amorterings- och räntefrihet 25–50 år eller till dess att det i motionen angivna projektet ger överskott sedan befolkningens basförsörjning tryggats,

5. att Sverige i annat fall bör överväga utträde ur Världsbanken.

1988/89:U223 av Lennart Pettersson och Åke Wictorsson (båda s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om biståndsmedel till det arbete föreningen "Appropriate Technology Sweden" utför i utvecklingsländer för utveckling och överföring av anpassad teknik.

1988/89:U224 av Carl-Johan Wilson och Ingrid Ronne-Björkqvist (båda fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en utredning bör studera möjligheterna för SIDA att lämna bidrag till skilda insamlingsändamål motsvarande de belopp som insamlas av ideella hjälporganisationer och trossamfund.

1988/89:U225 av Per Gahrton (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en ökande andel biståndsmedel bör satsas på lokalt baserade ökenbekämpningsprojekt av det slag som för närvarande bedrivs med SIDA-stöd i Svensk-Sudanska föreningens regi i Sudan,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen sägs om behovet av att den totala svenska handels- och biståndspolitiken inriktas på att öka de fattiga ländernas självförtroende och inte på att tvinga in dem i ökat världsmarknadsberoende.

1988/89:U226 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att de av riksdagen antagna biståndspolitiska målen skall ligga till grund för Sveriges agerande för att lösa u-ländernas skuldproblem,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige bör verka för allmän avskrivning av lån till de fattigaste u-länderna, framför allt i Afrika,

3. att riksdagen begär av regeringen att ett nytt mått på utveckling, U5MR, införs,

4. att riksdagen begär att regeringen skall tillsätta en arbetsgrupp för att snabbtreda en svensk modell för att lösa skuldkrisen.

1988/89:U227 av Rosa Östh m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen ger regeringen till känna vad som anförts om behovet av insatser mot HIV/aids i tredje världen.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:So514.

1988/89:U228 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär en redogörelse för de ekonomiska, sociala och ekologiska följderna av Världsbankens och IMF:s verksamhet,

2. att riksdagen hos regeringen begär att regeringen tar initiativ i IMF för att förändra villkoren vid förhandlingar med skuldsatta u-länder om strukturanpassningsprogram så att dessa blir socialt acceptabla, motverkar kapitalflykt, stimulerar produktiva investeringar och en hållbar utveckling,

3. att riksdagen hos regeringen begär att regeringen tar initiativ i Världsbanken och IMF för att åstadkomma mer demokratiska röstregler,

4. att riksdagen hos regeringen begär att regeringen tar initiativ i Världsbanken för att skapa regionala rådgivande organ med NGO-deltagande.

1988/89:U229 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen till *Internationellt utvecklingssamarbete* för budgetåret 1989/90 anslår 1 166 090 000 kr. utöver regeringens förslag eller således 12 826 990 000 kr.,

2. att riksdagen uttalar att biståndsmålet 2% av BNI skall vara uppnått 1995,

3. att riksdagen till *UNICEF* för budgetåret 1989/90 anslår 30 000 000 kr. utöver regeringens förslag eller således 320 000 000 kr.,

4. att riksdagen till *UNWRA:s särskilda program på Västbanken och i Gaza-området* för budgetåret 1989/90 anslår 10 000 000 kr. utöver regeringens förslag eller således 20 000 000 kr.,

5. att riksdagen till *Internationella familjeplaneringsfederationen (IPPF)* för budgetåret 1989/90 anslår 25 000 000 kr. utöver regeringens förslag eller således 100 000 000 kr.,

6. att riksdagen till *UNCTAD/GATT:s internationella handelscentrum (ITC)* för budgetåret 1989/90 anslår 5 000 000 kr. utöver regeringens förslag eller således 25 000 000 kr.,

7. att riksdagen avslår regeringens förslag om anslag på 25 000 000 kr. för budgetåret 1989/90 till *Övrigt samarbete med utvecklingsbanker* för verksamheter som Världsbanksgruppen bedriver i Afrika,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige bör säga upp sitt medlemskap i IFC,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att merkostnad, som uppkommer vid leverans av svensk spannmål till FAC och IEFR genom att svenska inlösenpriser ligger över världsmarknadspriser, skall finansieras genom särskilt anslag som inte inkräktar på SIDA:s utrymme,

10. att riksdagen avslår regeringens förslag om anslag på 62 000 000 kr. för budgetåret 1989/90 till *NIB:s utvecklingsfond*,

11. att riksdagen beslutar att för budgetåret 1989/90 höja landramen för *Angola* med 30 000 000 kr. utöver regeringens förslag eller således 200 000 000 kr.,

12. att riksdagen beslutar att för budgetåret 1989/90 höja landramen för *Etiopien* med 20 000 000 kr. eller således 165 000 000 kr.,

13. att riksdagen hos regeringen begär en plan för att avveckla *Kenya* som programland,

14. att riksdagen avslår regeringens begäran om biståndsmedel för *URI-kraftverket i Indien*,

15. att riksdagen hos regeringen begär särskild proposition om *URI-kraftverkets utformning innan utfästelser om u-krediter eller andra biståndsmedel görs*,

16. att riksdagen beslutar att för budgetåret 1989/90 höja landramen för *Vietnam* med 100 000 000 kr. utöver regeringens förslag eller således 400 000 000 kr.,

17. att riksdagen hos regeringen begär förslag om att Kampuchea skall upptas som programland,

18. att riksdagen till *återuppbyggnadsinsatser i Kampuchea* för budgetåret 1989/90 anslår 50 000 000 kr.,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att *Särskilt miljöbistånd* skall lämnas till Vietnam, Laos och Kampuchea,

20. att riksdagen beslutar att för budgetåret 1989/90 höja landramen för *Nicaragua* med 30 000 000 kr. utöver regeringens förslag eller således 260 000 000 kr.,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att *Humanitärt bistånd* skall lämnas chilenska och paraguayanska flyktingar i Latinamerika,

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att *Humanitärt bistånd* skall lämnas chilenska flyktingar för att starta sysselsättningsskapande projekt efter hemkomsten,

23. att riksdagen till *Humanitärt bistånd i Latinamerika* för budgetåret 1989/90 anslår 10 000 000 kr. utöver regeringens förslag eller således 200 000 000 kr.,

24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att *Eritrea* skall erhålla ökat bistånd ur anslaget för Katastrofer m.m.,

25. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att *Polisario* för återuppbyggnaden i Västsahara skall erhålla ökat bistånd ur anslaget för Katastrofer m.m.,

26. att riksdagen till *Humanitärt bistånd i södra Afrika för projekt inriktade på familjeförsörjande kvinnohushåll på landsbygden* för budgetåret 1989/90 anslår 150 000 000 kr. utöver regeringens förslag eller således 500 000 000 kr.,

27. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att *PLO alternativt Palestinas regering* för återuppbyggnad på Västbanken och i Gaza-området skall erhålla ökat bistånd ur anslaget för Katastrofer m.m.,

28. att riksdagen till *Bistånd genom enskilda organisationer* för budgetåret 1989/90 anslår 25 000 000 kr. mindre än vad regeringen föreslagit eller således 550 000 000 kr.,

29. att riksdagen till *Särskilda miljöinsatser* för budgetåret 1989/90 anslår 375 000 000 kr. utöver regeringens förslag eller således 500 000 000 kr.,

30. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en betydande del av anslaget *Särskilda miljöinsatser* skall anslås till miljörelser i u-länder,

31. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att *Cuba* skall erhålla särskilt miljöbistånd ur anslaget Särskilda miljöinsatser,

32. att riksdagen till *Rekrytering/fältpersonal för utbildning av konsulter* för budgetåret 1989/90 anslår 7 000 000 kr. mindre än vad regeringen föreslagit eller således 74 000 000 kr.,

33. att riksdagen avslår regeringens förslag om anslag på 400 000 000 kr. till *BITS* för u-krediter,

34. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att allt bistånd till Filippinerna skall gå genom enskilda organisationer,

35. att riksdagen beslutar att 300 000 000 kr. av de totalt föreslagna 640 000 000 kr. för *Särskilda insatser i skuldyngda länder* skall disponeras av SIDA för avskrivning av programländernas skulder,

36. att riksdagen beslutar att 340 000 000 kr. av de totalt föreslagna 640 000 000 kr. för *Särskilda insatser i skuldyngda länder* skall disponeras av UD för avskrivning av u-ländernas skulder i första hand för frontstaterna i södra Afrika, Vietnam, Nicaragua m.fl. länder som är utsatta för USA:s handels-embargo,

37. att riksdagen om yrkandena 35 och 36 avslås, beslutar att föreslagna 640 000 000 kr. för *Särskilda insatser i skuldyngda länder* icke får användas för strukturanpassningsprogram med Världsbanken och IMF,

38. att riksdagen till *Särskilda insatser i skuldyngda länder* för budgetåret 1989/90 anslår 764 440 000 kr. utöver regeringens förslag eller således 1 404 440 000 kr. att användas på det sätt som anförts i motionen,

39. att riksdagen till *Utvecklingssamarbete genom SIDA* för budgetåret 1989/90 anslår 61 000 000 kr. utöver regeringens förslag eller således 6 151 000 000 kr.,

40. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att *SIDA och andra biståndsorgan* skall vara undantagna från generella nedskärningar av förvaltningskostnader,

41. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att växande biståndsanslag skall motsvaras av erforderliga personalförstärkningar,

42. att riksdagen till *Information genom enskilda organisationer om u-länder* för budgetåret 1989/90 anslår 4 650 000 kr. utöver regeringens förslag eller således 35 000 000 kr.,

43. att riksdagen till *UNESCO:s arbete för de mänskliga rättigheterna* för budgetåret 1989/90 anslår 20 000 000 kr.

1988/89:U230 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar hos regeringen begära en parlamentarisk översyn av inriktningen av den samlade svenska u-landspolitiken, i enlighet med motionen,

2. som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om inriktningen av de svenska biståndsinsatserna,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om insatser för att förbättra barnens situation,

4. att riksdagen beslutar anslå 310 milj.kr. till UNICEF, en ökning med 20 milj.kr.,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förverkligande av miljömålet,

6. att riksdagen beslutar anslå 250 milj.kr. till Miljö- och markvård, en ökning med 125 milj.kr.,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Sveriges agerande i Världsbanken,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionens anförts om global energistrategi och förverkligande av FNs resolution om förnybar energi,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om landsbygdsutveckling,

10. att riksdagen beslutar anslå 50 milj.kr. till utvecklande av u-landsanpassad teknik, från anslaget tekniskt samarbete,

11. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad i motionen anförts om bostadssociala åtgärder,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att det multilaterala biståndets andel bör öka,

13. att riksdagen beslutar anslå 125 milj.kr. till livsmedelsbistånd genom WFP, en ökning med 10 milj.kr.,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om biståndsprojekt på Gaza och Västbanken,

15. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ett nordiskt biståndssamarbete,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till demokratisk utveckling,

17. att riksdagen beslutar införa ett särskilt anslag Stöd till demokratisk utveckling på 50 milj.kr.,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att främja kvinnors utveckling,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om kooperativt bistånd,

20. att riksdagen anslår 575 milj.kr. till folkrörelser och enskilda organisationer, en ökning med 25 milj.kr.,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om svenskt agerande för att minska skuldbördan på ett socialt acceptabelt sätt,

22. att riksdagen beslutar anslå 540 milj.kr. till skuldlättnader, en minskning med 100 milj.kr.,

23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om organisation och verksamhet vid BITS,

24. att riksdagen anslår 280 milj.kr. till u-krediter, en minskning med 120 milj.kr.,

25. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om biståndsverksamhet i södra Afrika,

26. att riksdagen avslår regeringens förslag till finansiering av UNTAG:s verksamhet över biståndsbudgeten,

27. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om biståndsinsatser till Afghanistan,

28. att riksdagen anvisar 20 milj.kr. till Nicaragua från katastrofbiståndet, samt minskar landramen med motsvarande belopp,

29. att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om projektstöd till Eritrea, Somalia, Sudan och Västsahara,

1988/89:U231 av Ulla-Britt Åbark och Margareta Winberg (båda s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige i det nordiska samarbetet bör ta upp frågan om möjligheterna att öka importsamarbetet mellan de nordiska länderna och SADCC,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att Sverige arbetar för att de nordiska länderna

upprättar en importgaranti så att de nordiska länderna garanterar import under en längre tidsperiod från dessa länder och till fastställda priser, 1988/89:UU18

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige bör vidta lämpliga åtgärder för att öka resursflödet till regionen inom ramen för det nordiska initiativet och påskynda genomförandet av produktiva investeringar.

1988/89:U232 av tredje vice talman Bertil Fiskesjö m.fl. (c,m,mp) vari yrkas att riksdagen beslutar att föreningen Appropriate Technology Sweden ur anslagsposten Bistånd genom folkrörelser och andra enskilda organisationer skall beviljas ett anslag på 2 milj.kr.

1988/89:U233 av Birger Hagård m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att biståndsavtalen med regimen i Luanda bör avslutas snarast möjligt och att under inga omständigheter någon ökning av biståndet bör komma i fråga,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att humanitärt bistånd bör komma hela Angola till del, alltså även de av UNITA kontrollerade områdena, genom förmedling av opolitiska organisationer som Röda korset m.fl.,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att alla ansträngningar bör göras från svensk sida att stimulera medling i konflikten mellan MPLA och UNITA i syfte att uppnå försoning i Angola,

1988/89:U234 av Kent Carlsson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om humanitärt bistånd på Västbanken och i Gaza.

1988/89:U235 av Lars-Erik Lövdén och Kurt Ove Johansson (båda s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om BITS internationella kursverksamhet.

1988/89:U236 av Per Gahrton och Roy Ottosson (båda mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige genom internationella organ bör verka för utveckling av ekologiskt godtagbara metoder för skogsbruk i regnskog.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:N351.

1988/89:U237 av Kent Carlsson och Anneli Hulthén (båda s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Sveriges agerande i internationella organ i vad avser skogsbrukssystem i områden med tropiska skogar.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:N360.

1988/89:U533 av Åsa Domeij och Roy Ottosson (båda mp) vari yrkas

2. att riksdagen under punkt C 1 Bidrag till internationella biståndsprogram, prop. 1988/89:100 bil. 5, anslår 1 000 000 000 kr. utöver vad som föreslagits av regeringen, vilket skall användas till skydd av regnskogarna,

1988/89:U541 av Maria Leissner (fp) vari yrkas

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om demokratimålet i det multilaterala biståndet,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till nya regimer med demokratiska ambitioner. 1988/89:UU18

1988/89:U543 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att demokratimålet skall tillämpas lika, oberoende av vilket organ som kanaliserar biståndet,

15. att riksdagen begär att regeringen årligen redovisar vilka initiativ den tagit för att driva demokratimålet i BITS, Världsbanksgruppen, IMF och övriga kanaler för svenskt bistånd,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökat stöd till arbetar-, bonde-, kvinno- och miljörelser i u-länder.

1988/89:U547 av Alf Wennerfors (m) vari yrkas

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om användningen av anslaget Bistånd genom folkrörelser och andra enskilda organisationer,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om humanitärt bistånd,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökad humanitär hjälp till afghanska flyktingar genom utnyttjande av 40 milj.kr. i anslaget Katastrofer, återuppbyggnad m.m.,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om svenska initiativ för en internationell återuppbyggnadsplan,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om användningen av anslaget Katastrofer, stöd till återuppbyggnad m.m.,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om svenskt initiativ för gemensamt nordiskt bistånd till Afghanistan,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om särskilda miljöinsatser i Afghanistan,

U-ländernas situation och ekonomiska utveckling

Propositionen (s. 38–46)

I propositionen görs en genomgång av den ekonomiska tillväxten i olika delar av u-världen. Regeringen konstaterar sammanfattningsvis att u-ländernas utveckling under åttiotalet har inneburit allt större skillnader mellan olika regioner och ländergrupper. Medan stora delar av Asien har haft en mycket snabb ekonomisk utveckling, har de flesta länder i Latinamerika och Afrika upplevt kraftiga minskningar i sina inkomster, räknat per capita. För de skuldskräddade länderna har import och investeringar varit otillräckliga för att möjliggöra en ekonomisk tillväxt i takt med befolkningsökningen. Särskilt i Afrika har de fattiga fått utstå svåra umbäranden under en lång följd av år. Någon avgörande förändring till det bätte har inte skett under år 1987 och år 1988. Ändå finns det utsikter till att 1990-talet kan bli ett ljusare årtionde för flertalet u-länder.

Regeringen påpekar att utvecklingsansträngningar för att nå framgång är

beroende av de politiska villkoren, såväl de inhemska som de som råder i det internationella samfundet. Det gäller frågor som krig och fred, om utvecklingspolitiskt arbete, om demokratisk samhällsutveckling och viljan att bygga utvecklingen på de fattiga m.m.

Regeringen konstaterar att några svåra konflikter som drabbat u-länder under senare tid synts gå mot en fredlig lösning. Avspänningen mellan öst och väst öppnar också vägen för att ökade resurser skall kunna ägnas utvecklingsfrågor. Förhoppningar finns om ett aktivare multilateralt samarbete. På det ekonomiska området har insikten om det ömsesidiga beroendet mellan u- och i-länder vunnit gehör, vilket förefaller kunna leda till framsteg såväl när det gäller att underlätta handeln som att öka utvecklingsfinansieringen. För de fattigaste länderna har flera betydande åtgärder för att lätta skuldbördan överenskommit under 1987 och 1988.

Någon definitiv vändning i utvecklingen för de fattiga u-länderna har dock ännu inte ägt rum. Det innebär fortsatta allvarliga sociala, miljömässiga och politiska påfrestningar på länderna. Därmed rubbas förutsättningarna för framtida utveckling. Att bekämpa detta hot har två dimensioner: dels krävs ett ökat resursflöde till u-länderna, dels krävs ett mer gynnsamt politiskt klimat för utveckling. Det internationella biståndet spelar här en viktig roll. Ökade ansträngningar för att åstadkomma ett bättre utvecklingspolitiskt samarbete mellan världens länder är nödvändiga inför det kommande årtiondet.

Med ett bättre samarbetsklimat mellan världens länder och med en bättre utvecklingspolitik i många u-länder finns förutsättningar för att de externa resurserna för utveckling i u-länderna skall kunna öka. Viktigast för u-länderna är större handelsinkomster, men ökad finansiering för utveckling – inkluderande direktinvesteringar, kapitalflöden och bistånd – är likaledes nödvändiga. Skuldskrisen är det tydliga uttrycket för bristerna i dessa resursflöden. Åtgärder både i i- och u-länder krävs för att flödena åter skall kunna öka och för att utvecklingen åter skall förbättra de fattigas levnadsvillkor. Inte minst krävs ett ökat internationellt bistånd, anser regeringen.

Det internationella biståndet

År 1980 svarade biståndet för 29% av de totala kapitalöverföringarna till u-länderna. I dag är motsvarande siffra 54%. Inte sedan 1950-talet har biståndet haft en relativt sett större betydelse för kapitalflödet till u-länderna. Ändå föll dess volym under 1987 med drygt 6% jämfört med året innan. OECD-länderna, som tillsammans svarar för över 80% av allt bistånd, minskade sina utbetalningar med ca 1%, mätt i fasta priser och växelkurser. Som andel av BNI låg dock OECD-ländernas bistånd kvar på nivån 0,35%. Skillnaderna mellan olika givarländer är dock stora. År 1970 antogs i samband med deklarationen om FNs andra utvecklingsårtionde 0,7-procentsmålet för det offentliga biståndet. Ännu i dag har endast fyra länder – Norge, Nederländerna, Danmark och Sverige – nått upp till detta mål. Goda utsikter finns att Finland kommer att sälla sig till denna krets inom kort.

Tabell 1. Biståndsutbetalningar 1987

1988/89:UU18

	Biståndets andel av BNI (%)		Biståndets storlek (milj. USD)
	(1987)	(1986)	(1987)
DAC totalt(1)	0,35	0,35	41 531
Norge	1,09	1,17	890
Nederländerna	0,98	1,01	2 094
Danmark	0,88	0,89	859
Sverige	0,88	0,85	1 377
Frankrike	0,51	0,48	4 489
Frankrike (2)	0,74	0,70	6 525
Finland	0,50	0,45	433
Belgien	0,49	0,48	689
Canada	0,47	0,48	1 885
Forb. rep. Tyskland	0,39	0,43	4 391
Australien	0,33	0,47	627
Italien	0,35	0,40	2 615
Japan	0,31	0,29	7 454
Schweiz	0,31	0,30	547
Storbritannien	0,28	0,31	1 865
Nya Zeeland	0,26	0,30	87
Irland	0,20	0,28	51
Forenta Staterna	0,20	0,23	8 945
Österrike	0,17	0,21	196
Övriga OECD-länder	0,06	0,09	230
Arabiska länder totalt(3)	1,16	1,72	3 284
varav			
Saudiarabien	3,42	4,67	2 906
Kuwait	1,23	2,91	316
Övriga u-länder	—	—	440
Sovjetunionen(4)	—	—	4 321
Osteuropa(4)	—	—	546

(1) DAC (Development Assistance Committee) är OECD:s biståndskommitté. Medlemsländerna är de som anges i tabellen.

(2) Inklusive Frankrikes bistånd till departement och territorier utanför landets gränser (s. k. DOM/TOM). Detta belopp ingår även i totalbeloppet.

(3) Den tidigare kategorin OPEC-länder har ersatts av kategorin Arabiska länder.

(4) På grund av svårigheterna att beräkna Sovjetunionens och Osteuropas BNI kan någon entydig biståndsandel inte anges. Andelen har tidigare av DAC uppskattats till mellan 0,20 och 0,33%.

(Källa: OECD:s biståndskommitté DAC, 1988)

1. Anslagsutveckling, planeringsramar etc.

Propositionen (s. 78–80)

Enprocentsmålet för biståndet står fast. Regeringen föreslår att biståndsramen för budgetåret 1989/90 fastställs till 11 660,9 milj. kr., vilket motsvarar en procent av den beräknade bruttonationalinkomsten för kalenderåret 1989. Beloppet utgör en ökning med 1 310 milj. kr., i jämförelse med innevarande budgetår.

Ökningen av ramen kommer främst att utnyttjas för anslagen C 1. Bidrag till internationella biståndsprogram, C 2. Utvecklingssamarbete genom SIDA och C 3. Andra biståndsprogram. De administrativa anslagen har provats restriktivt. Huvudförslaget – i några fall modifierade – har tillämpats för myndigheterna på biståndsområdet. Ökad verksamhetsvolym och nya prioriterade områden har även motiverat vissa ökningar.

Anslagsbelopp och anslagsbenämningar framgår av nedanstående sammanfattande tabell.

Tabell 2. Biståndsanslagen 1986/87–1989/90 (milj. kr.)

	Anvisat 1986/87	Anvisat 1987/88	Anvisat 1988/89	Förslag 1989/90	Förändring 1988/89—1989/90
C 1. Bidrag till internationella biståndsprogram	2 550,0	2 815,0	2 960,0	3 433,5	473,5
C 2. Utvecklingssamarbete genom SIDA	4 649,9	5 146,3	5 572,8	6 090,0	517,2
C 3. Andra biståndsprogram (1)	1 303,3 (2)	1 452,1 (3)	1 364,2	1 647,3	283,1
C 4. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)	195,9	201,8	212,9	222,0	9,2
C 5. Styrelsen för u-landsutbildning i Sandö (Sandö U-centrum)	20,4	21,1	21,2	21,8	0,6
C 6. Styrelsen för u-landsforskning (SAREC)	7,3	9,4	10,3	11,1	0,8
C 7. Nordiska afrikainstitutet	3,5	3,8	3,8	4,4	0,6
C 8. Beredningen för internationellt tekniskt-ekonomiskt samarbete (BITS)	4,1	4,5	5,6	6,7	1,1
C 9. Information	26,1	27,2	28,6	30,4	1,7
Biståndskostnader som finansieras över andra huvudtitlar eller anslag	179,9	189,7	171,5	193,7	22,1
TOTALT:	8 940,0	9 870,9	10 350,9	11 660,9	1 310,0

(1) Anslaget C 3. Andra biståndsprogram är ett nytt anslag fr. o. m. budgetåret 1988/89. Det innehåller delar av det tidigare anslaget C 8. Övriga u-landspolitiska insatser m. m. samt medel för SAREC:s programverksamhet, tidigare redovisade under anslaget C 6. Styrelsen för u-landsforskning (SAREC).

(2) Tekniskt samarbete (150 000 kr.), U-krediter (475 000 tkr), FN-stipendier (780 tkr), Utredningar, m. m. (5 134 tkr), Betalningsbalansstöd (400 000 tkr), SWEDFUND (40 000 tkr), IMPOD (8 000 tkr), Forskning (224 372 tkr); sammanlagt 1 303 286 tkr.

(3) Tekniskt samarbete (147 000 tkr), U-krediter (530 000 tkr), FN-stipendier (820 tkr), Utredningar m. m. (4 134 tkr), Betalningsbalansstöd (460 000 tkr), SWEDFUND (40 000 tkr), IMPOD (11 499 tkr), Gäststipendieprogram (3 000 tkr), Forskning (255 611 058 kr.); sammanlagt 1 452 064 tkr.

Regeringens budgetförslag innebär för budgetåret 1989/90 att biståndsramen blir 11 660,9 milj. kr. vilket motsvarande 1 % av beräknade BNI för kalenderåret 1989.

Regeringen föreslår att ökningen främst skall läggas på multilateralt bistånd och på anslaget Andra biståndsprogram (skuldlättnader m.m.) vilket innebär att SIDA:s andel av det totala utvecklingssamarbetet föreslås minska ytterligare något.

Vänsterpartiet kommunisterna och folkpartiet föreslår båda att biståndet skall öka utöver enprocentsmålet. I vpks partimotion U229 heter det att biståndet bör ha nått 2 % av BNI år 1995. Samma mål ställs upp i folkpartimotionen U202 dock utan att något datum för uppnåendet sätts. Även miljöpartiet föreslår i motion U219 en successiv ökning och vill uppdra åt en utredning av se över det svenska biståndets utveckling utöver enprocentsmålet. (Frågan om en utredning behandlas i nästa avsnitt av betänkandet.)

Vänsterpartiet kommunisterna föreslår i linje härmed en med nära 1 200 milj. kr. förhöjd biståndsram och folkpartiet en med 200 milj. kr. förhöjd ram. Miljöpartiet föreslår i motion U533 att en miljard kr. skall användas för bevarande av regnskogarna. Därmed höjs biståndsramen med detta belopp. Centerpartiet har inga från propositionen avvikande yrkanden beträffande storleken av nästa budgetårs biståndsram.

Moderata samlingspartiet noterar i sin motion U218 att de svenska biståndsutbetalningarna genomsnittligt ligger väl under 1 % av BNI – år 1988 uppgick det till 0,88 % av BNI – samt att det för närvarande finns nära fem miljarder kronor i reservationer under biståndsanslagen. Detta förhållande leder (m) till att föreslå en biståndsram som bättre ansluter sig till Sveriges faktiska biståndsverksamhet eller ett belopp på sammanlagt 10,661 milj. kr., motsvarande 0,9 % av BNI. I denna ram ingår 600 milj. kr. ur innevarande års reservationer som enligt förslaget i motion U218 (m) bör disponeras för att finansiera nästkommande budgetårs åtgånganden under anslaget C 3.

Utskottet får med anledning av dessa motioner anföra följande. Det svenska enprocentsmålet står fast. Det är inte formulerat som en övre gräns vilket innebär att en framtida ökning av det svenska biståndets andel av BNI inte skall uteslutas. Utskottet anser emellertid inte att det finns anledning att nu uppställa nya kvantitativa mål för biståndet. Den uppgift som nu står i förgrunden är snarare att ge biståndet ett sådant innehåll att det svarar mot särskilt de fattigaste u-ländernas alltmer bekymmersamma situation.

Utskottet avstyrker därför yrkande 1 i motion U202 (fp) och yrkande 2 i motion U229 (vpk) som båda gäller ett nytt volymmål för biståndet.

Utskottet tar ställning till storleken av nästa budgetårs biståndsram sedan de olika biståndsanslagen behandlats.

I motion U218 (m) riktas vidare invändningar mot de svenska biståndets utbetalningsmål vilket anses leda till en felaktig inriktning av utvecklings-

samarbetet, eftersom det blir angelägnare att åstadkomma en viss utbetalningstakt än att få fram bra projekt.

Utskottet vill med anledning av detta yrkande erinra om att det inte finns något svenskt utbetalningsmål. Det svenska biståndsmålet är ett anslagsmål. Syftet är inte att åstadkomma en viss årlig utbetalning, vilket för övrigt visar sig i uppkomsten av de i samma motion påtalade reservationerna. Det är självklart önskvärt att de av riksdagen anvisade medlen i så stor utsträckning som möjligt används det budgetår de anslås. Samtidigt är det ibland inte möjligt att få fram bra projekt och program i den takt som nya medel anvisas. Skälen härtill är många. Ett är att det svenska biståndet är ambitiöst så tillvida som vi försökt undvika ett rent budgetstöd utan inriktat verksamheten på långsiktiga projekt. Ett annat är att mottagarländernas mottagningsskapacitet särskilt under de senare årens kris ofta varit låg. Det måste i detta läge bli fråga om en balans mellan önskemålet att undvika ökande reservationer och kravet att använda biståndsresurserna för väl genomtänkta insatser. Kvalitet i biståndet är lika viktigt som kvantitet.

Med det anförda avstyrker utskottet yrkande 5 i motion U218 (m).

Eftersom behoven av bistånd är stora vill utskottet i detta sammanhang understryka att det är nödvändigt att personalresurserna inom svensk biståndsadministration såväl på det bilaterala som på det multilaterala området är sådana att biståndet kan uppfylla de uttalade målen.

I motion U230 (c) föreslås att det multilaterala biståndets andel av utvecklingssamarbetet skall öka.

I budgetförslaget står anslaget C 1 för 29,4 % av biståndsramen vilket är en liten ökning i förhållande till innevarande år (28,6 %). Om därtill läggs de belopp som går till de multilaterala organen huvudsakligen från anslagsposten för skuldlättnader stiger emellertid andelen till upp emot 35 %.

Som nämns på annan plats i betänkandet pågår en nordisk utredning om FN:s roll i biståndet. I utredningen ingår företrädare för två av riksdagspartierna. Därtill föreslår utskottet senare i detta betänkande att regeringen gör en samlad översyn av det multilaterala biståndet. I väntan på resultatet av dessa utredningar anser utskottet det inte motiverat att föreslå någon väsentlig förändring av det multilaterala biståndets andel av totalramen utöver den av regeringen redan föreslagna ökningen.

Yrkande 12 i motion U230 (c) avstyrks därför.

2. Allmänna riktlinjer för utvecklingssamarbetet

Propositionen (s. 46–77)

I regeringsdeklarationen för år 1988/89 uttalar regeringen att Sverige skall bidra till att vända tillbakagången i de fattiga länderna och lindra skuld krisen. Detta är enligt propositionen ett uttalande som anger viktiga prioriteringar för det svenska biståndet under de närmaste åren.

De afrikanska ländernas ekonomiska kris är inte överstånden. Den politik för att återvinna ekonomisk balans och social utveckling som nu förs i många fattiga länder behöver ett starkt stöd. En internationell insikt finns om att särskilda insatser behövs i form av skuldlättnad och hjälp med löpande import. Sverige bör enligt regeringen fortsätta att ta initiativ och medverka till att skuldlättnadsåtgärderna blir tillräckliga liksom det övriga stödet för strukturanpassning. Parallellt med att stödet för strukturanpassning fullföljs bör de långsiktiga utvecklingsuppgifterna ges ökad uppmärksamhet.

Det svenska biståndet till Afrika söder om Sahara är mot denna bakgrund ett av de områden som prioriteras i det svenska utvecklingssamarbetet.

Utvecklingssamarbete med Afrika

I budgetpropositionen för 1988/89 anmälde regeringen att ett arbete inom utrikesdepartementet hade inletts i syfte att närmare analysera inriktningen av biståndet till Afrika söder om Sahara inför 1990-talet. Analysarbetet har tagit sin utgångspunkt i det faktum att en i många länder gynnsam ekonomisk och social utveckling under 1960-talet och stora delar av 1970-talet vänts i sin motsats under det senaste decenniet. Afrika söder om Sahara, som redan förut varit den minst utvecklade u-landsregionen, har till följd av ogynnsamma yttre omständigheter och felslagen ekonomisk politik drabbats av ekonomisk tillbakagång. Samtidigt finns tecken på att denna utveckling nu även manifesterar sig i en social tillbakagång som hotar tidigare gjorda landvinningar. Detta utgör ett allvarligt hot mot grundvalen för den framtida utvecklingen.

Regeringen konstaterar att stora insatser måste till för att vända utvecklingen i Afrika under 1990-talet. De afrikanska länderna och givarsamfundet har därvid ett ömsesidigt ansvar. Länderna måste föra en socialt, ekonomiskt och ekologiskt bärkraftig utvecklingspolitik och givarna bidra med det nödvändiga och kompletterande stödet.

De afrikanska länderna måste enligt regeringen öka den inhemska resursmobiliseringen och utnyttja sina resurser effektivare. Därtill krävs att resursflödet till Afrika söder om Sahara ökas genom en kombination av skuldlättnad och ökat biståndsflyde.

Regeringen framhåller att utmaningen för Sveriges utvecklingssamarbete med Afrika under 1990-talet är därvid att stödja en utvecklingsstrategi inriktad på:

- *utvecklingsbefrämjande ekonomisk politik* för att skapa den nödvändiga miljön för produktiva investeringar och effektiv produktion för att åstadkomma ökad tillväxt och sysselsättning;
- *bättre hushållning med naturresurserna* för att dels klara livsmedelsförsörjningen, dels bevara livsbetingelserna för framtiden;
- *höjd social standard* både som medel för att höja produktiv kapacitet och som mål i sig;
- *rehabilitering av infrastrukturen* som en oundgänglig förutsättning för att en tillväxtorienterad ekonomisk politik skall vara verkningsfull;
- *institutionell kapacitetsförstärkning och kunskapsutveckling* för att leda arbetet med att åstadkomma en mer utvecklingsfrämjande miljö;

- *fortsatt stöd till kampen mot apartheid* och för dess offer, dels genom effektiva sanktioner mot Sydafrika, dels genom ekonomiskt stöd och bistånd till frontstaterna. Ett Sydafrika fritt från apartheid kan spela en positiv och dynamisk roll för hela regionens framtida ekonomiska utveckling.

Andra områden inom utvecklingssamarbetet som nu är aktuella och som prioriteras av regeringen är :

- bistånd mellan krig och fred
- miljö och utveckling
- kvinnor och utveckling
- demokrati och mänskliga rättigheter
- u-lands-och biståndsinformation
- folkrörelser och enskilda organisationers roll i biståndssamarbetet
- biståndets effektivitet, inriktning och myndighetsstruktur.

Nedan sammanfattas vad som anförs i propositionen rörande dessa prioriterade områden inom utvecklingssamarbetet. För en fullständig redovisning hänvisas till propositionen.

Bistånd mellan krig och fred

I tredje världen har under större delen av 1980-talet flera konflikter utspelat sig. Afghanistan, Kampuchea och Angola/Namibia utgör exempel på sådana regionala konflikter.

Under den senaste tiden har läget förändrats. Förbättrade relationer mellan de båda supermakterna har bidragit till att skapa förnyat utrymme för aktiva fredsinsatser från FN:s sida. Resultaten har bl.a. återspeglats i nya öppningar och begynnande fredsprocesser i flera av konfliktområdena. FN:s generalsekreterare har således kunnat spela en konstruktiv roll i ansträngningarna att få till stånd den överenskommelse, som möjliggjort den sovjetiska reträtten i Afghanistan, och de nu inledda fredsförhandlingarna mellan Iran och Irak, i Västra Sahara och Angola/Namibia.

Det svenska biståndet utgår både direkt och indirekt till offren för de konfliktsituationer som diskuteras i propositionen.

Bistånd och social uppbyggnad spelar, enligt propositionen, i sig ofta en stabiliserande roll. Genom ett fortsatt generöst bistånd via FN och andra internationella organ främjas ett långsiktigt samarbete grundat på ömsesidigt intresse mellan världens länder. Det bilaterala biståndet spelar en liknande positiv roll genom den starka inriktningen på att motverka dels konfliktframkallande beroendeförhållanden, dels ekonomiska och sociala orättvisor.

Därutöver spelar enligt propositionen det svenska biståndet ofta en viktig roll under det utdragna konfliktskedet. Via bl.a. de humanitära anslagen, stöd genom enskilda organisationer, katastrofbistånd och riktat stöd till vissa FN-organ, främst FN:s flyktingkommissarie UNHCR och FN:s barnfond UNICEF, har Sverige ofta givit ett relativt omfattande bistånd till flyktingar och offer för förtryck samt till stöd för befrielseströrelser och demokratiska krafter. Exempel härpå är enligt propositionen Afghanistan, Kampuchea, Namibia och Centralamerika.

Vidare berörs ofta Sverige och det svenska biståndet på ett mycket konkret sätt i övergången från konfliktskedet till en mer aktiv fredsprocess. Sverige har, enligt vad som sägs i propositionen, i många fall genom ett långvarigt biståndsenagemang under konfliktskedet byggt upp värdefulla kontakter och ett sådant förtroende hos några av parterna att en svensk uppföljande roll i fredsprocessen förväntas och ter sig naturlig. Namibia är här det mest uppenbara exemplet.

Även i enskilda u-länder, som inte är indragna i regionala eller internationella konflikter, kan, enligt vad som sägs i propositionen, biståndet spela en viktig roll i övergångsskeden från konflikter eller diktatoriska förhållanden till fred och demokrati. I vissa fall kan dessa övergångsskeden bli utdragna samtidigt som utgången ibland kan te sig osäker, något som bl.a. belyses av utvecklingen i Filippinerna och Uganda. Det fortsatta förloppet i Chile efter folkomröstningen i oktober 1988 kommer enligt propositionen förhoppningsvis att visa sig bli ett inte alltför långt övergångsskede. Återupprättandet av demokratin är dock ej säkrad ännu. Ett annat exempel utgörs, enligt propositionen, av förhållandena i Etiopien. Humanitärt stöd, bistånd via enskilda organisationer och andra biståndsinsatser kan här utnyttjas i en målmedveten strävan att understödja demokratiska krafter och en utveckling mot fredliga förhållanden.

I ljuset av den nu pågående utvecklingen, som skisserats ovan och som innebär att konkreta fredsprocesser pågår eller planeras avseende bl.a. Afghanistan, Kampuchea, Angola/Namibia och Centralamerika, finner regeringen det angeläget att ytterligare förstärka den svenska beredskapen. Regeringen föreslår att särskilt utrymme skapas inom anslagsposten Katastrofer, stöd till återuppbyggnad m.m. under anslaget C 2. Utvecklingssamarbete genom SIDA, för finansiering av svenska biståndsinsatser i direkt anslutning till pågående fredsprocesser. För budgetåret 1989/90 beräknas medelsbehovet till 280 milj. kr. I flertalet fall torde enligt propositionen en nära koppling till FN:s ansträngningar komma att bli aktuell. Ett centralt syfte bör, enligt propositionen, vara att söka utnyttja det svenska biståndet strategiskt i följande två bemärkelser: dels så att ökat bistånd från andra givare kan främjas, dels så att biståndet bidrar till att stärka själva fredsprocessen.

Miljö och utveckling

Vid förra årets riksmöte antogs ett nytt biståndsmål: biståndet skall främja en framsynt hushållning med naturresurserna och omsorg om miljön. Miljömålet kompletterar och förstärker de övriga fyra målen för det svenska utvecklingssamarbetet: resurstillväxt, ekonomisk och social utjämning, ekonomisk och politisk självständighet och en demokratisk samhällsutveckling i mottagarländerna. De biståndspolitiska målen utgör en helhet. Det övergripande målet är att höja de fattiga folkens levnadsnivå.

Miljömålet ställer, enligt propositionen, ökade och i viss mån nya krav på biståndssamarbetet. Målet får tydliga operativa konsekvenser dels på urval och inriktning av insatserna inom biståndet, dels på arbetsmetodik i skilda avseenden. Målsättningen är också, enligt propositionen, att öka kapaciteten

att lämna bistånd inom miljö- och naturresursområdet som en integrerad del i biståndsverksamheten. Miljöhänsynen i biståndet bör vara ett naturligt inslag i en dialog med u-länderna, sägs det i propositionen. Respekt för och hänsyn till u-ländernas planer och prioriteringar är en förutsättning för ett effektivt bistånd för en bärkraftig utveckling.

Sverige och de övriga nordiska länderna kommer, även fortsättningsvis, att verka för att rekommendationerna från Brundtlandkommissionen konkretiseras och genomförs.

Så länge resursbristen är allvarlig finns det, enligt propositionen, anledning att befara att flera u-länder har svårt att ge miljöhänsynen tillräcklig vikt i utvecklingsarbetet. U-länderna är i allmänhet väl medvetna om de ökade miljöproblemen, men för många länder med utbredd fattigdom, tung skuldbörda och svag ekonomi ter sig varje extra villkor eller förändringskrav som framförs av givarsamfundet i samband med biståndsprojekt som betungande. Regeringarna ställs inför ytterst svåra politiska avvägningar.

Vissa u-landsregeringar har därför rest invändningar mot vad man uppfattar som ensidiga miljökrav och mot begreppet bärkraftig utveckling och kallat detta för "det gröna villkoret". Det är enligt regeringen angeläget att i de internationella diskussionerna peka på behovet av en koppling mellan miljökraven och ett ökat internationellt bistånd. I denna fråga, där utvecklingen i u-länderna har så uppenbara konsekvenser för hela världen, bör betydande resurser kunna mobiliseras för resursöverföringar till u-länderna. Miljöhoten demonstrerar tydligare än många andra frågor det ömsesidiga beroendet mellan i-länder och u-länder.

På det bilaterala området har, enligt propositionen, SIDA under lång tid verkat för ett ökat hänsynstagande till miljön i biståndet. I flertalet programländer pågår miljöinriktade insatser. Som exempel kan nämnas markvårdsinsatserna i Kenya och Etiopien samt skogsprogrammen i Indien. Regeringen finner att förutsättningarna är goda för en vidareutveckling av detta arbete. Många nya miljöinsatser planeras och nya områden för samarbete med miljöanknytning identifieras. SIDA har utarbetat en handlingsplan vari bl.a. följande delområden lyfts fram som särskilt prioriterade:

- Landspecifika analyser av miljöproblem, bl.a. genom miljöprofiler samt miljö- och naturresursstrategier.
- Arbetsrutiner för beaktande av miljöhänsyn vid insatsberedning, bl.a. genom s.k. miljökonsekvensbedömningar.
- Metoder för ekonomisk analys av miljöförändringar.
- Förstärkning av den svenska resursbasen, bl.a. uppbyggnad av kompetens i Sverige med övergripande förmåga att analysera problem inom områdena miljö och bistånd.
- Breddning av miljöinsatserna. Utöver en koncentration inom byskogs- och markvårdsområdet behövs också åtgärder t.ex. för att bevara den biologiska mångfalden, vattenresursplanering, marin miljövard och energiinsatser. Även den moderna sektorns och städernas miljöproblem bör beaktas. Industriell miljövard och utveckling och spridning av miljövänlig teknik bör stödjas, liksom t.ex. förnyelsebara energikällor.
- Kanalerna för genomförande av insatser på miljöområdet bör vidgas. SIDA nämner särskilt direkt stöd till svenska och inhemska enskilda organisationers arbete med miljöfrågor.

Regeringen ställer sig bakom de av SIDA föreslagna åtgärderna som ett led i att genomföra miljömålet i biståndssamarbetet.

SIDA och styrelsen för u-landsforskning (SAREC) samarbetar bl.a. vid utformningen av natur- och miljöinsatserna under anslagsposten Särskilda program. Verksamheten kännetecknas bl.a. av försöks- och metodutveckling på miljöområdet och gränsar därför till forskning.

Importkontoret för u-landsprodukter (IMPOD) har bl.a. tillsammans med statens naturvårdsverk (SNV) tagit fram en studie om ersättningsvaror för miljöfarliga produkter.

Miljömässiga hänsyn ingår systematiskt i BITS projektbedömning. Inom ramen för det tekniska samarbetet ger BITS också stöd till kurser i miljöstudier.

Folkrörelser och enskilda organisationer får bidrag från biståndsbudgeten för miljöinriktat bistånd i u-länderna. Regeringen anser att enskilda organisationer bör uppmuntras att ägna stort intresse åt miljöfrågor i sin verksamhet.

I internationella biståndsprogram verkar Sverige sedan länge för att organisationerna i större utsträckning än hittills skall främja en bärkraftig utveckling enligt det beslut som FN:s generalförsamling fattade i december 1987 om en uppföljning av Brundtlandkommissionens rekommendationer. Sålunda, påpekas det i propositionen, har ett flertal av FN:s fackorgan liksom Världsbanken fattat beslut om att revidera inriktning, program och budget i syfte att främja en bärkraftig utveckling. FN:s utvecklingsprogram (UNDP) har likaledes antagit ett långtgående beslut i samma riktning.

Den Internationella naturvårdsunionen (IUCN) har antagit ett omfattande program för att i sin medlemskrets av enskilda organisationer och regeringar verka för att Brundtlandrapportens slutsatser får genomslag.

Sverige har, enligt propositionen, föreslagit en FN-konferens om miljö och utveckling 1992. FNs generalförsamling uttalade sig hösten 1988 till förmån för en sådan konferens. Ett omfattande förberedelsearbete kommer att erfordras såväl internationellt som i de enskilda länderna.

Regeringen föreslår ökade anslag till de internationella organisationernas biståndsverksamhet inom området miljö och utveckling. Regeringen föreslår samtidigt ökade resurser till miljö- och naturresursområdet och har funnit det motiverat att inrätta två särskilda budgetposter för ändamålet, den ena under anslaget C 1. Bidrag till internationella biståndsprogram. Regeringen föreslår att 125 milj.kr. avsätts för denna särskilda delpost, benämnd Miljöinsatser. Den andra särskilda budgetposten föreslås under anslaget C 2. Utvecklingssamarbete genom SIDA. Till denna anslagspost "Särskilda miljöinsatser" föreslår regeringen ett anslag på 125 milj.kr. De miljöinsatser som för närvarande finansieras inom anslagsposten Särskilda program föreslås föras över till den nya anslagsposten.

Arbetet med miljöfrågorna kommer enligt regeringen att intensifieras. Regeringen understryker vikten av att mobilisera hela det internationella samfundet till samarbete på detta svåra område. Det finns dessutom, enligt regeringen, behov för ett vidgat samrådsförfarande och den avser därför att ta initiativ till ett ökat erfarenhetsbyte med expertis inom området miljö och utveckling.

Över två tredjedelar av alla kvinnor i u-länderna bor och arbetar på landsbygden. De utgör merparten av världens matproducenter, men saknar oftast besittningsrätt till marken de brukar. Kvinnors arbetsbörda är stor, men produktiviteten är låg eftersom de oftast inte har tillgång till nödvändiga resurser. De omläggningar som nu görs i jordbrukspolitiken i många u-länder måste enligt regeringens mening beakta kvinnornas situation.

En strävan inom det svenska biståndet är enligt propositionen att kvinnor i ökad utsträckning skall delta i utvecklingsprojekten, från planering och utformning av biståndsinsatsen fram till den slutliga utvärderingen efter avslutad insats.

Regeringen välkomnar att strategierna i SIDA:s handlingsprogram för kvinnoinriktat bistånd nu genomförs och utgör plattformen för svenska insatser på området. Handlingsprogrammets huvudlinje är att öka kvinnors deltagande i de insatser och verksamheter som stöds genom de bilaterala landprogrammen.

I vissa fall måste den landramsfinansierade verksamheten kompletteras med särskilda insatser för kvinnor. SIDA kan därför lämna ett s.k. direktstöd till kvinnoorganisationer i programländerna för svenskt bistånd. Sådan verksamhet finns i huvuddelen av programländerna. För exempel på insatser inom det landramsfinansierade biståndet som har speciell inriktning på kvinnor och frågor som särskilt berör kvinnorna hänvisas till propositionen.

SIDA har avdelat särskild personal för administration av kvinnobistånd vid biståndskontoren i programländerna. Sedan 1987 finns dessutom ett svenskt regionalt kvinnokontor i Nairobi. Kvinnoenheten inom SIDA administrerar medel för särskilda program. Medlen används bl.a. för att stödja internationella organisationer som arbetar med mobilisering, informationsutbyte och statistik. Främst används dock medlen för metodutveckling i programländerna.

Vid FN:s tredje kvinnokonferens i Nairobi 1985 antogs enhälligt framåtblickande strategier för åtgärder för att stärka kvinnans ställning fram till år 2000. Strategierna syftar bl.a. till likhet inför lagen och tillgång till resurser för att möjliggöra kvinnors deltagande i det politiska, ekonomiska, sociala och kulturella livet. En plan för hela FN-systemet om kvinnor och utveckling har utarbetats för perioden 1990–1995. Sverige kommer, enligt propositionen, att nära följa FN-organens sätt att genomföra planer och ge det stöd som behövs. En viktig grund har enligt regeringen härigenom lagts för det fortsatta arbetet på det internationella planet.

Regeringen ämnar även i fortsättningen verka för att frågan om kvinnor och utveckling ges hög prioritet i det svenska biståndet.

Demokrati och mänskliga rättigheter

Biståndssamarbetet avseende demokratiutveckling bedrivs enligt propositionen konkret, målinriktat och integrerat i anslutning till dels berörda landprogram, dels insatser inom övriga delar av biståndsverksamheten. Arbetet fortsätter att utgå ifrån de speciella förutsättningar som råder i varje enskilt land med beaktande av skilda förhållanden avseende traditioner,

historia och ideologiska synsätt. Det är enligt propositionen vidare viktigt att ha ett långsiktigt perspektiv och förståelse för biståndets oftast marginella roll.

I förhållande till de enskilda länderna handlar det, enligt propositionen, om att konkret och metodiskt få fram en kombination av biståndsinriktade åtgärder som tillsammans med andra aktiviteter – t.ex. diskussion med mottagarlandets myndigheter om fredliga förhandlingslösningar och nationell försoning, personkontakter etc. – kan bidra till en utveckling i demokratisk riktning.

Respekt för *mänskliga rättigheter* utgör ett självklart och centralt krav på en rättsstat och samtidigt ett viktigt led i en demokratisk samhällsutveckling. I ljuset härav och mot bakgrund av demokratimålets vikt i den svenska biståndspolitik har, enligt propositionen, frågor rörande de mänskliga rättigheterna kommit att bli en allt viktigare del av den fortgående diskussionen med samarbetsländerna inom det bilaterala biståndet.

Genom ambassaderna, FN och rapporter från oberoende organisationer och institut följer utrikesdepartementet utvecklingen i fråga om respekten för mänskliga rättigheter i mottagarländerna. Inom ramen för det bilaterala utvecklingssamarbetet förblir, enligt propositionen, överläggningarna med mottagarländernas regeringar och myndigheter, i samband med biståndsförhandlingar och vid andra officiella kontakter, det viktigaste instrumentet i ansträngningarna att värna om de mänskliga rättigheterna.

Att värna om de mänskliga rättigheterna är en ledstjärna för det arbete som bedrivs med hjälp av anslagen för humanitärt bistånd till Latinamerika och södra Afrika. Inom dessa anslag lämnas omfattande stöd till organisationer som verkar för mänskliga rättigheter.

Regeringen har funnit det värdefullt att – som komplement till dialogen och vid sidan av medelstramarna inom de bilaterala anslagen för programländer och humanitärt bistånd – kunna utnyttja de särskilda medel som sedan innevarande budgetår finns genom budgetposten för demokrati och mänskliga rättigheter under anslagsposten Särskilda program m.m. Dessa resurser används för ett antal punktsatser som verksamt bidrar till att främja respekten för mänskliga rättigheter.

Även på det multilaterala området finns stora möjligheter att genom strategiska svenska biståndsinsatser främja respekten för de mänskliga rättigheterna i utvecklingsländerna. Det gäller självfallet skyddet av flyktingar genom stöd till FNs flyktingkommissarie (UNHCR) och FNs hjälporganisation för Palestinaflyktingar (UNRWA). Sverige lämnar även bidrag till FNs fond för tortyoffer. Även i arbetet med att utarbeta en särskild FN-konvention om barns rättigheter har Sverige varit aktivt och pådrivande. Sverige har även givit bidrag till FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna frivilliga fond för praktiskt bistånd till de länder som behöver och önskar hjälp med att bygga upp en politik, en lagstiftning och institutioner som främjar respekten för de mänskliga rättigheterna. Sverige är fr.o.m. 1989 medlem i FNs kommission för de mänskliga rättigheterna.

Ett viktigt kännemärke för det svenska biståndet är, enligt propositionen, att många folkrörelser och organisationer aktivt ägnar sig åt biståndarbete på fältet och information och opinionsbildning i Sverige.

Ett annat kännemärke för u-lands- och biståndspolitikerna är att förhållandevis stora resurser av statliga budgetmedel har avsatts för informationsändamål. Detta har, enligt propositionen, skett i syfte att sprida kunskap och skapa förståelse för situationen i u-länderna och för de svenska biståndsinsatserna.

De grundläggande målen och principerna för den statligt finansierade u-landsinformationen har kännetecknats av stor kontinuitet. Redan tidigt slogs det fast att denna information skulle avse både situationen i u-länderna och det svenska biståndet.

Riksdagen beslutar årligen hur anslaget till u-landsinformation skall fördelas mellan SIDA:s egen informationsverksamhet och den informationsverksamhet som genomförs av folkrörelser och enskilda organisationer. Av den del av informationsanslaget som går till enskilda organisationer ges ca 90% i form av s.k. generella bidrag till framför allt studieförbund och löntagarorganisationer, medan den resterande delen ges till organisationer som får bidrag efter ansökan. Den tredjedel av anslaget som SIDA disponerar för sin egen informationsverksamhet skall enligt myndighetens instruktion användas till att "sprida information om utvecklingen i utvecklingsländerna och det svenska utvecklingssamarbetet".

I dag når SIDA, enligt propositionen, ut med sin informationsverksamhet främst genom samarbete med massmedia, skolor, kulturarbetare, enskilda organisationer och andra s.k. "vidareinformatörer".

Även andra biståndsmyndigheter som SAREC, BITS, SWEDFUND, och IMPOD har tagit på sig ett växande ansvar för att sprida information om sin verksamhet bland opinionsbildare och intresserad allmänhet.

Våra kunskaper om u-länderna och deras situation har ökat, men, enligt vad som sägs i propositionen, präglas u-landsbilden också av att det i massmedias bevakning av u-länder och biståndssamarbete finns en förkärlek för de dramatiska händelserna i länderna. Naturkatastrofer i dessa länder och misslyckanden i biståndssamarbetet får större massmedial bevakning än den vardagliga process som utgörs av u-ländernas egna utvecklingsansträngningar och det internationella utvecklingssamarbetet. Detta förhållande, tillsammans med det faktum att de som berörs av biståndsverksamheten, dvs. människorna i u-länderna, inte har en egen röst i svenska organisationer och media, motiverar enligt propositionen särskilda insatser på informationsområdet också i fortsättningen.

Mot bakgrund av frågeställningar av detta slag och i enlighet med riksdagens uttalande har regeringen under 1988 låtit en särskild utredare göra en översyn av det samlade statliga informationsutbudet på biståndsområdet (SOU 1988:19). Under anslaget C 9. Information i propositionen redovisas vissa av utredarens överväganden och förslag samt regeringens ställningstaganden till dessa. Behovet av en redovisning till allmänheten av resultaten inom det samlade svenska biståndet betonas. Det svenska folket

bör enligt propositionen vidare i högre grad än vad som i dag är fallet få information om vilka insatser som görs inom FN med bl.a. svenska biståndsmedel.

Folkrörelser och enskilda organisationers roll i biståndssamarbetet

De svenska folkrörelserna har spelat en stor roll i biståndets framväxt och utveckling. Information och opinionsbildning är viktiga inslag i organisationernas arbete men de har också en central roll som idégivare och påtryckare. Under senare år har organisationerna dessutom kommit att spela en allt viktigare roll i biståndet som helhet.

I början av 1980-talet gick ca 9% av SIDA:s utbetalningar till bistånd genom folkrörelser och andra enskilda organisationer. Denna andel har vuxit snabbt under senare år och uppgick budgetåret 1987/88 till mer än 20% av utbetalningarna under anslaget C 2. Utvecklingssamarbete genom SIDA. Mer än en miljard kronor av svenska biståndsmedel går härigenom via svenska folkrörelser och enskilda organisationer till projekt och insatser i u-länderna.

Den största delen av de statliga medlen som går genom folkrörelserna går till organisationernas egna långsiktiga utvecklingsprojekt. Men organisationerna har också kommit att förmedla en allt större del av katastrofbiståndet och det humanitära biståndet. Uppdelningen pekar på den delvis dubbla roll som organisationerna har, som genomförare av egna projekt men också som kanal för delar av det statliga biståndet.

Folkrörelsernas och de enskilda organisationernas u-landsbistånd och den del av det svenska utvecklingsbiståndet som handhas av statliga myndigheter utgör enligt propositionen värdefulla komplement till varandra. Såväl det statliga biståndet som folkrörelsernas arbete har enligt propositionen mycket att vinna på ett utvecklat och gott samarbete. Hösten 1986 inrättade regeringen därför ett särskilt folkrörelseråd för utbyte av erfarenheter mellan regeringen och enskilda organisationer som är verksamma på biståndsområdet. Folkrörelserådet har under de gångna två åren diskuterat flera centrala frågor, och regeringen anser att erfarenheterna av rådets arbete är goda.

Sett i ett historiskt perspektiv har de enskilda organisationerna gjort stora insatser inom områden som utbildning och hälsovård. Kyrkor och fackföreningsrörelsen har här spelat centrala roller. Insatser görs dock även inom många andra områden. Ett sådant är frågor kring demokrati och demokratiutveckling i u-länderna. Folkrörelser, enskilda organisationer och kyrkor har särskilda möjligheter att i biståndet främja en demokratisk samhällsutveckling. Svenska folkrörelser och organisationer är i dag engagerade i vitt skilda länder och verksamheter. För en presentation av vissa av dessa verksamheter hänvisas till s. 71–72 i propositionen.

Regeringen anser att biståndet genom folkrörelser och enskilda organisationer är bra. Omfattningen bör anpassas till organisationernas förmåga att planera och genomföra meningsfulla insatser på ett effektivt sätt. I propositionen föreslås en ökning av anslagsposten för stöd genom folkrörelser och andra enskilda organisationer.

Under avsnittet i propositionen på s. 72–77 kallat "Ett bistånd präglad av mångfald" redovisar regeringen det svenska utvecklingsbiståndets omfattning och inriktning samt vilka kanaler och mottagare som används. Villkor och former för biståndet redovisas även kortfattat.

Regeringen konstaterar att biståndet har nått en betydande omfattning. Frågor om hur det skall kunna förmedlas på ett effektivt sätt genom olika kanaler kommer alltmer i förgrunden. För att belysa biståndets effektivitet, inriktning och myndighetsstruktur har analysarbete genom fyra projekt bedrivits av utrikesdepartementet under det senaste året. Slutsatser från projektet om bistånd till Afrika på 1990-talet redovisas i propositionen (se ovan). Det nordiska analysarbetet om FN i utvecklingssamarbetet behandlas mer ingående i samband med att förslagen om anslag till de internationella biståndsprogrammen presenteras i propositionen. De två övriga projekten har främst rört biståndet utanför programländerna och biståndsmyndigheters kapacitet och arbetssätt. Inom dessa båda projekt har en rad fallstudier och mer översiktliga analyser genomförts i samverkan med företrädare för biståndsorganen och annan expertis. En slutsats av analysarbetet är, enligt propositionen, att en översyn bör göras av organisation och arbetsformer i det bilaterala biståndet. Under 1987/88 mottog ett sextiototal u-länder (inkl. de 17 programländerna) mer än 2 milj.kr. vardera i svenskt bistånd. Tre icke-programländer – Kina, Algeriet och Uganda – mottog mer bistånd än de två programländer som har lägst landram.

Tabell 3. Biståndet budgetåret 1987/88 till de tio största icke programländerna

LAND	UTBETALNING 1987/88 (milj. kr.)	TYP AV BISTÅND								
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Kina	110,2			X		X		X	X	X
Algeriet	95,5		X	X		X		X	X	X
Uganda	52,9		X	X	X	X				
Sudan	41,6		X	X		X		X		
Pakistan	40,5		X	X		X	X	X	X	
Arabrep Yemen	37,9			X		X		X	X	
Afghanistan*	32,5		X	X						
Cuba	26,7			X			X	X		
Costa Rica	22,4			X				X		X
Tunisien	21,3		X	X	X			X	X	

* Avser flyktingar och organisationer utanför Afghanistan

1. Katastrofbistånd
2. Bistånd genom folkrörelser och enskilda organisationer
3. Särskilda program och regionala insatser
4. Livsmedelsbistånd
5. SAREC
6. Tekniskt samarbete genom BITS
7. U-krediter genom BITS
8. IMPOD
9. SWEDFUND

En betydande del av biståndet till länder utanför programländerna ges, enligt propositionen, genom enskilda organisationer och i form av katastrofbistånd samt humanitärt bistånd. Riktlinjerna för dessa biståndsinsatser gör ingen åtskillnad mellan programländer och andra länder.

Genom SIDA ges också under anslagsposterna för Regionala insatser och Särskilda program bidrag till utvecklingsprojekt i andra länder än programländer. Även här är det ofta insatsernas karaktär mer än landval som styr verksamhetens inriktning. Inom anslagsposten Särskilda program har visst företräde givits åt insatser i programländerna.

SAREC stöder bilateralt forskningssamarbete med några länder utanför programlandskretsen. De främsta kanalerna på den statliga sidan för bistånd till länder utanför programlandskretsen utgör BITS, SWEDFUND och IMPOD. Den verksamhet som SWEDFUND och IMPOD bedriver riktar sig både till programländer och andra u-länder. Detta gäller även för u-krediter och de internationella kurserna genom BITS. Ett av riksdagen uttalat syfte med BITS, IMPOD:s och SWEDFUND:s verksamheter har varit att stimulera och utveckla Sveriges samarbete med andra u-länder än programländer. Även samarbetet med programländerna skulle breddas. Organisationerna har sin upprinnelse i det s.k. bredare samarbetet som efter beslut av regering och riksdag blev en del av utvecklingssamarbetet i slutet av 1970-talet.

För en närmare beskrivning av BITS verksamhet hänvisas till propositionen.

Regeringen anser att Sverige bör fortsätta att söka samarbete inom biståndet också med andra u-länder än programländerna och betonar att de biståndspolitiska målen skall vara vägledande också för det bilaterala biståndet utanför landramarna. I vissa fall kan ett av målen stå i förgrunden men en strävan skall finnas att främja samtliga mål. Vad gäller planeringen bör, enligt propositionen, åtaganden göras projektvis som nu. Projekten bör ha god förankring i mottagarlandet och vara väl utformade och anpassade från samhällsekonomiska utgångspunkter. Ett sådant innehåll i biståndet kan utformas successivt i en dialog med berörda u-länder.

I propositionen konstateras att det finns överlappningar i den nuvarande svenska organisationen för bilateralt bistånd. En genomlysning av de olika arbetsmetoderna som vuxit fram behöver göras. Den utredning som regeringen tillsatt har i uppdrag att överväga förslag om organisationsstrukturen och även frågor om biståndsorganens roll i förhållandet till mottagarlandet och resursbasen i första hand i det svenska samhället.

I propositionen framförs tankar om att utredningen bl.a. bör undersöka om Sverige med sin tradition t.ex. kan bidra till utveckling av en anpassad arbetsmarknadspolitik i något sådant land. Ett starkt intresse riktas från olika länder mot Sverige för idéutbyte om hur en satsning på en effektiv ekonomi skall kunna förenas med ett socialt ansvar. På motsvarande sätt kan det från svensk sida finnas skäl att ha en beredskap för samarbete med olika u-länder på miljöområdet. Ett bistånd av detta slag ställer särskilda krav på biståndsförvaltningen att samverka med expertis i det svenska samhället.

Vid stöd till näringslivsutveckling och utbyggnad av infrastruktur ställs delvis andra krav på biståndsförvaltningen. En kompetens måste enligt propositionen finnas att granska insatsernas effektivitet såväl på projektnivå och samhällsekonomiskt som utifrån de biståndspolitiska målen. Tyngdpunkten ligger på granskning. I såväl genomförande som initiering spelar, vid sidan av mottagarlandet, företag och andra utomstående institutioner en stor roll. Beslut om bistånd till större infrastrukturprojekt i ett u-land föregås som regel av en internationell anbudskonkurrens. För u-landet innebär detta en fördel genom att utbyggnaden av viktiga samhällsinvesteringar kan ske på ett kostnadseffektivt sätt. Vårt sätt att lämna bistånd till sådana projekt bör, enligt propositionen, utformas så att samhällsekonomisk effektivitet i såväl mottagarlandet som Sveriges främjas.

På motsvarande sätt är överväganden om långsiktig samhällekonomisk effektivitet centrala i stöd för industri och annan näringslivsutveckling. Det framhålls i propositionen att en särskild uppgift för utredningen är att överväga lämpliga organisations- och arbetsformer för denna del av biståndet. Erfarenheter, som vunnits i BITS verksamhet i u-kreditgivningen och SIDA:s finansiering av investeringsprojekt, liksom i SWEDFUNDS och SIDA:s industribistånd bör enligt propositionen utgöra utgångspunkter för dessa överväganden.

I detta sammanhang bör även hänsyn tas till förslagen i översynen av SWEDFUND (SOU 1988:4), exportfinansieringsutredningen (SOU 1988:42) samt den internationella utvecklingen på området, framhålls det i propositionen.

Utskottet

Partimotioner på biståndsområdet har väckts av moderata samlingspartiet (U218), folkpartiet (U202), centerpartiet (U230), vänsterpartiet kommunisterna (U210, U214, U217, U226, U228, U229 och U543 yrkandena 16 och 17) och miljöpartiet (U219). I det följande sammanfattas partimotionernas förslag och synpunkter på de allmänna riktlinjerna för utvecklingssamarbetet varefter följer utskottets överväganden, område för område. Därefter behandlas regeringens anslagsförslag och de motionsyrkanden som hänförs till dem.

Biståndets roll och förutsättningar

Sammanfattning av motionerna

Flera av partimotionerna uppehåller sig vid de mångåriga erfarenheter vi nu har av internationellt utvecklingssamarbete och pekar på besvikelser och brister i biståndet. I folkpartiets motion U202 nämns bl.a. centralstyrd planering, ineffektiva distributionssystem och en prispolitik som hämmar jordbruksproduktionen som orsaker till att många u-länder, särskilt i Afrika, trots omfattande bistånd sjunkit djupare in i fattigdom.

Liknande synpunkter återfinns i moderata samlingspartiets motion U218 som också gör bedömningen att det svenska biståndet alltför mycket inriktats på utbetalningsvolymen och för litet på biståndets praktiska resultat.

Tillväxtn målet bör ges ökad tyngd i biståndet, framhålls det i motion U218(m). Tillväxt och demokrati ger förutsättningar för en fördelningspolitik som gynnar de fattiga. Jordbruket och småföretagen är grunden för ekonomin, heter det i motionen, som också understryker att de svenska företagens kunnande bör tas i anspråk i högre grad än vad som nu sker. Synpunkter av samma slag anförs i fp-motionen U202.

Även centerpartiets och vänsterpartiet kommunisternas partimotioner (U230 och U229) pekar på de bristande resultaten av det internationella biståndet och på den ökande klyftan.

Befolkningsutvecklingen beskrivs i flera partimotioner som en orsak till den växande misären. Även miljöförstörelsen och det därmed växande behovet av effektivt bistånd är huvudtema i partimotionerna, däribland miljöpartiets (U219).

Det understryks i alla partimotionerna att biståndet endast kan spela en begränsad roll för utvecklingen i u-länderna. Moderata samlingspartiet och folkpartiet erinrar om att den allmänna ekonomiska situationen och u-ländernas handelsvillkor är väl så betydelsefulla som bistånd och att det av detta skäl är viktigt att u-länderna gör sina ekonomier mer marknadsinriktade. Moderata samlingspartiet och folkpartiet framhåller att bistånd inte kan vara annat än hjälp till självhjälp. Vänsterpartiet kommunisterna betonar att det behövs en långsiktig och övergripande u-landspolitik och ett gradvis ökande bistånd. Ett nytt mått för utveckling (USMR) bör införas, anser (vpk). I centerpartiets motion nämns särskilt behovet av att inrikta biståndet på de allra fattigaste grupperna och på människors basbehov. Ökad kunskapsöverföring från i- till u-land omnämns även av centerpartiet, bl.a. u-landsanpassad teknik.

Miljöpartiet vänder sig mot en överdriven betoning av tillväxtn målet och anser i stället att ett sjätte biståndsmål bör införas, ett som tar sikte på ökad självtillit och minskat beroende av omvärlden. Huvudinriktningen i det svenska biståndet bygger, enligt miljöpartiet, på en felaktig syn på underutvecklingens orsaker och utvecklingens möjligheter.

Utskottets överväganden

När biståndssamarbete i dagens mening inleddes var utgångspunkten att framåtskridande kunde definieras ungefär som den utveckling den industrialiserade världen genomgått under de senaste två decennierna. Detta var inte bara givarländernas uppfattning utan också den förhärskande uppfattningen bland de styrande i mottagarländerna. Det optimistiska målet var att u-länderna skulle genomgå i stort sett den utveckling som ägt rum i industriländerna, men på kortare tid eftersom förebilderna fanns och misstagen inte skulle behöva upprepas.

Nu, 30 år senare, vet vi att hindren var fler och mer djupgående än vi från början föreställde oss. Det har också blivit klart att bistånd endast är en av många yttre faktorer som påverkar utvecklingen i u-världen. Priser på import- och exportvaror och den allmänna ekonomiska konjunkturen i världen är naturligtvis av minst lika stor betydelse. Till detta kommer självfallet det som ibland har beskrivits som en broms för framåtskridande: historia, traditioner och kultur.

I debatten heter det ibland att den tekniska och ekonomiska utveckling som ägt rum i västvärlden skett på den övriga världens och på vår egen framtids bekostnad; att den är ett undantag som inte går att upprepa. Ett bistånd som bygger på denna teori skulle ha ett annat innehåll än det som nu är förhärskande. Det stora flertalet menar emellertid att verkligheten visar att det långt ifrån är omöjligt att få till stånd en motsvarande utveckling i u-länderna men att det då är nödvändigt att lära av de negativa erfarenheter industriländerna gjort, särskilt på miljöområdet.

Det är inte utskottets uppgift att i detta betänkande pröva olika utvecklingsteorier. Utskottet inskränker sig till att konstatera att både u-länders och i-länders syn på utvecklingssamarbetets möjligheter och begränsningar gradvis har förändrats genom åren. Fortfarande är emellertid utgångspunkten för de flesta u-länders utvecklingsstrategier i grunden densamma, nämligen att det är fråga om att åstadkomma en ekonomisk och social utveckling som hämtar sina huvudsakliga förebilder från den industrialiserade världen. Målet är att inlemma u-länderna i världsekonomin och göra dem delaktiga i den internationella arbetsfördelningens och handelns fördelar. Som påpekas i motion U218 (m) har handel och ekonomiskt samarbete för många u-länder långt större betydelse än biståndet.

Utskottet kan inte dela den åsikt som går ut på att u-länderna har bäst nytta av att så mycket som möjligt minska sitt beroende av den industrialiserade världen. Den tiden är förbi då skilda världsdelar kunde utvecklas avskärmade från varandra. Därtill kommer att det i detta sammanhang, lika lite som i andra, är möjligt att betrakta u-länderna som en enhetlig grupp. Somliga är redan på väg att inta en plats i den industrialiserade världen.

Samarbete och ömsesidig påverkan är grundförutsättningen för u-länders och i-länders samexistens i dagens värld. Detta förhållande har inte så mycket med förekomsten av bistånd att göra.

Huvudfrågan är enligt utskottets mening i vilken takt och på vilka villkor u-länderna intar sin plats i världsekonomin. Utskottet delar åsikten att det i första hand är angeläget för u-länderna att skapa sådana förhållanden på den egna marknaden att beroendet av tillförsel utifrån av det som är grundläggande för befolkningens försörjning och för den industriella utvecklingen blir så litet som möjligt. Det finns anledning att här erinra om att det internationella biståndet, vars uttalade syfte bl.a. är att öka de fattiga ländernas oberoende, i praktiken ofta medfört ett ökat beroende.

Enligt utskottets mening finns det emellertid på längre sikt ingen annan väg mot en hållbar utveckling än den som går ut på att med bistånd och på annat sätt ge u-ländernas möjlighet att på likvärdiga villkor delta i internationell handel och ekonomiskt samarbete över gränserna. En av förutsättningarna härför är att i-länderna avvecklar de restriktioner på bl.a. textil- och jordbruksområdet som är ett hinder för en ökad export från u-länderna.

Av samma skäl finns det anledning att välkomna ekonomisk tillväxt i u-länderna. Det är inte tillväxten som är skadlig utan sättet på vilket den åstadkoms och fördelningen av den. Projekt som ökar beroendet av omvärlden eller förorsakar samhällskostnader i form av miljöförstöring eller kulturell och social utarmning är inget bra bistånd även om det skulle ge en kortsiktig ekonomisk utdelning.

Utvecklingsländerna bör på allt sätt stödjas och uppmuntras att ta sociala och ekologiska hänsyn i sin utveckling. En integration av u-länderna i världsekonomin i huvudsak på i-ländernas villkor – som hittills varit det vanliga – leder inte till en önskvärd utveckling. Inte heller är det självklart så att en politik vars huvudsakliga mål är att maximera den ekonomiska tillväxten på nationell nivå alltid är den mest gynnsamma för de verkligt fattiga.

Biståndets betydelse är för många u-länder begränsat, för andra har det utomordentligt stor vikt och står för större delen av utifrån tillförda resurser. Som utskottet påpekade i förra årets betänkande finns det en grupp u-länder som på grund av brist på förutsättningar och egna resurser knappast deltar i den internationella handeln eller är beroende av exportpriserna på någon enda vara. Denna grupp av de allra fattigaste u-länderna kommer för lång tid framöver att ha behov av gävbistånd för att klara sin överlevnad.

Därför bör det svenska biståndet koncentreras på de fattigaste länderna och på insatser som har de bästa förutsättningarna att på lång sikt stärka mottagarländernas självständighet och oberoende. I denna mening bör den svenska biståndspolitik vara inriktad på självtillit.

Om däremot självtillit innebär att biståndsinsatser som kan tänkas bidra till exportinkomster inte bör förekomma, kan utskottet inte dela den uppfattning som framförs i motionerna U219 och U225 från miljöpartiet.

Utskottet anser inte att det finns anledning att införa självtillit som ett sjätte biståndsmål.

Yrkande 6 i motion U 219 (mp) avstyrks därför.

Med vad ovan anförts om biståndets roll, förutsättningar och mål torde yrkande 1 i motion U218 (m), yrkande 2 i motion U225 (mp) och yrkande 2 i motion U230(c) anses besvarade.

Miljö och markvård

Sammanfattning av motionerna

Miljöfrågorna är även i år centrala inslag i partimotionerna. Flera motioner välkomnar att regeringen genom en särskild anslagspost för miljöbistånd ger betoning åt det nya miljömålet för biståndet. I centerpartiets motion framhålls att miljön är ett övergripande biståndsmål. Samma tankegångar framförs i miljöpartiets och folkpartiets motioner. Regnskogarnas stora betydelse för jordens klimat framhålls bl.a. i moderata samlingspartiets och miljöpartiets motioner. Moderata samlingspartiet, centerpartiet, vänsterpartiet kommunisterna och miljöpartiet vill öka anslagen till miljövården jämfört med regeringens förslag.

Moderata samlingspartiet anser att en internationell miljökonferens om förbränning av fossila bränslen bör arrangeras. Konkreta projekt bör enligt (m) utarbetas för att dämpa den negativa utvecklingen på miljöområdet i u-länderna.

Centerpartiet föreslår att SIDA:s kapacitet att handlägga miljöprojekt förstärks. I sin partimotion föreslår (c) också att Sverige bör ta initiativ till att förverkliga FN:s förslag om en global energistrategi med sikte på de förnybara energikällorna. Sverige måste enligt (c) se till att miljöfrågorna ges en betydelsefull roll i världsbankens verksamhet. Det är enligt (c) viktigt att miljökonsekvensbeskrivningar görs av svenska biståndsprjekt. Obligatoriska miljökonsekvensanalyser i biståndet och ökad betoning av markvård i multilaterala organ krävs i folkpartiets biståndsmotion U202 samt i en särskild miljömotion [U209 (fp)]. Därtill kräver folkpartiet en förbättrad svensk samordning i internationella organ avseende miljö, markvård och energi.

I miljöpartiets partimotion U219 framhålls att miljömålet måste lyftas fram kraftigt och att miljökonsekvensanalyser skall göras innan beslut om biståndsprjekt fattas. Ökad självtillit, självförsörjning, ekologisk balans och minskad betoning av tillväxmälet är nyckelord i miljöpartiets partimotion.

I flera motioner krävs insatser för bevarande av den tropiska regnskogen.

Utskottets överväganden

Det nya biståndsmål som riksdagen antog vid sitt förra möte; en framsynt hushållning med naturresurserna och omsorg om miljön, ställer ökade och i viss mån nya krav på biståndssamarbetet. Utskottet välkomnar regeringens målsättning att öka kapaciteten att lämna bistånd inom miljö- och naturresursområdet och att biståndet ses som en integrerad del i biståndsverksamheten. Det är också viktigt som framhålls i propositionen att miljöhänsynen i biståndet är ett naturligt inslag i en dialog med u-länderna. Regeringens ambition att intensifiera arbetet med miljöfrågor såväl bilateralt som genom det internationella samfundet välkomnas även av utskottet. De två särskilda budgetposter under anslagen C 1 och C 2 som regeringen föreslår inrätta för särskilda miljöinsatser torde enligt utskottets uppfattning vara väl ägnade för att kanalisera svenskt miljöbistånd som komplement till övrigt svenskt utvecklingsbistånd. Syftet med de två anslagsposterna skall vara att förstärka och intensifiera bilaterala och regionala miljöprogram. Anslagen bör även användas till att stärka kompetensen hos internationella organisationer att integrera miljöhänsynen i verksamheten. Det sistnämnda är enligt utskottets uppfattning mycket viktigt. Miljöhänsynen måste på helt annat sätt än tidigare integreras i utvecklingssamarbetet för att verkligen kunna främja en bärkraftig utveckling. Miljöhänsynen kan aldrig ses som en sektor av biståndet utan tvärtom som en tvärsektoriell dimension av detta.

Behovet av skyndsamma åtgärder för att hindra markförstöring och skogsskövling står klart för envar. Fattigdomen i u-länderna är, som det påpekas i propositionen och i motionerna, både en viktig orsak till och ett resultat av utarmningen av naturresurserna. Utöver den rent fattigdomsrelaterade skövlingen hotar ekonomiska internationella intressenters överexploatering av t.ex. tropisk regnskog såväl klimatet som den ekologiska balansen.

Det finns enligt utskottets uppfattning en bred politisk enighet om behovet av aktiva svenska insatser för att intensifiera arbetet på miljöområdet.

Arbetet bör inriktas på hjälp till självhjälp och på att mobilisera hela det internationella samfundet i arbetet. Enligt vad som framförs i propositionen är respekten för och hänsynen till u-ländernas planer och prioriteringar en förutsättning för ett effektivt bistånd.

Som utskottet i tidigare betänkanden konstaterat blir behovet av en gemensam strategi och en bättre samordning mellan de olika givarorganen och de internationella organisationerna allt större. För att detta mål skall kunna uppnås krävs naturligtvis, som framförs i motion U202 (fp), en samordning av det svenska agerandet vad gäller miljö, markvård och energi i olika FN-organ. Enligt vad utskottet förstår är den svenska samordningen väl fungerande. Även det nordiska samarbetet på miljöområdet fungerar väl.

Ett exempel på nordisk samordning som framförs i propositionen har varit nordiskt agerande i Världsbankens och de regionala bankernas styrelser som bidragit till en ökad integration av miljöhänsyn i verksamheten och en förstärkt miljökapacitet inom sekretariaten. Miljöfrågorna har också drivits av de nordiska länderna i FNs generalförsamling, i ECOSOC, i olika FN-organ, inom OECD/DAC m.fl. organ och fora. Utskottet understryker behovet av fortsatt aktivt svenskt agerande för att uppnå att miljöhänsyn och kravet på en bärkraftig utveckling genomsyrar hela den internationella biståndsverksamheten. Det är också viktigt att den väl fungerande samordningen på hemmaplan upprätthålls.

Vad gäller det bilaterala biståndet har SIDA utarbetat en handlingsplan där ett antal delområden lyfts fram som särskilt prioriterade. Häri ingår bl.a. miljökonsekvensbedömningar vid biståndsinsatser, landspecifika analyser av miljöproblem, uppbyggnad av miljökompetensen i Sverige, metoder för ekonomisk analys av miljöförändringar, samt en förstärkt organisation inom SIDA självt. Inom SARECs forskningsområde har miljöfrågorna blivit prioriterade, och nationell forsknings- och utbildningskompetens skall byggas upp under de kommande åren.

Ett nytt anslag har, som nämnts ovan, inrättats för att kanalisera det intensifierade stöd till bilaterala och regionala miljö- och naturresursprogram som planeras. Utskottet får anledning återkomma till anslaget under behandlingen av anslagspost C 2.

Med det ovan anförda anser utskottet att ifrågavarande del av yrkande 9 i motion U218 (m), yrkandena 3 och 4 i motion U209 (fp) samt yrkande 5 i motion U230 (c) får anses besvarade.

Det svenska miljömålet och de svenska miljöinsatser som görs internationellt omfattar alla aspekter på miljövård. Denna helhetssyn måste enligt utskottets uppfattning med nödvändighet tas för att kunna uppnå en bärkraftig utveckling. Begreppet "bärkraftig utveckling" definieras i den s.k. Brundtland-rapporten som publicerades på uppdrag av FN år 1987. Enligt denna rapport måste en ny ekonomisk utveckling införas, en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att förstöra möjligheterna för framtida generationer att tillfredsställa sina. En sådan utveckling kan bara uppnås om miljöförstöring och överutnyttjande av naturtillgångar hejdas.

Exempel på miljöförstöring och överutnyttjande av vår jords resurser är

skövlingen av den tropiska regnskogen, ökenutbredningen, nedsmutsningen av havet och, som en följd, hotet mot den biologiska mångfalden och de genetiska resurserna vilket bl.a. tar sig uttryck i utrotning av djur- och växtarter. Åtgärder för att motverka miljöförstörelsen tas upp i ett antal motioner från samtliga partier. Behovet av naturvård betonas, liksom återställandet av naturresurser.

Utskottet delar den oro som kommer till uttryck i motionerna avseende hotet mot den ekologiska balansen genom bl.a. ökenutbredning och skogsskövling. Därtill kommer hotet mot kusterna och den marina miljön som är en ytterst påtaglig realitet även i Sverige.

I den nya handlingsplan som SIDA utarbetat ingår enligt vad utskottet erfar naturvårdande åtgärder, bl.a. förstärkta insatser för att bevara den biologiska mångfalden, vattenresursplanering och marin miljövard. Inom SAREC pågår ett femårigt forskningsprogram om skog och miljö i u-länder. Det planeras även insatser på det marina området. Pågående SIDA-insatser omfattar, inom ramen för naturvårdsåtgärderna, exempelvis stöd till naturreservat i Costa Rica, markvård i Sahel samt naturresursförvaltning i samarbete med Internationella naturvårdsunionen (IUCN). I samarbete med Internationella sjöfartsorganisationen (IMO) har SIDA utarbetat ett utbildningsprogram om marin miljövard.

På miljöområdet spelar enskilda organisationer en betydelsefull roll. Den svenska naturskyddsföreningen utvidgar enligt vad utskottet inhämtat sitt arbete med u-landsfrågor. Internationella naturvårdsunionen (IUCN) erhåller sedan flera år svenskt stöd för sina insatser, bl.a. utarbetande av naturresursstrategier, Sahel-program och ett särskilt program för tropiska skogar. Röda korset, Lutherhjälpen m.fl. organisationer är sedan länge engagerade i olika miljöprogram, bl.a. markvård och skogsplantering. Enligt SIDAS handlingsplan bör kanalerna för genomförande av insatser på miljöområdet vidgas. SIDA nämner särskilt direkt stöd till enskilda organisationer såväl i Sverige som i mottagarländerna. Utskottet stöder detta samarbete.

Härmed får yrkandena 20 och 21 i motion U202 (fp), ifrågakavande del av yrkande 1 samt yrkande 2 i motion U209 (fp) anses besvarade.

Motion U225 (mp) tar upp behovet av lokalt anpassade, småskaliga projekt för att hindra ökenspridning. Även centerpartiet är i sin partimotion U230 (c) inne på behovet av småskaliga projekt för att stoppa ökenspridning, jorderosion och överbearbetning.

Utskottet instämmer i vad som framförs i motionerna om att den pågående ökenutbredningen är ytterst allvarlig och måste motverkas. Sverige stöder såväl multi- som bilateralt olika initiativ till åtgärder mot ökenutbredning. Sedan år 1982 är Sverige engagerat i stöd till Sahel-länderna på detta område. Projekten omfattar byskogsbruk, skydd och förbättring av betesmarker, utvecklande av billiga och effektiva spisar samt trädplantering. Enligt utskottets uppfattning har Sahel-projekten just den inriktning på lokal

aktivering och förankring som efterlyses i motion U225 (mp). En förstärkning av det svenska Sahel-stödet planeras dessutom.

1988/89:UU18

Yrkande 1 i motion U225 (mp) får härmed anses besvarat.

Hotet mot de tropiska regnskogarna och behovet av ekologiskt godtagbara metoder för skogsbruk i regnskog tas upp i motionerna U209 (fp), U211 (vpk), U220 (m), U236 (mp) och U237 (s).

Skövlingen av de tropiska regnskogarna är enligt utskottets uppfattning ett av de allvarligaste och mest akuta miljöproblem som världssamfundet i dag ställs inför. De problem och skador som skövlingen av regnskogarna för med sig är lokala, regionala och globala. Lokalt innebär uthuggning av skogen bl.a. erosion. Det näringsfattiga tunna jordlagret kan svårigen användas för annat bruk. Regionalt får uthuggningen av regnskogarna effekter på nederbördsfördelningen genom att skogen inte längre kan förhindra erosion och igenslamning av flodbäddar etc. Kalavverkningar i Indien och Nepal torde, som framförs i motion U220 (m), ha bidragit till förra årets stora översvämning i Bangladesh. Globalt påverkar skövlingen av tropiska skogar koldioxidtillförseln till atmosfären vilket leder till den s.k. växthuseffekten.

Ett ytterligare globalt skäl till att bevara de tropiska regnskogarna är den genetiska mångfalden. Som framförs i Brundtlandrapporten täcker de tropiska skogarna endast 6% av jordens landyta men är hemvist för mer än hälften av alla jordens djur och växtarter. Deras bevarande är av avgörande ekonomisk betydelse som bl.a. framförs i motion U209 (fp).

Utskottet får med anledning av motionerna konstatera att Sverige stöder en rad internationella initiativ som utgör viktiga hörnstenar i utformningen av en global strategi för att få slut på skövlingen av regnskogar. Genom SIDA stöds den aktionsplan för de tropiska regnskogarna (Tropical Forestry Action Plan, TFAP) som utarbetats av UNDP, FAO, Världsbanken och det fristående World Resources Institute. Syftet med aktionsplanen är att hjälpa u-länderna att utarbeta nationella strategier för en långsiktig och hållbar utveckling av skogsresurser. SIDA har dessutom deltagit i genomförandet av TFAP-strategier i några av programländerna, bl.a. Tanzania. Även med Laos har samarbete inletts. TFAP utför enligt utskottets uppfattning ett värdefullt arbete som bör fortsätta.

Sverige bidrar med drygt 41 milj.kr. till Internationella naturvårdsunionens verksamhet. Härav går ca 3 milj.kr. till unionens tropiska skogsprogram. Detta program syftar till att förbättra kunskaperna i u-länderna om tropiska skogar, demonstrera hur tropiska skogar kan utnyttjas utan att utarmas, och hur genetiska resurser kan bevaras genom konkreta skyddsåtgärder.

Skövlingen av tropiska skogar har många orsaker. En är den rent fattigdomsrelaterade skövlingen där fattiga människor eller fattiga länder tvingas ägna sig åt rovdrift och förstöring av naturresurser för att klara sin överlevnad. Exempel på denna skövling finns i Moçambique och El Salvador. En annan orsak är rent kommersiell; transnationella företags avverkning av tropisk regnskog i vinstsyfte. Utskottet får under anslaget för

bidrag till internationella biståndsprogram C 1 anledning återkomma till det s.k. Amazonasprojektet som tas upp i motion U211 (vpk). Projektet gäller utbyggnad av Brasiliens elkraft och skall eventuellt få finansiering från Världsbanken.

Utskottet får i detta sammanhang konstatera att huvudansvaret när det gäller utnyttjandet av naturresurser i första hand självfallet ligger på enskilda suveräna länder. Multilaterala institutioner och biståndssamarbete kan dock ha en mycket viktig roll när det gäller normativa frågor och finansiellt stöd för studier och investeringar. Det är i det sammanhanget mycket viktigt att hålla i minnet också det ekonomiska ansvar som åligger hela det internationella samfundet. Som det sägs i Brundtlandrapporten finns det ofta en konflikt mellan det enskilda landets kortsiktiga ekonomiska intressen och världssamfundets långsiktiga intresse av en bärkraftig utveckling och möjliga ekonomiska vinster, bl.a. från de genetiska resurserna.

Ett viktigt led i ansträngningarna att bevara jordens tropiska skogar är att utveckla ekologiskt godtagbara skogsbrukssystem och uthållig produktion av tropiskt timmer. Den Internationella tropiska timmerorganisationen (ITTO) har som uppgift att kanalisera medel till projektverksamhet rörande forskning och utveckling av skogsteknik, skogshushållning och återplantering, ökad vidareförädling inom producerande u-länder samt förbättrad marknadskännet. Sverige stöder ITTO.

SIDA ger enligt vad utskottet erfar stöd till byskogsbruk i flera av programländerna. Verksamheten har visat sig mycket framgångsrik.

Det är enligt utskottets uppfattning av största betydelse för det globala klimatet samt skyddet av den biologiska mångfalden och de genetiska resurserna att snabba och effektiva åtgärder vidtas för att förhindra ytterligare skövling av tropiska skogar. Ytterligare ansträngningar måste göras för att få till stånd internationellt stödda åtgärder mot exploatering och skövling.

Utskottet utgår ifrån att regeringen på alla sätt fortsätter sitt arbete bilateralt och via internationella organ och enskilda organisationer med att motverka det hot mot klimatet och den globala ekologiska balansen som bl.a. skövling av tropiska regnskogar, ökenutbredning och havsnedsmutsning utgör. Det är enligt utskottets uppfattning viktigt att tillräckliga ekonomiska resurser ställs till förfogande bl.a. vad avser skyddet av tropiska skogar.

Härmed får ifrågavarande del i yrkande 1 i motion U209 (fp), yrkande 1 i motion U211, samt motionerna U220, U236 och U237 anses besvarade.

Energi

I centerpartiets motion U230 samt i motion U206 (c) krävs att Sverige efterlever den resolution som den 43:e generalförsamlingen antog hösten 1988 om främjandet av nya och förnybara energikällor. I resolutionen ställer sig generalförsamlingen bl.a. bakom det handlingsprogram som antogs i Nairobi 1981 avseende en övergång till användandet av nya och förnybara energikällor. I motion U230 yrkas också att Sverige genom bl.a. biståndssatser skall bidra till en global energistrategi. Även i motion U202 (fp) tas behovet upp av att kartlägga och utveckla nya och förnybara energikällor.

Utskottet får konstatera att den ifrågavarande resolutionen 43/192 antogs utan omröstning. I resolutionen inbjuds FNs medlemsländer att rapportera till komittén för nya och förnybara energikällor om det tekniska arbete på området som pågår i resp. land. Medlemsländerna inbjuds också att anordna teknisk-vetenskapliga möten för att studera frågeställningarna. Utskottet har inhämtat att regeringen har för avsikt inkomma med rapport.

Enligt vad utskottet erfar finns även tankar på att erbjuda svenskt värdskap för ett globalt FN-seminarium under 1989 inom området nya och förnybara energikällor.

Från svensk sida har framförts att det är viktigt att handlingsprogrammet genomförs och att finansiella resurser mobiliseras för detta ändamål. Det har även framförts att det fortsatta FN-arbetet på området måste göras mer konkret och att ökade ansträngningar krävs för att utveckla projekt och program för nya och förnybara energikällor. Det har från svensk sida pekats på att det för u-länderna är viktigt att tillgodose landsbygdens energibehov inom ramen för integrerade program för landsbygdsutveckling. Brännveds-krisen måste här enligt svenskt förmenande hamna i förgrunden.

Som utskottet i tidigare betänkande konstaterat har Sverige sedan länge inom ramen för FN samt i andra internationella sammanhang arbetat för att energifrågor – särskilt nya och förnybara energikällor – får en framträdande plats. Arbetet sker i medvetande om behovet av ett samordnat svenskt agerande internationellt vad gäller miljö, markvård och energi.

Utskottet får beklaga att det hittills inte varit möjligt att skapa ett effektivt och övergripande energiforum inom FN. Sverige har föreslagit i ECOSOC att nuvarande, dåligt fungerande kommittéer, Naturresurskommittén och Kommittén för nya och förnybara energikällor, skall läggas ned och ett nytt tyngre energiorgan med representation på hög nivå skapas. Det har varit regeringens tanke att ett sådant organ skulle tjäna som forum för viktiga överläggningar om energifrågor och att arbetet med nya och förnybara energikällor inom dess ram skulle stärkas.

Utskottet utgår ifrån att svenska ansträngningar fortsätter med syfte att få till stånd en kraftfull och samordnad behandling inom FN-systemet av frågorna rörande nya och förnybara energikällor.

Frågan torde också komma upp under året i och med att FN skall diskutera uppföljningen av Brundtland-rapporten med dess energirekommendationer. Inom ramen för det nordiska FN-projektet färdigställs en studie om hur FN-systemet bäst kan främja dessa rekommendationer. Det är utskottets förhoppning att en sådan studie kan motverka den hittills styvmoderliga behandling som energifrågorna fått inom FN-systemet.

Härmed får motion U206 (c) och yrkande 8 i motion U230 anses besvarade.

Vad gäller förslaget i motion U218 (m) om en internationell miljökonferens om förbränning av fossila bränslen får utskottet anföra följande: Ett intensivt globalt arbete pågår rörande klimatförändringarna. Koldioxiden från fossila bränslen är bara en av flera s.k. växthusgaser som kan komma att höja jordens medeltemperatur. En annan källa är, enligt vad som framgår ovan, skövlingen av tropiska skogar.

En mellanstatlig expertgrupp inom ramen för UNEP och WMO håller för närvarande på att förbereda strategier för att komma till rätta med problemet. Arbetet kan enligt vad utskottet erfar komma att lägga grunden för en internationell konvention om skydd av klimatet. Därtill kommer en rad stora konferenser under de närmaste åren att ta upp frågorna. Hit hör självfallet FNs kommande konferens om miljö och utveckling år 1992. Enligt utskottets uppfattning och mot bakgrund av vad som ovan sägs finns det inte nu anledning att anordna ytterligare konferenser.

Ifrågavarande del av yrkande 9 i motion U218 torde därför få anses besvarat.

Demokrati och mänskliga rättigheter

Sammanfattning av motionerna

Ämnet demokrati och mänskliga rättigheter upptar en stor plats i flera av partimotionerna. Moderata samlingspartiet och centerpartiet föreslår en särskild anslagspost för ändamålet.

I motion U202 (fp) heter det bl.a. att det fortfarande finns en tendens att bagatellisera demokratimålet och betrakta det som en överflödsvara fattiga länder inte har råd med. Motionärerna motsätter sig denna inställning och anser att stödet till uppbyggande av en demokratisk infrastruktur bör få väsentligt ökat utrymme i det svenska utvecklingssamarbetet. En höjning av demokratianslaget under Särskilda program föreslås. Som exempel på biståndsinsatser med detta syfte nämns stöd till valförberedelser, stöd till massmedier, stöd till uppbyggande av en fri rättskipning och demokratiska institutioner och stöd till folkrörelser och politiska partier, lämpligen förmedlat via ideella organisationer i Sverige. Folkpartiet återkommer därmed till sitt tidigare framförda förslag om bistånd till politiska partier i andra länder via stiftelser i Sverige.

De demokratiska värdena bör hävdas i dialogen med mottagarländerna, och valet av nya mottagarländer bör påverkas av möjligheterna vi har att med bistånd kunna bidra till en demokratisk samhällsutveckling, anser folkpartiet.

Även i moderata samlingspartiets partimotion U218 läggs stor vikt vid demokratimålet. Det konstateras att endast ett par av de svenska mottagarländerna utvecklats i demokratisk riktning och att det svenska biståndet måste ges en markerad demokratiprofil. Motionärerna lämnar liksom folkpartiet ett flertal exempel på biståndsinsatser som kan bidra till en demokratisk utveckling, nämligen stöd till demokratiska institutioner, fria fackföreningar, kooperativ, näringslivsorganisationer, stöd till enskilda svenska organisationers biståndsverksamhet, uppmuntran åt enskilda företagsamhet, rättshjälp och flyktingar m.m. Projekten bör enligt (m) vara konkreta och väl avgränsade. Liknande synpunkter anförs i centerpartiets partimotion.

SIDA bör av regeringen ges i uppdrag att utarbeta en strategi för hur Sverige skall stödja en demokratisk utveckling i samarbetsländerna. Bistånd-

det till södra Afrika och inte minst Namibia bör ta sikte på en demokratisk utveckling av hela regionen och främja nationell försoning.

Motionärerna föreslår också att ett fristående institut för främjande av mänskliga rättigheter inrättas, vars uppgift bl.a. skulle vara att studera utvecklingen av mänskliga fri- och rättigheter i våra samarbetsländer. Institutets iakttagelser skulle redovisas i årliga rapporter. Även i folkpartiets motion föreslås årliga redovisningar av situationen för mänskliga rättigheter i mottagarländerna.

Centerpartiet föreslår i sin partimotions avsnitt om demokratiutvecklingen bl.a. ökat stöd för mediaprojekt i tredje världen och nämner Inter Press Service och mediaprojekt för afrikanska journalister som exempel. Det av centerpartiet föreslagna demokratianslaget skulle kunna användas bl.a. för detta ändamål.

Motionärerna understryker också att det är viktigt att stödja länder i vilka diktaturen brutits och ett demokratiskt uppbyggnadsarbete inletts.

Vänsterpartiet kommunisterna tar i motion U543 upp olika aspekter på mänskliga rättigheter och demokrati i tredje världen. I motionen hävdar (vpk) att demokratimålet för det svenska biståndet skall tillämpas oberoende av vilket organ som kanaliserar biståndet. Partiet anser även att svenskt stöd skall ges till arbetar-, bonde-, kvinno- och miljörelser i u-länder för att dessa bättre skall kunna försvara sina demokratiska rättigheter. Regeringen bör enligt (vpk) årligen redovisa hur demokratimålet drivits i olika mottagarländer för svenskt bistånd.

Utskottets överväganden

Demokratimålet bygger i högre grad än andra mål på en värdering; övertygelsen att ett demokratiskt styrelseskick är det som bäst främjar människors frihet och samhällets framskridande. I denna övertygelse ingår också att människans grundläggande rättigheter säkrast tas till vara i ett demokratiskt samhällssystem.

Sveriges utvecklingssamarbete måste bedrivas med utgångspunkt från denna grundläggande övertygelse, men det betyder inte att vi har rätt att ställa orealistiska krav på vad som är möjligt att uppnå på kort sikt. Mycket få u-länder är demokratiska, och möjligheten att enbart med ett trots allt begränsat bistånd som instrument åstadkomma snabba samhällsförändringar är begränsade.

Demokrati är ett vitt begrepp, men respekten för grundläggande mänskliga rättigheter – för liv, frihet och personlig integritet – är dess omistliga kärna. Därför kan aldrig kränkningar av mänskliga rättigheter accepteras i något land, inte heller med hänvisning till att andra samhällsmål för tillfället skulle vara viktigare.

Enligt utskottets bedömning finns det en hög grad av samstämmighet mellan motionerna och regeringens proposition i fråga om riktlinjerna för det bistånd som är inriktat på demokrati och mänskliga rättigheter. Demokratimålet har gradvis kommit alltmer i förgrunden i utvecklingssamarbetet. I samarbetet med mottagarländerna strävar Sverige på olika sätt att främja respekten för mänskliga rättigheter. Direkta överläggningar med de berörda regeringarna – inom eller utom ramen för biståndssamarbetet – förblir som

framgår av propositionen det främsta instrumentet i detta arbete. Sverige ger också direkt bistånd till organisationer som arbetar för att ta till vara medborgarnas rättigheter i u-länderna.

För detta och liknande ändamål används särskilda medel som finns inom budgetposten demokrati och mänskliga rättigheter.

Enligt utskottets mening bör riktlinjerna i propositionen och det som anförs i partimotionerna beträffande betydelsen av demokratimålet sammantaget kunna ligga till grund för det fortsatta utvecklingssamarbetet i detta avseende. Några väsentliga åsiktsskillnader mellan riksdagspartierna i fråga om målet för våra strävanden att främja demokrati och mänskliga rättigheter har utskottet inte iakttagit.

Den inriktning av det demokratistödande biståndet som föreslås i motionerna kan således i flertalet fall tillgodoses inom ramen för befintliga biståndsinstrument.

Det gäller även förslaget i motion U541 (fp) i vars yrkande 9 föreslås att nyblivna demokratier skall kunna ges särskilt stöd i det första kritiska skedet av sin utveckling.

En sådan möjlighet finns genom anslaget Projektbistånd till vissa u-länder. Det har använts bl.a. för stöd till Filippinerna, Costa Rica och Uganda.

Samma bedömning kan göras om yrkande 16 i motion U543 (vpk) i vilket föreslås att ökat stöd skall ges till arbetar-, bonde-, kvinno- och miljörörelser i u-länderna. Det svenska utvecklingsbiståndet har just de drag som framhåvs i motionen. Det är inriktat på de fattigaste grupperna, det prioriterar miljöfrågorna, det tar särskild hänsyn till kvinnors behov. Genom svenska enskilda organisationer och i flera fall även direkt mottar folkrörelser som de i motionen nämnda betydande biståndsbelopp. Vår strävan att främja en demokratisk utveckling bör enligt utskottets mening bl.a. ta sig uttryck i stöd åt folkligt förankrade grupper och rörelser av det slag som nämns i motionen. Syftet är bl.a. att höja de fattiga folkgruppernas förmåga att hävda sina demokratiska rättigheter.

Styrkan i de enskilda organisationernas bistånd, vilket framförs i motion U218 (m), är att det ofta ger mer direkt kontakt mellan givare och mottagare. De enskilda organisationerna har ofta också lättare att nå utsatta grupper i mottagarländerna genom att arbeta vid sidan av etablerade maktstrukturer.

Med det ovan anförda får yrkandena 5 och 7 i motion U202 (fp), yrkande 14 i motion U218 (m), yrkande 16 i motion U230 (c), yrkande 9 i motion U541 (fp) och yrkande 16 i motion U543 (vpk) anses besvarade.

Moderata samlingspartiet och centerpartiet föreslår att ett särskilt anslag inrättas för finansiering av stöd till demokratifrämjande insatser. Beloppet bör enligt motion U218 (m) vara 100 milj.kr. och enligt motion U230 (c) 50 milj.kr. Även folkpartiet vill anslå ytterligare medel till demokratistödande insatser men väljer att göra det inom ramen för anslagsposten Särskilda program (se detta avsnitt).

Utskottet behandlade ett liknande förslag förra året och konstaterade då

dels att bistånd för demokratiuppbyggnad rymdes inom befintliga anslag, bl.a. landramarna, katastrofposten och anslagsposter för humanitärt samarbete, dels att regeringen inrättat en särskilt delpost under anslagsposten Särskilda program just för detta ändamål. Utskottet gör även nu bedömningen att det redan är väl sörjt för demokratibefrämjande insatser inom ramen för de anslag och biståndskanaler som redan finns.

Yrkande 7 i motion U218 (m) och yrkande 17 i motion U230 (c) avstyrks därmed.

Några motioner framför förslag som syftar till att åstadkomma ett mer metodiskt och systematiskt genomförande av demokratimålet. I motion U218 (m) föreslås att medel anvisas för ett särskilt fristående institut som skall följa utvecklingen för mänskliga rättigheter i mottagarländerna. I samma motion yrkas att regeringen skall utarbeta en strategi för hur Sverige skall stödja en demokratisk utveckling i samarbetsländerna. I motion U202 (fp) förordas att regeringen tar initiativ till en ärlig oberoende redovisning av förhållandena i dessa avseenden i mottagarländerna. Ett liknande syfte har yrkande 8 i motion U202 (fp) vari föreslås att demokratimålet ges ökat utrymme i det biståndspolitiska beslutsunderlaget.

Utskottet vill med anledning av dessa motioner erinra om vad som anfördes i fjolårets biståndsbetänkande (UU 1987/88:20), nämligen att det knappast är möjligt att utforma en för alla länder generellt tillämplig katalog över konkreta insatser som främjar demokrati. Utskottet vill därutöver tillägga att förslaget om en strategi låter ana överdrivna föreställningar om vad som är möjligt att uppnå med bistånd.

Om med uttrycket strategi däremot avses en målmedveten strävan att i det löpande biståndsarbetet ständigt lyfta fram demokratimålet och överväga vilka konkreta insatser som bäst främjar det, har utskottet inga invändningar mot förslaget. Utskottet har anledning att utgå från att utrikesdepartementet och SIDA i handläggningen av utvecklingssamarbetet redan arbetar på detta sätt.

Yrkande 6 i motion U218 (m) bör därmed vara besvarat.

Utskottet har därmed också anslutit sig till huvudtanken bakom yrkande 8 i motion U202 (fp) vari föreslås att demokratimålet skall ges ökat utrymme i det biståndspolitiska beslutsunderlaget. I sammanhanget konstaterar utskottet att propositionens redovisning av biståndet till enskilda länder numera i flera fall innehåller en kort bedömning av läget beträffande mänskliga rättigheter.

Även yrkande 8 i motion U202 (fp) får därigenom anses besvarat.

Liksom tidigare ställer sig utskottet tveksamt till att regeringen skulle ta initiativ till oberoende bedömningar av situationen vad beträffar mänskliga rättigheter i samarbetsländerna. Fristående bedömningar av olika slag görs redan bl.a. av Amnesty International och andra organisationer, och regeringen följer för sin del utvecklingen bland annat genom de svenska ambassaderna utomlands. Vissa allmänna slutsatser av denna bedömning redovisas för övrigt i biståndspropositionens avsnitt om samarbetet med enskilda länder.

Yrkande 9 i motion U202 (fp) avstyrks därför.

Utskottet finner det inte heller rimligt att regeringen utan närmare utredning skulle anslå medel till upprättande av ett särskilt institut med denna specifika uppgift. Utskottet vill därtill erinra om att Wallenberginstitutet i Lund, som från och med nästa budgetår föreslås få statsbidrag, sysslar med forskning m.m. om mänskliga rättigheter.

Yrkande 8 i motion U218 (m) avstyrks med hänvisning till det anförda.

Vid ett par tidigare tillfällen har utskottet behandlat förslag som går ut på att de svenska politiska partierna eller dem närstående stiftelser skulle få tillgång till biståndsmedel för att stödja opinionsbildande grupper i u-länderna. Utskottet behandlade utförligt frågan i ovannämnda betänkande UU 1987/88:20 och kom till slutsatsen att stöd till politisk verksamhet i mottagarländerna inte borde ges på det sätt som tycktes vara avsikten med det då föreliggande motionsförslaget.

Utskottet har kommit till samma slutsats vid sin bedömning av det nu föreliggande yrkandet 6 i motion U202 (fp) och avstyrker det med hänvisning till tidigare anförda motiveringar.

I motion U541 (fp), yrkande 8, anføres att demokratimålet även bör betonas i det multilaterala biståndet och i motion U543 (vpk) yrkande 6 att demokratimålet skall gälla lika oavsett vilket organ som kanaliserar biståndet.

Liknande synpunkter framförs i motion U543 (vpk), yrkande 15, vari föreslås att regeringen årligen skall redovisa vilka initiativ den tagit för att driva demokratimålet i BITS, Världsbanksgruppen, IMF och övriga kanaler för svenskt bistånd.

Riksdagen har flera gånger slagit fast att de biståndspolitiska målen gäller allt svenskt utvecklingssamarbete, alltså även det som går genom internationella organisationer eller ges i form av krediter vid kommersiellt samarbete. Samtidigt är det uppenbart att det inte kan krävas att vart och ett av

biståndsmålen skall uppfyllas av varje enskild biståndsinsats. Som framgår av det föregående och av propositionens redovisning är vissa biståndskanaler och biståndsformer mer ägnade än andra åt att främja demokratimålet. Det är också ovedersägligt att det ligger i det multilaterala biståndets karaktär att ett visst givarland har begränsade möjligheter att styra utformningen av enskilda projekt. I de internationella biståndsorganisationerna får i stället medlemsländerna söka påverka de allmänna målen för verksamheten, vilket Sverige i hög grad gjort.

Utskottet anser det mot denna bakgrund inte meningsfullt att föreslå att regeringen gör den i motion U543 (vpk) begärda redovisningen men utgår från att frågan på ett allmänt sätt belyses av de utredningar som för närvarande pågår om FN i utvecklingssamarbetet och om organisation och arbetsformer i det bilaterala biståndet.

Därmed får yrkande 8 i motion U541 (fp) och yrkandena 6 och 15 i motion U543 (vpk) anses besvarade.

Befolkning, hälsa, barn och bostäder

Sammanfattning av motionerna

Den snabba befolkningsökningen framhålls i flera av motionerna som en viktig orsak till den tilltagande fattigdomen. Familjeplaneringsinsatser bör därför prioriteras i det svenska biståndet och bör inte begränsas till programländerna, föreslår (fp) i motion U202.

Centerpartiet uppmärksammar i motion U230 särskilt barnens situation och konstaterar att barnen inte har någon central plats i regeringens biståndsförslag. Omsorgen om barnens utveckling måste enligt (c) vara ett prioriterat område i Sveriges biståndspolitik. Centerpartiet förordar ökat stöd till UNICEF. I motion U230 konstateras också att barnen drabbas hårt av följderna av sjukdomen aids.

Behovet av insatser mot aids betonas även av moderata samlingspartiet i motion U218 och folkpartiet i motion U202. Här anförts bl.a. att aids-bistånd även bör gå till icke-programländer. Projekten mot aids bör, enligt (m) utformas så att de är användbara i flera länder och att de bör genomföras i de hårdast drabbade länderna. Folkpartiet anser att en inriktning för det svenska biståndet mot AIDS-epidemin bör vara att det avdelas en miljard kronor för internationella insatser inom den närmaste femårsperioden. Insatserna bör enligt (fp) rymmas under en rad olika anslag. Sverige bör vidare enligt (fp) verka för en ökad aktivitet på detta område inom ILO.

Centerpartiet anser i sin motion U230 att det svenska utvecklingssamarbetet måste engagera sig mer i bostadssociala frågor i u-länderna.

Utskottets överväganden

De hårda strukturanpassningsprogram som många u-länder nu måste underkasta sig medför bl.a. att deras förmåga att själva finansiera den sociala omvårdnaden blivit starkt begränsad. Häri ligger en av skuldskrisens allvarli-

ga följder. I detta läge blir hälso- och sjukvården alltmer beroende av bistånd utifrån. Därtill kommer att vården av offren för aids slukar en ständigt ökande del av ländernas redan knappa hälsobudgetar.

En grundläggande orsak till den i många länder tilltagande fattigdomen är befolkningsökningen.

Sverige lämnar ett betydande bistånd på här nämnda områden. Bidrag till familjeplaneringsinsatser ges framför allt genom internationella organisationer, i första hand UNFPA och IPPF, men även genom bilaterala program. Enligt utskottets mening bör ett fortsatt betydande stöd ges för familjeplaneringsarbetet i u-länderna. Utskottet noterar att särskilda delposter bl.a. för familjeplanering och hälsovård finns under anslagsposten Särskilda program.

Utskottet kan därmed instämma i syftet med de motionsyrkanden vari förespråkas ett fortsatt kraftigt stöd för hälso- och familjeplaneringsinsatser i samarbetsländerna.

Yrkande 23 i motion U202 (fp) och motion U215 (s) får därmed anses besvarade.

Sverige var tidigt ute när det gällde stöd till insatser mot aids. För kampen mot aids disponerar SIDA innevarande budgetår 120 milj.kr. varav 70 milj.kr avsatts för WHO's arbete. Även fortsättningsvis kommer aidsbiståndet framför allt att gå till WHO's globala program och till forskning genom SAREC. Stöd ges också till bilaterala insatser, bl.a. i Uganda och till enskilda organisationer.

Det går inte att nu, såsom föreslås i fp-motionen U202, ange vilket bestämt belopp som på ett rimligt sätt kan utnyttjas för aids-bekämpningen den närmaste femårsperioden. Det bör dock, som utskottet tidigare framhållit, inte vara brist på medel som är den begränsande faktorn i detta arbete.

Med det anförda torde yrkande 24 i motion U 202 (fp) och motion U227 (c) få anses besvarade.

Barnen bör få en mer central roll i biståndet, föreslås det i motion U230 (c). Enligt utskottets mening är så redan i hög grad fallet. Sverige är en av de största bidragsgivarna till FN's barnorganisation Unicef. Vi har omfattande bilaterala program på hälsoområdet, till skolundervisning och till kvinnor och mödrar. Sverige har också som nämnts ovan kommit snabbt i gång med bistånd åt dem som direkt eller indirekt drabbas av aids.

Barnens hälsa och liv är således redan ett väsentligt område för svenskt bistånd.

Yrkande 3 i motion 230 (c) torde inte föranleda något särskilt uttalande av riksdagen varför det avstyrks.

I en partimotion från moderata samlingspartiet om handikappfrågor aktualiseras även bistånd genom handikapprörelsens biståndsorganisation Swedish Handicapped International Aid (SHIA) och föreslås att u-landsbiståndet i ökande grad kommer de handikappade till del.

Sverige ger bistånd på detta område. I några bilaterala program ingår insatser till förmån för handikappade. Flera enskilda organisationer har också med bidrag från SIDA inkluderat handikappbistånd i sin verksamhet. Med den i motionen återopade organisationen SHIA har SIDA ett särskilt ramavtal, vilket innebär att SHIA kan räkna med ett kontinuerligt stöd från SIDA i sitt arbete för handikappade i u-länderna. Sverige stöder också den internationella handikapporganisationen Disabled Peoples' International.

Motion U208 (m) får anses besvarad med det anförda.

Utskottet behandlar i detta sammanhang också yrkande 11 i motion U230 (c) vari föreslås att det svenska biståndet i större utsträckning skall engagera sig i de bostadssociala frågorna i u-länderna.

Utskottet får med anledning härav erinra om vad som sades i förra årets betänkande, nämligen att Sverige stöder FNs boende och bebyggelsecenter HABITAT inom ramen för det multilaterala biståndet, men att vi inom det bilaterala biståndet i huvudsak valt att prioritera andra angelägna verksamhetsområden. Visst bistånd på bostadsområdet finns dock, i främsta rummet i form av stöd till socialt bostadsbyggande i slumområden kring Costa Ricas huvudstad. Det rör sig för svensk del om ett slags försöksprojekt. Bostadsbyggande i u-länder rymmer emellertid en rad problem av rättslig och annan art. Det är också en erfarenhet att de bostäder som byggs med biståndsmedel inte alltid kommer de mest behövande till del. Mot denna bakgrund och med tanke på att svenskt bistånd redan går till ett flertal områden och att det snarare finns behov av en viss koncentration anser utskottet det inte motiverat att föreslå ett nytt prioriteringsområde för det svenska bilaterala utvecklingssamarbetet. Utskottet har dock inget att invända mot att regeringen håller möjligheten öppen för ett framtida svenskt engagemang inom avgränsade delar av den sociala bostadssektorn.

Yrkande 11 i motion U230 (c) får därmed anses besvarad.

Kvinnor

Sammanfattning av motionerna

Samtliga partier tar upp kvinnornas situation i u-länderna. I en särskild partimotion från vänsterpartiet kommunisterna (U214) tas den stigande mödra- och barnadödligheten i u-länderna upp. Motionärerna pekar på hur det i hög grad är kvinnorna som drabbas av u-ländernas fattigdom och växande skuldbörda. De s.k. strukturanpassningsprogrammen har ofta medverkat till att hälso- och sjukvård har försämrats. Det föreslås därför i motionen att det av regeringen föreslagna beloppet på 150 milj.kr. till IMF:s

anpassningsprogram i stället används av SIDA för projekt som är inriktade på kvinnohushåll på landsbygden i Södra Afrika. 1988/89:UU18

Även i fp-motionen behandlas bistånd för kvinnor utförligt. Det är enligt (fp) hög tid att göra biståndet i dess helhet mer kvinnoinriktat. Det föreslås att ett handlingsprogram för bistånd för kvinnor utarbetas i varje samarbetsland. Kvinnoinriktade projekt bör kunna finansieras med medel utanför landramen. På SIDAS biståndskontor bör det finnas handläggare med huvudsakligt ansvar för kvinnofrågor. Kvinnornas ställning på arbetsmarknaden bör stärkas.

Moderata samlingspartiet understryker i sin motion U218 betydelsen av SIDAS kvinnorråd för internationellt bistånd (KIB) och anser att Sverige bl.a. bör verka för en förbättring av kvinnors rättsställning. I motionen konstateras att hjälp riktad till kvinnor når en majoritet av befolkningen. Också i centerpartiets motion finns ett särskilt avsnitt om kvinnor. En radikal förbättring av kvinnornas situation kräver åtgärder på många områden, konstateras det. Arbete, hälsa och utbildning har FN lyft fram som centrala. Sverige bör ge ökat stöd till FNs organisation för kvinnor, UNIFEM, heter det bl.a. i motionen.

Även miljöpartiet tar i sin motion U219 upp behovet av ökat stöd till kvinnor och anser att den biståndsandel som riktar sig till kvinnorna bör öka kraftigt.

Utskottets överväganden

I partimotionerna läggs stor vikt vid att biståndet tar sikte på kvinnornas situation i u-länderna. Det framhålls att kvinnorna har många roller som är vitala för ett samhälles utveckling och att ett bistånd som särskilt riktar sig till dem därför kan få en flerfaldig effekt.

Avsnittet om kvinnor och bistånd är särskilt utförligt i folkpartimotionen U202, men även de andra motionerna innehåller liknande synpunkter. I motion U214 (vpk) påpekas bl.a. att de strukturanpassningsprogram som följt i skuldkrisens spår inte minst drabbar mödrar och barn. I motion U229 från samma parti föreslås att 150 milj.kr. anslås till projekt som är inriktade på familjeförsörjande kvinnohushåll i södra Afrika. Yrkandet behandlas i ett senare avsnitt i detta betänkande.

Som framgår av regeringens proposition görs nu målmedvetna ansträngningar att göra praktisk verklighet av SIDAS handlingsprogram för kvinnoinriktat bistånd. Huvudlinjen är att öka kvinnors deltagande i de verksamheter som ingår i landprogrammen. Vid sidan därav görs särskilda insatser bl.a. i form av direktstöd till kvinnoorganisationer och med medel som anslås under posten Särskilda program.

Handläggare med särskilt ansvar för kvinnobistånd finns vid samtliga biståndskontor. Därtill finns ett regionalt kvinnokontor vid ambassaden i Nairobi.

Utskottet behandlade det kvinnoinriktade biståndet relativt ingående i förra årets biståndsbetänkande. Det är enligt utskottets mening angeläget att utbyggnaden av det kvinnoinriktade biståndet nu fortsätter med oförminskad kraft i enlighet med riktlinjer som tidigare lagts fast. Utskottet finner också flera av förslagen i de föreliggande motionerna väl värda att ta vara på.

Det gäller inte minst åtgärder för att förbättra kvinnors situation i arbetslivet och deras rättsställning, till vilken hör möjligheter för kvinnor att erhålla krediter och stå som ägare till mark, något som berörs bl.a. i motionerna U202 (fp) och U218 (m). Men lika viktigt är det att ta fasta på kvinnornas roll som barnafödare, uppfostrare och försörjare, vilket särskilt poängteras i motion U214 (vpk) och U230 (c). Miljöpartiets motion U219 om ökning av delposten för kvinnobistånd behandlas under avsnittet Särskilda program i detta betänkande.

Utskottet kan sammanfattningsvis i allt väsentligt dela de synpunkter på utformningen av det kvinnoinriktade biståndet som framförs i partimotionerna.

Yrkandena 26 och 27 i motion U202, yrkande 13 i motion U218 (m) och yrkande 18 i motion U230 (c) får därmed anses besvarade.

Förslaget i motion U202 (fp) att handlingsprogram för kvinnobistånd skall upprättas i vart och ett av programländerna är enligt vad utskottet inhämtat på väg att tillgodoses. I flertalet programländer har utarbetats s.k. landspecifika planer och i övriga programländer förbereds sådana.

Yrkande 25 i motion U202 (fp) får därmed anses besvarat.

Enskilt ägande, kooperation, småindustri, landsbygd

Sammanfattning av motionerna

Moderata samlingspartiet konstaterar i motion U218 att jordbruket och den självägande småbrukaren är stommen för ekonomin för de flesta u-länder både vad gäller befolkningens grundläggande exportvillkor och för att generera exportindustri. Landsbygden bör därför enligt (m) under de närmaste decennierna gynnas för att motverka inflyttningen och fattigdomen i de stora städerna. Samma inställning framförs av centerpartiet i motion U230 som konstaterar att utvecklingen på landsbygden också har en avgörande betydelse ur miljösynpunkt. Utvecklingsprojekt måste enligt (c) bygga på en helhetssyn på landsbygdens framtid och ta tillvara en småskalig teknik. Centerpartiet pekar även på den stora betydelse som kooperativa organisationer har. Även folkpartiet anser att vårt bistånd i första hand bör inriktas på landsbygdsutveckling och att utvecklingen bör inriktas på en anpassning till de naturgivna förutsättningarna bl.a. på småskaliga projekt med anpassad teknik.

Folkpartiet anser att Sverige i ökande utsträckning bör ge stöd till projekt som gynnar uppkomsten av inhemskt enskilt företagande, hantverk, småindustri och lantbruk. Detta skall ske såväl inom landprogrammen som genom särskilda insatser i andra u-länder, bl.a. via SWEDFUND och BITS.

Utskottet delar de synpunkter som framkommer i partimotionerna under detta avsnitt. En förutsättning för ekonomisk utveckling är att det stora flertalet av u-ländernas invånare, de flesta av dem bosatta på landsbygden och sysselsatta med jordbruk, åtminstone i någon grad blir en del av en fungerande marknadsekonomi. Detta förutsätter mycket; bl.a. att ett överskott produceras, att det som producerats finner avsättning till priser som gör en fortsatt produktion lönsam, att det finns möjlighet till transporter, lagring och distribution, att vinster via ett fungerande sparande kan bli till nya investeringar och – inte minst – en organisation av samhället och den offentliga sektorn som möts av förtroende hos befolkningen.

Det finns inga entydiga och allmänt accepterade lösningar på detta grundläggande utvecklingsproblem i u-länderna. Ett nytänkande är på väg i många länder i riktning mot mindre grad av central styrning av produktion och prissättning.

Det svenska biståndssamarbetet har en inriktning som ligger i linje härmed. Stor vikt fästs vid utveckling av landsbygden. Stöd ges till småindustri och hantverk, och vi uppmuntrar där så är möjligt kooperativa projekt.

I detta arbete håller SIDA numera nära kontakt med svenska företag; i vissa länder har ett s.k. systerindustrisamarbete utvecklats. Utskottet anser liksom tidigare att det även framgent finns starka skäl för att låta de erfarenheter och kunskaper de svenska företagen besitter komma u-länderna till nytta utifrån dessa länders egna behov och baserat på deras efterfrågan.

Med vad som här anförts får utskottet föreslå att yrkande 22 i motion U202 (fp), yrkande 11 i motion U218 (m), yrkandena 9 och 19 i motion U230 (c) anses besvarade.

Återflöde, bundet bistånd

Sammanfattning av motionerna

Partimotionerna är överens om att obundet bistånd i princip är att föredra. Folkpartiet anser att allt bundet bistånd till följd av denna inställning bör avvecklas och ersättas med obundet gåvobistånd. Moderata samlingspartiet konstaterar att trots att Sverige i detta fall söker föregå med gott exempel så binder flertalet industriländer biståndet till upphandling i givarlandet. Det är inte rimligt enligt (m) att Sverige lämnar obundet importstöd som sedan används till inköp i våra konkurrentländer. Moderata samlingspartiet anser att importstödet under nuvarande förhållanden bör bindas till upphandling i Sverige eftersom våra konkurrentländer förfar på detta sätt.

Upphandling i Sverige bör dock endast ske om de svenska varorna är internationellt konkurrenskraftiga. Biståndskostnader som erläggs i mottagarlandets valuta bör enligt samma parti normalt täckas av mottagarlandet självt. Om bidrag i svensk valuta måste ges bör SIDA utreda i vad mån det är möjligt att utnyttja denna valuta för upphandling i Sverige, anser (m).

Utskottet instämmer i partimotionernas önskemål att biståndet i princip bör vara obundet. Under senare år har graden av bindning minskat något inom biståndsanslagen sammantagna. Detta är en utveckling som utskottet anser bör fortsätta.

Därmed får yrkande 2 i motion U202 (fp) anses besvarat. Motion U205 (m) avstyrks i konsekvens härmed.

Utskottet kan följaktligen inte tillstyrka yrkande 12 i motion U218 (m) som förordar att importstödet i sin helhet skall användas för köp i Sverige. Även denna del av biståndet bör i största utsträckning följa principen att det bistånd som regel är effektivast som utgår från mottagarländernas eget behov.

Utskottet avstyrker således yrkande 12 i motionen.

I motion U218 (m) berörs också finansieringen av de lokala kostnaderna. Som utskottet tidigare anfört är det naturligt att mottagarländerna själva står för en väsentlig del av de biståndskostnader som finansieras i lokal valuta. I vissa situationer är det emellertid nödvändigt att givarlandet står även för en del av dessa kostnader. Det är då ofrånkomligt att biståndet samtidigt får formen av ett valutastöd. Effekten härav blir särskilt stor om mottagarlandet har en övervärderad valuta.

Nya samarbetsländer, länderprogram och landval

Sammanfattning av motionerna

Moderata samlingspartiet anser i sin partimotion U218 att det bör bli lättare både att avbryta ett pågående samarbete och att uppta samarbete med nya länder. Som exempel på nya samarbetspartners nämns Sudan, Uganda, Somalia, Costa Rica och Filippinerna.

Även i folkpartimotionen U202 förs ett resonemang om nya samarbetsländer. Kretsen av samarbetsländer bör kunna ändras utan större dramatik, heter det i motionen som också uppställer ett antal kriterier för val av nya länder. Folkpartiet föreslår Uganda och Filippinerna som nya programländer. Som tänkbara kommande samarbetsländer nämns bl. a. Somalia, Sudan, Nepal och Afghanistan.

I centerpartiets partimotion U230 föreslås inte några nya mottagarländer men däremot att Sverige engagerar sig i återuppbyggnadsarbetet i Afghanistan. Projektstöd från anslaget för detta ändamål bör ges till Eritrea, Somalia, Sudan och Västsahara.

Vänsterpartiet kommunisterna föreslår i motion U229 på motsvarande sätt att Kampuchea skall upptas som programland och Sverige delta i återuppbyggnadsarbetet där.

SIDA administrerar i dag ca hälften av det totala utvecklingssamarbetet, och hälften därav – drygt 3 miljarder kronor – går till de 17 programländerna. Samarbetet med dessa länder karaktäriseras av att det är långsiktigt och att det mottagande landets regering har ett huvudansvar för biståndets genomförande. Det regleras vanligtvis genom tvååriga samarbetsavtal och inom dessas ram sektor- eller insatsavtal som kan ha längre löptid.

Därutöver ger Sverige bistånd till ett stort antal länder utanför programlandskretsen genom olika kanaler, bl.a. genom BITS, via enskilda organisationer, med medel från katastrofposten eller posterna för humanitärt och regionalt samarbete (se vidare resp. avsnitt). Till vissa länder i denna grupp ger Sverige numera ett mycket omfattande bistånd. I förra årets budget infördes därtill en ny anslagspost, Särskilda projekt, som står till regeringens förfogande för insatser i vissa länder som i ett kritiskt skede av sin utveckling har behov av speciella insatser. Dessa medel har hittills utnyttjats för Uganda, Filippinerna och Costa Rica.

Som framgår av motionssammanfattningen föreslås nu i vissa av partimotionerna att programlandssamarbete bör kunna inledas med ytterligare länder.

Utskottet vill med anledning härav först konstatera att gränsen mellan programländer och övriga samarbetsländer successivt blivit mindre skarp. Det finns således numera möjlighet att göra stora och även långsiktiga insatser i länder som inte är programländer.

Uganda, Costa Rica och Filippinerna är som ovan nämnts exempel på länder med vilka vi har ett betydande biståndssamarbete. Till Sudan och Somalia har katastrofbistånd utgått bl.a. i form av livsmedelshjälp. Sudan har därtill erhållit ett stort betalningsbalansstöd i form av en avlyftning av en skuld till svenska staten.

Kampuchea har fått visst svensk bistånd genom olika FN-organ. Mindre belopp har gått till Nepal via enskilda organisationer.

Utskottet anser dock att det även fortsättningsvis bör upprätthållas en tydlig skillnad mellan den grupp länder med vilka vi har ett långsiktigt och någorlunda brett samarbete, och den grupp länder i vilka vi har tillfälliga eller till någon enstaka sektor begränsat samarbete, även om det ibland kan röra sig om stora belopp.

Det finns goda skäl för denna ståndpunkt. Ett är att varje statligt biståndsengagemang av någon omfattning – så länge det inte enbart är fråga om u-krediter – tenderar både att bli långvarigt och att breddas till ytterligare sektorer. Detta kräver resurser, engagemang och kunskap om landet som knappast är möjliga att upprätthålla för ett stort antal länder. Det skulle naturligtvis vara tänkbart att i stället eftersträva ett biståndssamarbete som består av enstaka och relativt kortsiktiga projekt i en gradvis varierande krets av u-länder. En sådan uppläggning av utvecklingssamarbetet skulle enligt utskottets mening emellertid inte främja biståndets effektivitet i långsiktig mening.

Det sagda hindrar inte att kretsen av samarbetsländer kan förändras men det bör ske med försiktighet och efter noggranna överväganden. Det hindrar inte heller att det måste få förekomma av särskilda omständigheter betingade

mellanformer. Uganda är ett exempel på ett land med vilket ett begränsat biståndssamarbete inleddes för ett par år sedan och med vilket nu ett samarbetsavtal ingås.

Utskottet anser mot denna bakgrund inte att det finns skäl för riksdagen att nu föreslå att de i motionerna nämnda länderna skall bli programländer eller att förberedelser skall göras med det uttalade syftet att de i framtiden skall övergå till att bli programländer. De biståndsformer som regeringen och SIDA redan nu disponerar över ger enligt utskottets bedömning tillräckligt utrymme för att genomföra angelägna biståndsinsatser i olika länder. Det kan gälla Kampuchea som efter ett vietnamesiskt tillbakadragande kan ha behov av bistånd för återuppbyggnad. Det finns också möjlighet för Sverige att delta i miljöinsatser i Nepal om sådana skulle aktualiseras.

Yrkande 17 i motion U218 (m) får anses besvarad med hänvisning till det anförda. Utskottet avstyrker yrkandena 17 och 18 i motion U229 (vpk) och yrkandena 12, 13, 15, 16, 38 och 39 i motion U202 (fp) i den mån de avser programlandssamarbete eller förberedelse för sådant samarbete.

Avbrytande av bistånd

Sammanfattning av motionerna

Enligt moderata samlingspartiets mening bör bistånd till länder med stabilt totalitära regimer endast utgå i form av katastrofhjälp och humanitärt bistånd. I länder där respekt för demokrati och mänskliga rättigheter minskar bör Sverige agera utifrån två handlingslinjer, heter det i motion U218 (m). För det första bör vi på diplomatisk väg och genom utformningen av våra biståndsinsatser medverka till att respekten för demokratiska värden åter ökar. Om någon förändring trots dessa åtgärder inte sker bör biståndet reduceras. Biståndet måste omprövas och i sista hand avbrytas om ett mottagarland bedriver anfallskrig eller har trupper på främmande territorium. I linje härmed kräver (m) att biståndet till Vietnam upphör. (Förslaget behandlas under avsnittet om Vietnam.)

Folkpartiet framhåller i sin partimotion U202 att bistånd måste vara långsiktigt och inte styras av politiska konjunkturer. En rad kriterier måste komma till användning när det gäller att pröva om och i vilken form ett biståndssamarbete kan fortsätta. Respekten för demokrati och mänskliga rättigheter är ett av dessa kriterier men i det enskilda fallet måste en avvägning göras. Krig och långvarig ockupation måste betraktas som en allvarlig belastning för biståndssamarbetet. Om en avveckling måste ske bör den göras över en längre tidsperiod och möjligheten att finna biståndskanaler som går vid sidan av regeringskanalerna beaktas. En plan bör göras upp för avveckling av biståndet till Vietnam.

Vänsterpartiet kommunisterna föreslår i motion U229 att biståndet till Kenya avvecklas och föreslår att regeringen framlägger en plan i detta syfte. (Förslaget behandlas under avsnittet om Kenya.)

Miljöpartiet anser att anslaget till Etiopien budgetåret 1989/90 inte kan förbli oförändrat om inga tydliga tecken till konstruktiv fredsvilja från den

etiopiska regeringens sida kan skönjas beträffande konflikterna i Eritrea och Tigray. (Förslaget behandlas under avsnittet om Etiopien.)

1988/89:UU18

Utskottets överväganden

Frågan om kriterier för avbrytande av bistånd har varit en återkommande fråga i utskottets biståndsbetänkanden. En naturlig orsak för avbrytande är självfallet att utvecklingssamarbetet med ett visst land har nått sina mål. Om så inte är fallet bör det finnas mycket starka skäl om ett avbrytande av utvecklingssamarbetet skall övervägas. Utskottet har emellertid konstaterat att det kan finnas omständigheter som gör att en omprövning av ett pågående biståndssamarbete måste kunna övervägas. En är att själva förutsättningarna för bistånd förändrats så att de biståndspolitiska målen inte går att uppnå. Allvarliga brott mot folkkrätten såsom långvariga och svåra kränkningar av mänskliga rättigheter eller anfallskrig och ockupation är andra sådana omständigheter.

Utskottet har samtidigt gjort bedömningen att det inte i förväg går att uppställa entydiga kriterier för dessa fall och att en prövning av biståndets förutsättningar måste göras i varje enskilt fall. En sådan prövning har också gjorts av regeringen. I fråga om samarbetet med enskilda länder hänvisas till vederbörande avsnitt i betänkandet.

Med det anförda får yrkande 11 i motion U202 (fp) och yrkande 22 i motion U218 (m) anses besvarade.

Biståndets organisation, resultat, effektivitet och utvärdering. Förslag om utredningar

Sammanfattning av motionerna

Moderata samlingspartiet vill höja biståndets effektivitet och föreslår i det syftet en övergång till ett mer projektorienterat och mindre landrambaserat bistånd. Landramarna bör bli indikativ och inte betraktas som fasta utfästelser. Motionärerna pekar på att RRV i sin rapport Lär sig Sida? (Revisionsrapport 1988-11-09) påtalat att "utbetalningsmålet" riskerar att komma i konflikt med andra mål för biståndet.

En parlamentarisk kommitté bör tillsättas för att se över det svenska biståndets inriktning och arbetsformer, föreslås det i motion U218 (m). RRV:s granskningsrapport bör uppmärksammas i kommitténs arbete.

Även centerpartiet anser att landprogrammeringsprincipen i biståndet bör tonas ner till förmån för mer problemorienterat bistånd. Centerpartiet yrkar på en parlamentarisk översyn av den samlade svenska u-landspolitiken. Utredningen bör ha i uppdrag att behandla alla aspekter på Sveriges relationer till u-länderna. Syftet bör vara att åter föra fram u-ländernas problem till en central plats i världspolitiken, heter det bl.a. i motion U230 (c).

Krav på en biståndspolitisk utredning framförs också av vänsterpartiet kommunisterna i motion U217. Motionärerna är oroade över att landpro-

grammeringen håller på att överges och ersättas av ett uppsplittrat bistånd som alltmer går till de multilaterala utvecklingsbankerna och till länder som inte är särskilt fattiga. Det finns också tecken på att biståndspolitikerna underordnas handelspolitiken. Biståndsmedlen måste användas så effektivt som möjligt, framför (vpk) i motion U229. Det effektivaste biståndet är det som har verkan på lång sikt.

Den av motionärerna föreslagna utredningen bör utgå från en höjning av biståndsmålet till 2 % av BNI. Ett biståndsdepartement bör inrättas och ett statligt bolag inrättas för främjande av handeln med u-länderna på rättvisa villkor. Ett 2-procentsmål förordas också i folkpartiets partimotion.

Folkpartiet betonar i sin partimotion U202 värdet av det multilaterala biståndet och föreslår en parlamentariskt förankrad samlad översyn av det svenska multilaterala biståndet, bl.a. i syfte att bättre kunna medverka till att höja effektiviteten i de multilaterala organisationernas biståndsarbete. Målsättningen bör vara ett fortsatt kraftigt svenskt stöd för de internationella biståndsorganen.

Folkpartiet anser att antalet nya projekt i biståndsverksamheten bör begränsas och noga granskas. Alltmer bistånd bör enligt (fp) ägnas åt att rehabilitera och finansiera den löpande verksamheten i projekt som Sverige startat. Ökad samordning med andra biståndsgivare bör eftersträvas, anser (fp), samt ökad känslighet för mottagarlandets prioriteringar.

Även miljöpartiet föreslår en parlamentarisk utredning med uppgift att planera det svenska biståndets fortsatta utveckling utöver enprocentsmålet.

Centerpartiet fäster uppmärksamheten vid Nordiska rådets utredning om internationella samarbetsfrågor och föreslår ett förstärkt nordiskt samarbete på biståndsområdet. Riksdagen bör hos regeringen begära ett förslag härom, heter det i motionens yrkande 15.

Utskottets överväganden

Utvecklingssamarbetets resultat och effektivitet är en central fråga i all biståndsdebatt. Den har både en långsiktig innebörd och en mer begränsad.

Den avgörande långsiktiga frågan är enligt utskottets mening i vad mån u-länderna är på rätt väg i sina utvecklingsansträngningar och vilken roll biståndet bör och kan spela häri. Frågan är svår, kanske omöjlig att besvara entydigt, och svaret skiljer sig självfallet från land till land. Som konstateras på annan plats i detta betänkande har flera u-länder under senare tid tvingats ta sina utvecklingsstrategier under omprövning och därmed har även biståndets roll ställts i fråga.

Den mer begränsade innebörden av biståndets effektivitet tar sikte på de enskilda insatsernas och projektens genomförande. Det är utan tvekan utomordentligt viktigt att höga krav ställs på precision, kostnadsmedvetande och resultat i varje enskild del av biståndet. I annat fall kan inte helheten heller bli bra. Men det är också möjligt att ett projekt kan vara klanderfritt i teknisk mening utan att ha bidragit särskilt mycket till den utveckling biståndsgivaren har velat främja.

Om det biståndsgivande landet genomför ett projekt med hjälp av stora insatser av egen personal och tekniska resurser går det att visa på hög

effektivitet utan att mottagarlandet nödvändigtvis lärt så mycket. Själva genomförandet av ett projekt ger kunskaper till mottagarlandet och är därför också bistånd.

Det svenska biståndet präglas i dag av mångfald; det går till ett stort antal länder via många kanaler med hjälp av skilda biståndsinstrument. Det är naturligt med hänsyn till skillnaderna mellan mottagarländerna och deras olika behov. Samtidigt ser utskottet en viss risk i denna utveckling om den får fortsätta. Det får enligt utskottets mening inte bli så att osäkerhet om hur biståndets centrala mål bäst skall uppnås och de motgångar vi mött i utvecklingssamarbetet inbjuder till en uppsplittring av biståndsresurserna på många små och kanske kortsiktiga insatser.

Utvecklingssamarbetet bör utgöra en balans mellan två synsätt. Å ena sidan måste u-länderna själva ta på sig ett huvudansvar för det egna landets utveckling och därmed för biståndprojektens genomförande. Å andra sidan måste givarländerna utgå från att utvecklingssamarbete är långsiktigt och innebär ett ibland betungande engagemang.

Med vad som här anförts om biståndets resultat och effektivitet får yrkande 2 i motion U218 (m) anses besvarat.

I fråga om en biståndspolitisk utredning vill utskottet anföra följande. Under senare år har flera delar av biståndet granskats och utvärderats. Översyner av biståndet genom enskilda organisationer (SIDA 1985) och katastrofbiståndet (Ds UD 1986:2) liksom en utvärdering av forskningsbiståndet (Ds UD 1985:2) har utmynnat i att riksdagen beslutat om delvis nya riktlinjer för dessa biståndsformer. En organisationsutredning (Ds UD 1984:1) resulterade i en omorganisation av SIDA. Efter en översyn av biståndsmålen (SOU 1987:28) har riksdagen beslutat införa ett särskilt miljömål. SWEDFUNDS verksamhet (SOU 1988:4), kultursamarbetet med u-länderna (Ds UD 1987:2) och den statligt finansierade u-landsinformationen har likaledes setts över (SOU 1988:19).

De nordiska länderna har inlett en gemensam utredning om FNs roll i utvecklingssamarbetet. Projektet går bl.a. ut på att studera FN-biståndet i ett antal utvalda u-länder och utifrån dessa erfarenheter söka bedöma hur FNs biståndsorgan bäst skall kunna utnyttjas av u-länderna. Den nordiska utredningen beräknas pågå i tre år. En parlamentarisk referensgrupp har knutits till utredningen.

I budgetpropositionen anmäls vidare en översyn av organisation och arbetsformer i det bilaterala biståndet. En parlamentarisk kommitté har sedermera fått i uppdrag att genomföra denna utredning (dir. 1988:72).

Med hänsyn till att utvecklingssamarbetet i väsentliga avseenden nyligen setts över och lett till delvis nya riktlinjer finner utskottet det inte rimligt att nu föreslå tillsättandet av en bred parlamentarisk utredning om hela den svenska biståndspolitiken.

Utskottet avstyrker därför yrkande 3 i motion U218 (m), yrkande 8 i motion U219 (mp), yrkande 1 i motion U217 (vpk) och yrkande 1 i motion

U230 (c). I konsekvens med detta ställningstagande avstyrks också yrkande 4 i motion U218 (m) vari föreslås att RRVs granskningsrapport "Lär sig SIDA" skall ligga till grund för utredningen.

Utskottet anser det emellertid motiverat att regeringen något närmare belyser det multilateralaste biståndet, som är ett av de få biståndsområden som inte varit föremål för någon separat översyn. Utskottet ansluter sig därmed till förslaget i yrkande 28 i motion U202 (fp) vari föreslås att riksdagen hos regeringen begär en parlamentariskt förankrad samlad översyn av det multilateralaste biståndet. Denna utredning bör kunna bedrivas i viss mån parallellt med den nordiska utredningen och dra nytta av de resultat den ger.

Vad utskottet sålunda anför bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I motion U217 (vpk) föreslås att ett särskilt departement för u-landsfrågor skall inrättas. Liksom tidigare då förslag har väckts i riksdagen om hur regeringen skall organisera sitt arbete anser utskottet detta är en fråga som regeringen själv har att ta ställning till.

Yrkande 2 i motion U217 (vpk) avstyrks med hänvisning till det anförda.

Frågan om nordiskt biståndssamarbete har behandlats av utskottet tidigare varvid bl.a. konstaterats att det sedan år 1988 finns ett handlingsprogram för nordiskt biståndssamarbete. Det formella ansvaret för biståndssamarbetet ligger på samlarbetsministrarna och på en särskild ämbetsmannakommitté. Biståndministrarna träffas två gånger per år för samråd men något särskilt ministerråd för bistandsfrågor, såsom föreslås i motion U230 (c), finns inte. Det nordiska biståndssamarbetet sker fortfarande delvis i form av gemensamma projekt men numera i ökande grad i nya mer flexibla former.

Utskottet gör mot denna bakgrund bedömningen att det finns goda möjligheter till ett förstärkt nordiskt samarbete på biståndsområdet, i de fall de praktiska förutsättningarna föreligger och ett nordiskt samarbete kan bedömas gagna mottagarländernas intressen.

Syftet med yrkande 15 i motion U230 (c) får därmed anses uppfyllt varför yrkandet avstyrks.

3. Bidrag till internationella biståndsprogram (C 1)

1988/89:UU18

Propositionen (s.81-97)

Regeringens förslag rörande multilateralt bistånd budgetåren 1988/89 fördelat på organisationer (milj.kr.) framgår av nedanstående tabell.

Tabell 4. Multilateralt bistånd budgetåren 1988/89 och 1989/90 fördelat på organisationer (milj. kr.)

	Anslag 1988/89	Förslag 1989/90	Föränd- ring
FN:s operativa verksamhet			
FN:s utvecklingsprogram (UNDP) varav	600,0	660	+ 60
– ordinarie bidrag	(525,0)	(575)	(+ 50)
– Sahelkontoret (UNSO)	(20,0)	(25)	(+ 5)
– UNDP:s verksamhet i de minst utvecklade länderna	(55,0)	(60)	(+ 5)
FN:s kapitalutvecklingsfond (UNCDF)	45,0	50	+ 5
FN:s befolkningsfond (UNFPA)	85,0	115	+ 30
FN:s barnfond (UNICEF)	260,0	290	+ 30
	990,0	1115	+ 125
Internationella finansieringsorgan			
Världsbanksgruppen	810,6	810,6	
Afrikanska utvecklingsbanken (AfDB)	15,0	15	
Afrikanska utvecklingsfonden (AfDF)	255,0	255	
Asiatiska utvecklingsbanken (ASDB)	–	17,7	– 17,7
Asiatiska utvecklingsfonden (AsDF)	91,4	91,4	
Övrigt samarbete med utvecklingsbanker	–	25	+ 25
	1 172,0	1214,7	+ 42,7
Internationellt livsmedelsbistånd			
Världslivsmedelsprogrammet (WFP)	115,0	115	
Livsmedelshjälpskonventionen (FAC)	40,0	40	
Internationella beredskapslagret av livsmedel för katastrofinsatser (IEFR)	60,0	60	
Merkostnad	65,0		– 65,0
	280,0	215	– 65

Internationella jordbruks- utvecklingsfonden (IFAD)	35,0	25	- 10
Flyktningbistånd genom FN			
FN:s hjälporganisation för palestinaflyktingar (UNRWA)	82,0	100	+ 18
FN:s flyktingkommissarie (UNHCR)	120,0	145	+ 25
	202,0	245	+ 43
Övriga organisationer			
Internationella familje- planeringsfederationen (IPPF)	75,0	75	
UNCTAD/GATT:s internationella handelscentrum (ITC)	18,0	20	+ 2
FN:s narkotikafond (UNFDAC)	20,0	25	+ 5
Internationella sjöfarts- universitetet	15,0	15	
	128,0	135	+ 7
Andra multilaterala bidrag			
miljöinsatser		125	
övrigt		358,8	
	153	483,8	+ 330,9
Totalt			
	2 960,0	3 433,5	+ 473,5

Bidragen till multilateralt bistånd över anslaget C 1 föreslås uppgå till 29,5% (inkl. beredskap för svenskt deltagande i FN:s avkoloniseringsinsats i Namibia, UNTAG) av det totala biståndsanslaget för budgetåret 1989/90 att jämföra med 28,6% föregående budgetår. Ökningarna för de olika anslagsposterna är i allmänhet något större än tidigare år utom för bidraget till Internationella finansieringsorgan. Dessa bidrag är kontraktsbundna och ökas ej under pågående kontraktsperiod. Omförhandlingar av dessa bidrag är förestående varför medelsbehovet för anslaget C 1. Bidrag till internationella biståndsprogram enligt propositionen kan komma att öka under kommande budgetår.

De nordiska länderna tillhör traditionellt de starkaste förespråkarna för FN. För att Sverige konstruktivt skall kunna delta i det fortsatta arbetet på att effektivisera FN på det ekonomiska och sociala området krävs enligt propositionen fördjupad insikt om de många samband som råder. Det är viktigt att grundligt studera vad olika u-länder har för utbyte av FN-systemets olika organ i dag och vilka förbättringar som skulle behöva göras för att de begränsade resurserna skall användas så effektivt som möjligt. Det är vidare angeläget att se hur FN bäst kan anta de nya utmaningar som världssamfundet i dag står inför. De globala hoten mot miljön, människorna och kommande generationer är av sådana dimensioner att ett helt nytt tänkande behövs på det internationella samarbetsområdet. FN:s roll inför dessa utmaningar behöver studeras.

Av dessa skäl och för att de nordiska länderna skall kunna lämna

konstruktiva bidrag till FNs reformprocess och till en diskussion om FNs framtida verksamhet har enligt propositionen ett särskilt nordiskt FN-projekt inletts under 1988. Detta har fått namnet "FN i utvecklingssamarbetet" och har sitt sekretariat vid Institutet för framtidsstudier i Stockholm. Det leds av statssekreterarna för biståndsfrågor i Danmark, Finland, Norge och Sverige. På svensk sida har en referensgrupp utsetts för att ge råd och synpunkter på projektets arbete. I gruppen ingår bl.a. företrädare för riksdagen.

Projektet skall pågå i tre år och löpande producera idéer och förslag. Studier har nyligen inletts på två huvudområden, nämligen dels FNs utvecklingssamarbete med ett antal u-länder, dels möjligheterna att inom FN-systemet genomföra rekommendationerna från Brundtland-rapporten. Bl.a. genom dessa studier skall projektet söka identifiera områden där FN och multilaterala samarbetsformer bäst kan utnyttjas.

Det nordiska FN-projektet finansieras gemensamt av de fyra medverkande länderna. Medel för projektet tas från anslagsposten Andra multilaterala bidrag.

FNs utvecklingsprogram (UNDP), kapitalutvecklingsfond (UNCDF) och befolkningsfond (UNFPA)

FNs utvecklingsprogram (UNDP) är FN-systemets centrala organ för finansiering av tekniskt bistånd. UNDP har även ett ansvar för att FN-systemets samlade verksamhet inom detta område samordnas i mottagarlandet. UNDP har ett världsomfattande program i omkring 150 länder och territorier. Dess resurser är emellertid blygsamma jämfört med många andra biståndsorgan. De motsvarar årligen ungefär Sveriges bilaterala bistånd i 17 programländer. Behovet av ett övernationellt FN-organ som bistår u-länderna då det gäller att få en överblick över sitt totala biståndsbehov understryks ständigt i utredningar om FN-systemets biståndsverksamhet. Senast skedde det i den s.k. Jansson-rapporten som lades fram hösten 1987 och som nu behandlas inom FN-organen. UNDP behöver enligt propositionen en solid resursbas för att kunna fylla sin roll som central fond och samordningsorgan för FN-systemets biståndsverksamhet.

UNDP har en inriktning som stämmer väl överens med svenska biståndspolitiska mål, sägs det i propositionen. UNDP gör långsiktiga åtaganden gentemot mottagarländerna inom ramen för landprogram och ger rent gävbistånd som främst riktar sig till de fattigaste länderna.

I en tid då behovet av samordnade biståndsinsatser blir allt mera uppenbart, inte minst i Afrika, bör samordningsfunktionen i FN-systemets fältverksamhet enligt regeringens mening förstärkas. Detta var också en slutsatserna i Jansson-rapporten. För att förbättra samordningen av FN-biståndet på fältet krävs bl.a. ökade resurser till UNDP.

Mot denna bakgrund anser regeringen det motiverat att Sveriges bidrag till UNDP för budgetåret 1989/90 höjs med 50 milj.kr. till 575 milj.kr.

För att understödja UNDPs handlingsprogram för torkdrabbade länder i Afrika bör Sverige enligt regeringen för budgetåret 1989/90 öka bidraget till FN:s Sahelkontor (UNSO) med 5 milj.kr. till 25 milj.kr. Sverige är en av de större bidragsgivarna till programmet.

UNDP spelar en viktig roll för uppföljningen av FNs konferens om *de minst utvecklade länderna* som hölls i Paris 1981. UNDP medverkar till att få till stånd ökat och samordnat bistånd till de minst utvecklade länderna genom att anordna s.k. rundabordskonferenser. Vidare skall UNDP bistå de minst utvecklade länderna i deras förberedelser för den nya FN-konferens om de minst utvecklade länderna som skall äga rum i Paris 1990. Regeringen föreslår därför att bidraget till verksamheten ökas med 5 milj.kr. till 60 milj.kr. för budgetåret 1989/90.

FNs kapitalutvecklingsfond (UNCDF) ger finansiellt och tekniskt bistånd till småskaliga investeringsprojekt som gynnar de fattigare befolkningsgrupperna i de minst utvecklade länderna. Fondens verksamhet har, enligt propositionen, visat sig vara ett värdefullt komplement till UNDP:s tekniska bistånd och till de större projekt som de stora finansieringsorganen, t.ex. Världsbanken, stödjer. Regeringen föreslår ett bidrag på 50 milj.kr. för budgetåret 1989/90, en ökning med 5 milj.kr.

FNs befolkningsfond (UNFPA) är det centrala finansieringsorganet inom FN-systemet för bistånd på befolkningsområdet. Dess verksamhetsområde omfattar familjeplanering, folkräkningar, uppbyggande av system för folkbokföring och befolkningsstatistik samt utbildning och forskning.

Sverige har sedan länge spelat en pådrivande roll för att få till stånd internationella insatser för familjeplanering i u-länder.

I det handlingsprogram för Afrikas ekonomiska återhämtning och utveckling som antogs vid FNs trettonde extra generalförsamling i maj 1986 läggs vikt vid de afrikanska ländernas befolkningspolitik och åtgärder på befolkningsområdet. UNFPA prioriterar 30 länder i Afrika av totalt 53 prioriterade länder i världen. Enligt regeringens uppfattning är UNFPAs roll betydelsefull särskilt i låginkomstländer där sambanden mellan miljö och befolkning är uppenbara. Ett ökande antal u-landsregeringar uppmärksammar i dag befolkningsfrågornas betydelse. Detta leder till en ökad efterfrågan på insatser från UNFPA.

Mot denna bakgrund vill regeringen i år koncentrera de ökade svenska satsningarna på befolkningsområdet till UNFPA och föreslår en kraftig ökning av bidraget med 30 milj.kr. till 115 milj.kr.

FNs barnfond (Unicef)

Unicefs verksamhet, som till övervägande del är förlagd till de fattigaste länderna, bedrivs inom ramen för fleråriga landprogram. Verksamheten omfattar främst hälso-, sjukvårds-, och nutritionsinsatser, vattenförsörjning och olika former av utbildning. Unicef har hittills framgångsrikt engagerat både i- och u-länder i kampen för att minska barnadödligheten genom vaccinering och andra hälsovårdsåtgärder, bl.a. i samarbete med WHO. Inom ramen för WHO:s globala program för aids-bekämpning har Unicef utvecklat program för information och utbildning. Barnfonden har på senare år givit ökad uppmärksamhet åt barn i särskilt svåra omständigheter och bistår barn i katastrofdrabbade områden, gatubarn och barn som är offer för övergrepp och väpnade konflikter. Unicef har beräknat att omkring 40 000 barn i åldrarna under fem år dör i u-länderna varje dag och att åtminstone hälften av dödsfallen med enkla medel skulle kunna undvikas.

Barnfonden deltar i arbetet att särskilt bevaka de sociala aspekterna i de strukturanpassningsprogram som många u-länder genomför, bl.a. i samarbete med Internationella valutafonden och Världsbanken.

Sverige har under många år varit en av Unicefs största bidragsgivare. Den reguljära verksamheten kompletteras av de särskilda insatser som Unicef genomför med hjälp av tilläggsbidrag. De svenska tilläggsbidragen finansieras över anslaget C 2. Utvecklingssamarbete genom SIDA dels inom vissa landprogram, dels inom anslagsposten för katastrofbistånd m.m.

Regeringen anser det angeläget att Unicefs arbete för barns överlevnad och utveckling får ett fortsatt starkt svenskt stöd och att Sveriges bidrag till fondens allmänna medel för budgetåret 1989/90 höjs från 260 milj.kr. till 290 milj.kr., en ökning med 30 milj.kr.

Världsbanksgruppen

Världsbanksgruppen som länge varit en av de viktigaste finansieringskällorna för u-länderna har till följd av 1980-talets skuld kris kommit att få än större betydelse, dels genom kraftigt ökad utlåning, dels genom mer omfattande ekonomisk-politisk rådgivning. Såväl bankens rådgivning som den ökade utlåningen har enligt propositionen i växande grad kommit att innebära ett närmare samarbete mellan banken och svenska bilaterala utvecklingsinsatser, särskilt i Afrika. Huvuddelen av Världsbankens utlåning äger rum på marknadsmässiga villkor genom IBRD (International Bank for Reconstruction and Development). Denna får sitt kapital genom att samtliga medlemsländer, efter ekonomisk styrka, tecknar andelar i bankens kapital. Banken lånar på kapitalmarknaden för att finansiera sin egen utlåning. Genom att bankens kapital är garanterat av medlemsländerna kan IBRD-lånen ges på gynnsammare villkor än vad de flesta u-länder annars skulle få tillgång till.

Sveriges medverkan i Världsbankens kapitalhöjning belastar inte biståndsbudgeten utan finansieras av riksbanken.

Internationella utvecklingsfonden (IDA)

IDA (International Development Association) är världsbanksgruppens fond för utlåning på särskilt förmånliga villkor till de fattigaste u-länderna. Budgetåret 1988/89 uppgår IDA-utlåningen till ett belopp motsvarande ca 8 miljarder kronor. Utlåningen finansieras genom bidrag från ett drygt 30-tal länder, i första hand i-länder.

Som redovisades i budgetpropositionen 1987 slöts överenskommelse om åttonde påfyllnaden av IDA:s resurser (IDA 8) i december 1986 och omfattar perioden 1987/88–1989/90. Påfyllnaden uppgår totalt till 12,4 miljarder USD. Sveriges andel motsvarar 2 151 milj.kr. att utbetalas under en treårsperiod. Första bidraget om 550 milj.kr. utbetalades under budgetåret 1987/88. Återstående utbetalningar fördelas lika under budgetåren 1988/89 och 1989/90. Medelsbehovet för budgetåret 1989/90 är ca 800 milj.kr. Förhandlingarna om en ny IDA-påfyllnad inleddes i samband med Världsbankens årsmöte 1988 och förväntas slutföras under år 1989.

Mer än 90% av IDA-utlåningen går till de fattigaste länderna och är i första hand inriktad på landsbygdsutveckling, utbildning, hälsovård och vattenför-

sörjning. IDA-utlåningen stämmer enligt propositionen väl överens med svenska biståndspolitiska mål. 1988/89:UU18

Världsbanken har sedan sommaren 1987 påbörjat ett särskilt aktionsprogram för sådana skuldtungda länder i Afrika söder om Sahara som genomför överenskomna ekonomiska reformer, (Special Programme of Assistance, SPA). Programmet har inneburit att bankens egen utlåning kompletterats med betydande extrabidrag från bilaterala givare, bl.a. Sverige. Resursflödet är främst inriktat på att finansiera angelägen, löpande import i syfte att möjliggöra genomförandet av ekonomiska återhämtningsprogram. Samverkan mellan givarländerna och Världsbanken om stöd till strukturanpassning sker bl.a. i form av sam- eller parallellfinansiering.

Internationella finansieringsbolaget (IFC)

IFCs syfte är att främja ekonomisk utveckling i u-länder genom att tillsammans med privat kapital medverka till att upprätta industriell verksamhet i u-länder. Det fjärde av fem lika stora svenska årsbidrag under den senaste kapitalhöjningen från 1985 inbetalades under budgetåret 1989/90. Den första inbetalningen om ca 10 milj.kr. infaller budgetåret 1989/90.

Övrigt samarbete med utvecklingsbanker

I propositionen föreslås inrättandet av en ny delpost under anslaget C 1. Bidrag till internationella biståndsprogram. Delposten skall avse samarbete med utvecklingsbankerna i form av finansiering av konsulter, studier och särskilda biståndsinsatser.

Under delposten föreslår regeringen följande bidrag:

- Samfinansiering med Världsbanken av stöd till lokalt kunnande vad gäller långsiktigt utvecklingsstrategiskt tänkande i Afrika (ca 2 milj.kr.).
- Stöd genom svensk expertis till AfDBs tekniska biståndsprogram för att höja kapaciteten att ta sociala hänsyn inom strukturanpassningsprogrammen i afrikanska länder (1-2 milj.kr.).
- Eventuellt ytterligare stöd till AfDB för investeringsstudier enligt ett avtal som ingicks 1983 mellan Sverige och banken
- Finansiering av svenska experter vid AfDB (5 milj.kr.).

Internationellt livsmedelsbistånd

Budgetåret 1988/89	280 000 000
Budgetåret 1989/90	215 000 000
Världslivsmedelsprogrammet (WFP)	115 000 000
Bidrag under livsmedelshjälpkonventionen (FAC)	40 000 000
Internationella beredskapslagret av livsmedel för Katastrofinsatser (IEFR)	60 000 000

För närmare information om Internationellt livsmedelsbistånd hänvisas till propositionen.

För katastrofinsatser via multilaterala kanaler kan enligt propositionen reservationer på delposterna för bidrag till IEFER och FAC utnyttjas.

Tidigare svenska internationella förhandsutfästelser om spannmålsleveranser inom FAC och IEFER löper ut vid budgetårsskiftet 1988/89. För de nya utfästelser som görs inom IEFER och FAC har världslivsmedelsprogrammet möjlighet att välja mellan uppköp av spannmål i Sverige eller i annat land, exempelvis u-länder med överskottsproduktion.

Om det inom Sveriges bidrag till FAC och IEFER efterfrågas leveranser av svenskt spannmål kan den merkostnad som uppkommer genom att svenska inlösenpriser ligger över världsmarknadspriser finansieras från medel som tidigare överförts till SIDA under denna anslagspost, enligt propositionen.

Flyktingbistånd genom FN

Budgetåret 1988/89	202 000 000
Budgetåret 1989/90	245 000 000
varav	
UNRWA	100 000 000
UNHCR	145 000 000

FNs hjälporganisation för Palestinaflyktingar(UNRWA)

Situationen i Mellanöstern, framför allt i de av Israel ockuperade områdena, har medfört behov av ytterligare resurser för de palestinska flyktingarna i regionen. UNRWA beräknar medelsbehovet för verksamhetsåret 1989 till 233 miljoner dollar, vilket skall jämföras med 1988 års budget på 216 miljoner dollar.

Regeringen föreslår en ökning av det svenska bidraget till UNRWA med 18 milj.kr.till 100 milj.kr.för budgetåret 1989/90, varav 10 milj.kr. för UNRWAs särskilda program på Västbanken och i Gazaområdet.

FNs flyktingkommissarie (UNHCR)

Flyktingproblemen har under den senaste tioårsperioden nått en mycket stor omfattning. Flertalet flyktingar finns i u-länder. Sverige skall enligt propositionen fortsätta att stödja det humanitära arbetet för att hjälpa världens flyktingar.

Behoven är långt ifrån täckta i de u-länder som tagit emot ett stort antal flyktingar. Det är också enligt propositionen angeläget att stödja UNHCRs verksamhet för främjande och vidmakthållande av flyktingarnas rättsskydd. Regeringen föreslår en höjning med 25 milj.kr. till 145 milj.kr. för budgetåret 1989/90.

De av regeringen föreslagna bidragen till övriga organisationer framgår av tabellen.

Budgetåret 1988/89	128 000 000
Budgetåret 1989/90	135 000 000
varav	
Internationella familjeplaneringsfederationen (IPPF)	75 000 000
UNCTAD/GATT:s internationella handels- centrum (ITC)	20 000 000
FN:s narkotikafond (UNFDAC)	25 000 000
Internationella sjöfartsuniversitetet	15 000 000

För närmare information om Övriga organisationer hänvisas till propositionen.

Övriga multilaterala bidrag

Miljöinsatser

Vid förra årets riksmöte antogs ett nytt biståndsmål: Framsynt hushållning med naturresurserna och omsorg om miljön. Detta innebär enligt vad som framförs i propositionen ett uppdrag att stimulera till miljöverksamhet inom det multilaterala utvecklingssamarbetet. De internationella organisationerna bör enligt propositionen i första hand uppmuntras att ta ökad miljöhänsyn i sin reguljära verksamhet. Åtminstone under en övergångsperiod behöver de emellertid också genom särskilda riktade bidrag stödjas i sitt arbete att integrera miljöhänsynen. Enligt regeringens mening bör sådant stöd främst inriktas på åtgärder som stärker kapaciteten hos u-länderna att själva göra nödvändiga miljö- och naturresursbedömningar. Stöd till planering och institutionsuppbyggnad i u-länderna är särskilt viktigt. Den internationella naturvårdsunionen (IUCN) har ett omfattande program för kapacitetsuppbyggnad i en rad u-länder. Genomförandet sker både i samarbete med regeringar och enskilda medlemsorganisationer i u-länderna. Regeringen föreslår fortsatt svenskt stöd till IUCN.

FNs miljöprogram (UNEP) har nyligen genomfört en utvärdering av sitt biståndsprogram. Slutsatserna av denna sammanfaller väl med de riktlinjer som angivits i propositionen angående stöd till kapacitetsförstärkning i u-länderna. Om UNEPs biståndsverksamhet får denna inriktning avser regeringen att ställa ytterligare resurser till UNEPs förfogande.

Även Världsbanken, UNDP och flera av FNs fackorgan kommer att revidera inriktningen och program i syfte att främja en bärkraftig utveckling i u-länderna. Insatser och projekt samt extra resurser som tas i anspråk i denna process kommer att finansieras från delposten.

Även stöd för att anordna nationella eller regionala konferenser samt utbildningsinsatser och informationsspridning för att främja en bärkraftig utveckling är värdefullt, framhålls det i propositionen. Regeringen är därför beredd att, när så anses befogat, föreslå att Sverige bistår med expertis.

Regeringen föreslår att 125 milj.kr. avsätts som särskild delpost under anslagsposten Andra multilaterala bidrag.

Under delposten Övrigt finansieras bidrag till ett stort antal organisationer, program och andra internationella aktiviteter. Extra insatser genom internationella organisationer kan också aktualiseras under pågående budgetår.

Under andra anslagsposter redovisas beräknade anslag för vissa organisationer. Ibland kan det av förhandlingstekniska skäl vara svårt att förutse det svenska bidraget. I andra situationer råder osäkerhet om storlek och tidpunkt för kommande svenska bidrag. I sådana fall utnyttjas delposten Övrigt.

Namibia

Under senare tid har stora framsteg gjorts i fyrpartsförhandlingarna rörande Angola/Namibia. Ett avtal undertecknades i december 1988. Som en del i FNs arbete för avkolonisering fastställde FNs säkerhetsråd 1978 i resolution 435 bl.a. en plan för särskilda insatser i samband med Namibias övergång till självständighet (UNTAG). Sverige utfäste särskilt stöd för UNTAG 1978. Den planerade FN-insatsen skall bl.a. särskilt innehålla stöd till övervakning vid genomförandet av allmänna val till en konstituerande församling. FN skall vidare ombesörja repatrieringen av flyktingar. En beredskap måste enligt propositionen finnas för svenskt stöd och medverkan i denna FN-insats för avkolonisering. I linje med Sveriges tidigare starka stöd för ett fritt Namibia har medel för en insats reserverats under denna anslagspost. Beredskap för andra insatser i Namibia för återuppbyggnad m.m. finns under anslaget C 2. Utvecklingssamarbete genom SIDA.

Vissa bidrag utgår som ett återkommande stöd till verksamhet som regeringen bedömer som angelägen. Under budgetåret 1989/90 räknar regeringen med bidrag till bl.a.

- Internationella rödakorskommittén (ICRC),
- FNs boende- och bebyggelsecenter (Habitat),
- FNs kvinnofond (Unifem),
- FNs centrum för transnationella företag (UNCTC),
- svenska Unicef-kommitténs verksamhet,
- internationellt handikappbistånd,
- bidrag till FNs frivilliga fond för tortyroffer,
- extra bidrag till UNHCRs program
- förmånlig kreditgivning till u-länder.

Riksdagen har tidigare (prop. 1987/88, bil. 5, UU20, rskr. 226 och prop. 1988/89:35, UU12, rskr. 21) beslutat om svenskt deltagande i en nordisk fond för förmånlig kreditgivning till u-länder. Mot bakgrund av detta beslut beräknar regeringen Sveriges första inbetalning för 1988/89 till ca 62 milj. kr. Lika stort medelsbehov beräknas för 1989/90. Om Sveriges bidrag blir högre än detta belopp belastar även ökningen denna anslagspost.

Handelsrelaterat bistånd

Genom tekniskt bistånd från bl.a. UNCTAD har u-länderna deltagande i de multilaterala handelsförhandlingarna, den s.k. Uruguayrundan inom GATT, underlättats. Vissa råvaruorganisationer arbetar med att stödja

u-ländernas ansträngningar att få ökad avsättning för sin produktion. För dessa och andra handelsrelaterade åtgärder beräknar regeringen ett medelsbehov på 4 milj.kr.

Andra bidrag som återfinns under delposten Övrigt är:

- Extra bidrag till studier och utredningar som bedrivs i internationella organisationer och som av regeringen bedöms som angelägna.
- Svenska institutet till personal- och administrationskostnader i samband med mottagandet i Sverige av FN-stipendiater.
- Nordiska Afrikainstitutets särskilda forskningsprogram avseende Afrika med inriktning på bla. södra Afrika, landsbygdsstädernas betydelse för utvecklingen i Afrika samt människors situation och överlevnadsmöjligheter i Afrikas arida områden.
- Svenska FN-förbundets information om det multilaterala utvecklingssamarbetet. Svenska FN-förbundet skall, enligt propositionen, inför budgetåret 1989/90 inkomma med en plan över planerad informationsverksamhet. Beslut om bidragets storlek, fördelning samt administration meddelas i regleringsbrev för budgetåret 1989/90.

Utskottet

Sammanfattning av motionerna

Det multilaterala biståndet som förmedlas genom Världsbanken, de regionala bankerna och FN-systemet svarar numera för knappt en tredjedel av det totala svenska utvecklingssamarbetet.

Folkpartiet pekar i sin motion U202 på den stora fördelen med multilateralt bistånd genom att det gör mottagarländerna mindre beroende av politisk välvilja från enskilda givarländer samt att resurserna kan fördelas på fler mottagarländer. Folkpartiet konstaterar att FN under det senaste året synes återvunnit sin förmåga att framgångsrikt arbeta för fred och utveckling och att det finns anledning förmoda att detta kommer att ytterligare stärka kraven på biståndsinsatser genom FN-familjen. Folkpartiet beklagar att andelen svenskt bistånd som kanaliseras genom de multilaterala biståndsorganen har sjunkit sedan 1960-talet till en nu lägsta nivå. Andelen borde enligt (fp) åtminstone på kort sikt öka med hänsyn till de akuta finansiella problem som organen har.

Motionärerna föreslår därför höjningar av de i propositionen föreslagna beloppen till vissa internationella organisationer nämligen UNDP, UNFPA, IDA, Unicef, UNWRA och UNHCR. Vad gäller IDA och UNDP konstateras det i motion U202 att dessa organ fått minskade resurser under 1980-talet vilket slår mot de organisationer som är inriktade på att stödja de fattigaste u-länderna. Folkpartiet anser att det borde vara en svensk målsättning att söka få till stånd ökade resurser till detta arbete.

Som grund för en mer aktiv svensk politik i de multilaterala biståndsorganen behövs enligt motion U202 en parlamentariskt förankrad samlad översyn av det svenska multilaterala biståndssamarbetet. (Denna fråga behandlas under avsnittet om riktlinjer i detta betänkande.)

Centerpartiet räknar i motion U230 upp ett antal av de fördelar som ett

multilateralt bistånd genom FN och utvecklingsbankerna har. Dit hör universalitet och multiplikatoreffekt samt det faktum att många utvecklingsproblem endast kan lösas genom samordnade internationella eller regionala insatser. Stödet till FN-systemet är enligt (c) en av hörnpelarna i Sveriges utrikes- och biståndspolitik. Centerpartiet anser därför att det multilaterala biståndets andel bör öka. Särskilt kräver (c) ökat anslag till Unicef.

Även vänsterpartiet kommunisterna vill öka anslaget till Unicef samt till UNRWA, IPPF och UNCTAD/GATTs internationella handelscentrum.

Moderata samlingspartiet betonar i U218 den stora roll som FN-organen spelar i utvecklingsarbetet. Unicef, Världsbanken och de regionala bankerna omnämns i motionen. Samtidigt konstaterar (m) att FN-organen tyngs av byråkrati och bristande effektivitet samt att Sverige bör medverka till en effektivisering av FN:s biståndsorgan.

Miljöpartiet framför i sin motion U533 att Sverige bör gå i ledningen för internationella miljöinvesteringar. Miljöpartiet anser att bidraget till internationella biståndsprogram bör utökas med 1 miljard som skall användas till skydd av regnskogarna.

Utskottets överväganden

Enligt utskottets mening bör Sverige på allt sätt ge stöd åt ansträngningarna att stärka FN politiskt, organisatoriskt och finansiellt. Ett viktigt inslag är självfallet bidragen till FN:s biståndsverksamhet. Den svenska regeringen arbetar för att organisationerna skall få ökade resurser. Framför allt har i-ländernas generella bidrag till de internationella organisationerna i stort sett utvecklats negativt under 1980-talet. Det är utskottets förhoppning att detta förhållande skall ändras. En ökad effektivitet inom organen är, som framförs i motion U202 (fp) och i motion U218 (m), önskvärd och torde vara ett sätt att öka de större givarländernas bidrag.

Sverige tillhör tillsammans med de övriga nordiska länderna traditionellt de starkaste förespråkarna för FN, vilket även framhålls i propositionen. Detta innebär dock inte att de nordiska länderna inte ser de svagheter som ett system av FN:s storlek och komplexitet kan drabbas av.

I syfte att studera FN-systemets olika organ och se hur detta skulle kunna förbättras vad avser resursanvändning och effektivitet har under 1988 ett särskilt nordiskt FN-projekt inletts. Utskottet har tidigare i detta betänkande berört det nordiska FN-projektet. Utskottet har också i betänkandet föreslagit en parlamentariskt förankrad samlad översyn av det multilaterala biståndet.

Yrkande 19 i motion U218 (m) får därmed anses besvarat.

Det är utskottets förvisning att de svenska bidragen till FN:s operativa verksamhet kommer att fortsatt spela en betydelsefull roll. Det är dock viktigt att finansieringen av organens verksamhet delas mellan flera länder. Detta borde ligga i de multilaterala organens natur. Sverige tillhör redan en av de allra största bidragsgivarna i UNDP, Unicef, UNFPA, UNHCR, UNRWA samt till mindre FN-fonder som Kvinnofondens (Unifem) och Narkotikafonden (UNFDAC). Sverige kan även vilket omnämns i motion

U202 (fp), i vissa speciella fall, t.ex. vad gäller insatser på miljöområdet eller för demokrati och mänskliga rättigheter, genom extra bidrag, stöd till speciell verksamhet e.d. förmå andra bidragsgivare att betala mer.

Bl.a. mot denna bakgrund anser utskottet att den av regeringen föreslagna fördelningen av bidragen till de internationella organisationerna är rimlig. Utskottet vill erinra om att regeringen har möjlighet att under löpande budgetår lämna extra bidrag, exempelvis till det flyktingarbete som UNRWA och UNHCR bedriver.

Yrkandena 30, 31, 33, 34 och 35 i motion U202 (fp), yrkandena 3, 4, 5 och 6 i motion U229 (vpk) samt yrkande 4 i motion U230 (c) avstyrks härmed.

Vad gäller förslaget i motion U533 (mp) om att anslaget Bidrag till internationella biståndsprogram uppräknas med 1 000 miljoner kronor att användas till insatser för världens regnskogar får utskottet hänvisa till det tidigare avsnitt i detta betänkande som behandlar miljöinsatser. Utskottet vill dock i detta sammanhang framföra att det delar den oro om jordklotets ekologiska balans som ligger till grund för motionärernas yrkande. Åtgärder till förmån för regnskogarnas bevarande borde vara av högsta prioritet. Sverige deltar aktivt i det internationella arbetet för att komma till rätta med detta globala miljöhot. Utskottet får dock upprepa vad som tidigare framförts, nämligen att Sverige i miljösamarbetet med de internationella organisationerna i första hand kan uppmuntra dessa att ta ökad miljöhänsyn i sin reguljära verksamhet. Resurserna behöver naturligtvis öka men måste enligt vad utskottet tidigare anfört ske genom en rättvis fördelning. Svenska särskilda riktade bidrag kan också under en övergångsperiod användas till att hjälpa organen att integrera miljöhänsyn i programmen. Utskottet delar därvid den uppfattning som framförs i propositionen, nämligen att sådant stöd främst skall inriktas på att stärka u-länderna att själva göra nödvändiga miljö- och naturresursbedömningar. Det delanslag som i och med årets budget inrättats för multilaterala miljöinsatser har kommit till med tanke på dessa insatser. Det svenska biståndet till miljöändamål ökar ständigt och skall så göra enligt utskottets uppfattning. Ökningen bör dock, för största effektivitet och genomslagskraft, administrativt kunna tas emot av de berörda multilaterala organen.

Härmed avstyrks yrkande 2 i motion U533 (mp).

Världsbanksgruppen

Sammanfattning av motionerna

Vänsterpartiet kommunisterna har i en särskild partimotion om Världsbankens verksamhet (U228) framställt en rad krav på reformer i såväl Världsbanken som i IMF för att u-länderna skall få ett jämlikt inflytande över organens politik och struktur. Enligt (vpk) måste USAs dominans brytas och

röstreglerna demokratiseras så att vart land får en röst, dvs. samma system som i FN. Världsbanken borde enligt (vpk) decentraliseras t.ex. genom regionala rådgivargrupper. Därtill måste enligt motion U228 struktur, direktiv, framgångsmetoder och rekrytering inom världsbanksgruppen ändras. Världsbanken och IMF bör öppna sig för insyn.

IMFs strukturanpassningsprogram bör vidare enligt (vpk) förändras så att dessa blir socialt acceptabla, motverkar kapitalflykt, stimulerar produktiva investeringar och en hållbar utveckling.

I sin motion kräver (vpk) även en redogörelse för de ekonomiska, sociala och ekologiska följderna av världsbankens och IMFs verksamhet. I motion U229 kräver (vpk) att Sverige skall säga upp medlemskapet i IFC.

I motion U211 (vpk) krävs att regeringen skall verka för att alla lån som gäller Amazonas skall ta grundläggande miljöhänsyn samt säkerställa ursprungsbefolkningens intressen. I samma motion krävs att den svenske representanten i Världsbanken verkar för att ett moratorium införs för alla nya, större projekt i Amazonas.

Även i motion U222 (mp) kritiseras Världsbankens verksamhet. Sveriges medlemskap i världsbanken bör enligt motionärerna ifrågasättas och villkoras så till vida att nya riktlinjer för bankens verksamhet krävs och stöd beviljas endast till ekologiskt sunda projekt.

Oro över den effekt olika världsbanksprojekt har på miljön återfinns även i andra partiers motioner. Centerpartiet konstaterar i motion U230 att Världsbanken kritiserats hårt för att bortse från miljökonsekvenserna av sina projekt. Sverige måste därför enligt (c) utnyttja sin position i Världsbanken för att ge miljöfrågorna en betydelsefull roll i bankens verksamhet.

Folkpartiet konstaterar däremot att en betydelsefull omsvängning skett inom Världsbanksgruppen och att en kraftig satsning gjorts såväl organisatoriskt som insatsmässigt på en större hänsyn till miljön. Folkpartiet beklagar att IDAs resurser minskat under 1980-talet. Det bör enligt (fp) vara en svensk målsättning att söka få till stånd ökade resurser bl.a. för IDA vars verksamhet är inriktad på de fattigaste u-länderna.

Utskottets överväganden

Frågan om Världsbankens verksamhet och struktur har behandlats av utskottet under flera år. I fråga om kravet på en demokratisering av Världsbanken vill utskottet, i likhet med vad som skett tidigare, framhålla följande: Världsbanken är, till skillnad från exempelvis UNDP, en långlivande institution. Som sådan är den beroende av den internationella kapitalmarknaden för sin verksamhet. Medlemmarnas rösträtt i Världsbanken är vägd i förhållande till storleken av medlemsländernas insatta kapital. Krav av typen "ett land en röst" skulle med stor sannolikhet leda till att de större bidragsgivarna minskade sina andelar, vilket inte skulle ligga i u-ländernas intresse. Denna röstfördelning innebär inte att u-ländernas synpunkter inte får gehör i banken, utan så sker i ökad utsträckning.

Världsbanken har under senare år visat ett ökat intresse för samarbete med enskilda organisationer, inte minst organisationer med bas i u-länderna själva. Det är naturligt för dessa organisationer att slå sig samman och

samarbeta såväl nationellt, regionalt som internationellt. Utskottet kan konstatera att svenskt agerande i Världsbanksgruppen, såväl som inom biståndsverksamheten, generellt sker under löpande samarbete och samråd med folkrörelser och enskilda organisationer.

Världsbanken har såsom framförs i motion U230 (c) kritiserats för att bortse från miljökonsekvenserna av sina projekt. Inte minst efter nordiska påtryckningar låter nu banken i viss utsträckning miljöhänsyn prägla verksamheten enligt vad som framgår av motion U230. De strukturanpassningslån som banken ger tar nu också i ökad utsträckning hänsyn till fattiga grupper. Det framstår dock som särskilt angeläget enligt (c) att föra in miljöperspektivet också i skuldfrågorna, valutapolitiken och den internationella ränte- och handelspolitiken.

Utskottet vill med anledning av motion U228 (vpk) även framhålla att de strukturanpassningslån som banken ger huvudsakligen går till en sektor, t.ex. jordbruk eller utrikeshandel. Lånen anpassas efter vart enskilt lands behov och förutsättningar. När nedskärningar görs i ett lands budget beslutar inte Världsbanken och IMF var nedskärningarna skall göras utan sådana beslut fattas av landet i fråga. Den svåra ekonomiska situation som mottagarländerna oftast befinner sig i när en IMF-uppgörelse är aktuell, gör dem svaga och utan kraft att stå emot de ofta hårda krav som ställs som en förutsättning för lånet. Några alternativ finns sällan. IMF:s villkor har därför ofta upplevts som tvingande och opåverkbara av mottagarlandet.

Utskottet anser dock att även om utvecklingen går mot en ökad uppmärksamhet på miljömässiga och sociala effekter av Världsbankens verksamhet återstår mycket att göra. Utskottet utgår ifrån att regeringen kommer att fortsätta sina ansträngningar att förmå Världsbanken att i ökad utsträckning ta sitt ekologiska och sociala ansvar. Ett aktuellt exempel härpå är ett lån på drygt 3 miljarder kronor som Världsbankens styrelse skall besluta om senare i år. Lånet är tänkt att delfinansiera en utbyggnad av Brasilens kraftverkssektor. Många medlemsländer, däribland Sverige, har utifrån miljöhänsyn anfört tveksamhet till lånet och projektet, vilket bl.a. lett till att ett beslut om lånet uppskjutits.

Utskottet förutsätter att frågan om Världsbanksgruppens ekologiska och sociala ansvar såväl som Världsbankens, IDAs och IFCs syfte, mål, effektivitet, öppenhet, organisation m.m. torde kunna undersökas inom ramen för den samlade översyn av det multilaterala biståndet som utskottet föreslagit tidigare i detta betänkande.

Mot bakgrund av det ovan anförda avstyrker utskottet yrkande 3 i motion U211 (vpk), yrkandena 1–5 i motion U222 (mp) och yrkandena 1, 3 och 4 i motion U228 (vpk). Yrkande 2 i motion U211 (vpk) och yrkande 7 i motion U230 får anses besvarade.

Världsbanken har under senare tid ägnat ökad uppmärksamhet åt sociala satsningar och ökat sina insatser i fattiga, skuldyngda länder, framför allt genom IDA. IDAs utlåning går till mer än 90 % till de fattigaste länderna. Enligt utskottets uppfattning stämmer fondens utlåning väl överens med

svenska biståndspolitiska mål. Utskottet finner även att det anslag till IDA 1988/89:UU18 som föreslagits i propositionen är rimligt.

Med ovan anförda avstyrks yrkande 32 i motion U202 (fp).

I motion U229 (vpk) yrkas avslag på regeringens begäran om 25 milj.kr. för övrigt samarbete med utvecklingsbanker. Utskottet får konstatera att de aktuella bidragen avser finansiering av svenska experter i Afrikanska utvecklingsbanken på miljö- skogs- och transportområdena, finansiering av förinvesteringsstudier i Afrikanska utvecklingsbanken och stöd för utvecklandet av långsiktigt utvecklingsstrategiskt tänkande i några av de svenska programländerna i Afrika. Vidare är bidragen tänkta att gå till finansiering av svensk expertis för ett gemensamt projekt mellan Världsbanken och Afrikanska utvecklingsbanken för att förbättra hänsynstagandet till de sociala aspekterna i den ekonomiska återhämtningsprocessen i Afrika. Utskottet finner ändamålen med bidragen välmotiverade och angelägna.

Yrkande 7 i motion U229 (vpk) avstyrks därför.

Vad gäller kravet i motion U229 (vpk) på att Sverige bör säga upp sitt medlemskap i IFC vidhåller utskottet den uppfattning som framfördes i förra årets betänkande. Utskottet anser att IFC är ett organ som utgör ett nyttigt komplement till Världsbankens övriga verksamhet. IFC har till uppgift att främja huvudsakligen privatfinansierade investeringsprojekt i u-länderna. Utskottet ser ingen grund för ett svenskt utträde ur IFC.

Med det ovan anförda avstyrks yrkande 8 i motion U229 (vpk).

Livsmedelsbistånd

Enligt centerpartiets partimotion U230 måste Sverige arbeta för att en större del av världens sammanlagda livsmedelsbistånd skall gå genom Världslivsmedelsprogrammet (WFP). Centerpartiet vill öka det svenska stödet till WFP med 10 milj.kr jämfört med regeringens förslag till att uppgå till 125 milj.kr.

Vad gäller leveranser av svenskt spannmål till Internationella beredskapslagret av livsmedel för katastrofinsatser (IEFR) och Livsmedelshjälpskonventionen (FAC) krävs i folkpartiets partimotion U202, partimotion U229 från (vpk) och i motion U212 (s) att biståndsmedel inte skall användas till att täcka den merkostnad som uppkommer genom att leveranser sker till svenska inlösenpriser.

Utskottet delar den uppskattning för WFPs roll och verksamhet som uttrycks i motion U230 (c) men anser att storleken på de svenska bidragen till internationellt livsmedelsbistånd är rimligt. Stödet går till Världslivsmedelsprogrammet (WFP), Livsmedelshjälpskonventionen (FAC) och Internatio-

nella beredskapslagret av livsmedel för katastrofinsatser (IEFR). Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning att bidragen bör förbli oförändrade. 1988/89:UU18

Yrkande 13 i motion U230 (c) avstyrks härmed.

Merkostnad

Utskottet noterar att hittills gällande åtaganden under IEFR och FAC kommer att löpa ut den 30 juni i år. För de nya utfästelser som kommer att göras kan världslivsmedelsprogrammet (WFP), som är mottagare av det svenska multilaterala livsmedelsbiståndet, välja mellan uppköp av spannmål i Sverige eller i annat land, exempelvis u-länder med överskottsproduktion.

Tidigare svenska utfästelser (från och med 1985) rörande spannmål har i sin helhet upphandlats i Sverige till svenska regleringspriser. Riksdagen beslutade år 1985 att de kvantiteter spannmål som åtgår för att uppfylla Sveriges utfästelser i det internationella samarbetet mot världssvälten skulle ingå i den prisreglerade volymen (prop. 1984/85:166, JoU:33 rskr. 393). Riksdagen beslutade vidare att kostnaderna för dessa åtaganden skulle finansieras från biståndsanslaget (prop. 1984/85:211, JoU:36 rskr. 404). Det livsmedelspolitiska beslutet skulle gälla i fem år.

Systemet innebär alltså att biståndsmedel används för att täcka mellanskillnaden mellan världsmarknadspriset på spannmål och det svenska regleringspriset (merkostnaden) vid köp av svenskt spannmål för livsmedelsbistånd. Den merkostnad som uppkommit har belastat livsmedelsanslaget under en särskild post. Under år 1988 avsattes till denna post 65 milj.kr. Merkostnaden har ersatts med ett års eftersläpning. Merkostnaden under budgetåret 1987/88 belastar därmed innevarande års budget (82 milj.kr.).

Före 1985 års livsmedelspolitiska beslut skulle svenska spannmålsleveranser under FAC och IEFR ske till världsmarknadspris.

Utskottet har tidigare vid ett flertal tillfällen haft invändningar mot det nuvarande förfaringsättet. Utskottet yttrade så sent som förra året (UU 1987/88:20) att det nu tillämpade förfarandet med köp till svenska regleringspriser skulle betraktas som ett undantag. Regeringen borde enligt utskottets uppfattning snarast föranstalta om en återgång till tidigare gällande regler att spannmål för biståndssändamål skall köpas till världsmarknadspriser.

I och med att tidigare förhandsutfästelser gentemot IEFR och FAC nu löper ut och världslivsmedelsprogrammet kan välja mellan uppköp i Sverige eller annat land, förordar utskottet att för det fall WFP väljer att köpa svenskt spannmål skall detta från och med budgetåret 1989/90 ske till världsmarknadspriser.

De medel som tidigare överförts till SIDA för detta ändamål (täckande av merkostnad mellan världsmarknadspris och svenskt inlösenpris) får användas för täckande av de merkostnader som uppkommer under innevarande budgetår. Eventuella återstående medel skall överföras till anslagsposten för katastrofer.

Vad utskottet sålunda anfört med anledning av yrkande 4 i motion U202 (fp), motion U212 (s) samt yrkande 9 i motion U229 (vpk) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I centerpartiets partimotion U230 samt i kommittémotion från folkpartiet (U221) motsätter sig partierna förslaget i propositionen om att en svensk insats i FNs fredsstyrka för Namibia, UNTAG, skall finansieras över biståndsanslaget.

Som redovisas i propositionen fastställde FN:s säkerhetsråd år 1978 i resolution 435 en plan för särskilda insatser i samband med Namibias övergång till självständighet. Planen innebar bl.a. att stöd skall lämnas genom upprättande av FNs Namibiakår (United Nations Transition Assistance Group UNTAG). Denna skall bistå genom att säkerställa fria och rättvisa val till en konstituerande församling. Namibiakårens arbete skall bestå av åtgärder bl.a. för att tillförsäkra namibierna yttrande och mötesfrihet, valinformation, valövervakning, revidering av lagar, frigivande av politiska fångar, bistånd vid flyktmottagning och gränsbevakning.

Sverige utfäste sig redan 1978 att bidra till FNs Namibiakår med såväl militär som civil personal. På grund av att Sydafrika motsätter sig Sveriges tilltänkta medverkan med militär personal har FNs generalsekreterare meddelat regeringen att denna inte blir av. De yrkanden som väckts i motion U221 och U230 avseende ett svenskt deltagande i UNTAGs militära del är därmed inte längre aktuella.

Yrkande 26 i motion U230 (c) och motion U221 (fp) får därför anses besvarade.

FNs Namibiakår finansieras dels genom ett obligatoriskt bidrag till FN enligt särskilt fastställd bidragsskala, dels genom att de länder som bidrar med personal själva tar på sig huvuddelen av sina egna kostnader. Det obligatoriska bidraget finansieras över Utrikesdepartementets anslag B 1. Förenta Nationerna. Medel för den egna svenska insatsen hade beräknats till drygt 200 milj.kr., som avsatts under anslaget C 1, anslagsposten Andra multilaterala bidrag. Denna anslagspost föreslås i propositionen uppgå till 483.8 milj.kr. Eftersom den svenska medverkan i UNTAG kommer att begränsas till civila insatser (civilpolis och eventuellt valövervakning) kommer de medel som avsatts för det svenska UNTAG-deltagandet inte i sin helhet att kunna användas för detta ändamål. Utskottet anser därför att 100 milj.kr. bör överföras från anslaget C 1, delposten Andra multilaterala bidrag till anslaget C 2, anslagsposten Särskilda miljöinsatser. Resterande medel som avsatts för ändamålet skall användas till multilaterala insatser och bilateralt samarbete med Namibia genom främst SIDA. Skulle det nu visa sig att Namibia behöver ytterligare bistånd under budgetåret 1989/90 har utskottet ingen erinran mot att medel från andra biståndsposter används.

Riksdagen har beslutat om svenskt deltagande i en *nordisk fond för förmånlig kreditgivning till u-länder (NIB)*. Den första inbetalningen sker under budgetåret 1988/89. Fondens verksamhet regleras av en stadga som står i överensstämmelse med det program för det nordiska biståndssamarbetet

som antagits av samtliga nordiska länder. Detta tar utskottet som en garanti för att fondens verksamhet ej skall stå i konflikt med de av riksdagen beslutade biståndspolitiska målen.

1988/89:UU18

Utskottet avstyrker härmed yrkande 10 i motion U229 (vpk).

I motion U207 (fp, m, c, vpk, mp) föreslås att en större del av det svenska biståndet skall gå till *FNs kvinnofond UNIFEM*. I motionstexten anføres bl. a. att biståndsgivarna ibland inte har förstått att kvinnorna i de flesta länder i tredje världen är ansvariga för matproduktion, insamlande av bränsle och vatten och annat som är viktigt för familjens överlevnad. UNIFEM har bl. a. till uppgift att förändra detta givarmönster, heter det i motionen.

UNIFEM har enligt utskottets uppfattning utan tvekan en viktig uppgift att fylla i utvecklingssamarbetet. Därför lämnar Sverige sedan lång tid ett bidrag till organisationen. Utskottet utesluter inte att detta bidrag kan komma att växa framöver. Beträffande utskottets synpunkter på kvinnornas roll i u-ländernas utveckling hänvisas till avsnittet om allmänna riktlinjer i detta betänkande.

Motion U207 får därmed anses besvarad.

I motion U213 (c) yrkas att regeringen skall verka för att ett *FN-universitet för högre utbildning i medicinsk-tekniskt underhåll* etableras i Malmö. Utskottet har tidigare behandlat yrkandet (UU 1987/88:20) som kan ses som ett regionalpolitiskt motiverat förslag med syfte att få undervisnings- och forskningsinstitutioner etablerade i Malmöhus län. Malmö kommun har undersökt vilket intresse världshälsoorganisationen WHO skulle ha av dylik utbildning och forskning. Detta har resulterat i att WHO sedan hösten 1988 genomför en studie om behov och utbud av u-landsrelevant utbildning på området.

Utskottet vidhåller den uppfattning som framfördes då frågan tidigare behandlades, nämligen att flera skäl talar mot att förlägga utbildningsinstitutioner för u-länderna i i-länder som t.ex. Sverige. Ett u-landssamarbete kan i detta fall vara att föredra. Andra lösningar än nyetablering kan vara kostnadsmässigt mera fördelaktiga för u-länderna. Den tidigare nämnda WHO-studien förutses granska u-ländernas möjligheter att köpa särskilt u-landsanpassad utbildning av etablerade institutioner.

Om WHO eller FN skulle framföra önskemål om att förlägga ett FN-organ till Sverige skall vi enligt utskottets uppfattning visa detta ett positivt intresse. Samma inställning har utskottet framfört i sitt betänkande 1988/89:UU17.

Med det ovan anförda avstyrks motion U213.

4. Utvecklingsarbete genom SIDA (C 2)

1988/89:UU18

Propositionen (s. 97–114)

För budgetåret 1989/90 föreslår regeringen att 6 090,0 milj.kr. ställs till förfogande för utvecklingssamarbete genom SIDA. Detta innebär en anslagsökning med 517,2 milj.kr. i förhållande till föregående budgetår.

Regeringens förslag till fördelning av biståndet genom SIDA framgår av tabell 5.

Tabell 5. Bilateralt utvecklingssamarbete genom SIDA budgetåren 1988/89–1989/90 (milj. kr.)

	Medelsram 1988/89	Förslag till medelsram 1989/90		
		SIDA	Föredra- ganden	Föränd- ring
AFRIKA				
Angola	150	170	170	+ 20
Botswana	95	95	95	
Etiopien	145	145	145	
Guinea-Bissau	75	80	80	+ 5
Kap Verde	60	65	65	+ 5
Kenya	140	140	140	
Lesotho	35	35	35	
Moçambique	355	395	395	+ 40
Tanzania	520	540	540	+ 20
Zambia	240	260	240	
Zimbabwe	160	180	180	+ 20
Regionala insatser i Afrika	230 (1)	235 (1)	235	+ 5
Humanitärt bistånd i södra Afrika	340	340	350	+ 10
ASIEN				
Bangladesh	135	135	135	
Indien	380	380	380	
Laos	70	85	85	+ 15
Sri Lanka	50	70	70	+ 20
Vietnam	300	300	300	
Regionala insatser i Asien	10 (1)	10 (1)	15	+ 5
LATINAMERIKA				
Nicaragua	190	230	230	+ 40
Regionala insatser i Centralamerika	45 (1)	55 (1)	55	+ 10
Humanitärt bistånd i Latinamerika	190	190	190	
ÖVRIGT				
Katastrofer, stöd till återuppbyggnad m. m.	615	534	800	+195
Bistånd genom folkrörelser o. andra enskilda organisationer	525	550	575	+ 50
Särskilda miljöinsatser	62,5 (2)	85 (2)	125 (2)	+ 62,5
Särskilda program	336,3 (2)	315 (2)	328 (2)	- 8,3

Rekrytering och utbildning av fältpersonal	74	81	81	+ 7
Vissa landprogramkostnader	45	51	51	+ 6
SUMMA:	5 572,8	6 151 (3)	6 090	517,2

(1) SIDA har föreslagit en uppdelning av anslagsposten Regionala insatser i tre poster: SADCC (210 milj. kr.), Centralamerika (55 milj. kr.) respektive Övrigt (Afrika och Asien) (35 milj. kr.). Här har i stället en uppdelning gjorts på Afrika, Asien och Centralamerika.

(2) Anslagsposten Särskilda program har uppdelats på två anslagsposter. Den nya anslagsposten Särskilda miljöinsatser motsvaras 1988/89 av den tidigare delposten Miljö- och markvård.

(3) I summan ingår, förutom de i tabellen föreslagna beloppen, SIDA:s förslag till medelsfördelning avseende tre nya anslagsposter: Betalningsbalansstöd (300 milj. kr.) och Övriga länder: Costa Rica (25 milj. kr.) och Uganda (75 milj. kr.).

I propositionen föreslås att medelsramarna för samarbetsländerna ökas med sammanlagt 185 milj.kr. till 3 285 milj.kr.

För närmare motivering till regeringens förslag om bistånd till enskilda samarbetsländer hänvisas till propositionen (s.97-109).

Utskottet

4.1 Samarbete med enskilda länder

Sammanfattning av motionerna

Moderata samlingspartiet ansluter sig till regeringens förslag utom vad beträffar Tanzania, Vietnam och Nicaragua. Landramen för Tanzania bör enligt (m) minskas eftersom landet har utvecklat en biståndsanpassning som leder till att önskade långsiktiga effekter av biståndssamarbetet till stor del uteblir. Vad gäller Nicaragua anser (m) att landramen bör skäras ned och en större del av utvecklingsbiståndet bör kanaliseras genom BITS som stöd för en fredlig och demokratisk utveckling i enlighet med fredsplanen i hela Centralamerika. Biståndet till Vietnam föreslås upphöra.

Folkpartiet ansluter sig till regeringens medelsförslag utom vad gäller Laos och Vietnam där nedskärningar föreslås. Folkpartiet anser att biståndet till Vietnam bör avvecklas under ordnade former. Centerpartiet anser att en del av landrambiståndet till Nicaragua bör omvandlas till katastrofbistånd och ansluter sig i övrigt till regeringens förslag. Detsamma gör miljöpartiet.

Vänsterpartiet kommunisterna önskar höja biståndet till Angola, Etiopien, Vietnam och Nicaragua jämfört med regeringens förslag.

Utskottets överväganden

Utskottet tillstyrker de medelsramar beträffande vilka inga motionsyrkanden väckts, dvs. Botswana, Guinea Bissau, Indien, Kap Verde, Lesotho, Zambia, Zimbabwe, Bangladesh och Sri Lanka.

I fråga om de övriga programländerna vill utskottet anföra följande.

Angola är ett svårt krigshärjat land. Genom kriget har landets infrastruktur inom transporter och kommunikationer slagits sönder. Det mänskliga lidandet är mycket stort. Mer än 750 000 människor befinner sig på flykt i sitt eget land, de flesta av dem är kvinnor och barn. Inom ramen för det bilaterala biståndet till Angola stöds import av viktiga reservdelar och råvaror och utveckling av fisket. Bistånd till hälsovårdssektorn sker i form av vaccinationsprogram och stöd till sjuksköterskeutbildning och läkemedel.

Humanitära insatser i form av katastrofbistånd ges från Sverige till internflyktingarna oavsett var i landet dessa befinner sig. Stödet ges i form av livsmedel, enkla jordbruksredskap och hjälp till protesverkstäder. Sverige är för närvarande den största bidragsgivaren till Internationella röda korsets verksamhet på högplatån. Som framförs i propositionen är de mänskliga rättigheterna inte tillfredsställande respekterade i Angola, men detta måste ses mot bakgrund av det långvariga kriget. Sverige har påtalat detta i samband med biståndsförhandlingar. Insatser till stöd för demokratiutveckling och mänskliga rättigheter kommer att igångsättas under 1989.

Utskottet anser att de i motion U218 (m) framförda önskemålen om en humanitär och demokratifrämjande inriktning av biståndet därmed är tillgodosedda. Vad gäller försök att medverka till en fredlig lösning på konflikten i Angola och en nationell försoning mellan parterna som framförs i motion U218 är det utskottets uppfattning att Sverige även fortsättningsvis efter måttet av sin förmåga bör ge stöd åt FN:s ansträngningar för att uppnå försoning och en varaktig fred i Angola. Fredsoverenskommelsen om Namibia är en välkommen utveckling. Det är utskottets förhoppning att denna utveckling även kan leda till fred i Angola.

Därmed får yrkande 33 i motion U218 (m) anses besvarat. Yrkande 2 och 3 i motion U233 (m) avstyrks.

Mot bakgrund av den sydafrikanska destabiliseringspolitiken som drabbar Angola hårt och genom det långvariga kriget vilket allvarligt hindrar en ekonomisk utveckling anser utskottet inte att det föreligger några skäl som gör att biståndssamarbetet med Angola skall avbrytas. De betydande behoven gör i stället en ökning av landramen motiverad, något som även föreslås i propositionen. Utskottet vill dock avstyrka den ytterligare ökning av landramen till förmån för internflyktingarna i Angola som föreslås i motion U229. Skälet är att SIDA för närvarande inte har resurser att på ett effektivt sätt kunna genomföra sådana insatser. För att bibehålla kvaliteten och flexibiliteten i biståndet är det utskottets uppfattning att biståndet till internflyktingarna även i fortsättningen bör förmedlas via FN-systemet och Internationella röda korset.

Härmed avstyrks yrkande 11 i motion U229 (vpk) och yrkande 1 i motion U233 (m).

Samtliga partier utom (vpk) ansluter sig till regeringens förslag till landram för Etiopien. Vänsterpartiet kommunisterna vill i stället höja landramen för utökat mark- och miljöarbete. Folkpartiet anför i motion U202 att svenskt bistånd i än högre grad bör ges till offren för kriget i Eritrea, såväl inne i landet som i flyktinglägren utomlands. Det finns också skäl enligt (fp) att göra biståndet mer katastrofinriktat med tonvikt på förebyggande och beredskap samt att i så stor utsträckning som möjligt utnyttja kanaler vid sidan om regeringen. Enligt moderata samlingspartiet (U218) måste biståndet till Etiopien utformas så att det inte blir ett stöd till landets totalitära regim. Miljöpartiet vill i motion U219 avisera nedskärningar i det svenska biståndet under kommande år om inga tecken på konstruktiv fredsvilja vad gäller Eritrea och Tigray kan skönjas hos den etiopiska regeringen.

Enligt vad som framgår av propositionen har regeringen lämnat ett betydande katastrofbistånd för att lindra svält och annat lidande i samband med torka och inbördeskrig. Huvuddelen av detta bistånd förmedlas genom enskilda organisationer och FN. En stor del har utnyttjats för insatser i regionerna Eritrea och Tigray och förmedlats av Evangeliska fosterlandsstiftelsen (EFS), Röda korset och Rädda barnen. EFS har under många år fått stöd av svenska regeringen för insatser bland flyktingar från dessa områden.

Det reguljära biståndet inriktas enligt vad utskottet erfar alltmer på insatser till skydd för miljön, särskilt skogs- och markvårdsprojekt. Den svenska regeringen har vid olika tillfällen tydligt ifrågasatt förenligheten mellan det svenska biståndet till Etiopien och den förda jordbrukspolitiken, särskilt bybildandet och kollektiviseringsprocessen. Farhågor att en fortsatt process negativt kan påverka svenskstödda projekt i t.ex. Wollo har gjort att den svenska regeringen ingått kortare avtal med Etiopien. På så sätt kan projekten granskas och eventuellt modifieras.

Med det ovan anförda får yrkande 18 och 19 i motion U202 (fp) samt yrkande 34 i motion U218 (m) anses besvarade.

Enligt utskottets uppfattning är det bl.a. mot den ovan givna bakgrunden inte aktuellt med en höjning av medelsramen för Etiopien som föreslås i motion U229 (vpk). Det är vidare för tidigt att uttala sig om medelsbehoven för budgetåret 1990/91.

För utskottets synpunkter på den politiska utvecklingen i Etiopien och stridigheterna i landet får utskottet hänvisa till sitt betänkande 1988/89:UU1.

Utskottet avstyrker yrkande 12 i motion U229 (vpk) och yrkande 7 i motion U219 (mp).

Kenya har en mycket hög befolkningstillväxt. Tillgången på odlingsbar jord är alltför knapp. Det svenska biståndet till Kenya syftar bl.a. till att lösa de problem som härigenom uppstår. I insatserna ingår mark- och miljövärd, tillgång till rent vatten och familjeplanering och de har, enligt vad utskottet förstår, varit framgångsrika. Biståndet genomförs i ökande utsträckning genom ett aktivt folkligt deltagande som medverkar till uppbyggnad och bibehållande av demokrati. Regeringen anser att det bl.a. mot denna bakgrund är viktigt att det svenska biståndet till Kenya fortsätter. Utskottet instämmer. Detta hindrar dock inte att regeringen, enligt utskottets uppfattning, även i fortsättningen noga bör följa utvecklingen i Kenya och i andra programländer med avseende på hur de mänskliga rättigheterna respekteras.

Härmed avstyrks yrkande 13 i motion U229 (vpk).

Moçambique

Moderata samlingspartiet framför i motion U218 sin oro inför läget i Moçambique och efterlyser den av utskottet i förra årets betänkande (1987/88:20) begärda redovisningen av biståndet till Mocambique. De svenska biståndsinsatserna måste enligt (m) nu följas med största uppmärksamhet.

Utskottet får med anledning av yrkandet i motion U218 framföra att Moçambique är det land som drabbats hårdast av Sydafrikas destabiliseringspolitik. Sedan flera år försvåras landets utveckling av den av Sydafrikastödda rebellrörelsen RNM. I det grymma terrorkrig som pågår har en stor del av landets skolor och sjukhus förstörts. Viktiga delar av produktionstrukturen i näringslivet är lamslagen. Det mänskliga lidandet är ofattbart. Terrorn är ett hot också mot de biståndsprojekt som Sverige deltar i. Sverige har därför ett ansvar för att de insatser som vi medverkar i inte går förlorade genom sabotage eller andra störningsaktioner. Vi har också ett ansvar för att tillse att den personal som är anställd och verksam inom biståndet arbetar under tillfredställande skydd och säkerhet.

Det svenska biståndet syftar till att minska Moçambiques beroende av Sydafrika och att lindra något av den nöd som destabiliseringen skapar. Biståndet anpassas successivt till säkerhetsläget och det ekonomiska rehabiliteringsprogram, som Mocambique genomför med stöd av ett stort antal givarländer. Enligt vad utskottet erfar har skyddet av pågående program och projekt setts över och ett åtgärdsprogram har börjat genomföras med syfte att skydda de svenska insatserna och den svenska personalen.

Detta åtgärdsprogram omfattar radioutrustning för kommunikationen inom de berörda projekten inom jordbruksprogrammet, stängsel, belysning och larmanordningar vid projektetes viktigaste installationer, t.ex. pumpstationer, administrationsbyggnader, skogsforskningsinstitut och rådgivningscentra. Åtgärdsprogrammet omfattar även kläder, första-hjälpen-utrustning och kikare att användas av den lokalt anställda vaktpersonalen, dvs. direkt anställda i projekten eller av institution eller företag som har uppdrag i

projekten. Det är inte i något fall fråga om militär utrustning eller stöd till moçambikiska armén. Totalt beräknas kostnaderna för för åtgärderna uppgå till 3,2 milj.kr.

Med det ovan anförda får yrkande 35 i motion U218 (m) anses besvarat.

Tanzania

I motion U218 (m) föreslås att landramen för Tanzania skall sättas till 400 milj.kr. vilket är en sänkning med 140 milj.kr. i förhållande till regeringens förslag. I Tanzania genomförs nu ett ekonomiskt anpassningsprogram som bl.a. innebär en kraftig nedskrivning av valutan, betydande nedskärningar av de statliga utgifterna, effektivisering av den statliga verksamheten samt ökade producentpriser på jordbruksprodukter. Tanzania har också träffat överenskommelser med IMF och Världsbanken. Reformprogrammet innebär stora uppoffringar inom alla delar av det tanzaniska samhället. Resultat har börjat skönjas – bl.a. har BNP per capita och exportinkomsterna ökat. Tanzania är dock i stort behov av internationellt bistånd för att en stabil tillväxt i landet skall kunna komma till stånd. Att i denna situation minska biståndet vore enligt utskottets uppfattning fel.

Yrkande 26 i motion U218 (m) avstyrks därför.

Indien

Inget parti motsätter sig den föreslagna landramen för Indien. Miljöpartiet vill i motion U219 däremot avslå regeringens begäran att få överskrida planeringsramen med 400 milj.kr. om beslut fattas att Sverige skall stödja ett vattenkraftverk, Uri, i Kashmir. Miljöpartiet anser att det inte ännu är bevisat att projektet motiveras av miljöskäl och efterlyser detaljerad information. Även (vpk) kräver i motion U229 en ordentlig redogörelse för Uri-projektet i form av en proposition till riksdagen. Tills dess yrkar (vpk) avslag på regeringens begäran om biståndsmedel till Uri-kraftverket.

Utskottet får konstatera att förhandlingar fortfarande pågår mellan den indiske beställaren och de olika anbudsgivarna angående byggandet av ett kraftverk i Kashmir, Uri. Ett svenskt-brittiskt konsortium deltar. I konsortiet ingår Skanska, JCC, ABB och Sweco samt det brittiska företaget Boving. Projektet skulle, för det fall det går till det svensk-brittiska konsortiet, bl.a. finansieras genom biståndsmedel via SIDA och BITS. Övriga finansörer skulle inkludera SEK och Nordiska investeringsbanken. Totalkostnaden för Uri-projektet beräknas kunna uppgå till 5,5 miljarder svenska kronor, ca 4 miljarder för svenskt vidkommande. Finansieringen planeras bli en kombination av kommersiella krediter, u-krediter genom BITS samt landramsmedel. Ca 400 milj.kr. skulle komma från medel som redan reserverats för energibistånd till Indien. Belastningen på landramen kan därmed begränsas till 100 milj.kr. per år.

Projektet utvärderas för närvarande av SIDA och BITS. Det är enligt utskottets uppfattning mycket viktigt att dessa utvärderingar inkluderar en

miljökonsekvensanalys av projektet. Miljöfrågorna har fått en allt högre prioritet i Indien under de senaste åren. De allvarligaste miljöhoten kommer från skogsskövling och överbearbetning av jorden. Genom Uri-projektet är det tänkt att vattenkraft skall ersätta energi som i dag baseras på avverkning av skog. Projektet får därtill betydelse för utvecklingen av regionen Kashmir som är en av Indiens fattigaste. Det skall också, enligt vad utskottet inhämtat, inkludera återplantering av skog som tidigare avverkats.

Utskottet anser att regeringen bör bemyndigas att överskrida planeringsramen för Indien med högst 400 milj.kr. om den fortsatta bedömningen av projektförslaget leder till att beslut fattas om att stödja vattenkraftprojektet Uri. Det ankommer på regeringen att ta ställning till själva projektet. Utskottet utgår från att projektavtal ingås endast under förutsättning att projektets miljökonsekvenser är godtagbara. Även projektets räntabilitet bör noggrant granskas enligt utskottets uppfattning.

Med det ovan anförda avstyrks yrkande 5 i motion U219 (mp) och yrkandena 14 och 15 i motion U229 (vpk). Utskottet föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att överskrida planeringsramen för Indien med högst 400 milj.kr. om beslut fattas att ge svenskt stöd till vattenkraftprojektet Uri.

Laos

Folkpartiet föreslår att landramen för Laos skall kvarstå oförändrad på 70 milj.kr. i stället för att ökas med 15 milj. kr. som föreslås av regeringen. Orsaken härtill är enligt (fp) att det inte kunnat förmärkas någon påfallande effekt av det svenska biståndet eller några stora framsteg vad gäller demokrati och mänskliga rättigheter.

Utskottet delar inte de slutsatser som (fp) dragit vad gäller effekten av det svenska biståndet i Laos. Enligt vad utskottet kunnat erfara har respekten för de mänskliga rättigheterna förbättrats efter hand. Det är sant att biståndssamarbetet tidigare haft stora problem. Den förändrade ekonomiska politiken innebär dock att biståndet får bättre effekt. Projekten inriktas nu på uppbyggande av kunskaper genom utbildning, förvaltningsstöd m.m.

Ett ökat bistånd till Laos är också enligt utskottets uppfattning viktigt eftersom landets möjligheter till oberoende förstärks. Ett ökat bistånd är också viktigt av miljöskäl.

Mot denna bakgrund avstyrks yrkande 37 i motion U202 (fp).

Vietnam

Yrkanden från folkpartiet och moderata samlingspartiet kräver att biståndet till Vietnam skall avvecklas. I motion U218 (m) föreslås att avvecklingen sker med detsamma, dvs. att ingen ny landram sätts upp för budgetåret 1989/90. I samma motion krävs också att en vitbok om de svenska biståndsprojekten i Vietnam utarbetas. I motion U202 (fp) föreslås att landramen för nästa budgetår sänks med 100 milj.kr. jämfört med regeringens förslag och att därefter en plan utarbetas för ett avvecklande av biståndet fram till år 1990.

I motion U229 (vpk) föreslås däremot att landramen för Vietnam höjs med 100 milj.kr.

Yrkandena avseende utvecklingssamarbetet med Vietnam är desamma som behandlats under en följd av år (senast i föregående biståndsbetänkande UU 1987/88:20). Utskottet upprepade då den ståndpunkt som tidigare framförts av riksdagen, nämligen att den långvariga vietnamesiska ockupationen av Kampuchea inte kunde undgå att påverka det svenska biståndssamarbetet med Vietnam. Utskottet konstaterade vidare att villkor hade uppställts för det fortsatta samarbetet så till vida att ett samarbete efter 1990 förutsatte att Vietnam dragit tillbaka sina trupper från Kampuchea senast detta år. Den vietnamesiska regeringen utfäste sig att göra detta. Under det gångna året har Vietnam upprepat sin utfästelse om ett tillbakadragande av trupperna från Kampuchea. Framsteg har också gjorts mot en politisk lösning av Kampucheafrågan.

Enligt utskottets uppfattning är det i detta läge inte motiverat att avbryta eller minska biståndet till Vietnam. Landet försöker nu också att genomföra en genomgripande reformering och liberalisering av sin ekonomi. Tecken tyder på, vilket noteras i propositionen, att Vietnam strävar mot en öppnare samhällsform. Enligt vad utskottet erfar fungerar biståndssamarbetet med Vietnam bra. Utskottet anser det motiverat med en landram av föreslagen storlek även för budgetåret 1989/90.

Härmed avstyrks yrkande 36 i motion U202 (fp) samt yrkande 23 i motion U218 (m).

Som utskottet redan påpekat har Sverige satt villkor för ett samarbete med Vietnam efter 1990. Några bindande åtaganden om bistånd till Vietnam efter utgången av budgetåret 1989/90 har därför inte gjorts i avvaktan på ett tillbakadragande av de vietnamesiska trupperna från Kampuchea. En avvecklingsplan för biståndet enligt vad som föreslås i motion U202 (fp) är enligt utskottets uppfattning inte nödvändig.

Yrkande 17 i motion U202 (fp) avstyrks därför.

Enligt utskottets uppfattning vore det å andra sidan inte heller riktigt att öka biståndet till Vietnam, vilket föreslås i motion U229 (vpk), eftersom detta skulle ge fel uppfattning om den svenska inställningen till ockupationen av Kampuchea.

Yrkande 16 i motion U229 (vpk) avstyrks därför.

Vad gäller utarbetandet av en vitbok om de svenska biståndsprojekten i Vietnam som föreslås i motion U218 (m) får utskottet hänvisa till vad det

tidigare sagt, nämligen att det är få programländer som genom åren diskuterats och utretts så ingående som Vietnam. En vitbok är därför inte heller i år nödvändig.

Utskottet har tidigare då denna fråga diskuterades konstaterat, att det däremot kunde finnas behov för en lättillgänglig informationsskrift om Sveriges bistånd till Vietnam. En skrift är, enligt vad utskottet erfar, under utarbetande. Skriften förväntas bli klar sommaren 1989.

Yrkande 24 i motion U218 behöver således inte föranleda någon särskild åtgärd från riksdagens sida och avstyrks därmed.

Nicaragua

I motion U218 (m) föreslås att landramen för Nicaragua sätts till 150 milj.kr., dvs. en minskning med 80 milj.kr. jämfört med regeringens förslag. Motion U229 (vpk) vill i stället öka landramen med 30 milj.kr. utöver regeringens förslag till 260 milj.kr. I motion U230 (c) föreslås att landramen minskas med 20 milj.kr. och att samma belopp i stället tas ifrån katastrofanslaget. Skälet är att biståndet går till att återställa landet efter orkankatastrofen 1988.

Nicaragua har ett stort biståndsbehov till följd av sin ekonomiska kris, som främst beror på väpnad aggression, ekonomiska sanktioner och en alltför svag ekonomisk politik. Biståndet bör enligt utskottets uppfattning även i fortsättningen innehålla ett stort varubistånd. Under budgetåret 1987/88 erhöll Nicaragua katastrofbistånd uppgående till 23,4 milj.kr. I propositionen framförs att beredskap även i fortsättningen bör finnas för akuta behov genom katastrofhjälp eftersom följderna efter orkanen Joan är mycket betungande. Utskottet delar denna uppfattning. Något behov att minska landramen för att därifrån ta medel till katastrofhjälp behövs därför inte. Utskottet anser det i stället, med tanke på Nicaraguas prekära situation, motiverat med en landram av den omfattning regeringen föreslår.

Därmed avstyrks yrkande 27 i motion U218 (m), yrkande 20 i motion U229 (vpk) och yrkande 28 i motion U230 (c).

Regionalt och humanitärt bistånd i Afrika, Asien och Latinamerika

Propositionen

Regionala insatser i Afrika

Enligt vad som framgår av propositionen går huvuddelen av medlen från anslagsposten till regionala projekt i södra Afrika genom samarbetsorganisationen Southern African Development Coordination Conference (SADCC). Posten används även för stöd till Östafrikanska utvecklingsbanken (EADB) och till Intergovernmental Authority on Drought and Development (IGADD).

Nuvarande avtal med EADB har förlängts till 1988/89. På grundval av en

positiv utvärderingsrapport år 1988 och stort behov av en kapitalpåfyllnad bereds ett nytt avtal med en årlig utbetalning om 20 milj. kr. För samarbetsorganisationen för länderna på Afrikas horn, IGADD, beräknas det årliga stödet till 4,5 milj. kr.

Den femåriga planeringsramen har givit ett ökat medelsutrymme som kan fyllas med nya åtaganden, vilket kommer att minska reservationen. Regeringen föreslår att anslagsposten Regionala insatser i Afrika uppförs med 235 milj. kr. Härav avser 210 milj. kr. stöd till regionala insatser inom SADCC, varav 30 milj. kr. för det nordiska initiativet.

Humanitärt bistånd i södra Afrika

Förtrycket mot befolkningsmajoriteten i Sydafrika ökar. Genom anslagsposten Humanitärt bistånd i södra Afrika får rörelser och människor som är motståndare till, eller offer för, apartheidsystemet ekonomiskt, moraliskt och politiskt stöd från Sverige. Utformningen av det humanitära biståndet syftar vidare till att stödja uppbyggnaden av demokratiska och icke rasistiska samhällen i Sydafrika och Namibia.

Biståndet omfattar stöd till försörjning av flyktingar, rättshjälp, uppbyggnad av demokratiska organisationer, studiestöd, facklig utbildning, bidrag till försörjning av politiska fångar och deras familjer samt information och forskning om apartheidsystemet och dess följder.

En stor del av biståndet föreslås i propositionen även i fortsättningen ges i form av stöd till humanitär verksamhet inom befrielseströrelserna African National Congress (ANC) och South West Africa Peoples Organization (SWAPO). Särskild hänsyn skall därvid tas till behovet av stöd till utbildning och planering inför framtida majoritetsstyre i Namibia och Sydafrika. Regeringen finner att situationen i södra Afrika ger anledning till en ökning av medelsramen för det humanitära biståndet med 10 milj. kr. till 350 milj. kr.

Regionala insatser i Asien

Från anslagsposten utgår stöd till Mekongkommitténs arbete. Ett gradvis ökande samarbete kan enligt propositionen förutses med inriktning på regionala miljövårdsproblem. Om Kampucheafrågan löses kan kommittén komma att få ytterligare uppgifter. Hantverksfiske i Bengaliska viken stöds genom FAO under ett avtal som utlöper år 1991. Regeringen föreslår att anslagsposten Regionala insatser i Asien ökas med 9 milj. kr. till 15 milj. kr.

Regionala insatser i Centralamerika

Sveriges bidrag till regionala insatser i Centralamerika syftar till att främja fredssträvandena i regionen och ansträngningarna att öka samarbetet mellan länderna. Verksamheten bör enligt propositionen i första hand främja personkontakter och kunskapsutveckling inom skilda områden såsom hälsovård, miljövård och utbildning. I valet av insatser bör särskilt beaktas möjligheterna att främja och befästa en demokratisk utveckling och att bidra till ökad respekt för mänskliga rättigheter. Regeringen anser det motiverat med en ökning av anslagsposten med 10 milj. kr. till 55 milj. kr.

Det humanitära biståndet i Latinamerika utgörs enligt propositionen till stor del av stöd till insatser för att främja mänskliga rättigheter och bistå politiskt förföljda. Särskilt utvecklingen i Centralamerika har ställt krav på omfattande nödhjälpsinsatser för ett ökande antal flyktingar och hemlösa. Efter antagandet av den centralamerikanska fredsplanen har nya behov av insatser för återflyttning av flyktingar från Honduras och Mexico till hemländerna i El Salvador och Guatemala uppstått. Ett fortsatt behov av stöd till förtryckets offer i de två återstående diktaturerna Chile och Paraguay är enligt propositionen att förutse. Resultatet av folkomröstningen i Chile inger hopp om en utveckling i riktning mot demokrati, vilket kan motivera särskilda biståndsinsatser. I Latinamerika finns behov av fortsatt stöd för att främja demokratisträvanden och bistå ekonomiskt och socialt eftersatta grupper, som ofta saknar förutsättningar att delta i den politiska processen. Detta gäller bl.a. kvinnor och barn. Stöd bör också kunna ges för återuppbyggnad och förstärkning av demokratifrämjande institutioner.

Biståndet utgår huvudsakligen som bidrag till enskilda svenska och internationella organisationer som Diakonia, Rädda barnen, Röda korset, Kyrkornas Världsråd och World University Service och till enskilda grupper och organisationer i mottagarländerna.

Regeringen finner att situationen i Latinamerika motiverar fortsatta betydande humanitära biståndsinsatser. Anslagsposten föreslås oförändrad till 190 milj.kr., då viss del av de tidigare delvis humanitära insatserna i Centralamerika numera stöds genom anslagsposten Regionala insatser.

4.2 Regionalt och humanitärt bistånd i Afrika

Sammanfattning av motionerna

I motion U202 (fp) föreslås en höjning av anslaget till de humanitära insatserna i södra Afrika med 25 milj.kr. jämfört med regeringens förslag på grund bl.a. av den hårdnande repressionen inne i Sydafrika. Centerpartiet vill höja biståndet till de regionala insatserna genom SADCC med 10 milj.kr. jämfört med regeringens förslag. I motion U218 (m) framförs att biståndet till södra Afrika måste få en sådan inriktning att det innebär ett stöd för nationell försoning. Vad gäller stödet till Namibia bör det enligt (m) utformas så att det stödjer en utveckling mot demokrati. Miljö- och markvårdsinsatser bör även särskilt beaktas, anser (m). Vänsterpartiet kommunisterna kräver i motion U229 och motion U214 ökade resurser till mödravård i kombination med utbildning. I stället för bidrag till IMF:s strukturanpassningsprogram som, enligt (vpk), främst drabbar de fattigaste kvinnorna och barnen föreslås projektbidrag till familjeförsörjande kvinnohushåll på landsbygden i södra Afrika.

I motion U231 (s) krävs att Sverige skall öka det ekonomiska samarbetet och handeln med frontstaterna i enlighet med det s.k. nordiska initiativet. De nordiska länderna bör enligt motionärerna upprätta en importgaranti som medger långsiktigt handelsutbyte till fastställda priser och villkor. Dessutom bör nordiska investeringar till regionen uppmuntras.

Utskottet stöder regeringens uppfattning att det humanitära biståndet till södra Afrika fyller en viktig funktion. Biståndet som är ett stöd till offer för och motståndare till apartheidsystemet, är starkt inriktat på att främja en demokratisk samhällsutveckling och att stärka respekten för de mänskliga rättigheterna. Syftet med biståndet är att försöka uppnå ett icke-rasistiskt och demokratiskt Sydafrika.

Det finns ett stort och växande behov av humanitärt bistånd i södra Afrika. Över hälften av anslaget är inriktat på humanitära insatser i Sydafrika och Namibia. Riktlinjerna för användningen av dessa medel är utformade av SIDA och antagna av beredningen för humanitärt bistånd.

Huvuddelen av biståndet går till rättshjälp och försörjningsbidrag till flyktingar och deras familjer, uppbyggnad av demokratiska organisationer samt utbildning och stipendier. Stödet förmedlas av enskilda organisationer, t.ex. fackliga och kyrkliga organisationer. Under senare tid har bidragen till rättshjälp blivit större på grund av det växande antalet politiska fångar. Vid sidan av dessa bidrag ges medel till information och media, kultur och besök m.m.

Större delen av det svenska biståndet till Namibia kommer att fortsätta under ett övergångsskede på 12 månader fram till dess att fria val kan hållas i Namibia i enlighet med FNs säkerhetsråds resolution 435. Biståndet utgörs av dagliga förnödenheter till flyktingar, fordon samt projektverksamhet inom områdena hälsovård, undervisning, byggnation, vattenförsörjning och jordbruk. Efter denna övergångsperiod får regering och riksdag ta ställning till hur det framtida biståndet till ett fritt Namibia skall utformas.

Vad gäller motionernas krav på en högre ökningstakt av det humanitära biståndet till södra Afrika måste utskottet i år liksom under tidigare år konstatera att mottagningskapaciteten sätter gränser för ökningstakt och biståndets storlek. Den av regeringen föreslagna ökningen är därför rimlig enligt utskottets uppfattning.

Härmed avstyrks yrkande 41 i motion U202 (fp) Yrkande 18 i motion U218 (m) får anses besvarat.

Stöd till kvinnorna i u-länderna är som framgår tidigare i detta betänkande av stor betydelse och har hög prioritet inom det svenska biståndet. I det multilaterala biståndet verkar Sverige aktivt för att kvinnofrågorna prioriteras och att kvinnoaspekter läggs på den multilaterala biståndsverksamheten. I de bilaterala programmen ingår bistånd med inriktning på kvinnor. En strävan är att kvinnor i ökad utsträckning skall delta i projekt från planering och utformning av biståndsinsatser fram till den slutliga utvärderingen efter avslutad insats. SIDA har också utarbetat ett utförligt handlingsprogram för kvinnobistånd.

En omfördelning av det svenska biståndet från stöd till IMF:s strukturanpassningsåtgärder till projektbistånd inriktat på familjeförsörjande kvinnohushåll som föreslås i motion U229 (vpk) och U214 (vpk) missar enligt

utskottets uppfattning den helhetssyn som måste anläggas på kvinnobistånd. Det är nämligen viktigt att se hela kvinnans livssituation och kvinnans alla roller som individ och samhällsmedborgare i utformningen av biståndet. Den svaga samhällsekonomin och därmed sammanhängande försämrade utkomstmöjligheter samt den parallella nedrustningen inom de sociala sektorerna måste angripas på flera fronter. Det föreslagna stödet till IMF är avsett att underlätta och stödja mottagarländernas anpassningsprogram. Dessa program skall komma hela befolkningen, inkl. kvinnorna, till godo.

Utskottet vill ändå understryka vikten av bistånd till t.ex. familjeförsörjande kvinnohushåll på landsbygden. Sådant riktat bistånd ges redan genom UNICEF och i biståndet till hälsovård, befolkningsinsatser och genom direkt stöd till kvinnoorganisationer.

Härmed avstyrks motion U214 (vpk) och yrkande 26 i motion U229 (vpk).

Det svenska regionala stödet till södra Afrika går huvudsakligen genom SADCC. Arbetet som syftar till att stödja medlemsländernas självständighet och ekonomiska tillväxt är enligt utskottets uppfattning viktig. Utskottet anser dock att den av regeringen föreslagna ökningstakten av biståndet är rimlig.

Yrkande 25 i motion U230 (c) avstyrks därför.

Vad gäller importsamarbetet mellan de nordiska länderna och SADCC som tas upp i motion U231 (s) får utskottet anföra följande: Inom ramen för det bredare ekonomiska och kulturella samarbetet mellan Norden och SADCC har insatser gjorts för att främja handel och investeringar. Bl.a. har de nordiska importkontoren arbetat med att identifiera varor från SADCC-regionen för import till Norden. I februari 1989 undertecknades en överenskommelse mellan Norden och SADCC om att etablera en fond för gemensamma industrietableringar i SADCC-regionen, NORSAD-fonden. Fonden kommer att få ett initialt kapital på 200 milj. Dkr. och förläggas till regionen. Syftet är att uppmuntra nordiska företag att engagera sig i joint ventures i SADCC-regionen. Intresset för etablering av produktion i SADCC-regionen har varit svagt under senare år på grund av ekonomiska problem, som förorsakats av Sydafrikas destabiliseringspolitik, förvärrad skuldbörda, torka och översvämningar. Den förda ekonomiska politiken har i några länder dessutom snarare avskräckt än uppmuntrat utländska investeringar.

Motionen U231 (s) föreslår importgarantier i form av garanterad import till fastställda priser. Ett sådant system tar enligt utskottets uppfattning bort incitament att hålla hög kvalitet och exakta tider och volymer. Enligt vad utskottet erfar överväger IMPOD ett förslag om betalningsgaranti där IMPOD ikläder sig ansvaret för att den svenske importören betalar. IMPOD kan redan i dag garantera marknadstillträde för exportörer från SADCC-

området. Inom det nordiska initiativet har vidare SUKAB fått stöd för att etablera ett system för motköp med länderna inom SADCC.

1988/89:UU18

Utskottet anser att motionen inte bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Därmed avstyrks yrkandena 1–3 i motion U231 (s).

4.3 Regionalt och humanitärt bistånd i Latinamerika och Asien

Utskottets överväganden

I motion U218 (m) yrkas att anslaget för regionala insatser i Centralamerika höjs med 30 milj.kr. jämfört med regeringens förslag för att uppgå till 85 milj.kr.

Utskottet finner den av regeringen föreslagna anslagsnivån rimlig. Under innevarande budgetår kommer enligt vad utskottet erfar regeringen att fatta beslut om ytterligare insatser om totalt 50 milj.kr. De nya insatserna gäller bl.a. nutritionsprogram, malariaförebyggande åtgärder, vattenprogram och utbildningsinsatser i syfte stärka ländernas offentliga förvaltningar.

Yrkande 28 i motion U218 avstyrks härmed.

I motion U229(vpk) yrkas att humanitärt bistånd skall lämnas till chilenska och paraguayanska flyktingar samt till sysselsättningsskapande åtgärder för återvändande chilener. Anslagsposten bör enligt (vpk) ökas med 10 milj.kr jämfört med regeringens förslag för att uppgå till 200 milj.kr.

Det humanitära biståndet till Latinamerika utgår i form av ren nödhjälp, insatser för att främja mänskliga rättigheter, stöd till politiskt förföljda samt som bidrag till återuppbyggnad och förstärkning av politiska institutioner. Biståndet utgår i huvudsak i form av bidrag till svenska och internationella organisationer. Deras kapacitet är av avgörande betydelse för biståndets storlek. Detta gäller enligt vad utskottet förstår speciellt biståndet till Paraguay. En ökning av biståndet till Paraguay har skett under det senaste året och möjligheterna att engagera fler organisationer i arbetet undersöks.

Inom ramen för det humanitära biståndet ges det omfattande bidrag till återvändande chilener via organisationer i Chile. Kontakter har enligt vad utskottet erfar tagits med olika migrationsorganisationer för att genomföra utökade insatser för återvändande flyktingar. Det är dock fortfarande oklart hur många som återvänder. Hittills tycks endast ett mindre antal ha återvänt på grund av den osäkra politiska framtiden i hemlandet. En beredskap finns för framtida stöd. Utskottet finner den föreslagna anslagsnivån rimlig.

Härmed får yrkandena 21 och 22 i motion U229 anses besvarade. Yrkande 23 i samma motion, som avser en höjning av anslaget, avstyrks.

I motion U202 (fp) föreslås att en ny anslagspost inrättas för humanitärt bistånd till Asien och att 35 milj.kr. anslås för detta ändamål. 1988/89:UU18

Utskottet anser att det för närvarande inte finns behov av ett särskilt anslag för humanitärt bistånd till Asien. De områden som skulle komma i fråga för ett dylikt bistånd, t.ex. de av Israel ockuperade områdena eller Afghanistan, erhåller redan humanitärt bistånd via andra kanaler, t.ex. katastrofbiståndet och genom biståndet till enskilda organisationer. Även inom anslagsposten Särskilda program finns möjligheter att inom ramen för delposten Demokrati och mänskliga rättigheter kanalisera bistånd, framför allt till Västbanken och Gaza.

Utskottet avstyrker därför yrkande 40 i motion U202 (fp).

4.4 Katastrofer, stöd till återuppbyggnad m.m.

Propositionen

Katastrofbistånd lämnas i första hand som hjälp åt människor i u-länder, som drabbats av naturkatastrofer eller väpnade och politiska konflikter. Katastrofmedel kan även användas som extra bistånd till länder, som erhåller svenskt utvecklingsbistånd och vilkas försörjning och utveckling hotas av oförutsedda händelser. Ett tredje användningsområde utgörs av åtgärder för att förbättra katastrofberedskapen och förebygga katastrofer.

I propositionens inledningsavsnitt redovisas några allmänna överväganden angående bistånd mellan krig och fred. Härvid konstateras att det på flera håll i världen pågår en löftesrik utveckling mot fred och lösningar av politiska konflikter. FN spelar här en avgörande roll för att föra fredsarbetet framåt. Utöver de konkreta förhandlingsresultaten krävs också betydande internationella biståndsinsatser för återuppbyggnad. Ett generöst återuppbyggnadsbistånd till krigsdrabbade länder kan bidra till att skapa framtidstro och därmed underlätta fredsprocessen. Biståndet kan alltså i detta perspektiv spela en aktivt fredsbefrämjande roll. Regeringen finner mot bakgrund härav anledning att inom ramen för denna anslagspost under budgetåret 1989/90 skapa särskilt utrymme för återuppbyggnadsinsatser, som kan bidra till fred och stabilitet i konfliktdrabbade eller krigshärjade länder och regioner.

Biståndet till Uganda kan enligt propositionen tjäna som exempel på vad som anförs ovan. Här har Sverige alltsedan maktskiftet i landet år 1986 bidragit till återuppbyggnad. Dessa insatser har genomförts med ett brett folkligt deltagande inom olika samhällsområden. Den nya regeringen har visat ett engagemang för mänskliga rättigheter och en förbättring inom detta område kan noteras efter år 1986. Det svenska biståndet till Uganda kanaliseras främst via FN och enskilda organisationer. Flera av de pågående insatserna syftar till utveckling av långsiktig karaktär. Utöver bidrag från denna anslagspost har stöd lämnats från anslagsposterna Projektbistånd till vissa u-länder och Särskilda insatser i skuldtyngda u-länder. Det är enligt propositionen angeläget att fortsätta och gradvis öka stödet till Ugandas återuppbyggnad och utvecklingsansträngningar.

Regeringen föreslår att anslagsposten Katastrofer, stöd till återuppbyggnad m.m. uppförs med 800 milj.kr. Av beloppet avser 280 milj.kr. stöd till återuppbyggnadsinsatser.

Utskottet

Under detta avsnitt behandlar utskottet katastrofpostens storlek och användning och de motioner som väckts på området. Utskottet behandlar även motioner om vissa krigs- och krisdrabbade områden som erhåller svenskt humanitärt bistånd ur katastrofanslaget.

Katastrofpostens användning

Sammanfattning av motionerna

Samtliga partier ansluter sig till den av regeringen föreslagna anslagsstorleken. Moderata samlingspartiet framför i motion U218 att anslaget för katastrofbistånd bör användas i direkta nödsituationer och endast undantagsvis bindas upp genom långvariga insatser. Katastrofhjälp bör enligt (m) inte användas så den fungerar som tilläggsanslag till landramen. I stället bör omdisposition ske inom landramen för katastrofinsatser. Stöd till återuppbyggnad är ett viktigt led i att följa upp en fredsprocess, anser (m) och nämner som exempel Namibia. Samtidigt anser (m) att det är angeläget att bistånd lämnas så att det ej främjar direkt biståndsberoende utan leder till ett framtida oberoende.

Utskottets överväganden

Det är utskottets uppfattning att katastrofbistånd inte bara kan ses som hjälp till människor i u-länder som drabbats av akuta nödsituationer, t.ex. naturkatastrofer eller väpnade konflikter. Katastrofbistånd måste även ses i ett långsiktigt perspektiv i form av katastrofberedskap och förebyggande åtgärder. På grund av katastrofers inneboende natur torde även fortsättningsvis anslaget till en övervägande del komma att användas för akuta insatser. Hittills under innevarande budgetår har ca 85% av anslaget utnyttjats för sådana ändamål.

Ett ytterligare användningsområde för katastrofhjälp är att hjälpa länder med återuppbyggnad efter krig eller interna konflikter. Dessa insatser kan spela en aktiv freds- och stabilitetsbefrämjande roll. I årets budgetproposition har regeringen inom ramen för anslagsposten skapat särskilt utrymme för återuppbyggnadsinsatser.

Utskottet finner det väl motiverat att anslagsposten även används för bistånd till återuppbyggnadsinsatser. Det bör enligt utskottets uppfattning också i fortsättningen finnas möjligheter att ge katastrofbistånd i programländer som ett komplement till pågående program eller för att igångsätta nya program, vilka föranletts av oförutsedda händelser. Flera av de länder som erhåller reguljärt utvecklingsbistånd från Sverige lever mer eller mindre ständigt i katastroftillstånd på grund av utifrån stödd gerillaverksamhet och destabiliseringsåtgärder. Dessa länders ekonomier är så hårt ansträngda att det långsiktiga utvecklingsbiståndet till stor del används för att klara de mest

angelägna behoven. I händelse av akuta naturkatastrofer prövas dock om landramsmedel kan om disponeras för katastrofändamål. Så skedde exempelvis för Nicaragua efter orkankatastrofen 1988.

1988/89:UU18

Vad gäller risken för biståndsberoende som tas upp i motion U218 (m) får utskottet anföra att det återuppbyggnadsbistånd som förutses till stor del kommer att kanaliseras via FN-systemet och enskilda organisationer.

Med det ovan anförda avstyrks yrkande 16 i motion U218 (m).

Katastrofbistånd till vissa ändamål

Afghanistan

I motion U230 (c) föreslås att Sverige medverkar med utbildningsinsatser och stipendier för att bidra till återuppbyggnaden av Afghanistan. Sverige bör även enligt (c) bidra med teknisk utrustning till minröjningsarbetet. I motion U547 (m) framhålls att Sverige bör verka för att internationella hjälporganisationer ges möjlighet att självständigt verka inom Afghanistan. 40 milj.kr bör enligt motion U547 reserveras ur katastrofanslaget för svensk humanitär hjälp till det krigsdrabbade landet. Ur anslaget bör vidare enligt motionen 25 milj.kr. reserveras för återuppbyggnadsbistånd till Afghanistan så snart krigshandlingarna avslutats. Särskilda miljöinsatser bör därvid planeras. Enligt motionären bör Sverige aktualisera gemensamma nordiska insatser för bistånd till återuppbyggnad samt inom FN, dess organ och andra lämpliga fora ta initiativ till internationell hjälp för återuppbyggnaden av Afghanistan. Sverige bör även enligt motionären ta internationella initiativ för att oskadliggöra och forsla bort kvarlämnad krigsmateriel.

Behovet av humanitär hjälp till det krigsdrabbade Afghanistan är nu större än någonsin. Utskottet delar motionärernas uppfattning om behovet att lindra krigets verkningar och bidra till återuppbyggnad av landet.

FNs generalsekreterare utsåg år 1988 prins Sadruddin Aga Khan till samordnare för återuppbyggnadsbiståndet till Afghanistan. En rapport över det sammanlagda återuppbyggnadsbehovet presenterades hösten 1988. Rapporten bygger på information från samtliga relevanta FN-organ och berörda frivilliga organisationer. En fond har skapats genom vilken frivilliga medel kan kanaliseras till återuppbyggnaden av landet (Afghanistan Emergency Trust Fund). Enligt samordnaren blir kostnaden för en återuppbyggnad ca 2 miljarder dollar under de första fem åren 1988–1993. En första fas av återuppbyggnadsarbetet har redan inletts och Sverige har utfäst bidrag på 80 milj.kr. för ändamålet. I FN-programmet avser hälften jordbruksinsatser (inkl. miljöinsatser) och en fjärdedel livsmedelshjälp. Andra prioriterade områden är transporter, hälsovård, vattenförsörjning och minröjning.

Det finns utrymme för fortsatt stöd till återuppbyggnadsinsatser i Afghanistan, såväl genom FN som genom enskilda hjälporganisationer. Om förhållandena i Afghanistan så medger, kommer de svenska bidragen till humanitära insatser och återuppbyggnad att uppgå till minst de belopp som nämns i motion U547.

Hittills har Sverige lämnat humanitärt stöd till de afghanska flyktingarna i Pakistan och nödlidande afghaner inne i det egna landet till ett sammanlagt

belopp av 355 milj. kr. Härav har ca 110 milj. kr. använts för stöd till flyktingar i Pakistan.

1988/89:UU18

Huvuddelen av den hjälp som Sverige lämnat till den krigsdrabbade civilbefolkningen inne i Afghanistan förmedlas av Svenska Afghanistankommittén. Verksamheten omfattar uppbyggnad, utrustning och bemanning av hälsokliniker samt upphandling och utdelning av bl.a. livsmedel, utsäde och kläder. Afghanistankommittén har även samarbete med Afghanistan Education Committee (AEC) som bedriver primärskoleverksamhet. Projektet syftar till att utveckla läroplaner, framställa och distribuera skolböcker och annan skolmateriel. Vidare finansieras lärarlöner, skolmat och transporter.

Svenskt bidrag går även till Unicefs vaccinationsprogram för afghanska barn och mödrar.

Med det anförda får yrkande 27 i motion U230 samt yrkandena 9, 11, 12, 13 och 14 i motion U547 anses besvarade. Yrkande 10 i samma motion avstyrks eftersom utskottet inte är berett att förorda ett i förväg bestämt belopp.

Etiopien

I motion U229 (vpk) föreslås att ökade katastrofinsatser görs i Eritrea.

Av katastrofanslaget har under innevarande budgetår hittills avsatts ca 37 milj. kr för Etiopien. Under budgetåret 1987/88 anslags ca 147 milj. kr. till katastrofinsatser i Etiopien. Härav gick nära 50 milj. kr. till hårt drabbade människor i Eritrea och Tigray. 75 % av katastrofbiståndet förmedlas genom enskilda organisationer och FN.

Sverige har under många år lämnat stöd till Evangeliska Fosterlandsstiftelsen (EFS), Rädda barnen och Röda korset för insatser i Eritrea och Tigray. Det utdragna kriget gör dock hjälptillförseln osäker. Via EFS har också bistånd kanaliserats till flyktingar från Eritrea och Tigray som sökt sig till Sudan.

Utrymme finns för stora katastrofinsatser i bl.a. Etiopien, när och om så skulle behövas. Det är utskottets uppfattning att svenskt katastrofbistånd därvid även bör gå till bl.a. Eritrea.

Härmed får yrkande 24 i motion U229 (vpk) anses besvarat.

Palestinska folket

I motion U230 (c) föreslås att Sverige ger utvecklingsbistånd till palestinerna i Gaza och på Västbanken. Lämpliga projekt vore enligt (c) hjälp till förbättrade jordbruksmetoder för frukt- och grönsaksodling för den inhemska marknaden och för export. Insatser bör vidare göras för att vidareutveckla hantverk och lämplig småindustri. Även i motion U234 (s) tas behovet upp av bidrag till humanitära och sociala utvecklingsprojekt i Gaza och på Västbanken. Insatser krävs inom jordbruk, utbildning och sjukvård. Motionärerna i U229 (vpk) yrkar på omfattande återuppbyggnadsbistånd till Palestina på grund av den israeliska arméns förstörelse av bostäder m.m.

I folkpartiets motion U202 yrkas på inrättandet av en anslagspost för

humanitärt bistånd till Asien. Tanken är att anslaget bl.a. skulle användas till insatser på Västbanken och i Gaza.

1988/89:UU18

Utskottet delar det engagemang för det palestinska folkets situation som ligger till grund för motionsyrkandena. Den israeliska ockupationspolitiken får som effekt utslagning, arbetslöshet och ekonomisk underutveckling bland stora grupper på Västbanken och i Gaza, framför allt bland de palestinier som lever i flyktingläger. Som utskottet anförde i förra årets betänkande har Israel som ockupationsmakt haft som politik att försvåra utvecklingen av en lokal och självständig ekonomi. Subventionerade produkter från det israeliska jordbruket och lågprisimport från andra länder avsätts på Västbanken vilket slår ut lokala producenter. Den israeliska bosättnings- och landkonfiskeringspolitiken försvårar likaså möjligheterna till ett effektivt jordbruk.

Den israeliska ockupationsmaktens brutala försök att slå ner det palestinska frihetsupproret Intifadan har krävt flera hundra liv. Ockupationen och motståndet mot denna har också förorsakat det palestinska folket ousägliga lidanden i form av sårade, arresterade, deporterade och husvilla efter det att hus sprängts som en form av kollektiv bestraffning. Utbildningsväsendet har i stort sett lagts ner genom militära order av den israeliska ockupationsmakten. Behoven av sjukvårds- och medicinsk utrustning, specialister samt ambulanser är stort.

Sverige är en av de största bidragsgivarna till FNs hjälpprogram för Palestinaflyktingar, UNRWA. 1988 uppgick det reguljära bidraget till 82 milj.kr. Förutom detta bidrag anslås katastrofmedel och medel genom enskilda organisationer till särskilda insatser i regionen. 1988 anslags ca 14 milj.kr. via enskilda organisationer, bl.a. Diakonia. Ytterligare insatser planeras under innevarande år, bl.a. en rehabiliteringsklinik i Ramallah.

Sedan början av 1980-talet har FNs utvecklingsprogram UNDP avsatt drygt 25 miljoner dollar för insatser till förmån för det palestinska folket. Projektförslag uppgående till ett värde av ca 50 miljoner dollar finns inom områdena jordbruk (konstbevattning), fiske, vattenrening, industri, sysselsättning samt utbildning, hälso- och sjukvård samt kommunal service. Som en av de största bidragsgivarna till UNDP bidrar Sverige till finansieringen av dessa insatser.

Sammanlagt torde det svenska biståndet till det palestinska folket över katastrofanslaget för 1989/90 komma att uppgå till 40 milj.kr. varav 20 milj.kr. avser återuppbyggnad.

Vad gäller exportmöjligheter för palestinska produkter, undersöker Importkontoret för u-landsprodukter (IMPOD) förutsättningarna för ökad import av bl.a. frukt från palestinska odlare i Gaza och på Västbanken.

Regeringen följer fortlöpande UNWRAs finansiella behov och har en ständig beredskap att genom extra bidrag bistå organisationen.

Mot bakgrund av det ovan anförda anser utskottet att ytterligare insatser nu inte är påkallade.

Härmed avstyrks yrkande 27 i motion U229, yrkande 14 i motion U230 samt motion U234.

I motion U202 (fp) föreslås att ökat bistånd bör kanaliseras direkt via befrielse rörelsen Polisario för att användas i de västsahariska flyktinglägren i Algeriet. I motion U229 (vpk) yrkas att Polisario skall erhålla ökat bistånd ur katastrofanslaget samt att beredskap skall finnas för ökat bistånd till återuppbyggnad av Västra Sahara om FNs fredsplan leder till fred.

Frågan om svenskt bistånd skulle kunna gå direkt till Polisario har utskottet behandlat tidigare och då konstaterat att de nuvarande kanalerna Rädda barnen och Röda korset fungerar väl. Liksom tidigare ser utskottet inga skäl att nu kanalisera biståndet via Polisario.

Under innevarande budgetår har Sverige hittills bidragit med ca 21 milj.kr. till de västsahariska flyktingarna. Det finns beredskap för fortsatta bidrag för att täcka eventuella uppkommande behov.

Härmed avstyrks yrkande 14 i motion U202 och yrkande 25 i motion U229.

4.5 Bistånd genom folkrörelser och andra enskilda organisationer

Propositionen (s. 111)

Bistånd genom folkrörelser och andra enskilda organisationer bör enligt propositionen spela en viktig roll inom biståndsverksamheten. Sammanlagt kanaliseras mer än 1 miljard kronor, vilket motsvarar mer än 20 % av det totala bilaterala biståndet, genom folkrörelser och andra enskilda organisationer. Regeringen anser att folkrörelser och andra enskilda organisationer även fortsättningsvis bör spela en allt viktigare roll. Detta kommer till uttryck i form av successivt uppräknade anslag. Regeringen föreslår att anslagsposten Bistånd genom folkrörelser och andra enskilda organisationer höjs med 50 milj.kr. till 575 milj.kr.

Utskottet

Utskottet delar den uppskattning av folkrörelser och enskilda organisationers biståndsinnsats som framförs i motionerna. Organisationerna bör, vilket även framförs i propositionen, spela en allt viktigare roll. Detta kommer till uttryck i den ökning av anslagsposten som regeringen föreslår.

Anslagsposten för enskilda organisationer har ökat mycket snabbt under senare år. I årets budgetförslag upptas ett belopp om 575 milj.kr. vilket innebär att anslaget under en femårsperiod har mer än fördubblats. Reservationerna på anslaget är små men en liten ökning har förmärkts under senare år. Det är enligt utskottets uppfattning viktigt att ökningstakten för anslagsposten och organisationernas förmåga att öka sina åtaganden följs åt. Det är också viktigt att organisationernas integritet och särart inte påverkas negativt vilket skulle kunna bli resultatet av en alltför snabb anslagsökning. Denna problematik har under en följd av år diskuterats av regering och biståndsanslutna organisationer i folkrörelserådet. Enligt vad utskottet erfar har det hittills funnits starkt gehör för den nuvarande tillväxttakten på anslagsposten inom detta område.

I dag utbetalas över 1 miljard kronor i bistånd genom folkrörelser och enskilda organisationer. Det är mer än 20 % av det totala bilaterala biståndet. I detta belopp ingår även insatser inom anslagsposterna Humanitärt bistånd till Latinamerika och södra Afrika samt katastrofbiståndet, vilka förmedlas av enskilda organisationer. Organisationerna engageras även allt mer som verkställande organ inom det landradsfinansierade biståndet, t.ex. i vad avser insatser inom områdena miljö och Kooperation.

Mot denna bakgrund och med hänvisning till tidigare års betydande höjningar av anslagsposten för enskilda organisationer gör utskottet bedömningen att en ytterligare höjning inte är påkallad. Storleken av anslagsposten synes också väl anpassad till organisationernas kapacitet att på kort sikt kunna ta emot ökande bidrag från statsbudgeten.

Utskottet avstyrker därför yrkande 42 i motion U202 (fp), motion U216 (s), yrkande 1 i motion U219 (mp), yrkande 15 i motion U218 (m), yrkande 28 i motion U229 (vpk), samt yrkande 20 i motion U230 (c) vilka föreslår större alternativt mindre belopp eller en större andel än vad som föreslås i propositionen.

I motion U202 (fp) föreslås att det belopp som förmedlas via enskilda organisationer skall öka till en miljard kronor inom fem år. Utskottet får med anledning av motionen konstatera att det redan i dag på olika sätt kanaliseras bistånd motsvarande 1 miljard kronor via enskilda organisationer. Utskottet är nu, liksom tidigare år, inte berett att uppställa något särskilt mål för själva anslagspostens storlek.

Härmed avstyrks yrkande 10 i motion U202.

I motion U224 (fp) föreslås att en utredning skall studera möjligheterna för SIDA att lämna bidrag till skilda insamlingsändamål med ett belopp som är lika stort som de av organisationerna insamlade medlen.

Utskottet har tidigare behandlat denna fråga och får konstatera att den statliga biståndsbudgeten redan nu står för en andel av de enskilda organisationernas biståndsverksamhet som kan vara upp till fyra gånger så stor som de insamlade medlen. Några åtgärder för att höja den statliga delen är därför enligt utskottets uppfattning inte nödvändig. Nuvarande praxis innebär i regel en egeninsats på 20 %, en andel som organisationerna i samråd med regeringen funnit rimlig. Innebörden av motionärernas förslag är, såsom utskottet har uppfattat det, dessutom att uppmärksamheten skulle inriktas på insamlingsresultaten snarare än på biståndsprojekten.

Utskottet kan inte heller i år finna någon övertygande motivering för detta förslag.

Motion U224 (fp) avstyrks därför.

Enligt motion U229 (vpk) bör allt bistånd till Filippinerna kanaliseras via enskilda organisationer. Enligt vad utskottet erfar går idag ca 20 % av det svenska biståndet till Filippinerna via enskilda organisationer. Denna andel önskar regeringen öka. Det har dock hittills visat sig svårt för folkrörelser och organisationer i Sverige att hitta lämpliga samarbetspartners i Filippinerna. Eftersom mänskliga rättigheter kränks har det bedömts viktigt att göra insatser till stöd för den administrativa infrastrukturen och till att bygga upp den offentliga förvaltningen i Filippinerna. Enligt utskottets bedömning är BITS då en lämplig mellanhand. Ett annat angeläget område för svenska insatser är miljön. Även på detta område kan i dag BITS snarare än enskilda organisationer göra en insats.

Yrkande 34 i motion U229 avstyrks härmed.

I motion U547 (m) rörande Afghanistan tas behovet upp av kontakter med de afghanska befrielserörelserna genom svenska enskilda organisationer. Medel för detta arbete bör enligt motionären anslås ur anslagsposten för enskilda organisationer.

Utskottet har under anslagsposten katastrofbistånd behandlat biståndet till den afghanska befolkningen. De humanitära hjälpinsatserna till förmån för den afghanska civilbefolkningen inne i Afghanistan har till största delen förmedlats av Svenska Afghanistankommittén som varit verksam även inom områden som kontrollerats av motståndsrörelsen. Den biståndsverksamhet som hittills bedrivits såväl inne i Afghanistan som bland afghanska flyktingar utanför landet har varit av den karaktären att katastrofanslaget varit den mest lämpade anslagsformen oavsett vem som genomfört insatserna. De återuppbyggnadsinsatser som nu är aktuella kan enligt utskottets uppfattning även de tas från katastrofanslaget där utrymme finns för fortsatt stöd både genom FN och genom enskilda organisationer. Framtida biståndsinsatser i ett Afghanistan i fred torde mycket väl kunna finansieras över andra anslag t.ex. anslaget för enskilda organisationer. Det är dock enligt utskottets uppfattning för tidigt att uttala sig om det.

Mot denna bakgrund avstyrks yrkande 8 i motion U547.

I tre motioner U204 (s), U223 (s) samt U232 (c, m, mp) föreslås att föreningen Appropriate Technology Sweden erhåller stöd för utveckling och överföring av anpassad teknik till u-länder. Motion U232 yrkar på ett anslag om 2 milj.kr.

Det finns ett stort behov av inhemsk, lokalt förankrad teknologi i u-länderna. Det finns också ett stort behov av uppbyggnad av u-ländernas forskningspotential vilket skapar förutsättningar för en självständig teknologisk utveckling. Inte minst genom SAREC bistår vi från svensk sida med att bygga upp mottagarländernas egen forskningskapacitet. Det har visat sig att stöd till småföretagare och hantverk där arbetet ofta är baserat på småskalig

teknik är en effektiv bistandsform.

Många enskilda organisationer gör lovvärda ansträngningar att utveckla småskalig, lokalt förankrad teknik med utnyttjande av förnybar energi. I den mån föreningen Appropriate Technology Sweden uppfyller de krav som gäller för att betraktas som enskild organisation har den möjlighet att i enlighet med gällande riktlinjer ansöka om bidrag från anslaget till enskilda organisationer.

Därmed avstyrks motionerna U204, U223 samt U232.

4.6 Särskilda miljöinsatser

Propositionen (s. 112)

I enlighet med det nya miljömålet i biståndet kommer enligt propositionen miljöhänsyn att integreras i olika delar av biståndet. Detta redovisas mer i detalj i propositionen under avsnittet Prioriteringar i Sveriges bistånd (s. 61–64). Miljömålets genomförande möjliggörs, enligt vad som framgår av propositionen, bl.a. genom utarbetande av miljö- och naturresursstrategier, tillämpning av miljökonsekvensbedömningar i biståndsprojekten samt utvecklingsarbete kring miljö- och utvecklingsfrågor. Vidare krävs insatser för att stärka mottagarländernas miljökunnskap och det allmänna miljömedvetandet genom utbildning och forskning, tillgodose folklig medbestämmanderätt vid stora projekt samt stärka miljölagstiftningen och den administrativa och institutionella kapaciteten som erfordras för en långsiktig förvaltning av naturresurserna.

Miljöförstöringen utgör ett allt större hot mot u-ländernas utvecklingsmöjligheter samtidigt som ländernas resurser för att lösa miljöproblemen är ytterst knappa. I syfte att ge förutsättningar för ett effektivt genomförande av miljömålet i biståndssamarbetet finner regeringen att behov föreligger för ökade resurser inom miljö- och naturresursområdet, utöver tillgängliga medel inom bl.a. landprogrammen, katastrofbiståndet och stödet genom enskilda organisationer. Det har därför befunnits motiverat att inrätta en särskild anslagspost benämnd Särskilda miljöinsatser för att intensifiera stödet för bilaterala och regionala miljöprogram. De miljöinsatser som för närvarande finansieras inom anslagsposten Särskilda program, föreslås föras över till den nya anslagsposten. Medelsbehovet för särskilda miljöinsatser beräknas till 125 milj.kr.

Utskottet

I motion U229 (vpk) yrkas att särskilt miljöbistånd skall lämnas till Vietnam, Laos och Kampuchea för att reparera skador efter USAs miljökrig i Indokina. Även Cuba bör enligt (vpk) erhålla särskilt miljöbistånd. I samma motion föreslås att en betydande del av anslaget skall anslås till miljöförelser i u-länderna.

USAs krig i Indokina förorsakade svåra skador på miljön. Dessa skador är i många fall allttjämt bestående. Detta har bidragit till att det svenska biståndssamarbetet med Vietnam gradvis och inom redan befintliga sektorer

anpassats till landets miljövårdsbehov. Insatser görs framför allt i trädplanterings- och markvårdsprojekt. Också i samarbetet med Laos får miljöinsatserna ökat utrymme, främst inom skogssektorn. Sedan 1987 stöds också planering och utveckling av naturvård och naturreservat.

Utskottet utgår från att dessa insatser fortsätter inom ramen för det bilaterala utvecklingssamarbetet.

Vad gäller Kampuchea får utskottet konstatera att så länge någon lösning av konflikten i landet inte kommit till stånd, kanaliseras det svenska biståndet till landet genom olika FN-organ. Som utskottet tidigare framfört i detta betänkande ingår det i det svenska arbetet på miljöområdet att få miljöhänsynen inlemmad i de multilaterala biståndsorganens verksamhet.

I detta sammanhang vill utskottet också nämna det svenska samarbetet med Mekongkommittén, vilket redovisas i propositionen. Kommittén spelar en viktig roll som ett mellanstatligt organ för samråd mellan Vietnam, Laos och Thailand om flodens utnyttjande vilket har betydelse även ur miljösynpunkt. Ett gradvis ökande samarbete med inriktning på regionala miljöväxlingsproblem kan enligt vad utskottet erfar förutses.

Det svenska biståndet till Cuba lämnas i dag främst genom BITS. Insatserna omfattar i viss mån miljövårdsåtgärder; bl.a. har Cuba erhållit konsult hjälp för rening av utsläpp från pappersindustrin samt för studier rörande energibesparing och kemikalieåtervinning. Även via SAREC äger samarbete med Cuba rum. Det forskningssamarbete som pågått sedan 1977 omfattar bl.a. miljövärd. Utskottet ser inte någon anledning att föreslå ett utvidgat miljöbistånd till Cuba.

Med det ovan anförda avstyrks yrkande 19 och 31 i motion U229 (vpk).

Vad gäller yrkande 30 i motion U229 (vpk) om att en betydande del av anslaget skall anslås till miljörelser i u-länder får utskottet konstatera följande: Enligt SIDA:s handlingsplan för miljöinsatser skall kanalerna för genomförande av miljöinsatser vidgas. Handlingsplanen nämner särskilt direkt stöd till enskilda organisationer. Liksom regeringen anser utskottet att det är viktigt att enskilda organisationer engagerar sig i miljöfrågorna. Det stöd som redan går till nationella naturvårdsföreningar via Internationella naturvårdsunionen (IUCN) bör fortsätta. Ett utvidgat samarbete mellan t.ex. SIDA och enskilda organisationer kan ha formen av en överenskommelse mellan SIDA och den svenska enskilda organisationen för stöd till miljörelser i u-länder. Som utskottet konstaterade i förra årets betänkande diskuterar SIDA och Svenska naturskyddsföreningen möjligheten att ingå ett ramavtal.

Med det ovan anförda torde yrkande 31 i motion U229 (vpk) anses besvarad.

I motion U218 (m) föreslås att anslagsposten Särskilda miljöinsatser skall höjas med 100 milj.kr. utöver regeringens förslag, dvs. till 225 milj.kr.

Höjningar av varierande storlek föreslås också i motionerna U230 (c), U229 (vpk) och U219 (mp). Med hänsyn till de många angelägna behov som

skall bli tillmötesgående med medel från denna post finner utskottet det motiverat med en höjning av beloppet till 225 milj.kr. Utskottet tillstyrker därmed yrkande 10 i motion U218 (m). Övriga motioners beloppsyrkanden avstyrks följaktligen.

Utskottet föreslår att denna höjning finansieras inom biståndsramen så att anslagsposten Andra multilaterala bidrag under anslaget C 1 minskas med 100 milj.kr., dvs. till 383,8 milj.kr. 1989/90.

Som utskottet påpekat i inledningen till detta betänkande är det nödvändigt att personalresurserna inom svensk biståndsadministration såväl på det bilaterala som det multilaterala området är sådana att biståndet kan uppfylla de uttalade målen.

Utskottet har därför inget att erinra mot att en del av det betydande påslag som nu görs på miljöanslaget används till en erforderlig administrativ förstärkning på miljö- och naturresursområdet inom utrikesförvaltningen och SIDA. Regeringen bör i nästa budgetproposition redovisa vilka administrativa förstärkningar som den bedömt rimliga med hänsyn till höjningen av miljöanslaget.

4.7 Särskilda program

Propositionen (s. 112–113)

Anslagsposten Särskilda program är enligt propositionen avsedd att vara ett komplement till i första hand det övriga biståndet genom SIDA. Syftet är dels att skapa förutsättningar för att särskilt uppmärksamma ämnesområden där initiativ och utökade insatser är speciellt angelägna, dels att främja metodutveckling för biståndsverksamheten. Från anslagsposten finansieras även insatsförberedelser och resultatvärdering. Medlen bör kunna användas både för särskilda initiativ i enskilda länder, i regioner och i internationella sammanhang.

För att ovanstående målsättningar skall uppfyllas anser regeringen att följande områden bör ingå som delposter under Särskilda program:

- energi,
- hälsovård,
- aids-bekämpning,
- befolkningsfrågor,
- kvinnofrågor,
- kultur och massmedia,
- främjande av demokratisk utveckling och mänskliga rättigheter,
- försöksverksamhet och metodutveckling,
- insatsförberedelser och resultatvärdering.

Verksamheten inom de ämnesinriktade delposterna bör enligt propositionen omfatta insatser med anknytning till det långsiktiga utvecklingssamarbetet, såväl bilateralt som multilateralt.

Befolkningsfrågornas nära samband med såväl miljö som kvinnors hälsa uppmärksammas allt mera. Det finns ett stort antal organisationer som bedriver verksamhet med relevans för detta samband. Regeringen föreslår därför att delposterna för *hälsovård*, *befolknings-* och *kvinnofrågor* ges ökad prioritet.

Regeringen har för budgetåren 1988/89-1990/91 utfäst 60 milj.kr. för forskning om aids och tropiska sjukdomar. För innevarande budgetår har 20 milj.kr. anvisats. Medlen disponeras av SAREC. Forskningsprogrammet skall genomföras i internationell samverkan och målet är att få fram läkemedel och vaccin mot aids och tropiska sjukdomar.

Samarbete på kultur- och massmediaområdet utgör enligt propositionen ett viktigt komplement till det mer tekniskt och ekonomiskt inriktade biståndet. Kulturstödet skall bl.a. främja ett folkligt deltagande i kulturlivet medan stödet till massmedia skall ges till uppbyggandet och utvecklandet av främst press och radio men också nyhetsbyråer i u-länder. Regeringen finner ökade satsningar på kultur- och massmediaområdet motiverade.

Inför innevarande budgetår inrättades en särskild delpost för *främjande av demokrati och mänskliga rättigheter*. Riktlinjer för verksamheten under delposten har utarbetats. Regeringen tillmäter främjandet av mänskliga rättigheter och demokratisk utveckling fortsatt stor betydelse. Frågan diskuteras mer i detalj i propositionsavsnittet Prioriteringar i Sveriges bistånd (s.66-68).

Stöd från delposten *försöksverksamhet och metodutveckling* bör enligt propositionen i första hand ges för insatser i programländer. Anknytning till sektorer där SIDA har betydande aktiviteter och behov bör eftersträvas. Regeringen noterar att SIDA finner att förstärkningen av den svenska resursbasen är en viktig komponent i arbetet. Från delposten finansieras även Sveriges stöd till det internationella programmet om sociala aspekter på ekonomisk anpassning.

Regeringen beräknar medelsbehovet under Särskilda program till 328 milj.kr.

Utskottet

Anslagsposten Särskilda program är som framgår av propositionen tänkt att vara ett komplement till i första hand övrigt bistånd genom SIDA. De insatser som skall finansieras över anslaget skall göras på områden där nya angreppssätt söks eller där nya behov gör sig gällande. Regeringen föreslår ett medelsbehov uppgående till 328 milj.kr.

Folkpartiet föreslår i motion U202 att ytterligare 20 milj.kr. jämfört med regeringens förslag skall anslås till posten Särskilda program och användas till stöd för demokrati och mänskliga rättigheter. Miljöpartiet föreslår i motion U219 ett påslag på 100 milj.kr. till anslagsposten med särskild inriktning på kvinnors situation.

Utskottet får med anledning av ovanstående motioner erinra om att såväl demokrati och mänskliga rättigheter som kvinnor är högt prioriterade områden inom det svenska biståndet. Som ovan påpekats är dock anslagsposten Särskilda program tänkt som komplement till övrig verksamhet. Vad gäller kvinnoaspekter skall dessa integreras i biståndsverksamheten och tyngdpunkten av kvinnoinsatserna ligger inom landprogrammen. I sin anslagsframställning för 1989/90 har SIDA beräknat delposten mänskliga rättigheter och demokrati till 15 milj.kr., dvs. en ökning jämfört med innevarande budgetår om 1.5 milj.kr. För delposten kvinnofrågor beräknas

ett behov om 14 milj.kr., dvs. en ökning om 2,9 milj.kr. Som utskottet har anförts tidigare är den fördelning av anslagsposten Särskilda program mellan olika ändamål som anges i SIDA:s anslagsframställning inte den slutgiltiga. Möjlighet finns för omDispositioneringar, t.ex. att tilldela kvinnobiståndet ytterligare utrymme på bekostnad av någon annan delpost.

Utskottet anser att anslagsposten fått en storlek som är väl anpassad med hänsyn till planerade och förväntade insatser.

Därmed avstyrks yrkande 43 i motion U202 och yrkande 3 i motion U219.

I motion U218 accepterar moderata samlingspartiet regeringens förslag till anslag men finner det oacceptabelt att fördelningen av medlen inom anslaget beslutas senare av regeringen utan något reellt inflytande från riksdagen. Riksdagens inflytande över bistandsmedlens inriktning får enligt (m) inte gå förlorad.

Anslagsposten Särskilda program är enligt utskottets uppfattning tänkt att kunna användas inom områden där nya angreppssätt söks eller där nya behov gör sig gällande. Detta framgår av de olika områden som ingår som delposter, t.ex. aids-bekämpning, demokratisk utveckling och mänskliga rättigheter samt kvinnofrågor, för att bara nämna några av delposterna. Försöksverksamhet och metodutveckling är ytterligare ett område inom anslagsposten som visar på dess karaktär. Anslagsposten skall finansiera nytänkande, nya angreppssätt, tvärsektoriella insatser m.m. Ett exempel som ges i propositionen är sambandet mellan befolkningsfrågor, miljö och kvinnors hälsa.

Samtidigt framgår det klart av propositionen att verksamheten inom de ämnesinriktade delposterna skall omfatta insatser med anknytning till det långsiktiga utvecklingssamarbetet, såväl det bilaterala som det multilaterala. Det framförs vidare att stödet till metodutveckling och försöksverksamhet i första hand bör ges för insatser i programländer. Samtliga dessa insatser görs på bistandsområden vars innehåll och utveckling riksdagen har inflytande över.

Utskottet ser ett värde i att de medel som disponeras under anslagsposten kan användas flexibelt. Denna flexibilitet gör att det inte alltid i förväg går att exakt bestämma medelsfördelningen inom anslaget. Genom att parlamentariker är representerade i SIDA:s styrelse anser dock utskottet att politiskt inflytande över medlens användning är tillfredställande tillgodosett.

Med det ovan anförda avstyrks yrkande 25 i motion U218 (m).

I motion U229 (vpk) föreslås att riksdagen anslår 20 milj.kr. till UNESCOs arbete för de mänskliga rättigheterna.

UNESCOs program för fred, internationell förståelse, mänskliga rättigheter och folkens rättigheter har i organisationens budget 1988/89 tilldelats ca 35 milj.kr. under två år. Vid höstens styrelsemöte skall målen för UNESCOs

budget och programprioriteringen inför femårsperioden 1990–1995 fastslås. Under generalkonferensen som därpå följer antas organisationens budget för 1990–1991. Enligt vad utskottet erfar har UNESCOs generalsekreterare uttalat sitt stöd för ökade satsningar på området mänskliga rättigheter.

Utskottet välkomnar den ökade roll som försvaret av de mänskliga rättigheterna kan komma att spela även i UNESCOs verksamhet. Det är emellertid nu enligt utskottets uppfattning för tidigt att anslå medel till förslag som ännu inte antagits av UNESCOs generalkonferens.

Därmed avstyrks yrkande 43 i motion U229 (vpk).

4.8 Rekrytering och utbildning av fältpersonal

Propositionen (s. 114)

Enligt propositionen skall anslagsposten användas för rekrytering av biträdande experter, volontärer och Junior Professional Officers inom FN-systemet, för rekrytering av biträdande experter inom de bilaterala programmen, för aktivering av den svenska resursbasen, för s.k. mindre fältstudier samt för rekrytering och utbildning av fältpersonal.

Regeringen förordar att 81 milj.kr. avsätts till anslagsposten.

Utskottet

Vänsterpartiet kommunisterna motsätter sig i motion U229 att SIDA:s resursbas minskas och ersätts med personal som är anställd vid konsultföretag och som kontrakteras av SIDA. I stället hävdar (vpk) att det är viktigt att den svenska resursbasen stärks. Anslaget för rekrytering och utbildning av fältpersonal bör därför enligt (vpk) inte höjas som föreslås i budgetpropositionen utan kvarstå på innevarande års nivå, dvs. 74 milj.kr.

Utskottet delar den uppfattning som framförs i motion U229 att SIDA:s resursbas inte skall minska i tider av ökade anslag och uppgifter. Utskottet anser också att SIDA för uppgifter av myndighetskaraktär inte skall behöva anlita konsulter. Detta framfördes i förra årets betänkande (UU 1987/88:20). Delposten under C 2. Rekrytering och utbildning av fältpersonal gäller dock inte SIDA:s egen personal utan experter, volontärer etc. inom FN-systemet, biträdande experter inom de bilaterala programmen m.m. I den mån dessa personer rekryteras från t.ex. konsultföretag stärks enligt utskottets uppfattning också den svenska resursbasen.

Det viktiga är enligt utskottet att lämpliga personer rekryteras oavsett varifrån dessa kommer. Det styrande är alltid u-ländernas behov.

Härmed avstyrks yrkande 32 i motion U229 (vpk).

I motion U218 (m) föreslås att 5 880 milj.kr. ställs till förfogande för utvecklingssamarbete genom SIDA. För samma anslag yrkar (vpk) i motion U229 på att 6 151 milj. kr. skall ställas till förfogande. Utskottet har i det

föregående föreslagit att anslagsposten Särskilda miljöinsatser skall höjas med 100 milj.kr. utöver regeringens förslag. Därmed bör anslaget för utvecklingssamarbete genom SIDA för budgetåret 1989/90 uppgå till 6 190 milj.kr. 1988/89:UU18

Utskottet avstyrker därmed de lägre totalbelopp för utvecklingssamarbete genom SIDA som föreslås i yrkande 30 i motion U218 (m) och i yrkande 39 i motion U229 (vpk).

5. Andra biståndsprogram (C 3)

Propositionen (s.114-132)

Under anslaget anvisas medel för u-landsforskning genom styrelsen för u-landsforskning (SAREC), tekniskt samarbete och u-krediter genom Beredningen för internationellt tekniskt-ekonomiskt samarbete (BITS), gäststipendieprogram genom Svenska institutet, främjande av u-länders export genom Importkontoret för u-landsprodukter (IMPOD), industriellt samarbete genom Fonden för industriellt samarbete med u-länder (SWED-FUND), projektbistånd till vissa u-länder samt medel för särskilda insatser i skuldtyngha u-länder.

Tabell 6. Andra biståndsprogram budgetåren 1988/89—1989/90 (milj. kr.)

	Anvisat 1988/89	Förslag 1989/90	Beräknad ändring 1989/90
Anslag			
U-landsforskning	280,0	315,0	+ 35,0
BITS verksamhet, därav	540,0	610,0	+ 70,0
Tekniskt samarbete	(170,0)	(210,0)	(+ 40,0)
U-krediter	(370,0)	(400,0)	(+ 30,0)
Gäststipendieprogram	3,7	4,5	+ 0,8
IMPOD:s verksamhet	16,5	3,8	- 12,7
Industriellt samarbete(1)	(72,0)	(25,0)	
Projektbistånd till vissa u-länder	50,0	70,0	+ 20,0
Särskilda insatser i skuldtyngha länder	470,0	640,0	+ 170,0
Utredningar m. m.	4,0	4,0	+ of.
Summa	1364,2	1647,3	+ 283,1

(1) Finansiering med reservationsmedel under u-krediter

BITS

Det *tekniska samarbetet* genom BITS är enligt propositionen ett flexibelt instrument som möjliggör insatser i olika former som kan anpassas till mottagarländernas behov och utvecklingsnivå. I kretsen av ett 20-tal samarbetsländer ingår främst länder med vilka Sverige ingått samarbetsavtal, men också några tidigare programländer för SIDA och länder som av statsmakterna bedömts som lämpliga för samarbete genom BITS.

Regeringen anser att det är motiverat att öka stödet till det tekniska samarbetet.

Insatserna inom det tekniska samarbetet har utvecklats i riktning mot lite större och mer komplexa projekt, som kräver längre planerings- och genomförandetid. I enlighet med riksdagens bemyndigande får BITS utfästa två gånger anslaget under ett budgetår för tekniskt samarbete (prop. 1987/88:100, bil. 5, UU 20, rskr. 226). Regeringen förordar en medelsram för tekniskt samarbete om 210 milj.kr. för budgetåret 1989/90 vilket innebär en ökning med 40 milj.kr. BITS bör enligt propositionen få ta i anspråk erforderliga medel för konsulter, bl.a. för granskning av projektförslag, utvärderingar och till utveckling av administrativa system. För att öka allmänhetens kännedom om BITS verksamhet bör medel under det tekniska samarbetet också tas i anspråk för information. BITS bör även få bemyndigande att under budgetåret 1989/90 utnyttja 20 milj.kr. av reservationen för u-krediter för utbildnings- och företagsledningsinsatser inom SWEDFUNDS verksamhet.

U-krediter

Genom *u-krediter* överförs, enligt propositionen, finansiella resurser på förmånliga villkor för att finansiera svenska varor och tjänster i projekt som prioriteras av låntagarlandet och som BITS bedömer få betydande utvecklingsfrämjande effekter för landet. Utfästelse om u-kredit görs som regel i samband med att ett svenskt företag lämnar anbud på ett projekt. Krediten kan utnyttjas först när ett kontrakt har vunnits i internationell konkurrens.

De höjningar av den s.k. förmånlighetsgraden i u-krediterna som nyligen genomförts i enlighet med överenskommelser mellan flertalet OECD-länder syftar till att understryka krediternas karaktär av biståndspolitiskt instrument och motverka en osund exportkonkurrens med användande av biståndsmedel.

Den stora ointecknade reservationen under anslagsposten för u-krediter ger enligt propositionen utrymme för ökade åtaganden och utbetalningar, också med hänsyn tagen till att höjningen av lägsta gåvoelementet ökar biståndskostnaden för krediterna. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att 400 milj.kr. anvisas för gåvoelement i u-krediter under budgetåret 1989/90. Det innebär en ökning med 30 milj.kr. jämfört med föregående år.

Regeringen föreslår att 3 834 000 kr. ställs till förfogande för IMPODs verksamhet. Importkontorets verksamhet finansieras huvudsakligen över anslaget E 6. Även från anslaget C 2 har särskilda medel tilldelats IMPOD för satsningar i södra Afrika.

Projektbistånd till vissa u-länder

Våren 1988 beslutade riksdagen (prop. 1987/88, bil. 5, UU 20, rskr. 226) om inrättande av anslagsposten Projektbistånd till vissa u-länder. 50 milj.kr. anvisades för verksamheten under budgetåret 1988/89. Riksdagen konstaterade att det kan finnas behov av att från svensk sida gå in med särskilda insatser i vissa u-länder för att markera vårt stöd till ett land i ett kritiskt skede där utgången kan bli avgörande för framtida utvecklingsmöjligheter. Svenska insatser kan t.ex. verksamt bidra till att främja en utveckling i demokratisk riktning.

Stödet bör vara projektorienterat och avse väl definierade insatser som skall genomföras av biståndsmyndigheterna eller andra svenska eller internationella biståndsorgan.

Hittills har regeringen beslutat om stöd till Costa Rica, Filippinerna och Uganda.

För rehabilitering av Ugandas industri har 10 milj.kr. anvisats från denna anslagspost till Östafrikanska utvecklingsbanken.

Regeringen finner att de anvisade medlen under anslaget utgör ett värdefullt komplement till annat bistånd. Genom snabba beslut har angelägenhetsmål om insatser i länder utanför programlandskretsen kunnat tillgodoses. Möjligheten till sammanhållna stödinsatser är värdefull. Regeringen förutser att finansiering över anslagsposten blir aktuell för fortsatta insatser i Costa Rica, Filippinerna och Uganda. Nya initiativ kan bli motiverade även i andra länder och regioner. 70 milj.kr. föreslås för Projektbistånd till vissa u-länder under budgetåret 1989/90 enligt de riktlinjer som riksdagen antog våren 1988.

Särskilda insatser i skuldyngda länder

Växande skuldbördor har under åttiotalet undergrävt utvecklingen i många u-länder. Skuldkrisen utgör ett allvarligt hinder för ländernas möjligheter att mobilisera de resurser som behövs för att genomföra nödvändiga strukturreformer och lägga grunden för långsiktig ekonomisk och social utveckling. Särskilt utsatta är de fattigaste, skuldyngda länderna i Afrika, men också för många medelinkomstländer, främst i Latinamerika, utgör skuldkrisen ett allvarligt utvecklingshinder. Skuldkrisen kommer enligt propositionen länge än att vara ett centralt problem för utvecklingen.

Bred samstämmighet råder bland i-länder att åtgärder krävs för skuldlättnad och stöd för ekonomisk anpassning i de fattigaste och mest skuldyngda u-länderna. I arbetet med att driva dessa frågor har Sverige spelat en aktiv roll. Genom att medel avsatts i biståndsbudgeten för dessa ändamål har Sverige haft en beredskap att bidra till att samordnade aktioner kommit till

stånd. För de fattigaste länderna har vissa framsteg gjorts, men ytterligare åtgärder kommer att bli nödvändiga under lång tid framöver.

Världsbanken och Internationella valutafonden, som i frågor om skuldskrisen och ekonomiska strukturanpassningsprogram spelar mycket viktiga roller, tog under 1987 och 1988 flera initiativ för de fattigaste länderna. Valutafonden inrättade den särskilda s.k. utvidgade fonden för strukturanpassning (ESAF), som används för att med lån på mjuka villkor stödja anpassningsprogram i fattiga u-länder. Till denna har riksdagen godkänt en utfästelse på 150 milj.kr. per år under fyra budgetår till och med 1990/91 att användas för räntesubventioner. En första utbetalning gjordes under budgetåret 1987/88.

Världsbanken har ökat sina insatser, särskilt för de fattiga och skuldtyngda länderna i Afrika. I december 1987 hölls ett första möte tillsammans med givarländer för att mobilisera ett ökat biståndsföde till stöd för strukturanpassning i dessa länder. Det resulterade i det tidigare omnämnda särskilda programmet för Afrika (SPA). Under budgetåret 1987/88 beslutade regeringen om ett bidrag till SPA på totalt 150 milj.kr. för samfinansiering med Världsbanken i fem länder: Tanzania (48 milj.kr.), Moçambique (42 milj.kr.), Ghana (20 milj.kr.), Guinea-Bissau (20 milj.kr.) och Uganda (20 milj.kr.). För budgetåret 1988/89 har regeringen beslutat om ett bidrag för samfinansiering om sammanlagt 120 milj.kr., fördelat på Moçambique (60 milj.kr.), Uganda (30 milj.kr.), Guinea-Bissau (20 milj.kr.) samt Sao Tomé och Principe (10 milj.kr.).

Som ytterligare bidrag till SPA har Sverige under 1988/89 utfäst ett bidrag om 105 milj.kr. för att underlätta betalning av vissa Världsbanksskulder. Det är en följd av att Sverige och de övriga nordiska länderna i Världsbanken fått gehör för ett särskilt förslag till skuldlättnad för de fattigaste länderna. Bidraget är fördelat på Tanzania (60 milj.kr.), Ghana, Uganda och Östafrikanska gemenskapen (10 milj.kr. vardera), samt utanför Afrika Bangladesh, Bolivia och Sri Lanka (5 milj.kr. vardera).

I den s.k. Parisklubben omförhandlas de u-landsskulder som är offentligt garanterade i långgivarländerna. I Sverige innebär detta fordringar som garanterats av exportkreditnämnden (EKN). Sverige har tidigare genom särskilda insatser med biståndsmedel lyft av sådana fordringar på några av de fattigaste och mest skuldtyngda länderna i Afrika, däribland Tanzania, Moçambique och Sudan.

Enligt propositionen har Sverige drivit skuldlättnadsfrågor också när det gäller u-landsskuld som inte är garanterad i långgivarlandet. Sådan privat skuld säljs i dag mellan fordringsägare till priser betydligt under skuldsedlarnas nominella värden. Olika metoder prövas nu för att hjälpa u-länderna att tillgodogöra sig marknadens diskontering av skuldernas värde. Det handlar om återköp och byten av fordringar ("debt buy backs" och "debt swaps"). Sverige har främjat sådan marknadsbaserad skuldlättnad, bl.a. genom att under innevarande budgetår bidra med 10 milj.kr. till en fond för återköp av Bolivias skulder till privata långgivare. Fonden, som sköttes av Valutafonden, var ett första försök att i ett multilateralt samarbete genomföra skuldåterköp. Det ledde till att hälften av Bolivias skulder till privata kreditorer kunde återköpas och annulleras till en kostnad motsvarande 11 % av skuldernas nominella värde.

Sverige har i olika internationella sammanhang understrukit skuldkrisens allvar och sökt främja internationellt samordnade aktioner för särskilt de fattigaste länderna, enligt vad som framgår av propositionen. Sveriges möjligheter att självt utfästa bidrag har varit viktiga för att få sådana aktioner till stånd. De båda senaste åren har sett ett genombrott för flera skuldlättnadsinitiativ. Från initiativ till överenskommelse och utbetalning krävs emellertid viss tid, vilket lett till relativt stora reservationer under de båda budgetåren 1986/87 och 1987/88. För budgetåret 1988/89 har riksdagen anslagit 470 milj. kr. Sammantaget innebär redan gjorda bidrag och utfästelser att merparten av de medel regeringen disponerar för särskilda insatser i skuldyngda u-länder förbrukas.

För budgetåret 1989/90 har riksdagen redan godkänt (prop. 1987/88:100, bil. 5, UU 20, rskr. 226) ett bidrag till Valutafondens utvidgade strukturanpassningsfond (ESAF) på 150 milj. kr.

Regeringen förutser fortsatt behov av särskilda bidrag till skuldyngda länder som genomför ekonomiska återhämtningsprogram. Bidrag kommer att ges främst inom ramen för med andra givare samordnade insatser. I första hand förutses fortsatta bidrag i anslutning till Världsbankens särskilda program för Afrika (SPA).

Generellt betalningsbalansstöd – liksom varubiståndet – bör enligt propositionen kunna utnyttjas flexibelt för angelägen import, förutsatt att mottagarlandet för en sådan ekonomisk politik att ett reformprogram kan genomföras. En möjlighet är också att använda betalningsbalansstödet till insatser inom sociala sektorer, där utökade insatser ofta behövs för att mildra effekterna av den ekonomiska krisen och anpassningsprogrammen.

Regeringen finner det angeläget att Sverige kan fortsätta att bidra till särskilda insatser i skuldyngda länder. Eftersom större delen av stödet lämnas inom ramen för insatser samordnade med andra givare är emellertid de exakta användningsområdena svåra att förutse. Även särskilda bilaterala insatser i programländer eller andra länder bör kunna övervägas, t.ex. för att ta initiativ till insatser som kan utgöra betydelsefulla komplement till gemensamma aktioner. Under 1987 och 1988 har viktiga genombrott skett i hanteringen av de fattiga ländernas skuldproblem. Enligt propositionen bör Sverige fortsätta att här spela en pådrivande roll.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen att 640 milj. kr. anvisas för budgetåret 1989/90 för särskilda insatser i skuldyngda u-länder.

Utskottet

Tekniskt samarbete och u-krediter

Uppgiften för BITS (Beredningen för internationellt tekniskt-ekonomiskt samarbete) är dels att administrera det tekniska och ekonomiska samarbete Sverige har med ett antal u-länder, dels att stå för u-kreditgivningen.

Regeringen föreslår att BITS tilldelas 210 milj. kr. nästa budgetår för det tekniska samarbetet, vilket är en höjning med hela 40 milj. kr. i förhållande till innevarande år.

I motion U218 (m) föreslås att 40 milj. kr. från anslagsposten Projektbi-

stånd till vissa u-länder överförs till BITS, som skulle använda dessa medel bl.a. för projektbistånd i medelinkomstländer. Motionärerna anför i sammanhanget att BITS har lägre administrationskostnader än SIDA.

I motion U202 (fp) föreslås att nästa budgetårs medel för tekniskt samarbete höjs med 20 milj.kr. till 230 milj.kr. I motionens motivering hänvisas till BITS centrala uppgifter när det gäller att främja u-ländernas utveckling.

Utskottet anser att det tekniska samarbetet redan genom regeringens förslag kommer att få en mycket kraftig höjning av sin medelstilldelning jämfört med andra bistandsformer och avstyrker därför yrkande 44 i motion U202 (fp) och yrkande 29 i motion U218 (m).

I motion U230 (c) föreslås att 50 milj.kr. tas ur anslagsposten för tekniskt samarbete och används för utveckling av u-landsanpassad teknik.

Utskottet anser ändamålet med förslaget viktigt. Inom bistandsverksamheten har både givare och mottagare ofta begått misstaget att använda en teknik som inte varit anpassad efter lokala förhållanden eller som i längden visat sig förorsaka fler problem än den löser. Utskottet vill dock överlämna till regeringen att avgöra huruvida rätta sättet att främja utveckling av u-landsanpassad teknik är att tillföra BITS ett belopp av denna storlek. (Ytterligare yrkanden om stöd för u-landsanpassad teknik behandlas på annan plats i detta betänkande.)

Yrkande 10 i motion U230 (c) avstyrks därför.

En framgångsrik del av BITS verksamhet är de många korttidskurserna i Sverige för vidareutbildning av specialister av olika slag från u-länderna. Utskottet välkomnar BITS strävan att utvidga dessa kurser till nya områden. Styrande för en sådan expansion av kursverksamheten måste emellertid vara u-ländernas behov och BITS egna bedömningar. Utskottet vill därför inte ta ställning till huruvida just de i motion U235 nämnda utbildningsmöjligheterna i Malmö-Lund-regionen är lämpliga i detta sammanhang.

Motion U235 avstyrks med hänvisning härtill.

Regeringen föreslår att anslagsposten för u-krediter fylls på med 400 milj.kr. Den hittills outnyttjade delen av innevarande och tidigare års anslag uppgår för närvarande till mindre än en miljard kronor. Därav kommer uppskattningsvis hälften att bestå av gjorda utfästelser vid utgången av innevarande budgetår.

Folkpartiet riktar i motion U202 invändningar mot u-kreditsystemet som sådant. Motionärerna anser att u-krediterna huvudsakligen är en exportsubvention vars gåvoelement i praktiken ofta tillfaller exportören. Det är dessutom en form av bundet bistånd. Motionens slutsats är därför att systemet gradvis bör avvecklas till förmån för ökat obundet gåvobistånd. En sänkning av anslagsförslaget med 100 milj.kr. föreslås i konsekvens härmed.

Även vänsterpartiet kommunisterna motsätter sig u-kreditsystemet och yrkar avslag på hela det föreslagna anslagsbeloppet.

Centerpartiet noterar i motion U230 att en ökning av u-krediternas andel av det totala biståndet innebär att vi i allt mindre grad bistår de fattigaste länderna. Motionärerna anser vidare att BITS bör ha en parlamentariskt sammansatt styrelse och att BITS får samma beslutsramar för sin verksamhet som SIDA (vilket innebär att beslut som gäller belopp över 5 milj.kr. skall fattas av regeringen).

Regeringen har gjort bedömningen att det trots den stora reservationen under anslagsposten för u-krediter behövs en påfyllnad med 400 milj.kr. I propositionen hänvisas till att det finns tecken som tyder på att investeringsbenägenheten åter ökar i u-länderna. Därtill kommer de kreditbehov som Uri-projektet i Indien kan komma att medföra liksom ett ökat samarbete med Världsbanken och regionala banker.

Utskottet konstaterar att u-krediter till följd av de fattigaste ländernas bristande kreditvärdighet alltmer utvecklats till att bli ett instrument för överföring av bistånd till u-länder i medelinkomstklassen. Samtidigt är det sannolikt att de internationella biståndsmedel som ingår i u-kreditsystemet inte fullt ut hade kunnat mobiliseras för rent gåvobistånd. Utskottet anser att u-kreditsystemet har visat sig fylla ett ömsesidigt behov. Upphandlingen av projekt äger rum i internationell konkurrens vilket minskar inslaget av exportsubventionering. Utskottet tillstyrker den föreslagna påfyllnaden av anslaget.

Med hänvisning till det anförda avstyrks yrkandena 3 och 45 i motion U 202 (fp), yrkande 24 i motion U230 (c) och yrkande 33 i motion U 229 (vpk).

BITS har från och med årsskiftet fått en parlamentariskt sammansatt styrelse. Frågan om det inte är motiverat att det även för BITS sätts ett övre belopp för beslutsrätten bör övervägas av den nyssnämnda utredningen om organisation och arbetsformer i det bilaterala biståndet.

Något uttalande härutöver torde inte erfordras varför yrkande 23 i motion U230 (c) avstyrks.

Utskottet behandlar i detta sammanhang också det i motion U217 (vpk) väckta förslaget om inrättande av ett statligt u-landshandelsbolag. Syftet skulle vara att medverka till att u-landshandeln sker på rättvisare villkor.

Frågan har diskuterats tidigare i sammanhang då det gällt att utforma en sammanhängande u-landspolitik. Dessa överväganden ledde i första hand till att en organisation med uppgift att främja import från u-länderna inrättades. IMPOD, som nu varit verksam i nära femton år och för närvarande befinner sig i ett expansivt skede. Enligt utskottets mening är u-länderna numera en så heterogen grupp och vår handel med dessa av så skiftande beskaffenhet att det inte ter sig meningsfullt att upprätta en statlig institution med ansvar för

hela detta vida fält. Handeln med u-länderna bör enligt utskottets mening i grunden ske i samma former som handel med andra länder. En annan sak är att denna handel kan och bör uppmuntras genom särskilda stödformer. Sådana finns redan, bl.a. genom IMPOD och u-kreditsystemet. Därtill verkar Sverige internationellt för en förbättring av u-ländernas handelsvillkor, exempelvis inom UNCTAD och GATT.

Yrkande 3 i motion U217 (vpk) avstyrks.

Projektbistånd

Den nyinrättade anslagsposten för projektbistånd är avsedd för insatser med vilka regeringen vill markera ett stöd till ett land som befinner sig i ett kritiskt skede av sin utveckling. Det har hittills använts för projekt i Filippinerna, Uganda och Costa Rica. För fortsatta insatser i dessa och andra länder föreslår regeringen en påfyllnad av anslagsposten med 70 milj.kr.

Utskottet har ingen erinran mot detta medelsförslag. I motion U230 (c) föreslås att medel från denna post skall kunna användas i Eritrea, Somalia, Sudan och Västsahara. Med tanke på situationen i dessa områden och länder ställer sig utskottet emellertid tveksamt till detta förslag. För Västra Sahara och Eritrea utgår medel från katastrofanslaget. Samma gäller Somalia och Sudan som också erhåller stöd via svenska enskilda organisationer.

Utskottet avstyrker därför yrkande 29 i motion U230 (c).

Särskilda insatser i skuldyngda länder

U-ländernas samlade privata och offentliga skulder uppgår till cirka 1 200 miljarder dollar. Det helt övervägande delen faller på u-länder i Latinamerika och Asien. De allra fattigaste länderna, dvs. främst de afrikanska staterna söder om Sahara, svarar endast för en tiondel av upplåningen. Samtidigt är situationen för dessa betydligt mer betungade eftersom upplåningen motsvarar och i flera fall t.o.m. överstiger deras BNP. För Asien och Latinamerika ligger skuldbeloppens andel av BNP omkring 50–60 procent.

Räntor och amorteringar på skuldbeloppen har medfört att nettokapitalflödet från i-länder till u-länder sjunkit. Afrika har med denna utveckling ökat sitt biståndsberoende.

En yttre orsak till u-ländernas skuldsituation är både att det under en period var lätt att få krediter och att lånen alltför ofta inte resulterat i långsiktigt räntabla investeringar. Brister i den ekonomiska politiken, sjunkande priser på de egna råvarorna, stigande oljepriser är några av de bakomliggande orsakerna. Situationen har byggts upp under lång tid och det kommer också att ta lång tid att avveckla den. Två vägar erbjuder sig i princip: en ned- eller avskrivning av skulderna från i-ländernas sida eller hjälp till u-länderna att stärka sin produktionsförmåga så att en avbetalning kan äga rum. I praktiken måste det bli fråga om en kombination av olika åtgärder, avpassade för varje lands situation. En total avskrivning av u-ländernas samlade skulder anses helt orealistisk. Å andra sidan är det för de hårdast skuldsatta länderna inte heller realistiskt att tänka sig att de inom

överskådlig framtid av egen kraft skulle klara sin skuldbörda.

1988/89:UU18

En rad u-länder har under senare år måst acceptera att i samarbete med Internationella valutafonden (IMF) och Världsbanken genomföra strukturanpassningsprogram. En liberalisering av handeln, mer marknadsanpassade valutakurser, en minskning av budgetunderskotten, högre jordbrukspriser som incitament till större produktion, effektivisering av statliga företag är några av de centrala inslagen i denna reformpolitik.

De hårda men nödvändiga åtgärder som vidtas inom ramen för dessa återhämtningsprogram kan inte genomföras utan att i-länderna deltar med stödåtgärder av olika slag. Enligt utskottets mening har Världsbanken en viktig uppgift härvidlag. Som utskottet tidigare framhållit finns det anledning till kritik mot Världsbankens verksamhet. Det är utskottets uppfattning att Världsbanken ser sitt sociala ansvar och sitt ansvar för miljön på ett annat sätt än tidigare. En betydande del av Världsbankens utlåning till Afrika (ca 40 procent) går till ändamål som hänger samman med IMF:s anpassningsprogram och består av stöd för löpande import av olika slag. Större delen används emellertid för projekt som i många fall är inriktade på befolkningens grundläggande behov såsom hälsovård, vattenförsörjning, transporter, energi och utbildning.

Det är fel att tro att de sämst ställda grupperna enbart har nackdel av strukturanpassningsprogrammen. Stigande jordbrukspriser gynnar lantbruksbefolkningen som i de flesta u-länder är den helt övervägande majoriteten. Det är också viktigt att komma ihåg att det yttersta syftet med reformpolitiken är att stödja en bärkraftig ekonomisk tillväxt som kan komma alla till godo.

Världsbankens program för ett tjugotal av de fattigaste och mest skuldtynnga länderna i Afrika söder om Sahara (Special Program of Assistance for the Debt-Distressed Low-Income Countries in Sub-Saharan Africa, SPA) inleddes år 1988. Det omfattar flera komponenter, av vilka Sverige medverkar i några. Som framgår av propositionen har Sverige inom ramen för SPA deltagit i en samordnad finansieringsaktion till länder i Afrika och hittills bidragit med 375 milj.kr. Av dessa är 105 milj.kr. avsedda för att underlätta återbetalning av vissa skulder som Världsbanken tidigare lämnat på marknadsmässiga villkor till några länder som i dag endast lånar på betydligt mjukare villkor (IDA-krediter). Vidare har Sverige utfäst 150 milj.kr. till IMF under vart och ett av de fyra budgetåren 1987/88-1990/91. Dessa belopp kommer att gå till IMF:s särskilda fond för strukturanpassning (Enhanced Structural Adjustment Facility, ESAF) och användas för krediter till mycket låg ränta till fattiga länder huvudsakligen i Afrika.

Av de 1 730 milj.kr. som riksdagen hittills anslagit för skuldlättnadsåtgärder av olika slag har knappt 500 milj.kr. använts för återbetalning av skulder till svenska staten (genom EKN), cirka 625 milj.kr. för återhämtningsprogram, främst i form av obundet varubistånd till enskilda länder (varav 375 inom Världsbankens SPA-program), 300 milj.kr. till IMF:s ESAF-program och slutligen 10 milj.kr. till köp av andrahandsfordringar på Bolivia. Av innevarande års anslag är cirka 300 milj.kr. ännu outnyttjade.

Endast en mindre del av de av Sverige tillskjutna medlen har således använts för skuldlättnadsoperationer i ordets egentliga mening, såsom nedskrivning av lån eller uppmjukning av lånevillkor. Huvuddelen av

anslaget har använts för stöd till olika återhämtningsprogram i de svenska programländerna i samarbete med andra givare. För nästa budgetår föreslår regeringen en påfyllnad av anslaget med 640 milj. kr. Eftersom utbetalningarna från denna anslagspost även framdeles kommer att samordnas med bidrag från andra givare kan regeringen inte närmare ange användningen av det föreslagna beloppet. Fortsatt stöd till SPA-programmet förutses dock.

I motion U230 (c) anförs att de för skuldlättnadsåtgärder anvisade medlen skall användas så att u-ländernas skuldbörda löses på ett socialt acceptabelt sätt. Ett liknande syfte har yrkande 1 i motion U 226 (vpk) vari det heter att de av riksdagen antagna biståndspolitiska målen skall ligga till grund för Sveriges agerande på detta område. I motion U228 (vpk) anförs att IMF-villkoren bör ändras så att de blir socialt acceptabla, motverkar kapitalflykt, stimulerar produktiva investeringar och en hållbar utveckling.

Utskottet delar dessa synpunkter och anser att de redan fått internationellt gehör. Det yttersta syftet med skuldlättnadsåtgärderna är att minska skuldbördan och de ytterst allvarliga ekonomiska konsekvenserna av den. En förstärkning av produktionsförutsättningarna i u-länderna kommer enligt utskottets mening i längden även de sämst ställda grupperna till del och är dessutom ett sätt att motverka kapitalflykt. Självfallet måste anpassningen ske i socialt acceptabla former. Det är angeläget att en anpassning av produktionsstrukturen inte på ett blint sätt slår mot den offentliga sektorns sociala service, mot hälsovård och undervisning. Utskottet har, som nämnts, uppfattningen att Världsbanken numera agerar med dessa mål för ögonen. Sverige bör trots det tillsammans med andra givare verka för att IMF:s och Världsbankens program tar ökad hänsyn till de sämst ställda gruppernas villkor.

De svenska bidragen från anslagsposten för skuldlättnader går huvudsakligen till olika stödprogram i anslutning till strukturanpassningsåtgärderna. Ett syfte är just att minska de sociala påfrestningarna av anpassningsprogrammen. Skuldoperationerna bör också ses i förbindelse med det övriga svenska biståndet som har en mycket stark inriktning på just de fattigaste afrikanska länderna och på de fattiga i dessa länder. Det är en viktig uppgift för biståndet att se till att de negativa konsekvenserna av reformpolitiken blir så små som möjligt.

Utskottet instämmer därför sammanfattningsvis i kravet på att strukturanpassningsåtgärderna inte får leda till en varaktig försämring av den sociala standarden i u-länderna även om det på kort sikt kan bli oundvikligt med omställningar som också innebär en påfrestning för de svaga i samhället. Detta är en uppfattning som Sverige i flera år har drivit i Världsbanken, inte utan framgång. Om den ekonomiska krisen inte övervinns är det å andra sidan inte möjligt att åstadkomma några varaktiga sociala framsteg. Det är också viktigt att klarlägga vad som är orsak och verkan i krisförloppet. Det är den ekonomiska krisen i sig – inte ansträngningarna för återhämtning – som lett till de största påfrestningarna på de fattiga och på de sociala sektorerna. Om någon form av strukturanpassningsprogram inte sätts in kommer de afrikanska ländernas ekonomier i alla händelser förr eller senare att behöva anpassa sig till den ekonomiska verkligheten, med idag svårbedömbara följder.

Med vad som sålunda anförts om inriktningen av biståndet till skuldtyngha länder får utskottet anse yrkande 1 i motion U226 (vpk) och yrkande 21 i motion U230 (c) besvarade. Yrkande 2 i motion U228 (vpk) avstyrks med hänsyn till de långtgående krav på förändring av IMF:s program som framförs däri.

I motion U226 (vpk) föreslås att Sverige skall verka för en allmän avskrivning av lånen till de fattigaste u-länderna, särskilt i Afrika och att en arbetsgrupp skall tillsättas för att snabbutreda en svensk modell för att lösa skuldkrisen. I motionstexten heter det bl.a. att tillväxtfixeringen måste ersättas av en politik för hållbar utveckling, att IMF:s strukturanpassningsprogram måste demokratiseras, att en rättsinstans måste pröva om givna lån är legitima, att u-ländernas handelsvillkor bör förbättras och att bistandsflödet måste öka. Motionärerna förespråkar också ett nytt mått på utveckling, U5MR, som skulle användas i skuldlettadssammanhang. Detta mått som avspeglar barnadödligheten under 5 års ålder har nämnts av Unicef som en bättre måttstock än BNP på den sociala situationen i ett samhälle.

Skuldkrisen har väldiga proportioner. Det är inte möjligt för Sverige att ensamt utarbeta och få gehör för en svensk modell för dess lösande. I stället arbetar vi tillsammans med andra länder för att finna lösningar, särskilt med inriktning på de fattigaste länderna i Afrika. Sverige var ett av de första länder som kunde erbjuda kapital för denna typ av samordnade aktioner. Enligt utskottets mening måste vi fortsätta att arbeta på detta sätt. Åtgärderna bör anpassas efter förhållandena i varje enskilt land och ländergrupp och det måste, som tidigare påpekats, röra sig om en kombination av olika biståndsinslag.

En allomfattande skuldavskrivning, ens i fråga om de fattigaste länderna, är inte en realistisk tanke redan av det skälet att det rör sig om så många olika kategorier av lån, långivare och låntagare. Världsbankens och de andra internationella biståndsorganens lån kan inte skrivas av utan måste betalas om banken skall kunna fortsätta sin verksamhet. En betydande del av u-ländernas skulder har lämnats av kommersiella långivare i i-länderna. Ren avskrivning har hittills endast ägt rum i fråga om ett antal biståndskrediter.

Utvecklingen tycks ändå gå mot större förståelse för att en nedskrivning av skulderna är nödvändig, särskilt i de fattigaste länderna. Enbart omförhandlingar av den typ som fram till nu skett i Parisklubben innebär endast att problemen skjuts framåt i tiden. De nya mjukare villkor som långivarländerna kommit överens om inom ramen för Parisklubben, de s.k. Torontovillkoren, är ett tydligt steg i denna riktning.

På amerikansk sida har aktualiserats tankar som går ut på att utnyttja marknadens mekanismer för en nedskrivning även av kommersiella skulder. Till detta tänkande har bidragit det faktum att den av förre amerikanske finansministern Baker lanserade strategin att skuldkrisen skulle mötas av ökad utlåning till produktiva investeringar inte har haft den framgång många hoppats.

Det av motionärerna föreslagna måttet U5MR är intressant som försök att ge underlag för en mer rättvisande bild av ett samhälles sociala utveckling än

enkla BNP-siffror. I utvecklingsdebatten och i biståndsorganisationernas praktiska arbete används också vid sidan av BNP en rad sociala indikatorer för att mäta utveckling, exempelvis levnadslängd, läskunnighet, hälsotillstånd m.m. Utskottet anser att mått av typen U5MR bör vara ett av flera i utvecklingsarbetet men tror inte att det finns förutsättningar för att det skall kunna ersätta BNP och andra ekonomiska mått i skuldkrissammanhang.

Av ovan anförda skäl avstyrks yrkandena 2, 3 och 4 i motion U226 (vpk).

Vänsterpartiet kommunisterna föreslår också att det belopp på 640 milj.kr. som regeringen förslagit för skuldlättnadsåtgärder nästa budgetår i sin helhet skall användas för skuldavskrivningar, så fördelat, att 300 milj.kr. disponeras av SIDA för avskrivning av programländernas skulder och 340 milj.kr. används av UD för avskrivning av frontstaternas skulder och de länders skulder som är utsatta för USAs handelsembargo (Vietnam, Nicaragua m.fl). Om dessa båda förslag inte bifalls bör riksdagen besluta att inga skuldlättnadsmedel får användas för IMF:s och Världsbankens struktur-anpassningsprogram. Därutöver föreslår motionärerna att ytterligare 764,4 milj.kr. anvisas för avskrivning av u-landskulder.

Även miljöpartiet motsätter sig i motion U219 att medel avsätts för skuldlättnadsåtgärder och vill att beloppet i stället överförs till anslaget Särskilda miljöinsatser. Moderata samlingspartiet föreslår i motion U218 ett med 200 milj.kr. reducerat anslag och centerpartiet i motion U230 ett med 100 milj.kr. reducerat anslag.

Med hänvisning till vad som anförts i det föregående om inriktningen av det svenska biståndet för skuldlättnad tillstyrker utskottet regeringens förslag om en medelsanvisning på 640 milj.kr. budgetåret 1989/90.

Följaktligen avstyrks yrkande 20 i motion U218 (m), yrkande 4 i motion U219 (mp), yrkandena 35, 36 och 37 i motion U229 (vpk) och yrkande 22 i motion U230 (c).

Likaledes avstyrks yrkande 38 i motion U229 (vpk) vari föreslås att ytterligare 764,4 milj.kr. skall avsättas för avskrivning av skulder.

I motion U 210 (vpk) föreslås vidare att handläggningen av frågor rörande stöd till skuldtyngha länder skall återföras till utrikesdepartementet från finansdepartementet.

Utskottet har inte anledning att rikta några invändningar mot den genomförda omorganisationen av regeringskansliets arbete med skuldfrågor. Utskottet vill dock erinra om att ansvaret för användningen av biståndsmedel för skuldlättnader ligger kvar i utrikesdepartementet liksom handläggningen av Världsbankens insatser i de fattigare länderna. Omorganisationen innebär självfallet ingen förändring i den svenska inställningen till

Världsbanken och dess verksamhet. Det svenska biståndet på detta område bör, liksom hittills, i helt övervägande grad gå till de fattigaste u-länderna, särskilt i Afrika söder om Sahara.

1988/89:UU18

Utskottet avstyrker med hänvisning härtill motion U210 (vpk).

Anslaget Andra biståndsprogram (C3)

I yrkande 32 i motion U218 (m) föreslås att 600 milj.kr. från innevarande års reservationer skall överföras till nästa budgetårs biståndsanslag, varigenom medelstillelningen till anslaget C 3 endast skulle behöva uppgå till 847,3 milj.kr.

Utskottet kan inte godkänna en sådan överföring av medel från ett års biståndsram till nästa och avstyrker därför yrkandena 31 och 32 i motion U218 (m). Utskottet föreslår således att riksdagen anvisar 1 647 334 000 kr. till anslaget C 3 budgetåret 1989/90.

6. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA C4)

Propositionen (s.133–134)

SIDA redovisar i sin anslagsframställning hur ökade ambitioner och nya riktlinjer inom det bilaterala utvecklingssamarbetet ställer stora krav på myndigheten samtidigt som mottagarländernas strukturella problem kräver nya åtgärder och stor flexibilitet i biståndsgenomförandet. Dessa förhållanden ställer stora krav på SIDA:s organisation och kapacitet. Regeringen är därför beredd att delvis tillmötesgå SIDA:s framställning genom att tillföra SIDA medel för tjänster för insatser inom särskilt prioriterade områden som biståndet till södra Afrika, miljö- och kvinnoinsatser samt främjande av demokrati och mänskliga rättigheter.

Utskottet

Såväl folkpartiet som vänsterpartiet kommunisterna anser att SIDA:s administrativa kapacitet måste förstärkas. Ökningen av SIDA:s myndighetsanslag i årets budget är enligt motion U202 (fp) otillräckligt bl.a. eftersom nya biståndsformer föreslås i årets budget, t.ex. miljöbiståndet som är mer administrativt krävande än det betalningsbalansstöd som SIDA tagit upp i sin anslagsframställning. Folkpartiet vill anslå ytterligare 10 milj.kr. till SIDA utöver regeringens förslag. Vänsterpartiet kommunisterna anser i motion U229 att biståndsorganen skall vara undantagna från generella besparingar i den statliga förvaltningen. Växande biståndsanslag skall motsvaras av erforderliga personalförstärkningar, anser både (vpk) och (fp). Annars blir resultatet en ökad användning av konsulter, vilket oftare är dyrt, eller att biståndsmedel kanaliseras vidare utan erforderlig beredning eller kontroll.

Utskottet har tidigare haft anledning diskutera sambandet mellan ökad biståndsvolym och nödvändig administrativ kapacitet och har förståelse för synpunkterna som framförs av motionärerna. Som sägs i inledningen av detta betänkande ställer en kvalitativ och kvantitativ ökning av den operativa

verksamheten onekligen ökade krav på de administrativa resurserna. Det är dock inte korrekt som framförs i motion U229 att SIDA:s personalresurser skärs ned. Budgetpropositionens förslag bör t.ex. möjliggöra för SIDA att anställa 4-5 nya handläggare. Även tidigare har medel anvisats för att möjliggöra förstärkningar vid SIDA.

Utskottet har i detta betänkande föreslagit en höjning av anslaget för miljöinsatser. Därvid har föreslagits att en del av höjningen skall utnyttjas till att förstärka den administrativa kapaciteten på miljö- och naturresursområdet inom utrikesförvaltningen och SIDA.

Kravet på en höjning av SIDA:s administrativa resurser som framförts i motion U202 torde genom det ovan beskrivna förslaget till förstärkning på miljö- och naturresursområdet delvis kunna anses vara tillgodosett. Utskottet är därmed inte berett att tillstyrka ytterligare en höjning av SIDA:s myndighetsanslag.

Det är utskottets uppfattning att administrativ kapacitet inte bara är en fråga om antalet tjänstemän utan också om metodik och arbetssätt. Denna fråga undersöks för närvarande såväl i regeringskansliet som på biståndsmyndigheterna. I den nyligen tillsatta utredningen med uppgift att göra en översyn av organisation och arbetsformer i det bilaterala biståndet tas även frågan upp om biståndsmyndigheternas roll och kapacitet. Innan denna utredning slutfört sitt arbete vill inte utskottet ta närmare ställning till de generella frågor som väckts i motionerna.

Med det ovan anförda torde yrkande 46 i motion U202 (fp) få anses besvarat. Yrkandena 40 och 41 i motion U229 (vpk) avstyrks däremot.

7. Styrelsen för u-landsutbildning i Sandö (Sandö U-centrum)

Propositionen (s. 134-136)

Utskottet tillstyrker regeringens förslag under avsnitt C 5 i propositionen.

8. Styrelsen för u-landsforskning (SAREC C 6)

Propositionen (s. 137-138)

Utskottet tillstyrker regeringens förslag under avsnitt C 6 i propositionen.

9. Nordiska Afrikainstitutet (C 7)

Propositionen (s. 138-139)

Utskottet tillstyrker regeringens förslag under avsnitt C 7 i propositionen.

10. Beredningen för internationellt tekniskt-ekonomiskt samarbete (BITS C 8)

1988/89:UU18

Propositionen (s. 139–140)

Utskottet tillstyrker regeringens förslag under avsnitt C 8 i propositionen.

11. Information (C 9)

Från anslaget bestrids kostnader för att sprida upplysning i Sverige om situationen i u-länderna och om det svenska biståndet i dessa länder. Cirka två tredjedelar av anslaget går till folkrörelsernas och andra enskilda organisationers u-landsinformation och en tredjedel till SIDA:s egen informationsverksamhet.

En väsentlig del av det statliga bidraget till enskilda organisationers informationsverksamhet utgår i form av s.k. generella informationsbidrag. Utöver de ursprungliga mottagarna av dessa bidrag – studieförbund och löntagarorganisationer – har under årens lopp nya organisationer tillförts gruppen. Riksdagen konstaterade våren 1987 att det var svårt att ytterligare öka kretsen av mottagare av generella informationsbidrag, bl.a. därför att en sådan ökning skulle minska det finansiella utrymmet för den andra bidragskategorin, bidrag efter ansökan. Det fanns enligt riksdagens mening också skäl att se över det generella bidragssystemet i dess helhet. Riksdagen gav därför regeringen i uppdrag att göra en översyn av den statligt finansierade informationen om u-länder och utvecklingssamarbete. Regeringen tillkallade i december 1987 en särskild utredare för att genomföra denna översyn.

Betänkandet "U-lands- och biståndsinformation" (SOU 1988:19) överlämnades till regeringen i april 1988. Av de drygt hundra myndigheter, intresseorganisationer, enskilda organisationer, svenska ambassader och delegationer som inbjöds inkomma med synpunkter på utredningen har 55 remissinstanser inkommit med svar. En remissammanställning finns tillgänglig på UD.

Regeringen lägger stor vikt vid information om u-länder och internationellt utvecklingssamarbete. Utredningen som genomförts på detta område understryker enligt propositionen betydelsen av informations- och opinionsarbete i det nuvarande biståndssamarbetet för att möjliggöra ett fortsatt stort och ändamålsenligt bistånd.

De mål för u-lands- och biståndsinformation som riksdagen beslutade om år 1979 är enligt vad som står i propositionen väl förankrade. Regeringen delar därför utredningens uppfattning att dessa mål bör styra även det framtida informationsarbetet. Regeringen anser vidare att de principer om saklighet, allsidig belysning och profilering som riksdagen beslutade om år 1979 bör gälla även i framtiden. Principerna innebär att all statligt finansierad u-landsinformation bör präglas av saklighet och att SIDA och de övriga biståndsmyndigheterna bör sträva efter en allsidig belysning, medan folkrörelserna måste ha rätt att profilera sitt informationsutbud utifrån sina egna politiska och religiösa värderingar.

Regeringen anser att systemet med generella bidrag bör behållas eftersom

det innebär stora administrativa och planeringsmässiga fördelar såväl för SIDA som för de berörda organisationerna.

Samtliga beslut om bidrag till enskilda organisationers informationsinsatser bör enligt regeringen även i fortsättningen fattas av SIDA. Utifrån de beslutade kriterierna avgör SIDA om det är generella bidrag eller bidrag efter ansökan som skall tillämpas för en viss organisation.

Regeringen delar utredarens uppfattning att informationsanslaget inom biståndsramen ej bör finansiera internationell information av mer allmänt slag samt att det behövs en tydligare definition av vad som skall anses utgöra bidragsberättigad u-landsinformation. Enligt propositionen bör u-landsinformation innefatta bred information om u-länderna och utvecklingssamarbetet. SIDA bör utifrån detta synsätt utforma mer detaljerade anvisningar för vilken verksamhet som får finansieras från statliga informationsmedel.

Regeringen anser vidare att en viss avgränsning och arbetsfördelning mellan biståndsinformation och u-landsinformation är önskvärd. I dag har SIDA lagt viss tyngdpunkt på information om svenskt bistånd, medan organisationerna vid sidan av sin biståndsinformation lagt stor vikt vid information om situationen i u-länderna. Detta är enligt regeringens mening en lämplig rollfördelning. SIDA och de övriga biståndsmyndigheterna bör ha som huvuduppgift att informera om de insatser som görs på biståndsområdet. Detta innebär givetvis inte att biståndsmyndigheterna är förhindrade att ge u-landsinformation.

Regeringen delar utredarens uppfattning att en god redovisning bör ske av och från organisationernas informationsprojekt.

Regeringen delar vidare den uppfattning som framförs i bl.a. SIDAS remissvar att de organisationer och myndigheter som bedriver biståndsverksamhet också bör ansvara för information om denna verksamhet. Detta innebär att UD, SAREC, BITS och SWEDFUND bör avsätta såväl medel som personella resurser för dessa aktiviteter. För Sandö U-centrum och Nordiska Afrikainstitutet är informationen också en viktig arbetsuppgift.

För att åstadkomma ett så heltäckande och effektivt informationsutbud som möjligt bör enligt propositionen SIDA, folkrörelser, enskilda organisationer och andra aktörer på informationsområdet utbyta erfarenheter och fortlöpande samråda om sina informationsverksamheter.

Däremot anser inte regeringen att Beredningen för u-landsinformation bör finnas kvar (med nuvarande arbetsuppgifter och mandat).

Utskottet

Moderata samlingspartiet kräver i motion U218 att en parlamentarisk arbetsgrupp tillsätts för att analysera frågor om information om det svenska biståndet varvid ansvarsfördelningen mellan biståndsadministration och information bör studeras närmare. Den utredning med syfte att göra en översyn av den statligt finansierade informationen om u-länder och utvecklingssamarbete som avlämnades i april 1988 "U-lands- och biståndsinformation" (SOU 1988:19) har enligt (m) misslyckats. Regeringen har enligt (m) inte förmått frigöra sig från traditionellt tänkande för att skapa förutsättningar för en information som kan medverka till en dynamisk utveckling. SIDA har inte alltid lyckats så väl i sina ansträngningar att informera om det

svenska biståndet. Kritik har framförts över bristande öppenhet, över att information kommer sent och tenderar att bli defensiv och att informationen präglas av SIDA:s värderingar. Det finns således skäl att ifrågasätta om det centrala ämbetsverket också skall ha ansvar för informationen, anser moderata samlingspartiet vidare. I motionen anförts vidare det danska "Institutet för Mellempfolkeligt Samvirke" som en möjlig förebild för information om biståndsarbetet.

Vänsterpartiet kommunisterna yrkar i motion U229 att informationsanslaget höjs med 4,65 milj.kr. utöver regeringens förslag dvs. till 35 milj.kr. och att höjningen används för bidrag till organisationernas u-landsinformation, speciellt solidaritetsrörelsen.

Utskottet delar inte den uppfattning som framförs i motion U218 om utredningen rörande biståndsinformation (SOU 1988:19). I stället tillstyrker utskottet utredningens slutsatser om att de mål och principer som formulerades år 1979 bör gälla även i framtiden och att systemet med generella bidrag bör behållas. Utskottet delar även i övrigt utredningens slutsatser om möjligheten för organisationer att erhålla bidrag efter ansökan, kravet på god redovisning samt att SIDA även i fortsättningen bör vara den myndighet som skall ha ansvaret för bidragens fördelning.

En arbetsfördelning avseende bistånd och u-landsinformation finns redan eftersom SIDA lagt tyngdpunkten i sin information på biståndet medan organisationerna lagt stor vikt vid information om situationen i u-länderna. Av de anslagsmedel som finns går ca en tredjedel till SIDA:s egen informationsverksamhet och resten till den informationsverksamhet som bedrivs av folkrörelser och enskilda organisationer.

Utredningen tar även upp frågan som nämns i motion U218 om möjligheten för bidragsmottagare att få informationsbidrag från olika anslag inom biståndsbudgeten. Utskottet delar utredningens och regeringens slutsats att bidragen i så stor utsträckning som möjligt prövas vid ett tillfälle och finansieras från ett anslag.

Med det ovan anförda avstyrks yrkande 21 i motion U218 (m).

Vad gäller yrkandet i motion U229 (vpk) om ökade anslag för organisationernas u-landsinformation får utskottet konstatera att svenska solidaritetsrörelser, bl.a. Isolera Sydafrikakommittén (ISAK), får informationsbidrag efter ansökan. I sina överväganden till denna fråga i betänkandet "U-lands- och biståndsinformation" betonar regeringen att SIDA borde kunna finna administrativa rutiner som möjliggör ökad planeringstrygghet för organisationer vars verksamhet är av den arten att det är särskilt motiverat. Därmed finns enligt utskottets uppfattning även i framtiden möjlighet för solidaritetsorganisationer att få informationsbidrag efter ansökan för enstaka projekt men även för mer kontinuerlig information.

Det av regeringen föreslagna beloppet för information omfattar en ökning på 1,7 milj.kr. för nästa budgetår. Denna höjning är rimlig enligt utskottets uppfattning.

Med det anförda avstyrker utskottet yrkande 42 i motion U229 (vpk).

Utskottets ställningstagande i det föregående leder till en biståndsram på 11 660,9 milj. kr. I konsekvens härmed avstyrks yrkande 29 i motion U202 (fp) vari föreslås en biståndsram på 11 860,9 milj. kr. och yrkande 1 i motion U229 (vpk) vari föreslås en biståndsram på 12 826,9 milj. kr. Därmed tillstyrker utskottet vad som förordas i propositionen under rubriken Biståndslagen m.m.

Hemställan

Utskottet hemställer

Biståndsanslagens storlek

1. beträffande *biståndets framtida storlek*
att riksdagen avslår yrkande 1 i motion 1988/89:U202 och yrkande 2 i motion 1988/89:U229,
2. beträffande *utbetalningsmålet*
att riksdagen avslår yrkande 5 i motion 1988/89:U218,
3. beträffande *Biståndsanslagen m.m.*
att riksdagen godkänner vad som förordas i propositionen under rubriken *Biståndsanslagen m.m.*,
4. beträffande *det multilaterala biståndets andel*
att riksdagen avslår yrkande 12 i motion 1988/89:U230,

Allmänna riktlinjer för biståndet

5. beträffande *självtillit som biståndsmål*
att riksdagen avslår yrkande 6 i motion 1988/89:U219,
6. beträffande *biståndets roll m.m.*
att riksdagen förklarar yrkande 1 i motion 1988/89:U218, yrkande 2 i motion 1988/89:U225 och yrkande 2 i motion 1988/89:U230 besvarade med vad utskottet anfört,
7. beträffande *inriktningen av den svenska miljöpolitiken*
att riksdagen förklarar ifrågasvarande del av yrkande 9 i motion 1988/89:U218 samt yrkande 5 i motion 1988/89:U230 besvarade med vad utskottet anfört,
8. beträffande *införande av miljökonsekvensanalyser och förstärkt miljökompetens*
att riksdagen förklarar yrkandena 3 och 4 i motion 1988/89:U209 besvarade med vad utskottet anfört,
9. beträffande *bistånd till naturvårdande insatser*
att riksdagen förklarar yrkande 20 i motion 1988/89:U202, ifrågasvarande del av yrkande 1 och yrkande 2 i motion 1988/89:U209 besvarade med vad utskottet anfört,
10. beträffande *samordning i internationella sammanhang*
att riksdagen förklarar yrkande 21 i motion 1988/89:U202 besvarat med vad utskottet anfört,
11. beträffande *lokala ökenbekämpningsprojekt*
att riksdagen förklarar yrkande 1 i motion 1988/89:U225 besvarat med vad utskottet anfört,

12. beträffande *tropiska skogar*

att riksdagen förklarar återstående del av yrkande 1 i motion 1988/89:U209, yrkande 1 i motion 1988/89:U211 samt motionerna 1988/89:U220, 1988/89:U236 och 1988/89:U237 besvarade med vad utskottet anfört.

13. beträffande *nya och förnybara energikällor*

att riksdagen förklarar motion 1988/89:U206 och yrkande 8 i motion 1988/89:U230 besvarade med vad utskottet anfört.

14. beträffande *internationell miljökonferens om förbränning av fossila bränslen*

att riksdagen förklarar ifrågavarande del av yrkande 9 i motion 1988/89:U218 besvarad med vad utskottet anfört.

15. beträffande *demokratimålet*

att riksdagen förklarar yrkandena 5 och 7 i motion 1988/89:U202, yrkande 14 i motion 1988/89:U218, yrkande 16 i motion 1988/89:U230, yrkande 9 i motion 1988/89:U541 och yrkande 16 i motion 1988/89:U543 besvarade med vad utskottet anfört.

16. beträffande *särskilt anslag för demokratibistånd*

att riksdagen avslår yrkande 7 i motion 1988/89:U218 och yrkande 17 i motion 1988/89:U230,

17. beträffande *strategi för demokratiutveckling*

att riksdagen förklarar yrkande 6 i motion 1988/89:U218 besvarat med vad utskottet anfört.

18. beträffande *demokratimålets plats i det biståndspolitiska beslutsunderlaget*

att riksdagen förklarar yrkande 8 i motion 1988/89:U202 besvarat med vad utskottet anfört.

19. beträffande *oberoende rapporter om demokrati och mänskliga rättigheter*

att riksdagen avslår yrkande 9 i motion 1988/89:U202.

20. beträffande *institut för mänskliga rättigheter*

att riksdagen avslår yrkande 8 i motion 1988/89:U218.

21. beträffande *bistånd genom politiska partier*

att riksdagen avslår yrkande 6 i motion 1988/89:U202.

22. beträffande *demokratimålet i det multilaterala biståndet*

att riksdagen förklarar yrkande 8 i motion 1988/89:U541 och yrkandena 6 och 15 i motion 1988/89:U543 besvarade med vad utskottet anfört.

23. beträffande *stöd till familjeplanering m.m.*

att riksdagen förklarar yrkande 23 i motion 1988/89:U202 och motion 1988/89:U215 besvarade med vad utskottet anfört.

24. beträffande *insatser mot aids*

att riksdagen förklarar yrkande 24 i motion 1988/89:U202 och motion 1988/89:U227 besvarade med vad utskottet anfört.

25. beträffande *barnens roll i utvecklingssamarbetet*

att riksdagen avslår yrkande 3 i motion 1988/89:U230.

26. beträffande *bistånd till handikappade*

att riksdagen förklarar motion 1988/89:U208 besvarad med vad utskottet anfört.

27. beträffande *bistånd för bostadsbyggande*
att riksdagen förklarar yrkande 11 i motion 1988/89:U230 besvarat med vad utskottet anfört,

28. beträffande *bistånd för kvinnor*
att riksdagen förklarar yrkandena 25, 26 och 27 i motion 1988/89:U202, yrkande 13 i motion 1988/89:U218 och yrkande 18 i motion 1988/89:U230 besvarade med vad utskottet anfört,

29. beträffande *enskilt ägande m.m.*
att riksdagen förklarar yrkande 22 i motion 1988/89:U202, yrkande 11 i motion 1988/89:U218 och yrkandena 9 och 19 i motion 1988/89:U230 besvarade med vad utskottet anfört,

30. beträffande *obundet bistånd m.m.*
att riksdagen förklarar yrkande 2 i motion 1988/89:U202 besvarat med vad utskottet anfört,

31. beträffande *bindning av biståndet*
att riksdagen avslår motion 1988/89:U205,

32. beträffande *bindning av importstödet*
att riksdagen avslår yrkande 12 i motion 1988/89:U218,

33. beträffande *samarbete med nya länder*
att riksdagen förklarar yrkande 17 i motion 1988/89:U218 besvarat med vad utskottet anfört,

34. beträffande *programlandssamarbete med Uganda m.fl. länder*
att riksdagen avslår yrkandena 12, 13, 15, 16, 38 och 39 i motion 1988/89:U202,

35. beträffande *programlandssamarbete med Kampuchea*
att riksdagen avslår yrkandena 17 och 18 i motion 1988/89:U229,

36. beträffande *avbrytande av bistånd*
att riksdagen förklarar yrkande 11 i motion 1988/89:U202 och yrkande 22 i motion 1988/89:U218 besvarade med vad utskottet anfört,

37. beträffande *biståndets effektivitet*
att riksdagen förklarar yrkande 2 i motion 1988/89:U218 besvarat med vad utskottet anfört,

38. beträffande *biståndspolitisk utredning*
att riksdagen avslår yrkande 1 i motion 1988/89:U217, yrkandena 3 och 4 i motion 1988/89:U218, yrkande 8 i motion 1988/89:U219 och yrkande 1 i motion 1988/89:U230,

39. beträffande *översyn av det multilaterala biståndet*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av yrkande 28 i motion 1988/89:U202,

40. beträffande *departement för u-landsfrågor*
att riksdagen avslår yrkande 2 i motion 1988/89:U217,

41. beträffande *nordiskt biståndssamarbete*
att riksdagen avslår yrkande 15 i motion 1988/89:U230,

Multilateralt bistånd

42. beträffande *FN-biståndets effektivitet*
att riksdagen förklarar yrkande 19 i motion 1988/89:U218 besvarat med vad utskottet anfört,

43. beträffande *bidrag till UNDP*

att riksdagen med avslag på yrkande 30 i motion 1988/89:U202 godkänner budgetpropositionens medelsförslag,

44. beträffande *bidrag till UNFPA*

att riksdagen med avslag på yrkande 31 i motion 1988/89:U202 godkänner budgetpropositionens medelsförslag,

45. beträffande *bidrag till Unicef*

att riksdagen med avslag på yrkande 33 i motion 1988/89:U202, yrkande 3 i motion 1988/89:U229 och yrkande 4 i motion 1988/89:U230 godkänner budgetpropositionens medelsförslag,

46. beträffande *bidrag till UNRWA*

att riksdagen med avslag på yrkande 34 i motion 1988/89:U202 och yrkande 4 i motion 1988/89:U229 godkänner budgetpropositionens medelsförslag,

47. beträffande *bidrag till UNHCR*

att riksdagen med avslag på yrkande 35 i motion 1988/89:U202 godkänner budgetpropositionens medelsförslag,

48. beträffande *bidrag till Internationella familjeplaneringsfederationen (IPPF)*

att riksdagen med avslag på yrkande 5 i motion 1988/89:U229 godkänner budgetpropositionens medelsförslag,

49. beträffande *bidrag till UNCTAD/GATTs internationella handelscentrum (ITC)*

att riksdagen med avslag på yrkande 6 i motion 1988/89:U229 godkänner budgetpropositionens medelsförslag,

50. beträffande *Världsbanksfinansiering av kraftprojekt i Amazonas*

att riksdagen avslår yrkande 3 i motion 1988/89:U211 och yrkandena 1, 2, 3, 4 och 5 i motion 1988/89:U222 samt förklarar yrkande 2 i motion 1988/89:U211 besvarat med vad utskottet anfört,

51. beträffande *Världsbankens och IMF:s verksamhet*

att riksdagen avslår yrkandena 1, 3 och 4 i motion 1988/89:U228 samt förklarar yrkande 7 i motion 1988/89:U230 besvarat med vad utskottet anfört,

52. beträffande *bidrag till IDA*

att riksdagen med avslag på yrkande 32 i motion 1988/89:U202 godkänner budgetpropositionens medelsförslag,

53. beträffande *bidrag till övrigt samarbete med utvecklingsbanker*

att riksdagen med avslag på yrkande 7 i motion 1988/89:U229 godkänner budgetpropositionens medelsförslag,

54. beträffande *utträde ur IFC*

att utskottet avslår yrkande 8 i motion 1988/89:U229,

55. beträffande *bidrag till WFP*

att riksdagen med avslag på yrkande 13 i motion 1988/89:U230 godkänner budgetpropositionens medelsförslag,

56. beträffande *upphandling av spannmål till världsmarknadspriser*

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av yrkande 4 i motion 1988/89:U202, motion

57. beträffande *medel för deltagande i UNTAG m.m.*

att riksdagen med besvarande av yrkande 26 i motion 1988/89:U230 och motion 1988/89:U221 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

58. beträffande *nordiska kreditfonden*

att riksdagen med avslag på yrkande 10 i motion 1988/89:U229 godkänner budgetpropositionens medelsförslag.

59. beträffande FNs kvinnofond UNIFEM

att riksdagen förklarar motion 1988/89:U207 besvarad med vad utskottet anför.

60. beträffande *medicinsk utbildning i Malmö*

att riksdagen avslår motion 1988/89:U213.

61. att riksdagen godkänner de riktlinjer för multilateralt utvecklingssamarbete som förordas i propositionen.

62. att riksdagen godkänner de gjorda utfästelser som angivits under avsnitt C 1 i propositionen.

63. att riksdagen bemyndigar regeringen att göra de utfästelser, åtaganden och utbetalningar som härutöver föreslås under avsnitt C 1 i propositionen.

64. beträffande *Bidrag till internationella biståndsprogram*

att riksdagen med avslag på yrkande 2 i motion 1988/89:U533 och med ändring av budgetpropositionens förslag till *Bidrag till internationella biståndsprogram* för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag på 3 333 505 000 kr.

Utvecklingssamarbete genom SIDA (C2)

65. beträffande *inriktningen av biståndet till Angola*

att riksdagen avslår yrkandena 2 och 3 i motion 1988/89:U233 och förklarar yrkande 33 i motion 1988/89:U218 besvarat med vad utskottet anför.

66. beträffande *medelsram för Angola*

att riksdagen med avslag på yrkande 11 i motion 1988/89:U229 godkänner budgetpropositionens medelsförslag.

67. beträffande *avbrytande av biståndet till Angola*

att riksdagen avslår yrkande 1 i motion 1988/89:U233.

68. beträffande *inriktningen av biståndet till Etiopien*

att riksdagen förklarar yrkandena 18 och 19 i motion 1988/89:U202 och yrkande 34 i motion 1988/89:U218 besvarade med vad utskottet anför.

69. beträffande *medelsram för Etiopien*

att riksdagen med avslag på yrkande 12 i motion 1988/89:U229 godkänner budgetpropositionens medelsförslag.

70. beträffande *framtida bistånd till Etiopien*

att riksdagen avslår yrkande 7 i motion 1988/89:U219.

71. beträffande *avvecklingsplan för biståndet till Kenya*

att riksdagen avslår yrkande 13 i motion 1988/89:U229.

72. beträffande *redovisning av biståndsinsatser i Moçambique*

att riksdagen förklarar yrkande 35 i motion 1988/89:U218 besvarat med vad utskottet anför.

73. beträffande *medelsram för Tanzania*
att riksdagen med avslag på yrkande 26 i motion 1988/89:U218 godkänner budgetpropositionens medelsförslag,
74. beträffande *Uri-kraftverket i Indien*
att riksdagen med avslag på yrkande 5 i motion 1988/89:U219 och yrkandena 14 och 15 i motion 1988/89:U229 bemyndigar regeringen att överskrida planeringsramen för Indien med högst 400 milj.kr.,
75. beträffande *medelsram för Laos*
att riksdagen med avslag på yrkande 37 i motion 1988/89:U202 godkänner budgetpropositionens medelsförslag,
76. beträffande *medelsram för Vietnam*
att riksdagen med avslag på yrkande 36 i motion 1988/89:U202, yrkande 23 i motion 1988/89:U218 och yrkande 16 i motion 1988/89:U229 godkänner budgetpropositionens medelsförslag,
77. beträffande *avvecklingsplan för avbrytande av biståndet till Vietnam*
att riksdagen avslår yrkande 17 i motion 1988/89:U202,
78. beträffande *vitbok om biståndet till Vietnam*
att riksdagen avslår yrkande 24 i motion 1988/89:U218,
79. beträffande *medelsramen för Nicaragua*
att riksdagen med avslag på yrkande 27 i motion 1988/89:U218, yrkande 20 i motion 1988/89:U229 samt yrkande 28 i motion 1988/89:U230 godkänner budgetpropositionens medelsförslag,
80. beträffande *medelsram för regionala insatser i Afrika*
att riksdagen med avslag på yrkande 25 i motion 1988/89:U230 godkänner budgetpropositionens medelsförslag,
81. beträffande *nordiskt samarbete med SADCC*
att riksdagen avslår yrkandena 1, 2 och 3 i motion 1988/89:U231,
82. beträffande *inriktningen av biståndet till södra Afrika*
att riksdagen förklarar yrkande 18 i motion 1988/89:U218 besvarat med vad utskottet anfört,
83. beträffande *medelsram för humanitärt bistånd till södra Afrika*
att riksdagen med avslag på yrkande 41 i motion 1988/89:U202 och yrkande 26 i motion 1988/89:U229 godkänner budgetpropositionens medelsförslag,
84. beträffande *stöd till familjeförsörjande kvinnohushåll på landsbygden*
att riksdagen avslår motion 1988/89:U214,
85. beträffande *medelsram för regionala insatser i Centralamerika*
att riksdagen med avslag på yrkande 28 i motion 1988/89:U218 godkänner budgetpropositionens medelsförslag,
86. beträffande *medelsram för humanitärt bistånd i Latinamerika*
att riksdagen med avslag på yrkande 23 i motion 1988/89:U229 godkänner budgetpropositionens medelsförslag,
87. beträffande *inriktningen av det humanitära biståndet i Latinamerika*
att riksdagen förklarar yrkandena 21 och 22 i motion 1988/89:U229 besvarade med vad utskottet anfört,

att riksdagen avslår yrkande 40 i motion 1988/89:U202,

89. beträffande *inriktningen av katastrofbiståndet*
att riksdagen avslår yrkande 16 i motion 1988/89:U218,

90. beträffande *humanitärt bistånd till Afghanistan*
att riksdagen förklarar yrkandena 27 i motion 1988/89:U230 samt yrkandena 9, 11, 12, 13 och 14 i motion 1988/89:U547 besvarade med vad utskottet anför,

91. beträffande *belopp för humanitärt bistånd i Afghanistan*
att riksdagen avslår yrkande 10 i motion 1988/89:U547,

92. beträffande *katastrofbistånd till Eritrea*
att riksdagen förklarar yrkande 24 i motion 1988/89:U229 besvarat med vad utskottet anför,

93. beträffande *humanitärt bistånd till palestinska folket*
att riksdagen avslår yrkande 27 i motion 1988/89:U229, yrkande 14 i motion 1988/89:U230 och motion 1988/89:U234,

94. beträffande *humanitärt bistånd till Polisario*
att riksdagen avslår yrkande 14 i motion 1988/89:U202 och yrkande 25 i motion 1988/89:U229,

95. beträffande *medelsram för bistånd genom enskilda organisationer*
att riksdagen med avslag på yrkande 42 i motion 1988/89:U202, motion 1988/89:U216, yrkande 1 i motion 1988/89:U219, yrkande 15 i motion 1988/89:U218, yrkande 28 i motion 1988/89:U229 samt yrkande 20 i motion 1988/89:U230 godkänner budgetpropositionens medelsförslag,

96. beträffande *framtida storlek av anslagsposten för enskilda organisationer*

att riksdagen avslår yrkande 10 i motion 1988/89:U202,

97. beträffande *befrielse från egeninsats*
att riksdagen avslår motion 1988/89:U224,

98. beträffande *kanal för bistånd till Filippinerna*
att riksdagen avslår yrkande 34 i motion 1988/89:U229,

99. beträffande *bistånd via enskilda organisationer till Afghanistan*
att riksdagen avslår yrkande 8 i motion 1988/89:U547,

100. beträffande *Appropriate Technology Sweden*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:U204, 1988/89:U223 samt 1988/89:U232,

101. beträffande *särskilda miljöinsatser*
att riksdagen med avslag på yrkande 2 i motion 1988/89:U219, yrkande 29 i motion 1988/89:U229, yrkande 6 i motion 1988/89:U230 samt med ändring av budgetpropositionens förslag bifaller yrkande 10 i motion 1988/89:U218 och som medelsram för *Särskilda miljöinsatser* för budgetåret 1989/90 godkänner ett belopp på 225 000 000 kr.,

102. beträffande *särskilt miljöbistånd till Vietnam, Laos, Kambodja och Cuba*

att riksdagen avslår yrkandena 19 och 31 i motion 1988/89:U229,

103. beträffande *bistånd via miljörelser i u-länder*
att riksdagen förklarar yrkande 30 i motion 1988/89:U229 besvarat med vad utskottet anför.

104. beträffande *medelsram för Särskilda program*
att riksdagen med avslag på yrkande 43 i motion 1988/89:U202 och yrkande 3 i motion 1988/89:U219 bifaller budgetpropositionens medelsförslag,

105. beträffande *inflytande av medelsfördelningen inom anslaget särskilda program*
att riksdagen avslår yrkande 25 i motion 1988/89:U218,

106. beträffande *medel till UNESCO för mänskliga rättigheter*
att riksdagen avslår yrkande 43 i motion 1988/89:U229,

107. beträffande *rekrytering och utbildning av fältpersonal*
att utskottet avslår yrkande 32 i motion 1988/89:U229,

108. att riksdagen godkänner de riktlinjer och bidrag för utvecklingssamarbete genom SIDA som förordas i budgetpropositionen,

109. att riksdagen bemyndigar regeringen att göra de utfästelser och åtaganden som förordats under avsnittet C 2 i budgetpropositionen,

110. beträffande *bidrag till Utvecklingsarbete genom SIDA*
att riksdagen med avslag på yrkande 30 i motion 1988/89:U218 och yrkande 39 i motion 1988/89:U229 och med ändring av budgetpropositionens förslag till *Utvecklingssamarbete genom SIDA* för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag på 6 190 000 000 kr.,

Andra biståndsprogram

111. beträffande *medelsram för tekniskt-ekonomiskt samarbete*
att riksdagen med avslag på yrkande 44 i motion 1988/89:U202 och yrkande 29 i motion 1988/89:U218 godkänner budgetpropositionens medelsförslag,

112. beträffande *medel för u-landsanpassad teknik*
att riksdagen avslår yrkande 10 i motion 1988/89:U230,

113. beträffande *BITS-kurser i Malmö*
att riksdagen avslår motion 1988/89:U235,

114. beträffande *medelsram för u-krediter*
att riksdagen med avslag på yrkandena 3 och 45 i motion 1988/89:U202, yrkande 24 i motion 1988/89:U230 och yrkande 33 i motion 1988/89:U229 godkänner budgetpropositionens medelsförslag,

115. beträffande *regler för BITS arbete*
att riksdagen avslår yrkande 23 i motion 1988/89:U230,

116. beträffande *statligt u-landshandelsbolag*
att riksdagen avslår yrkande 3 i motion 1988/89:U217,

117. beträffande *projektbistånd till Somalia m.fl. länder*
att riksdagen avslår yrkande 29 i motion 1988/89:U230,

118. beträffande *inriktningen av biståndet för skuldlättnader*
att riksdagen förklarar yrkande 1 i motion 1988/89:U226 och yrkande 21 i motion 1988/89:U230 besvarade med vad utskottet anför,

119. beträffande *ändring av IMF-villkor*
att riksdagen avslår yrkande 2 i motion 1988/89:U228,

120. beträffande *avskrivning av skulder m.m.*
att riksdagen avslår yrkandena 2, 3 och 4 i motion 1988/89:U226,
121. beträffande *medelsram för insatser i skuldtyngda länder*
att riksdagen med avslag på yrkande 20 i motion 1988/89:U218, yrkande 4 i motion 1988/89:U219, yrkandena 35, 36 och 37 i motion 1988/89:U229 och yrkande 22 i motion 1988/89:U230 godkänner budgetpropositionens medelsförslag,
122. beträffande *yterligare medel för avskrivning av skulder*
att riksdagen avslår yrkande 38 i motion 1988/89:U229,
123. beträffande *departementsansvaret för skuldfrågor*
att riksdagen avslår motion 1988/89:U210,
124. att riksdagen godkänner de riktlinjer och bidrag som förordas i propositionen under rubriken *Andra biståndsprogram*,
125. att riksdagen bemyndigar regeringen att göra de utfästelser och åtaganden som föreslås i propositionen under rubriken *Andra biståndsprogram*,
126. att riksdagen med avslag på yrkandena 31 och 32 i motion 1988/89:U218 till *Andra biståndsprogram* för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag på 1 647 334 000 kr.

Övriga biståndsanslag

127. beträffande *SIDAs myndighetsanslag*
att riksdagen med besvarande av yrkande 46 i motion 1988/89:U202 till *Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)* för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 222 041 000 kr.,
128. beträffande *förstärkning av SIDA*
att riksdagen avslår yrkandena 40 och 41 i motion 1988/89:U229,
129. beträffande *Styrelsen för u-landsutbildning i Sandö (Sandö U-centrum)*
att riksdagen för budgetåret 1989/90 till *Styrelsen för u-landsutbildning i Sandö (Sandö U-centrum)* anvisar ett förslagsanslag på 21 830 000 kr.,
130. beträffande *Styrelsen för u-landsforskning (SAREC)*
att riksdagen för budgetåret 1989/90 till *Styrelsen för u-landsforskning (SAREC)* anvisar ett förslagsanslag på 11 140 000 kr.,
131. beträffande *Nordiska Afrikainstitutet*
att riksdagen för budgetåret 1989/90 till *Nordiska Afrikainstitutet* anvisar ett förslagsanslag på 4 439 000 kr.,
132. att riksdagen till *Beredningen för internationellt tekniskt-ekonomiskt samarbete (BITS)* för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 6 708 000 kr.,
133. beträffande *parlamentarisk arbetsgrupp för information*
att riksdagen avslår yrkande 21 i motion 1988/89:U218,
134. beträffande *medelsram för information*
att riksdagen med avslag på yrkande 42 i motion 1988/89:U229 till *Information* för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag på 30 350 000 kr.,

att riksdagen med avslag på yrkande 29 i motion 1988/89:U202 och yrkande 1 i motion 1988/89:U229 godkänner vad som förordas i propositionen under rubriken *Biståndsramen*.

Stockholm den 23 mars 1989

På utrikesutskottets vägnar

Stig Alemyr

Närvarande: Stig Alemyr (s), Pär Granstedt (c), Evert Svensson (s), Margaretha af Ugglas (m), Sture Ericson (s), Ingemar Eliasson (fp), Maj Britt Theorin (s), Alf Wennerfors (m), Karl-Erik Svartberg (s), Axel Andersson (s), Nils T Svensson (s), Inger Koch (m), Karl-Göran Biörsmark (fp), Birgitta Hambræus (c), Bertil Måbrink (vpk), Anneli Hulthén (s) och Marianne Samuelsson (mp).

Reservationer

1. Biståndets framtida storlek (mom. 1)

Ingemar Eliasson och Karl-Göran Biörsmark (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 21 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "volymmål för biståndet." bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det nu dags att formulera en nya långsiktig ambition för utvecklingssamarbetet. Målet bör vara att nå upp till biståndsanslag som motsvarar 2 procent av BNP. Även med en sådan andel kommer biståndet endast att bli ett marginellt bidrag till lösningen av u-ländernas problem. Som ett första steg för att uppnå det nya målet föreslår utskottet att årets biståndsram ökar med 200 milj. kr. i förhållande till regeringens förslag. Därmed bifaller utskottet yrkande 1 i motion U202 (fp). Yrkande 2 i motion U229 (vpk) avstyrks med hänsyn till att det ur ekonomisk synpunkt är mycket svårt att redan till år 1995 nå upp till ett tvåprocentsmål.

dels att utskottets hemställan i moment 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *biståndets framtida storlek*

att riksdagen med bifall till yrkande 1 i motion 1988/89:U202 och med avslag på yrkande 2 i motion 1988/89:U229 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

2. Biståndets framtida storlek (mom. 1)

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 21 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "volymmål för biståndet." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att den krisartade utvecklingen särskilt i de fattigaste

u-länderna nu gör det nödvändigt att sätta upp ett nytt mål för en ökning av biståndet. Utskottet föreslår att riksdagen uttalar att biståndsanslagen år 1995 bör uppgå till 2 procent av BNP. Därmed bifaller utskottet yrkande 2 i motion U229 (vpk). Yrkande 1 i motion U202 (fp) avstyrks med hänsyn till den lägre ambitionsgrad som anges däri.

dels att utskottets hemställan i moment 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *biståndets framtida storlek*

att riksdagen med bifall till yrkande 2 i motion 1988/89:U229 och med anledning av yrkande 1 i motion 1988/89:U202 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Utbetalningsmålet (mom. 2)

Margaretha af Ugglas, Alf Wennerfors och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 22 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "motion U218 (m)." bort ha följande lydelse:

Det svenska enprocentsmålet och den metodik som används för överförande av bistånd till programländerna leder enligt utskottets mening till att kvantitetsaspekter uppmärksammas mer än kvalitetsaspekter när det borde vara tvärtom.

Enprocentsmålet är ett anslagsmål som i praktiken också fungerar som ett utbetalningsmål. Detta kan i biståndsarbetet leda till att kostnadskrävande åtgärder vidtas i stället för lösningar som ligger i linje med vad som från lokala utgångspunkter vore mer naturligt. Biståndsinsatserna blir därmed långsiktigt mindre effektiva än om man valt lösningar som innebär hjälp till självhjälp.

Utskottet instämmer i RRVs bedömning när man i rapporten "Lär sig SIDA" påtalar att utbetalningsmålet de facto har blivit ett dominerande mål för verksamheten. Utskottet instämmer också i den av SIDA påtalade paradoxen att ett bra och långsiktigt bistånd inte behöver kosta särskilt mycket pengar.

Utskottet anser att det stela och på en viss utbetalningstakt inriktade landramstänkandet bör överges till förmån för ett mer ämnes- och projektinriktat bistånd, med noga övervägda och väl definierade insatser. Medelstilldelningen bör vara en följd av en bedömning av vilka projekt som med framgång kan genomföras under en given tidsperiod. Utskottet är övertygat om att en sådan metodik ger ett för mottagaren effektivare bistånd än den nuvarande metoden med landprogrammering medger.

Utskottet bifaller därmed yrkande 5 i motion U218 (m).

dels att utskottets hemställan i moment 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *utbetalningsmål*

att riksdagen med bifall till yrkande 5 i motion 1988/89:U218 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Pär Granstedt och Birgitta Hambræus (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 22 som börjar med "Om därtill" och slutar med "avstyrks därför." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser emellertid att den multilaterala andelen av biståndet bör öka successivt till en betydligt större andel. Skälen härtill är flera. Det multilaterala biståndet är kanske det främsta uttrycket för vårt stöd till FNs verksamhet. Det är angeläget att detta stöd inte tunnas ut. Det är vidare så att många av de allvarigaste problemen som utvecklingsländerna och med dem hela världen står inför bara kan lösas med samfälliga åtgärder på bred front. Dit hör inte minst hotet mot vår miljö men också flera andra av de inom utvecklingssamarbetet centrala frågorna.

Utskottet förordar därför en gradvis ökning av det multilaterala biståndets andel av biståndsramen. Den närmare inriktningen och takten i denna ökning bör övervägas av den bl.a. i motion U230 (c) föreslagna biståndspolitiska utredningen.

Därmed tillstyrker utskottet yrkande 12 i motion U230 (c).

dels att utskottets hemställan i moment 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *det multilaterala biståndets andel*

att riksdagen med bifall till yrkande 12 i motion 1988/89:U230 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Självtillit som biståndsmål (mom. 5)

Marianne Samuelsson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 36 börjar med "I debatten heter" och på s. 37 slutar med "U219 (mp) avstyrks därför." bort ha följande lydelse:

Under en alltför lång period har många u-länder varit helt eller delvis beroende av i-länderna. I-länderna har via sitt kolonialvälde tagit åt sig av godbitarna från de fattiga länderna vilket bidragit till att deras fattigdom ökat och deras självtillit sjunkit.

Genom att man i varje projekt utgår från att stärka självtilliten hos mottagaren tvingas man ta större hänsyn till de lokala förutsättningarna. Detta anser utskottet vara helt nödvändigt om den verkligt fattiga befolkningen skall få möjlighet att ta sig ur sin situation. Exempel på detta är när biståndet ges till kvinnor som genom sitt stora ansvar på så många samhällsområden får en dynamisk effekt på utvecklingen. Självtilliten innebär inte att kontakterna med andra länder skall brytas men att ett minskat beroende av världsmarknaden blir möjligt. Vårt bistånd skall inriktas på ökad självtillit och självförsörjning genom

- småskaliga projekt (vari det är möjligt för deltagarna att arbeta aktivt med eget inflytande och ansvar)
- ekologisk balans - förbättrat kunnande, större hänsyn till de lokala förutsättningarna.

Med vad ovan anförts tillstyrks förslaget i yrkande 6 i motion U219 (mp) 1988/89:UU18
att göra självtillit till ett sjätte biståndsmål.

dels att utskottets hemställan i moment 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *självtillit som biståndsmål*

att riksdagen med bifall till yrkande 6 i motion 1988/89:U219 som sin
mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

6. Särskilt anslag för demokratibistånd (mom. 16)

Margaretha af Ugglas, Alf Wennerfors och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del av utskottets hemställan som på s. 46 börjar med "Utskottet
behandlade" och på s. 47 slutar med "avstyrks därmed." bort ha följande
lydelse:

Utskottet anser att det finns goda skäl för ett sådant förslag. Det svenska
utvecklingssamarbetet är i dag alltför statiskt. Möjligheterna att förmedla
tillfälligt bistånd i snabbt uppdykande situationer är enligt utskottets mening
alltför små. Ett sådant behov kan uppstå när diktaturen bryts i ett u-land och
ett demokratiskt uppbyggnadsarbete vidtar. Det är då viktigt att Sverige har
möjligheter att ge ekonomiskt stöd till detta arbete.

Utskottet är av uppfattningen att snabbt insatta demokratistödande
insatser kan få avgörande betydelse för ett land som befinner sig i ett kritiskt
skede av sin utveckling. Det är också viktigt att Sverige gentemot omvärlden
markerar den vikt vi fäster vid en demokratisk utveckling i u-länderna. Ett
särskilt anslag för detta ändamål skulle bli just en sådan markering. Utskottet
ansluter sig därmed till de synpunkter som framförs i motionerna U202 (fp),
U218 (m) och U230 (c) och medelsförslaget i yrkande 7 i motion U218 (m).
Motsvarande medelsförslag i motionerna U202 (fp) och U230 (c) avstyrks.

dels att utskottets hemställan i moment 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *storleken av anslaget för demokratibistånd*

att riksdagen med bifall till yrkande 7 i motion 1988/89:U218 och med
avslag på yrkande 17 i motion 1988/89:U230 som sin mening ger
regeringen till känna vad utskottet anför,

7. Särskilt anslag för demokratibistånd (mom. 16)

Pär Granstedt och Birgitta Hambræus (båda c) anser

dels att den del av utskottets hemställan som på s. 46 börjar med "Utskottet
behandlade" och på s. 47 slutar med "avstyrks därmed." bort ha följande
lydelse:

Utskottet anser att det finns goda skäl för ett sådant förslag. Det svenska
utvecklingssamarbetet är i dag alltför statiskt. Möjligheterna att förmedla
tillfälligt bistånd i snabbt uppdykande situationer är enligt utskottets mening
alltför små. Ett sådant behov kan uppstå när diktaturen bryts i ett u-land och
ett demokratiskt uppbyggnadsarbete vidtar. Det är då viktigt att Sverige har
möjligheter att ge ekonomiskt stöd till detta arbete.

Utskottet är av uppfattningen att snabbt insatta demokratistödande
insatser kan få avgörande betydelse för ett land som befinner sig i ett kritiskt

skede av sin utveckling. Det är också viktigt att Sverige gentemot omvärlden markerar den vikt vi fäster vid en demokratisk utveckling i u-länderna. Ett särskilt anslag för detta ändamål skulle bli just en sådan markering. Utskottet ansluter sig därmed till de synpunkter som framförs i motionerna U202 (fp), U218 (m) och U230 (c) och tillstyrker därmed medelsförslaget i yrkande 17 i motion U230 (c). Motsvarande medelsförslag i motionerna U202 (fp) och U218 (m) avstyrks.

dels att utskottets hemställan i moment 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *särskilt anslag för demokratibistånd*

att riksdagen med bifall till yrkande 17 i motion 1988/89:U230 och med avslag på yrkande 7 i motion 1988/89:U218 som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört,

8. Särskilt anslag för demokratibistånd (motiveringen)

Ingemar Eliasson och Karl-Göran Biörsmark (båda fp) anser att den del av utskottets hemställan som på s. 46 börjar med "Utskottet behandlade" och på s. 47 slutar med "avstyrks därmed." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det finns goda skäl för ett sådant förslag. Det svenska utvecklingssamarbetet är i dag alltför statiskt. Möjligheterna att förmedla tillfälligt bistånd i snabbt uppdykande situationer är enligt utskottets mening alltför små. Ett sådant behov kan uppstå när diktaturen bryts i ett u-land och ett demokratiskt uppbyggnadsarbete vidtar. Det är då viktigt att Sverige har möjligheter att ge ekonomiskt stöd till detta arbete.

Utskottet är av uppfattningen att snabbt insatta demokratistödande insatser kan få avgörande betydelse för ett land som befinner sig i ett kritiskt skede av sin utveckling. Det är också viktigt att Sverige gentemot omvärlden markerar den vikt vi fäster vid en demokratisk utveckling i u-länderna. Ett särskilt anslag för detta ändamål skulle bli just en sådan markering. Utskottet ansluter sig därmed till de synpunkter som framförs i motionerna U202 (fp), U218 (m) och U230 (c), men anser att det inför nästa budgetår är mest ändamålsenligt att i enlighet med förslaget i motion U202 (fp) förstärka delposten för demokratibistånd under Särskilda program.

9. Oberoende rapporter om demokrati och mänskliga rättigheter (mom. 19)

Ingemar Eliasson och Karl-Göran Biörsmark (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 48 börjar med "Liksom tidigare" och slutar med "avstyrks därför." bort ha följande lydelse:

Regeringen följer genom sina utlandsmyndigheter situationen vad beträffar mänskliga rättigheter och demokratiutveckling i mottagarländerna. Enligt utskottets mening finns det därutöver behov av en oberoende och fristående bedömning hur de länder vi har biståndssamarbete med respekterar mänskliga rättigheter. En sådan fristående bedömning skulle bli en viktig grundval för beslut om utformningen och inriktningen av vårt utvecklings-samarbete.

Utskottet anser att regeringen bör initiera sådana oberoende bedömningar och tillstyrker därmed yrkande 19 i motion U202 (fp).

dels att utskottets hemställan i moment 19 bort ha följande lydelse:

1988/89:UU18

19. beträffande *oberoende rapporter om demokrati och mänskliga rättigheter*

att riksdagen med bifall till yrkande 9 i motion 1988/89:U202 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

10. Institut för mänskliga rättigheter (mom. 20)

Margaretha af Ugglas, Alf Wennerfors och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 48 börjar med "Utskottet finner det" och slutar med "hänvisning till det anförda". bort ha följande lydelse:

Trots det biståndspolitiska målet om demokratisk utveckling är det enligt utskottets mening svårt att finna element i det svenska biståndet som på ett märkbart sätt varit ägnade att stimulera en demokratisk utveckling. Bistånd har gått till regimer på ett sådant sätt att det kunnat uppfattas som stöd för regimer mot inhemsk opposition.

Det är enligt utskottets mening besvärande att konstatera att man i dag inte kan finna några egentliga insatser för pluralism, demokrati och respekt för mänskliga rättigheter i de länder som är mottagare av svenskt bistånd. Dessa förhållanden förstärker enligt utskottets mening kravet på att en strategi för demokratisk utveckling bör läggas till grund för det svenska utvecklingsarbetet.

I andra länder finns särskilda institut som bedriver forskning om och nära följer utvecklingen av mänskliga rättigheter i olika länder. Utskottet anser att ett liknande institut för svenskt vidkommande skulle kunna vara en stor tillgång när det gäller att utarbeta fristående och opartiska rapporter om situationen för mänskliga rättigheter och utveckling av demokratin i de u-länder med vilka vi samarbetar. Institutets rön skulle kunna vara till nytta för båda parter i biståndsdialogen.

Utskottet ansluter sig därmed till förslaget i motion U218 (m) och föreslår att riksdagen anvisar 5 milj.kr. till upprättande av ett sådant institut.

dels att utskottets hemställan i moment 20 bort ha följande lydelse:

20. beträffande *Institut för mänskliga rättigheter*

att riksdagen med bifall till yrkande 8 i motion 1988/89:U218 till ett Institut för mänskliga rättigheter för budgetåret 1989/90 anvisar ett anslag på 5 000 000 kr.,

11. Bistånd genom politiska partier (mom. 21)

Margaretha af Ugglas (m), Ingemar Eliasson (fp), Alf Wennerfors och Inger Koch (båda m) och Karl-Göran Biörsmark (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 48 börjar med "Vid ett par" och slutar med "anförda motiveringar." bort ha följande lydelse:

I förbundsrepubliken Tyskland finns sedan lång tid ett system som gör det möjligt för de politiska partierna att få statligt stöd för bidrag till organisatio-

ner i u-länderna som bidrar i den demokratiska processen. Utskottet anser att ett liknande system för Sveriges del vore väl värt att pröva. I många u-länder är den politiska strukturen svag och de demokratiska traditionerna mer eller mindre obefintliga. I ett begynnande skede av en demokratiseringsprocess kan nära samarbete med och stöd från demokratiska rörelser i i-länder vara av stort värde. Rätt utformat kan ett system för bidrag till organisationer i u-länder via svenska politiska organisationer vara ett verksamt bidrag till demokratiseringsprocessen. Utskottet ansluter sig därmed till förslaget i motion U202 (fp).

dels att utskottets hemställan i moment 21 bort ha följande lydelse:

21. beträffande *bistånd genom politiska partier*

att riksdagen med bifall till yrkande 6 i motion 1988/89:U202 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

12. Barnens roll i utvecklingssamarbetet (mom. 25)

Pär Granstedt och Birgitta Hambræus (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 50 börjar med "Enligt utskottets mening är" och slutar med "varför det avstyrks." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar denna uppfattning. I regeringens biståndsproposition har barnen inte fått en tillräckligt central plats trots att nära hälften av jordens befolkning är barn under 15 år. Varje dag dör 80 000 barn i u-länderna. 90 % av dessa dödsfall hade, såsom framhålls i motion U230 (c), kunnat förhindras med enkla metoder såsom rent vatten, bättre hygien, bra mat, tak över huvudet och kläder på kroppen.

Barn och ungdomars möjlighet till hälsa och utbildning är avgörande för varje lands framtid. Stora landvinningar har gjorts på hälsovårdsområdet och inom undervisningen. Dessa riskerar nu att raseras. Ett allvarligt tecken är att barnadödligheten enligt Unicefs beräkningar har ökat igen i flera länder. Risker för bakslag är stor både när det gäller barnadödlighet och alfabetisering på många håll i världen.

Utskottet anser mot denna bakgrund att omsorgen om barnens utveckling och hälsa måste bli ett högt prioriterat område inom svensk biståndspolitik och barnens situation tillmätas stor betydelse i beskrivningen av tillståndet i u-länderna.

I linje härmed kommer utskottet att senare i detta betänkande behandla frågan om en ytterligare höjning av bidraget till Unicef.

Med det anförda tillstyrker utskottet yrkande 3 i motion U230 (c).

dels att utskottets hemställan i moment 25 bort ha följande lydelse:

25. beträffande *barnens roll i utvecklingssamarbetet*

att riksdagen med bifall till yrkande 3 i motion 1988/89:U230 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Margaretha af Ugglas, Alf Wennerfors och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar med "Under senare år" och slutar med "12 i motionen". bort ha följande lydelse:

Detta ligger i linje med grundreglerna för frihandeln. Principen förutsätter dock att alla länder tillämpar den mer eller mindre fullt ut. Så är för närvarande inte fallet. Flertalet industriländer har valt att i större eller mindre utsträckning binda biståndet till upphandling i det egna landet. Utskottet beklagar denna utveckling vilken försatt Sverige i en relativt sett ofördelaktig situation. En följd härav är att återflödet av det svenska biståndet är mindre än många andra länders.

Importstöd är en biståndsform som innebär att Sverige ställer likvida medel i konvertibel valuta till förfogande för mottagarländerna. Importstödet används för att finansiera import, ofta från Sveriges viktigaste konkurrentländer. Utskottet anser att importstödet andel av det totala biståndet bör minska. I väntan på att så sker bör en större andel av det bindas till uppköp i Sverige. Med det stora och konkurrenskraftiga utbud den svenska industrin har finns det ingen anledning att förmoda att det kontantstöd som importstödet ofta innebär inte skulle kunna göras lika användbart för mottagarländerna om det bestod av svenska varor.

Med det anförda tillstyrker utskottet yrkande 12 i motion U218 (m), yrkande 2 i motion U202 (fp) och motion U205 (m).

dels att utskottets hemställan i moment 32 bort ha följande lydelse:

32. beträffande *bindning av importstödet*

att riksdagen med bifall till yrkande 12 i motion 1988/89:UU18 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

14. Programlandssamarbete med Uganda m.fl. länder (mom. 34)

Ingemar Eliasson och Karl-Göran Biörsmark (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 56 börjar med "Utskottet anser dock" och på s. 57 slutar med "för sådant samarbete." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det även fortsättningsvis bör upprätthållas en viss skillnad mellan programländer och länder med vilka vi har ett långsiktigt samarbete å ena sidan och övriga biståndsmottagarländer å den andra. Samtidigt är det naturligt att kretsen av samarbetsländer ibland förändras, så att nya länder kommer till och att samarbetet med andra avslutas utan att den nödvändiga långsiktigheten hamnar i fara. Med större flexibilitet i valet av programländer ökar möjligheten att gå in med bistånd i länder och under tidsperioder då det bäst behövs. På så sätt minskar också risken för att Sverige blir en alltför dominerande biståndsgivare i ett och samma land eller att reservationerna blir orimligt stora.

Överväganden av detta slag föranleder utskottet att föreslå att programlandssamarbete inleds med Uganda och Filippinerna och att förberedelser

för reguljärt biståndssamarbete övervägs vad beträffar Nepal. Vad gäller Somalia och Sudan bör ett vidgat biståndssamarbete övervägas inte minst mot bakgrund av den svåra flyktingsituationen dessa båda länder brottas med.

Därmed ansluter sig utskottet till förslagen i yrkandena 12, 13, 15, 16, 38 och 39 i motion U202 (fp). Yrkande 17 i motion U218 (m) får anses besvarad med det anförda, medan yrkanden om biståndssamarbete med Kampuchea i motion U229 (vpk) avstyrks med hänvisning till situationen i landet.

dels att utskottets hemställan i moment 34 bort ha följande lydelse:

34. beträffande *programlandssamarbete med Uganda m.fl. länder* att riksdagen med bifall till yrkandena 12, 13, 15, 16, 38 och 39 i motion 1988/89:U202 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

15. Programlandssamarbete med Kampuchea (mom. 35)

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 56 börjar med "Det sagda" och på s. 57 slutar med "sådant samarbete." bort ha följande lydelse:

Kretsen av samarbetsländer bör emellertid inte vara en gång för alla given. Kampuchea är ett av de länder som drabbats hårdast av utvecklingen. Landet sargades svårt under Vietnamkriget och fick därefter under Pol Pots skräckvälde utstå fruktansvärda prövningar. Sverige har huvudsakligen i samarbete med FN försökt bidra till landets återuppbyggnad. Enligt utskottets mening är de hittillsvarande insatserna långt ifrån tillräckliga. Det finns starka skäl som talar för att ett programlandssamarbete upptas med Kampuchea, detta så mycket mer som landet efter år 1990 uppenbarligen kommer att stå inför ett nytt skede av sin historia. Utskottet föreslår därför i anslutning till motion U229 (vpk) att Kampuchea upptas som programland och att en landram på 50 milj. kr. anvisas för budgetåret 1989/90.

Därmed tillstyrks yrkandena 17 och 18 i motion U229 (vpk). Yrkandena 12, 13, 15, 16, 38 och 39 i motion U202 och yrkande 17 i motion U218 avstyrks.

dels att utskottets hemställan i moment 35 bort ha följande lydelse:

35. beträffande *programlandssamarbete med Kampuchea* att riksdagen med bifall till yrkandena 17 och 18 i motion 1988/89:U229 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

16. Biståndspolitisk utredning (mom. 38)

Pär Granstedt (c), Margaretha af Ugglas, Alf Wennerfors och Inger Koch (alla m) och Birgitta Hambræus (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 60 börjar med "Med hänsyn till" och på s. 61 slutar med "för utredningen." bort ha följande lydelse:

Under senare år har det svenska utvecklingssamarbetet således underkastats utredningar och översyner på ett flertal delområden. Parallellt härmed

har emellertid situationen i u-länderna som grupp förändrats. Många u-länder har genomgått en snabb ekonomisk utveckling och är nu på väg att inta sin plats i det ekonomiska samarbetet.

I andra u-länder, inte minst de med vilka Sverige har biståndssamarbete, har utvecklingen närmast varit den motsatta. Fattigdomen har ökat, och krisen har fördjupats. Denna negativa utveckling har delvis haft yttre orsaker men delvis också förorsakats av att det i dessa länder förts en kortsiktig och verklighetsfrämmande ekonomisk politik.

I flera viktiga hänseenden har förutsättningarna för det svenska utvecklingssamarbetet härigenom ändrats. På initiativ av riksdagen har ett nytt biståndspolitiskt mål om miljö och hushållning med naturresurser tillkommit. Det är viktigt att säkerställa att detta får fullt genomslag i det praktiska arbetet. I riksdagen har det under många år framförts att tiden kan vara inne att ompröva den traditionella landprogrammeringen och överväga ett mer projektinriktat bistånd, baserat på bedömningar av vilka problem i u-länderna det är mest angeläget att angripa. Enligt utskottets mening är det därför motiverat att regeringen tillsätter en parlamentarisk biståndspolitisk utredning med uppgift att genomföra en snabb, förutsättningslös och grundlig omprövning av svenskt utvecklingssamarbetes inriktning och arbetsmetoder. Riksrevisionsverkets granskningsrapport "Lär sig SIDA" innehåller värdefulla synpunkter som delvis torde kunna läggas till grund för utredningen.

Därmed tillstyrker utskottet yrkandena 3 och 4 i motion U218 (m) och yrkande 1 i motion U230 (c). Yrkande 28 i motion U202 (fp), yrkande 8 i motion U219 (mp) och yrkande 1 i motion U217 (vpk) avstyrks med hänsyn till den annorlunda inriktning den däri föreslagna utredningen tänks få.

dels att utskottets hemställan i moment 38 bort ha följande lydelse:

38. *beträffande biståndspolitisk utredning*

att riksdagen med bifall till yrkandena 3 och 4 i motion 1988/89:U218 och yrkande 1 i motion 1988/89:U230 samt med avslag på yrkande 1 i motion 1988/89:U217, yrkande 8 i motion 1988/89:U219 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

17. Biståndspolitisk utredning (mom. 38)

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 60 börjar med "Med hänsyn till" och på s. 61 slutar med "för utredningen". bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det nu åter är tid för en genomgripande översyn av biståndets inriktning och innehåll och föreslår därför i anslutning till motion U217 (vpk) att en parlamentarisk utredning tillsätts med bred förankring i folkrörelserna, solidaritetsrörelserna och organisationer som Röda korset och Rädda barnen. Utgångspunkten för utredningen skall vara en ökning av biståndet till 2 % av BNI fram till år 1995.

dels att utskottets hemställan i moment 38 bort ha följande lydelse:

38. beträffande *biståndspolitisk utredning*

att riksdagen med bifall till yrkande 1 i motion 1988/89:U217, med anledning av yrkande 8 i motion 1988/89:U219 samt med avslag på yrkandena 3 och 4 i motion 1988/89:U218 och yrkande 1 i motion 1988/89:U230 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

18. Biståndspolitisk utredning (mom. 38)

Marianne Samuelsson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 60 börjar med "Med hänsyn till" och på s. 61 slutar med "grund för utredningen." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det med tanke på de stora och långsiktiga behoven i u-länderna och de ökande problem som en mångårig miljöförstöring fört med sig är nödvändigt att öka biståndets omfattning framöver. I enlighet med förslaget i yrkande 8 i motion U 219 (mp) förordar utskottet ett en parlamentarisk utredning tillsätts med uppgift att planera det svenska biståndets fortsatta utveckling utöver enprocentsmålet.

dels att utskottets hemställan i moment 38 bort ha följande lydelse:

38. beträffande *biståndspolitisk utredning*

att riksdagen med bifall till yrkande 8 i motion 1988/89:U219, med anledning av yrkande 1 i motion 1988/89:U217 och med avslag på yrkandena 3 och 4 i motion 1988/89:U218 och yrkande 1 i motion 1988/89:U230 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

19. Departement för u-landsfrågor (mom. 40)

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 61 börjar med "Liksom tidigare" och slutar med "till det anförda." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det finns flera goda skäl för detta förslag. I många u-länder ökar fattigdomen. Klyftorna mellan allt rikare länder och allt fattigare har ökat. Det blir alltmer uppenbart att de krafter och värderingar som styr relationerna mellan den rika och den fattiga världen inte av sig själva kommer att leda till en gradvis förbättring av villkoren för de fattiga länderna i Afrika och Centralamerika och på andra håll i världen.

Samtidigt ökar ofrånkomligen beroendet mellan u-länder och i-länder. Den accelererande miljöförstöringen, ofta förorsakad av överkonsumtion i i-länderna och armod i u-länderna, talar sitt tydliga språk. Det är inte längre möjligt att handla som om i-länder och u-länder kunde utvecklas oberoende av varandra.

Överväganden som dessa har lett utskottet till slutsatsen att det är ofrånkomligt att utarbeta en samlad syn på u-ländernas och i-ländernas överlevnadsproblem och en mer genomtänkt plan för hur förbindelserna mellan fattiga och rika länder kan förändras. Detta är en stor framtidsuppgift. Enligt utskottets mening kan Sverige som ett första steg bidra här till

genom att utforma en konsekvent, sammanhållen och på rättvisa och solidaritet utformad u-landspolitik. Den i motion U229 (vpk) föreslagna u-landspolitiska utredningen är ett led häri. Samma parti föreslår i motion U226 (vpk) en samlad strategi för lösningen av u-ländernas skuldproblem.

Ledningen av detta arbete bör enligt utskottets mening för svenskt vidkommande anförtros ett särskilt departement för u-landsfrågor. Dit skulle föras de bistånds- och handelsfrågor som i dag utrikesdepartementet handlägger men också de frågor av betydelse för våra relationer till u-länderna som i dag hanteras av ett flertal andra departement, bland dem finans-, industri-, jordbruks- och miljödepartementen.

Med vad här anförts om ett u-landsdepartement tillstyrker utskottet yrkande 2 i motion U217 (vpk).

dels att utskottets hemställa i moment 40 bort ha följande lydelse:

40. beträffande *departement för u-landsfrågor*

att riksdagen med bifall till yrkande 2 i motion 1988/89:U217 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

20. Nordiskt biståndssamarbete (mom. 41)

Pär Granstedt och Birgitta Hambraeus (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 61 börjar med "Utskottet gör" och slutar med "yrkandet avstyrks." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser emellertid att betydligt mer kan göras av det nordiska samarbetet på biståndsområdet. Utredningen "Internationella samarbetsfrågor i Nordiska rådet" har framlagt ett antal förslag som utskottet vill ställa sig bakom, nämligen

- ett särskilt ministerråd för biståndsfrågor bör upprättas
- ministerrådet skall lägga fram förslag om samarbetsprojekt i vilka den miljömässiga, sociala och kulturella dimensionen i biståndet prioriteras
- utbildning och rekrytering av biståndspersonal bör samordnas
- gemensamma insatser bör göras för de fattigaste och mest skuldtyngda länderna.

Utskottet är av uppfattningen att regeringen bör verka för den angivna förstärkningen av det nordiska samarbetet på biståndsområdet och bifaller därmed yrkande 15 i motion U230 (c).

dels att utskottets hemställa i moment 41 bort ha följande lydelse:

41. beträffande *nordiskt biståndssamarbete*

att riksdagen bifaller yrkande 15 i motion 1988/89:U230,

21. Bidrag till UNDP, UNFPA, Unicef, UNRWA och UNHCR (mom. 43, 44, 45, 46, 47, 48)

Ingemar Eliasson och Karl-Göran Biörsmark (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 73 som börjar med "Bl.a. mot denna bakgrund" och slutar med "avstyrks härmed." bort ha följande lydelse:

Många av FNs fackorgan står inför växande krav på insatser inom områden som också prioriteras i svensk biståndspolitik. Sverige kan även här bidra ytterligare, såväl till att öka deras nu hårt ansträngda resurser som att därigenom påverka andra stater till ökade insatser. Det gäller bl.a. UNHCRs arbete för flyktingar och hemlösa, UNRWAs arbete för Palestinaflyktingar, Unicefs insatser för barnen samt UNFPAs insatser på befolkningsområdet.

Utskottet anser att anslagen till UNDP bör öka med 20 milj.kr., till UNHCR med 15 milj.kr., till Unicef med 10 milj.kr. samt till UNFPA med 15 milj.kr. jämfört med regeringens förslag.

Med det anförda ansluter sig utskottet till medelsförslagen i motion U202 (fp). Yrkandena 3, 4, 5 och 6 i motion U229 (vpk) och yrkande 4 i motion U230 (c) avstyrks med hänvisning till de annorlunda medelsförslag som framförs däri.

dels att utskottets hemställan i momenten 43, 44, 45, 46 och 47 bort ha följande lydelse:

43. *beträffande bidrag till UNDP*

att riksdagen med bifall till yrkande 30 i motion 1988/89:U202 samt med avslag på budgetpropositionens medelsförslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

44. *beträffande bidrag till UNFPA*

att riksdagen med bifall till yrkande 31 i motion 1988/89:U202 samt med avslag på budgetpropositionens medelsförslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

45. *beträffande bidrag till Unicef*

att riksdagen med bifall till yrkande 33 i motion 1988/89:U202 samt med avslag på budgetpropositionens medelsförslag och yrkande 3 i motion 1988/89:U229 och yrkande 4 i motion 1988/89:U230 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

46. *beträffande bidrag till UNRWA*

att riksdagen med bifall till yrkande 34 i motion 1988/89:U202 samt med avslag på budgetpropositionens medelsförslag och på yrkande 4 i motion 1988/89:U229 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

47. *beträffande bidrag till UNHCR*

att riksdagen med bifall till yrkande 35 i motion 1988/89:U202 samt med avslag på budgetpropositionens medelsförslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

22. Bidrag till Unicef, UNRWA, IPPF och ITC (mom. 45, 46, 48, 49)

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del i utskottets yttrande på s. 73 som börjar med "Bl.a. mot denna bakgrund" och slutar med "avstyrks härmed." bort ha följande lydelse:

Anslaget till FNs barnfond Unicef bör ökas kraftigt med anledning av skuldkrisens verkningar, som slår särskilt hårt mot barnen. Utskottet stöder yrkandet i motion U229 (vpk) om en ökning med 30 milj.kr. utöver vad

UNRWAs insatser för palestinier, flyktingar och invånare i de ockuperade områdena är mer nödvändiga än någonsin på grund av den israeliska krigsmaktens brutala framfart. Utskottet anser det befogat med en fördubbling av det svenska bidraget – till 20 milj.kr. – till UNRWAs särskilda program på Västbanken och i Gazaområdet.

Utskottet anser att en höjning av det svenska bidraget till Internationella familjeplaneringsfederationen IPPF med 25 milj.kr. till 100 milj.kr. är motiverad.

Råvaruprogrammet, som UNCTAD/GATTs internationella handelscentrum (ITC) driver, är särskilt viktigt för u-länderna efter det stora fallet för råvarupriserna. För att öka biståndet för diversifiering och förädling av u-ländernas råvaror anser utskottet att 5 milj.kr. utöver regeringens förslag bör anslås, dvs. 25 milj.kr.

Utskottet tillstyrker härmed yrkandena 3,4,5 och 6 i motion U229.

dels att utskottets hemställan i momenten 45, 46, 48 och 49 bort ha följande lydelse:

45. beträffande *bidrag till Unicef*

att riksdagen med bifall till yrkande 3 i motion 1988/89:U229 med avslag på budgetpropositionens medelsförslag, yrkande 33 i motion 1988/89:U202 och yrkande 4 i motion 1988/89:U230 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

46. beträffande *bidrag till UNRWA*

att riksdagen med bifall till yrkande 4 i motion 1988/89:U229 samt med avslag på budgetpropositionens medelsförslag och yrkande 34 i motion 1988/89:U202 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

48. beträffande *bidrag till Internationella familjeplaneringsfederationen IPPF*

att riksdagen med bifall till yrkande 5 i motion 1988/89:U229 samt med avslag på budgetpropositionens medelsförslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

49. beträffande bidrag till *UNCTAD/GATTs internationella handelscentrum ITC*

att riksdagen med bifall till yrkande 6 i motion 1988/89:U229 samt med avslag på budgetpropositionens medelsförslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

23. Bidrag till Unicef (mom. 45)

Pär Granstedt och Birgitta Hambræus (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 73 som börjar med "Bl.a. mot denna bakgrund" och slutar med "avstyrks härmed." bort ha följande lydelse:

Sverige kan också göra mer vad gäller barnens situation. Barnen är framtiden, därför måste omsorgen om barnens utveckling vara en central del av Sveriges utvecklingspolitik. Unicef arbetar för att öka medvetenheten om

barnens behov i de fattiga länderna och skapa politiskt engagemang samt folkligt deltagande till stöd för förbättringar av barnens situation. Utskottet anser att Sverige bör öka insatserna till Unicef med 20 milj.kr. till 310 milj.kr.

Utskottet tillstyrker därvid yrkande 4 i motion U230.

dels att utskottets hemställan i moment 45 bort ha följande lydelse:

45. beträffande *bidrag till Unicef*

att riksdagen med bifalltill yrkande 4 i motion 1988/89:U230 med avslag på budgetpropositionens medelsförslag, yrkande 33 i motion 1988/89:U202 och yrkande 3 i motion 1988/89:U229 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

24. Världsbanksfinansiering av kraftprojekt i Amazonas (mom. 50)

Pär Granstedt (c), Birgitta Hambræus (c), Bertil Måbrink (vpk) och Marianne Samuelsson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 75 som börjar med "Utskottet utgår ifrån" och slutar med "får anses besvarade." bort ha följande lydelse:

Fakta är att Världsbanken hittills har medverkat i projekt som direkt eller indirekt kommit att medföra en hittills aldrig skådad förödelse av regnskog. Detta gäller inte minst i brasilianska Amazonas och på de indonesiska regnskogsöarna. Kritik från olika miljöorganisationer och framför allt från amerikanska politiker har inneburit att Världsbanken försökt anlägga en miljöprofil. Utskottet fruktar dock att det världsbankslån på drygt tre miljarder svenska kronor som nu planeras till den brasilianska kraftutbyggnaden i Amazonas kan leda till ytterligare hänsynslös avverkning av ovärderlig regnskog där hela ekosystem går under och ytterligare flera av jordens lungor försvinner. Det finns enligt utskottets uppfattning andra vägar än de vi hittills har bevitnat att förse Brasilien med elkraft.

Utskottet anser att Sverige skall markera sitt missnöje med vad som händer med regnskogarna genom att verka för att det införs ett moratorium för alla nya projekt i Amazonas. När lånet kommer upp i Världsbanken för beslut anser utskottet att den svenska representanten skall rösta emot lånet om inte den grundläggande miljöhänsynen beaktas.

Enligt utskottets uppfattning bör därtill Sverige kräva nya riktlinjer för Världsbanken och bara bevilja stöd till ekologiskt långsiktiga projekt. Nya Världsbankslån kommer säkerligen att bli aktuella också i fortsättningen och där regnskogarna i Brasilien, Malaysia och Indonesien kommer att finnas med som exploateringsprojekt. Det är viktigt enligt utskottets uppfattning att Sverige i de sammanhangen agerar till skydd för miljön och minoritetsgruppers rättigheter.

Med det anförda ansluter sig utskottet till vad som framförs i yrkandena 2 och 3 i motion U211 (vpk) och yrkandena 1-5 i motion U222 (mp).

dels att utskottets hemställan i moment 50 bort ha följande lydelse:

50. beträffande *Världsbanksfinansiering av kraftprojekt i Amazonas*

att riksdagen med bifall till yrkandena 2 och 3 i motion 1988/89:U211 1988/89:UU18
och till yrkandena 1, 2, 3, 4 och 5 i motion 1988/89:U222 som sin
mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

25. Världsbankens och IMF:s verksamhet (mom. 51)

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 74 som börjar med "Frågan om Världsbankens" och på s. 75 slutar med "får anses besvarade." bort ha följande lydelse:

Allt fler kräver att Världsbanken och IMF reformeras. Utskottet ansluter sig till detta krav. Brundtlandkommissionen menade att det visserligen var lovande att banken började lägga om sina projekt så att större hänsyn tas till miljön. Men det räcker inte, skrev kommissionen. Världsbanken måste omforma sin inre struktur och sitt arbetssätt för att skaffa sig kapacitet för att genomföra det.

Vad som enligt utskottets uppfattning måste göras är att USAs dominans måste brytas i Världsbanken och IMF. Röstreglerna måste demokratiseras. Dessutom måste struktur, direktiv, framgångsmetoder och rekrytering ändras. Världsbanken kan enligt utskottets uppfattning decentraliseras, t.ex. genom regionala rådgivargrupper.

Världsbanken måste överge Reaganomics. Tillväxt måste ersättas med hållbar utveckling inifrån ländernas reella förutsättningar. Världsbanken och IMF måste enligt vad utskottet anser öppna sig för insyn. Samma offentlighetsregler bör gälla här som i FN-systemet i stort. Parlamenten måste få möjlighet att utöva sin kontroll.

Dessutom anser utskottet att Världsbankens strukturanpassningsprogram måste svara mot gräsrotternas krav på riktiga strukturförändringar så att dessa blir socialt acceptabla. Programmen måste motverka kapitalflykt och stimulera produktiva investeringar och en hållbar utveckling. Med det ovan anförda bifaller utskottet yrkandena 1, 3 och 4 i motion U228.

dels att utskottets hemställan i moment 51 bort ha följande lydelse:

51. beträffande *Världsbankens och IMF:s verksamhet*
att riksdagen med bifall till yrkandena 1, 3 och 4 i motion 1988/
89:U228 och med besvarande av yrkande 7 i motion 1988/89:U230 som
sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

26. Bidrag till IDA (mom. 52)

Ingemar Eliasson och Karl-Göran Biörsmark (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 76 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "U202 (fp)." bort ha följande lydelse:

Såväl IDA som UNDP har fått minskade resurser under 1980-talet. Det slår hårt mot de två tyngsta multilaterala biståndsorganen, vilka är inriktade på att stödja de fattigaste u-länderna, särskilt i Afrika söder om Sahara. Enligt utskottets uppfattning bör det vara Sveriges målsättning att söka få till stånd ökade resurser till detta arbete. Under tiden bör Sverige ta ett särskilt

ansvar för att tillse att dessa biståndsorgan, bl. a. genom extra svenska bidrag, har möjlighet att fortsätta sin verksamhet på en rimlig nivå. Förhoppningsvis tillfälliga extrainsatser från svensk sida bör kunna ha en internationell opinionsbildande verkan. Utskottet anser att anslaget till IDA därför bör öka med ytterligare 45 milj. kr. jämfört med regeringens förslag. Med det ovan anförda tillstyrker utskottet yrkande 32 i motion U202.

1988/89:UU18

dels att utskottets hemställan i moment 52 bort ha följande lydelse:

52. beträffande *bidrag till IDA*

att riksdagen med bifall till yrkande 32 i motion 1988/89:U202 samt med avslag på budgetpropositionens förslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført,

27. Bidrag till övrigt samarbete med utvecklingsbanker (mom. 53)

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 76 som börjar med "Utskottet får" och slutar med "avstyrks därför." bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till förslaget i motion U229 och motsätter sig att ytterligare 25 milj.kr. satsas på de verksamheter som Världsbanksgruppen bedriver i Afrika. Till dess att Världsbanksgruppen ändrar sin politik och tar hänsyn till de ekologiska, ekonomiska och sociala konsekvenserna av sin verksamhet måste vi enligt utskottets uppfattning strikt begränsa de svenska medel som går till gruppen. Utskottet tillstyrker därför yrkande 7 i motion U229.

dels att utskottets hemställan i moment 53 bort ha följande lydelse:

53. beträffande *bidrag till övrigt samarbete med utvecklingsbanker*

att riksdagen med bifall till yrkande 7 i motion 1988/89:U229 och med avslag på budgetpropositionens medelsförslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført,

28. Utträde ur IFC (mom. 54)

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 76 som börjar med "Vad gäller kravet" och slutar med "U229 (vpk)." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att Sverige bör utträda ur Internationella finansieringsbolaget (IFC). Inga fler bidrag till IFC bör göras när den femte och sista inbetalningen till den senaste kapitalhöjningen gjorts 1989/90.

Utskottet tillstyrker härmed yrkande 8 i motion U229.

dels att utskottets hemställan i moment 54 bort ha följande lydelse:

54. beträffande *utträde ur IFC*

att riksdagen med bifall till yrkande 8 i motion 1988/89:U229 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført,

Pär Granstedt och Birgitta Hambræus (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 76 som börjar med "Utskottet delar" och på s. 77 slutar med "avstyrks härmed." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppskattning för WFPs roll och verksamhet som uttrycks i motion U230 (c). Sverige måste enligt utskottets uppfattning arbeta för att en större del av världens sammanlagda livsmedelsbistånd skall gå genom WFP. Situationen i världen motiverar en ökning av livsmedelsbiståndet. Utskottet anser därför att 125 milj.kr. anslås till WFP, en ökning med 10 milj.kr. jämfört med regeringens förslag. Härmed tillstyrker utskottet yrkande 13 i motion U230 (c).

dels att utskottets hemställan i moment 55 bort ha följande lydelse:

55. beträffande *bidrag till WFP*

att riksdagen med bifall till yrkande 13 i motion 1988/89:U230 och med avslag på budgetpropositionens medelsförslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

30. Nordiska kreditfonden (mom. 58)

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del under utskottets yttrande på s. 78 som börjar med "Riksdagen har beslutat" och slutar på s. 79 med "U229 (vpk)." bort ha följande lydelse:

I motion U229 föreslås avslag på regeringens begäran om 62 milj.kr. till Nordiska investeringsbankens (NIBs) utvecklingsfond.

Utskottet motsätter sig deltagandet i en nordisk kreditfond och delar därför den uppfattning som framförs i motion U229. Inga svenska biståndspengar skall gå till denna fond om den inte ändrar sina stadgar så att de överensstämmer med de svenska biståndspolitiska målen.

Utskottet avstyrker därför propositionens förslag om medel för detta ändamål.

dels att utskottets hemställan under moment 58 bort ha följande lydelse:

58. beträffande *nordiska kreditfonden*

att riksdagen med bifall till yrkande 10 i motion 1988/89:U229 och med avslag på budgetpropositionens medelsförslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

31. Bidrag till internationella biståndsprogram (mom. 64)

Marianne Samuelsson (mp) anser

dels att utskottets yttrande på s. 73 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "U533 (mp)." bort ha följande lydelse:

Utskottet vill dock anföra följande: Regnskogarna som representerar omistliga naturvärden, skövlas i en allt snabbare takt. Bevarandet av regnskogarna är inte enbart en angelägenhet för de länder som har regnskog utan är i högsta grad en internationell angelägenhet. Utskottet anser därför att Sverige skall satsa 1 000 milj.kr. till skydd av regnskogarna. Det är

utskottets uppfattning att Sverige, med dess stora internationella miljöinsatser, kan uppmuntra andra länder till liknande satsningar och främja det internationella samarbetet.

Härmed ansluter sig utskottet till medelsförslaget i motion U533 (mp).

dels att utskottets hemställan i punkt 64 bort ha följande lydelse:

64. beträffande *bidrag till internationella biståndsprogram*
att riksdagen med bifall till yrkande 2 i motion 1988/89:U533 och med avslag på budgetpropositionens medelsförslag till *Bidrag till internationella biståndsprogram* budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag av 4 333 505 000 kr.,

32. Medelsram för Angola (mom. 66)

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del under utskottets yttrande på s. 82 som börjar med "De betydande" och slutar med "U233 (m)." bort ha följande lydelse:

Angolas situation är ytterligt svår, med exempelvis 700 000 internflyktingar. Särskilt utsatta är kvinnor och barn. Sydafrika och dess marionettgrupp UNITA har orsakat Angola svåra materiella skador. För att reparera detta och få till stånd en utveckling krävs stora internationella biståndsinsatser. Utskottet anser det därför vara motiverat med en ökning av landramen med ytterligare 30 milj.kr.

Yrkande 11 i motion U229 tillstyrks därför.

dels att utskottets hemställan i moment 66 bort ha följande lydelse:

66. beträffande *medelsram för Angola*
att riksdagen med bifall till yrkande 11 i motion 1988/89:U229 och med avslag på budgetpropositionens medelsförslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

33. Medelsram för Etiopien (mom. 69)

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del i utskottets yttrande på s. 83 som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "U219 (mp)." bort ha följande lydelse:

I Etiopien pågår ett omfattande mark- och miljöarbete som innebär att bl.a. den omfattande markerosionen successivt minskas. Skadorna är så omfattande att stora insatser måste till. Detta klarar inte Etiopien med egna resurser varför internationella insatser är nödvändiga.

Utskottet anser det väl motiverat med en ökning av landramen av ytterligare 20 milj.kr.

Yrkande 12 i motion U229 tillstyrks därför.

dels att utskottets hemställan i moment 69 bort ha följande lydelse:

69. beträffande *medelsram för Etiopien*
att riksdagen med bifall till yrkande 12 i motion 1988/89:U229 och med avslag på budgetpropositionens medelsförslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

34. Framtida bistånd till Etiopien (mom. 70)

1988/89:UU18

Marianne Samuelsson (mp) anser

dels att den del under utskottets yttrande på s. 83 som börjar med "Det är vidare" och slutar med "U219 (mp)." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att ett oförändrat medelsanslag till Etiopien för närvarande kan godtas med viss tvekan. Utskottet vill dock avisera krav på nedskärningar kommande år om inte tydliga tecken på beredskap till rimliga fredsuppgörelser i Eritrea och Tigray kan skönjas hos den etiopiska regeringen. Utskottet tillstyrker därmed yrkande 7 i motion U219 (mp).

dels att utskottets hemställan i moment 70 bort ha följande lydelse:

70. beträffande *framtida bistånd till Etiopien*

att riksdagen med bifall till yrkande 7 i motion 1988/89:U219 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

35. Avvecklingsplan för biståndet till Kenya (mom. 71)

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 84 som börjar med "Kenya har" och slutar med "U229 vpk." bort ha följande lydelse:

Det finns enligt utskottets uppfattning starka skäl som talar för att biståndet till Kenya bör omprövas och att detta land inte bör vara programland.

I Kenya har de inre förhållandena under en följd av år försämrats. Kritiker av regimen förföljs och hålls häktade under lång tid utan rättegång. I anslutning till vad som föreslås i motion U229 föreslår utskottet att riksdagen begär av regeringen ett förslag av denna innebörd.

dels att utskottets hemställan i moment 71 bort ha följande lydelse:

71. beträffande *avvecklingsplan för biståndet till Kenya*

att riksdagen med bifall till yrkande 13 i motion 1988/89:U229 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

36. Medelsram för Tanzania (mom. 73)

Margaretha af Ugglas, Alf Wennerfors och Inger Koch (samtliga m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 85 som börjar med "I Tanzania" och slutar med "avstyrks därför." bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till denna uppfattning. Tanzania har sedan biståndssamarbetet inleddes erhållit bistånd för sammanlagt cirka fem miljarder kronor. Landet har utvecklat en biståndsanspassning som leder till att önskade långsiktiga effekter till stor del uteblir. Yrkande 26 i motion U218 tillstyrks.

dels att utskottets hemställan i moment 73 bort ha följande lydelse:

73. beträffande *medelsram för Tanzania*

att riksdagen med bifall till yrkande 26 i motion 1988/89:U218 och med avslag på budgetpropositionens medelsförslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

Bertil Måbrink (vpk) och Marianne Samuelsson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 85 som börjar med "Utskottet får" och på s. 86 slutar med "vattenkraftprojektet Uri." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att regeringen ej bör bemyndigas att överskrida planeringsramen för Indien med 400 milj. kr. Detta med anledning av att någon miljöanalys av vattenkraftsbygget i norra Indien, det så kallade Uri-projektet, ej gjorts. Den information som utskottet fått om projektet har varit mycket knapphändig för att inte säga obefintlig. Att med utgångspunkt från denna information bygga fast oss i ett biståndsbidrag som visserligen gynnar svensk industri men där effekterna på miljön inte klarlagts är helt oacceptabelt. Innan riksdagen beslutar om ett projekt bör vi vara klara över om det av riksdagen beslutade miljömålet har uppfyllts. Någon prövning av miljömålet har ännu ej skett. Detta torde vara särskilt viktigt när nu riksdagen har att ta ställning till att åter binda upp sig för ett storskaligt projekt.

Utskottet tillstyrker därmed yrkande 5 i motion U219 (mp) och yrkandena 14 och 15 i motion U229 (vpk). Utskottet föreslår därmed att riksdagen inte bemyndigar regeringen att överskrida planeringsramen för Indien med högst 400 milj.kr.

dels att utskottets hemställan i moment 74 bort ha följande lydelse:

74. beträffande *Uri-kraftverket i Indien*

att riksdagen med bifall till yrkande 5 i motion 1988/89:U219 och yrkandena 14 och 15 i motion 1988/89:U229 avslår regeringens begäran att överskrida planeringsramen för Indien med högst 400 milj.kr.

38. Medelsram för Laos (mom. 75)

Ingemar Eliasson och Karl-Göran Biörsmark (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 86 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "U202 (fp)." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar denna uppfattning. Det finns mot bakgrund av de skäl som framförs i motion U202 anledning att inta en mer avvaktande hållning än vad regeringen gör vad avser biståndet till Laos. Utskottet tillstyrker därför att landramen för Laos kvarstår på 70 milj.kr. för budgetåret 1989/90.

dels att utskottets hemställan i moment 75 bort ha följande lydelse:

75. beträffande *medelsram för Laos*

att riksdagen med bifall till yrkande 37 i motion 1988/89:U202 och med avslag på budgetpropositionens medelsförslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

Margaretha af Ugglas, Alf Wennerfors och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 87 som börjar med "Yrkandena avseende" och slutar med "U218 (m)." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att biståndet till Vietnam skall avvecklas. Utgångspunkten härför är att Vietnam allvarligt brutit och alltjämt bryter mot de krav som utgör grunden för svenskt biståndssamarbete. Ockupationen av Kampuchea är ett brott mot en av grunderna i svensk biståndspolitik. Vietnam inleder nu ett tillbakadragande av sina trupper ur Kampuchea. Sverige bör enligt utskottets uppfattning ej sätta upp någon ny landram för budgetåret 1989/90. Den ingående reservationen bör användas för att utveckla de svenska biståndsåtagandena i Vietnam. Inte förrän de vietnamesiska trupperna helt dragit sig tillbaka från Kampuchea bör fortsatt bistånd övervägas. Med det ovan anförda tillstyrker utskottet yrkande 23 i motion U218. Yrkande 36 i motion U202 (fp) avstyrks i konsekvens härmed.

dels att utskottets hemställan under moment 76 bort ha följande lydelse:

76. beträffande *medelsram för Vietnam*

att riksdagen med bifall till yrkande 23 i motion 1988/89:U218 samt med avslag på budgetpropositionens medelsförslag, på yrkande 36 i motion 1988/89:U202 och på yrkande 16 i motion 1988/89:U229 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

40. Medelsram och avvecklingsplan för biståndet till Vietnam (mom. 76 och 77)

Ingemar Eliasson och Karl-Göran Biörsmark (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 87 som börjar med "Yrkandena avseende" och slutar med "U202 (fp) avstyrks därför." bort ha följande lydelse:

Svenskt biståndssamarbete med Vietnam har nu pågått i mer än tio år sedan krigsslutet. Landets ekonomiska och politiska oberoende får mot bakgrund av de gångna årens erfarenheter anses ligga utanför våra möjligheter att påverka. Något hopp om att en utveckling i demokratisk riktning skulle påbörjas eller att Sverige skulle kunna inspirera en sådan finns knappast. Enligt utskottets uppfattning måste vi se mycket allvarligt på de kränkningar av de mänskliga rättigheterna som förekommer. Den vietnamesiska invasionen av Kampuchea var ett klart brott mot folkrätten. Det finns därför skäl att från rent biståndspolitiska utgångspunkter ifrågasätta ett förnyat biståndssamarbete med Vietnam, även om vi bör se till att de projekt som vi medverkat till kan överleva.

Någon ny ram behöver enligt utskottets uppfattning inte sättas upp efter 1990. Då får prövas hur eventuella återstående insatser skall avslutas. Utskottet anser att en plan skall utarbetas för hur en avveckling av biståndet till Vietnam skall ske enligt dessa riktlinjer och i biståndspolitiskt ordnade former. Landramen bör nu sänkas med 100 milj. kr. till 200 milj. kr. Med det ovan anförda tillstyrker utskottet yrkandena 17 och 36 i motion U202 (fp). Yrkande 23 i motion U218 avstyrks.

dels att utskottets hemställan i moment 76 bort ha följande lydelse

1988/89:UU18

76. beträffande *medelsram för Vietnam*

att riksdagen med bifall till yrkande 36 i motion 1988/89:U202, med avslag på budgetpropositionens medelsförslag, yrkande 23 i motion 1988/89:U218 samt yrkande 16 i motion 1988/89:U229 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

dels att utskottets hemställan i moment 77 bort ha följande lydelse:

77. beträffande *avvecklingsplan för avbrytande av biståndet till Vietnam*

att riksdagen med bifall till yrkande 17 i motion 1988/89:U202 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

41. Medelsram för Vietnam (mom. 77)

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 87 som börjar med "Yrkandena avseende" och slutar med "U229 (vpk) avstyrks därför." bort ha följande lydelse:

Vietnam tillhör ett av världens allra fattigaste länder. Under årtionden har detta land utsatts för anfallskrig med obeskrivlig förstöring av Vietnam som resultat.

Utskottet anser det motiverat med en ökning av landramen för Vietnam med ytterligare 100 milj.kr.

Utskottet kan konstatera att Vietnam förmår använda biståndsresurserna på ett effektivt sätt.

dels att utskottets hemställan under moment 76 bort ha följande lydelse:

76. beträffande *medelsram för Vietnam*

att riksdagen med bifall till yrkande 16 i motion 1988/89:U229, med avslag på budgetpropositionens medelsförslag, yrkande 36 i motion 1988/89:U202 och yrkande 23 i motion 1988/89:U218 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

42. Medelsram för Nicaragua (mom. 79)

Margaretha af Ugglas, Alf Wennerfors och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 88 som börjar med "Nicaragua har" och slutar med "U230 (c)." bort ha följande lydelse:

Nicaragua har en BNP per capita som ligger över genomsnittet för SIDA:s programländer. Utskottet finner det motiverat att en större del av utvecklingssamarbetet kanaliseras genom BITS som ett stöd för en fredlig och demokratisk utveckling i enlighet med fredsplanen i hela Centralamerika. Utskottet anser att landramen till Nicaragua fastställs till 150 milj.kr. Det kan efter orkanen Joans härjningar dessutom vara motiverat att ge Nicaragua katastrofbistånd. Utskottet tillstyrker därmed yrkande 27 i motion U218. Yrkande 20 i motion U229 och yrkande 28 i motion U230 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under moment 79 bort ha följande lydelse:

79. beträffande *medelsram för Nicaragua*
att riksdagen med bifall till yrkande 27 i motion 1988/89:U218, med
avslag på budgetpropositionens medelsförslag, yrkande 20 i motion
1988/89:U229 och yrkande 28 i motion 1988/89:U230 som sin mening
ger regeringen till känna vad utskottet anför,

43. Medelsram för Nicaragua (mom. 79)

Pär Granstedt och Birgitta Hambraeus (båda c) anser

dels att den del under utskottets yttrande på s. 88 som börjar med "Nicaragua har" och slutar med "U230 (c)," bort ha följande lydelse:

En del av biståndsinsatserna till Nicaragua går till att återställa landet efter den katastrof en orkan orsakade under 1988. Utskottet anser därför att 20 milj.kr. av anslaget till Nicaragua bör täckas med katastrofbistånd.

Yrkande 28 i motion U230 tillstyrks därför av utskottet. Yrkande 27 i motion U218 och yrkande 20 i motion U229 avstyrks eftersom de har andra medelskrav.

dels att utskottets hemställan i moment 79 bort ha följande lydelse:

79. beträffande *medelsramen för Nicaragua*

att riksdagen med bifall på yrkande 28 i motion 1988/89:U230, med
avslag på budgetpropositionens medelsförslag, yrkande 27 i motion
1988/89:218 och yrkande 20 i motion 1988/89:U229 som sin mening
ger regeringen till känna vad utskottet anför,

44. Medelsram för Nicaragua (mom. 79)

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 88 som börjar med "Nicaragua har" och slutar med "U230 (c)," bort ha följande lydelse

Nicaragua befinner sig i ett utomordentligt svårt läge. Contras militära operationer som pågått under många år har tillfogat landet oerhörda skador. USAs handelsembargo har försvårat Nicaraguas ekonomiska situation.

Orkanen Joans härjningar har ytterligare förvärrat den redan tidigare svåra situationen i Nicaragua.

För att kunna häva fattigdom och underutveckling i landet krävs enorma resurser som Nicaragua inte har. Utskottet anser det väl motiverat att landramen höjs med ytterligare 30 milj.kr.

dels att utskottets hemställan i moment 79 bort ha följande lydelse:

79. beträffande *medelsramen för Nicaragua*

att riksdagen med bifall till yrkande 20 i motion 1988/89:U229, med
avslag på budgetpropositionens medelsförslag och med avslag på
yrkande 27 i motion 1988/89:U218 och yrkande 28 i motion 1988/
89:U230 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet
anför,

45. Medelsram för regionala insatser i Afrika (mom. 80)

1988/89:UU18

Pär Granstedt och Birgitta Hambræus (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 92 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "avstyrks därför." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det är angeläget att öka stödet till frontstaterna. Hoppet om ett fritt Namibia och en fredligare utveckling i Angola gör att behovet av resurser kan komma att öka. Utskottet anser därför att de regionala insatserna genom SADCC bör ökas med 35 milj.kr. jämfört med regeringens förslag.

dels att utskottets hemställan i moment 80 bort ha följande lydelse:

80. beträffande *medelsram för regionala insatser i Afrika*
att riksdagen med avslag på yrkande 25 i motion 1988/89:U230 och med avslag på budgetpropositionens medelsförslag som medelsram för regionalt bistånd i Afrika för budgetåret 1988/89 godkänner ett belopp av 270 milj.kr.,

46. Medelsram för humanitärt bistånd till södra Afrika (mom. 83)

Pär Granstedt (c), Ingemar Eliasson (fp), Birgitta Hambræus (c), och Karl-Göran Biörsmark (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 91 som börjar med "Vad gäller" och slutar med "U202 (fp)." bort ha följande lydelse:

Situationen i Sydafrika har successivt skärpts de senaste åren. Behoven av och motiven för ett än högre bistånd till frontstaterna såväl bilateralt som genom samarbetsorganisationen SADCC kommer att öka än mer de kommande åren. Utskottet anser att den av regeringen föreslagna höjningen av humanitärt bistånd till Södra Afrika är mycket begränsad. I stället anser utskottet i enlighet med motion U202 att en höjning med 25 milj.kr. till 375 milj.kr. är motiverad. Utskottet tillstyrker därför yrkande 41 i motion U202. Yrkande 26 i motion U229 avstyrks.

dels att utskottets hemställan i moment 83 bort ha följande lydelse:

83. beträffande *medelsram för humanitärt bistånd till södra Afrika*
att riksdagen med bifall till yrkande 41 i motion 1988/89:U202, med avslag på budgetpropositionens medelsförslag och på yrkande 26 i motion 1988/89:U229 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

47. Medelsram för humanitärt bistånd till södra Afrika (mom. 83)

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 91 som börjar med "En omfördelning" och på s. 92 slutar med "U229 (vpk)." bort ha följande lydelse:

Mycket mer återstår dock att göra. Kvinnoårtondet bidrog till att öppna

våra ögon för den växande fattigdomen i u-länderna och för den centrala roll kvinnorna har inom jordbruket. Trots denna insikt har ingen förändring till det bättre för kvinnorna ägt rum. Kvinnorna får inte på långt när lika stor del som männen av bistånds- och utvecklingsprojekt. Utskottet anser därför att stöd bör ges till projekt direkt inriktade på familjeförsörjande kvinnohushåll på landsbygden i Södra Afrika. Härmed tillstyrker utskottet motion U214 och yrkande 26 i motion U229.

dels att utskottets hemställan i moment 83 bort ha följande lydelse:

83. beträffande *medelsram för humanitärt bistånd till södra Afrika* att riksdagen med bifall till yrkande 26 i motion 1988/89:U229, med avslag på budgetpropositionens förslag och på yrkande 41 i motion 1988/89:U202 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

48. Stöd till familjeförsörjande kvinnohushåll på landsbygden (mom. 84)

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del i utskottets yttrande på s. 91 som börjar med "En omfördelning" och på s. 92 slutar med "U229 (vpk)." bort ha följande lydelse:

Mycket mer återstår dock att göra. Kvinnoåriondet bidrog till att öppna våra ögon för den växande fattigdomen i u-länderna och för den centrala roll kvinnorna har inom jordbruket. Trots denna insikt har ingen förändring till det bättre för kvinnorna ägt rum. Kvinnorna får inte på långt när lika stor del som männen av bistånds- och utvecklingsprojekt. Utskottet anser därför att stöd bör ges till projekt direkt inriktade på familjeförsörjande kvinnohushåll på landsbygden i södra Afrika. Härmed tillstyrker utskottet motion U214 och yrkande 26 i motion U229.

dels att utskottets hemställan i moment 84 bort ha följande lydelse:

84. beträffande *stöd till familjeförsörjande kvinnohushåll på landsbygden* att riksdagen med bifall till motion 1988/89:U214 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

49. Medelsram för regionala insatser i Centralamerika (mom. 85)

Margaretha af Ugglas, Alf Wennerfors och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del i utskottets yttrande på s. 93 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "avstyrks härmed." bort ha följande lydelse:

Det är utskottets uppfattning att Sverige måste verka för ett stöd för en freds- och försoningsprocess i hela Centralamerika. President Arias fredsinitiativ måste få reella möjligheter att verka. Ramen för regionala insatser i Centralamerika bör därför höjas till 85 milj.kr. i enlighet med yrkande 28 i motion U218.

dels att utskottets hemställan i moment 85 bort ha följande lydelse:

1988/89:UU18

85. beträffande *medelsram för regionala insatser i Centralamerika* att riksdagen med bifall till yrkande 28 i motion 1988/89:U218 och med avslag på budgetpropositionens medelsförslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

50. Medelsram för humanitärt bistånd i Latinamerika (mom. 86)

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 93 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "anslaget, avstyrks." bort ha följande lydelse:

När de chilenska flyktingarna börjar återvända är det enligt utskottets uppfattning viktigt att de får stöd till att starta kooperativ inom exempelvis hantverk, fiske och jordbruk och på så sätt göra en insats i kampen mot arbetslösheten och fattigdomen. Mot denna bakgrund finner utskottet det befogat med en höjning av anslaget med 10 milj.kr. till 200 milj.kr. Yrkande 23 i motion U229 tillstyrks medan yrkandena 21 och 22 i samma motion besvaras.

dels att utskottets hemställan i moment 86 bort ha följande lydelse:

86. beträffande *medelsram för humanitärt bistånd i Latinamerika* att riksdagen med bifall till yrkande 23 i motion 1988/89:U229 och med avslag på budgetpropositionens medelsförslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

51. Inrättande av anslagspost för humanitärt bistånd till Asien (mom. 88)

Ingemar Eliasson och Karl-Göran Biörsmark (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yrkande på s. 94 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "U202 (fp)." bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till vad som framförs i motion U202 och förordar att en ny anslagspost inrättas för humanitär hjälp bl.a. till Afghanistan och de av Israel ockuperade områdena. Utskottet anser att 45 milj.kr. bör avsättas för detta ändamål.

dels att utskottets hemställan i moment 88 bort ha följande lydelse:

88. beträffande *inrättande av anslagspost för humanitärt bistånd till Asien*

att riksdagen med avslag på yrkande 40 i motion 1988/89:U202 som sin mening ger regeringen till känna att en ny anslagspost för humanitärt bistånd till Asien bör inrättas och att till denna anslås 45 milj.kr.,

52. Inriktningen av katastrofbiståndet (mom. 89)

Margaretha af Ugglas, Alf Wennerfors och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del i utskottets yttrande på s. 95 som börjar med "Det är" och på s. 96 slutar med "U218 (m)." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som framförs i motion U218. Anslaget för katastrofhjälp bör användas i direkta nödsituationer. Anslaget bör därför enligt utskottets uppfattning endast undantagsvis bindas upp genom långvariga insatser. Katastrofhjälp bör inte användas så att den fungerar som tilläggsanslag till landramen. Om programländerna drabbas av katastrofer anser utskottet att medel inom landramen bör om disponeras. Plötsliga katastrofer medför att det reguljära biståndsarbetet i allmänhet måste uppskjutas, vilket gör det naturligt att om disponera medel till katastrofbistånd. Utskottet tillstyrker därmed yrkande 16 i motion U218.

dels att utskottets hemställan i moment 89 bort ha följande lydelse:

89. beträffande *inriktningen av katastrofbiståndet*

att riksdagen med bifall till yrkande 16 i motion 1988/89:U218 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

53. Humanitärt bistånd till palestinska folket (mom. 93)

Pär Granstedt och Birgitta Hambræus (båda c) anser

dels att den del under utskottets yttrande på s. 98 som börjar med "Regeringen följer" och slutar med "U234." bort ha följande lydelse:

Mycket återstår dock att göra för att hjälpa de mer än två miljoner palestinier som är flyktingar. Utskottet anser att det skulle främja fredssträvandena i detta område om Sverige gav utvecklingsbistånd till palestinierna på Västbanken och Gaza. Lämpliga projekt vore förbättrade jordbruksmetoder för frukt- och grönsaksodling för såväl inhemsk marknad som export. Insatser bör tillkomma för att vidareutveckla hantverk och för områdena lämplig småindustri. Ett gemensamt syfte skall enligt utskottets uppfattning vara att skapa arbetsintensiv produktion.

dels att utskottets hemställan under moment 93 bort ha följande lydelse:

93. beträffande *humanitärt bistånd till palestinska folket*

att riksdagen med bifall till yrkande 14 i motion 1988/89:U230, yrkande 27 i motion 1988/89:U229 och motion 1988/89:U234 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

54. Humanitärt bistånd till palestinska folket (mom. 93)

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 98 som börjar med "Regeringen följer" och slutar med "U234 ." bort ha följande lydelse:

De demonstrationer som sedan lång tid pågår på den ockuperade Västbanken i Gaza är sedda i hela sitt perspektiv och enligt utskottets uppfattning självklara reaktioner på en långvarig och olaglig ockupation. En viktig del i denna kamp utgörs av folkliga rörelser, vilka på ett konstruktivt och utvecklande sätt bygger upp den palestinska sociala infrastrukturen som raserats av den israeliska ockupationen. Det handlar om hälsovård, jordbruk, daghem osv. Utskottet anser det ligga i Sveriges intresse att stödja ett sådant arbete, eftersom det är en del av uppbyggandet av ett helt folks rätt och värdighet. I och med bildandet av den palestinska staten är det enligt

utskottets mening än mer angeläget att Sverige engagerar sig i detta uppbyggnadsarbete. Utskottet stödjer därför förslaget i motion U229 att Palestinas regering för återuppbyggnad på Västbanken och Gaza skall erhålla ökat bistånd ur anslaget katastrofer. 1988/89:UU18

dels att utskottets hemställan i moment 93 bort ha följande lydelse:

93. beträffande *humanitärt bistånd till palestinska folket*
att riksdagen med bifall till yrkande 27 i motion 1988/89:U229 yrkande 14 i motion 1988/89:U230 och motion 1988/89:U234 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

55. Humanitärt bistånd till Polisario (mom. 94)

Ingemar Eliasson och Karl-Göran Biörsmark (båda fp) och Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del i utskottets yttrande på s. 99 som börjar med "Frågan om" och slutar med "U229 (vpk)." bort ha följande lydelse:

Polisarios kamp för frihet åt Västra Sahara har nu pågått under mycket lång tid. Stora delar av den västsahariska befolkningen tvingades på 1970-talet fly undan de marockanska ockupanterna. Polisarios sätt att organisera verksamheten i de algeriska flyktinglägren imponerar. Sverige har också under en längre tid lämnat bistånd till de västsahariska flyktingarna. Enligt utskottets mening finns det nu skäl att kanalisera ett ökat bistånd också direkt via Polisario som visar sig kunna väl motsvara ett sådant förtroende. Utskottet tillstyrker yrkande 14 i motion U202 och yrkande 25 i motion U229.

dels att utskottets hemställan i moment 94 bort ha följande lydelse:

94. beträffande *humanitärt bistånd till Polisario*
att riksdagen med bifall till yrkande 14 i motion 1988/89:U202 och yrkande 25 i motion 1988/89:U229 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

56. Medelsram för bistånd genom enskilda organisationer (mom. 95)

Margaretha af Ugglas, Alf Wennerfors och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 99 som börjar med "Detta kommer" och på s. 100 slutar med "i propositionen." bort ha följande lydelse:

Stödet till de enskilda organisationernas biståndsarbete bör därför enligt utskottets uppfattning öka. Det bistånd som ges via kyrkor, mission och hjälporganisationer ger ofta en mer direkt kontakt mellan givare och mottagare eftersom ideella organisationer ofta har lättare att nå ut till de människor som verkligen behöver hjälp. Organisationerna når beundransvärda resultat med blygsamma insatser. De utför ett effektivt och målinriktat arbete. De förvaltar väl sina anslag och insamlade medel. De medverkar också till att upprätthålla biståndsviljan och kunskaper om behovet av ökad hjälp. Utskottet anser därför att en ännu större del av biståndet bör

kanaliseras via de enskilda organisationerna. Utskottet anser att 150 milj.kr. 1988/89:UU18
utöver regeringens förslag bör anslås till bistånd genom enskilda organisa-
tioner.

dels att utskottets hemställan i moment 95 bort ha följande lydelse:

95. beträffande *medelsram för bistånd genom enskilda organisatio-
ner*

att riksdagen med med avslag på yrkande 42 i motion 1988/89:U202,
motion 1988/89:U216, yrkande 1 i motion 1988/89:U219, yrkande 15 i
motion 1988/89:U218, yrkande 28 i motion 1988/89:U229, yrkande 20 i
motion 1988/89:U230 samt på budgetpropositionens medelsförslag
som medelsram för budgetåret 1989/90 godkänner ett belopp av
725 milj.kr.,

57. Medelsram för bistånd genom enskilda organisationer (mom. 95)

Ingemar Eliasson och Karl-Göran Biörsmark (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 99 som börjar med "Detta
kommer" och på s. 100 slutar med "i propositionen." bort ha följande
lydelse:

Stödet till de enskilda organisationernas biståndsarbete bör därför enligt
utskottets uppfattning öka. Det bistånd som ges via kyrkor, mission och
hjälporganisationer ger ofta en mer direkt kontakt mellan givare och
mottagare eftersom ideella organisationer ofta har lättare att nå ut till de
människor som verkligen behöver hjälp. Organisationerna når beundrans-
värda resultat med blygsamma insatser. De utför ett effektivt och målinriktat
arbete. De förvaltar väl sina anslag och insamlade medel. De medverkar
också till att upprätthålla biståndsviljan och kunskaper om behovet av ökad
hjälp. Utskottet anser att ytterligare 50 milj.kr. jämfört med regeringens
förslag bör anslås till bistånd genom enskilda organisationer.

dels att utskottets hemställan i moment 95 bort ha följande lydelse:

95. beträffande *medelsram för bistånd genom enskilda organisatio-
ner*

att riksdagen med bifall till yrkande 42 i motion 1988/89:U202, genom
ändring av budgetpropositionens medelsförslag och med avslag på
motion 1988/89:U216, yrkande 15 i motion 1988/89:U218, yrkande 1 i
motion 1988/89:U219, yrkande 28 i motion 1988/89:U229 samt
yrkande 20 i motion 1988/89:U230 som medelsram för budgetåret
1989/90 godkänner ett belopp av 625 milj.kr.,

58. Medelsram för bistånd genom enskilda organisationer (mom. 95)

Pär Granstedt och Birgitta Hambræus (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 99 som börjar med "Detta
kommer" och på s. 100 slutar med "i propositionen." bort ha följande
lydelse:

Stödet till de enskilda organisationernas biståndsarbete bör därför enligt utskottets uppfattning öka. Det bistånd som ges via kyrkor, mission och hjälporganisationer ger ofta en mer direkt kontakt mellan givare och mottagare eftersom ideella organisationer ofta har lättare att nå ut till de människor som verkligen behöver hjälp. Organisationerna når beundransvärda resultat med blygsamma insatser. De utför ett effektivt och målinriktat arbete. De förvaltar väl sina anslag och insamlade medel. De medverkar också till att upprätthålla biståndsviljan och kunskaper om behovet av ökad hjälp.

Ytterligare medel, 100 milj. kr. jämfört med regeringens förslag, bör enligt utskottets uppfattning anslås till Folkrörelser och enskilda organisationer till biståndsinsatser och för därmed sammanhängande administration.

dels att utskottets hemställan i moment 95 bort ha följande lydelse:

95. beträffande *medelsram för bistånd genom enskilda organisationer*

att riksdagen med avslag på yrkande 42 i motion 1988/89:U202, motion 1988/89:U216, yrkande 1 i motion 1988/89:U219, yrkande 15 i motion 1988/89:U218, yrkande 28 i motion 1988/89:U229 yrkande, yrkande 20 i motion 1988/89:U230 samt på budgetpropositionens medelsförslag som medelsram för budgetåret 1989/90 godkänner ett belopp av 675 milj. kr.,

59. Medelsram för bistånd genom enskilda organisationer (mom. 95)

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 100 som börjar med "Storleken av" och slutar med "i propositionen." bort ha följande lydelse:

Snarare bör anslaget minska eftersom organisationerna synes ha svårigheter att klara administration av mer bistånd. Utskottet förespråkar därför att det anslag på 550 milj. kr. som SIDA har begärt skall beviljas, vilket innebär en minskning med 25 milj. kr. jämfört med regeringens förslag. Utskottet tillstyrker därmed yrkande 28 i motion U229 medan övriga yrkanden om högre medelsramar avstyrks.

dels att utskottets hemställan i moment 95 bort ha följande lydelse:

95. beträffande *medelsram för bistånd genom enskilda organisationer*

att riksdagen med bifall till yrkande 28 i motion 1988/89:U229, med ändring av budgetpropositionens medelsförslag samt med avslag på yrkande 42 i motion 1988/89:U202, motion 1988/89:U216, yrkande 15 i motion 1988/89:U218, yrkande 1 i motion 1988/89:U219 samt yrkande 20 i motion 1988/89:U230 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

60. Medelsram för bistånd genom enskilda organisationer (mom. 95) 1988/89:UU18

Marianne Samuelsson (mp) anser

dels att den del under utskottets yttrande på s. 100 som börjar med "Mot denna bakgrund" och slutar med "i propositionen." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser dock att stödet till frivilligorganisationerna ytterligare bör ökas. Sverige har förmånen att ha många frivilligorganisationer som skaffat sig en lång och gedigen biståndserfarenhet. Dessa organisationers engagemang och stora kontaktyta i utvecklingsländerna måste naturligtvis tas till vara och understödjas. Utskottet tillstyrker yrkande 1 i motion U219 om ett anslag till enskilda organisationer på 775 milj.kr.

dels att utskottets hemställan under moment 95 bort ha följande lydelse:

95. beträffande *medelsram för bistånd genom enskilda organisationer*

att riksdagen med bifall till yrkande 1 i motion 1988/89:U219, med ändring av budgetpropositionens medelsförslag och avslag på yrkande 42 i motion 1988/89:U202, motion 1988/89:U216, yrkande 15 i motion 1988/89:U218, yrkande 28 i motion 1988/89:U229 och yrkande 20 i motion 1988/89:U230 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

61. Framtida storlek av anslagsposten för enskilda organisationer (mom. 96)

Ingemar Eliasson och Karl-Göran Biörsmark (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 100 som börjar med "Utskottet får" och slutar med "U202 ." bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i detta. Särskilt när biståndet inriktas på de fattigaste människorna och på landsbygdsutveckling är det naturligt att låta en växande andel av biståndet kanaliseras via enskilda organisationer. Det kan också vara ett sätt att utnyttja ett ökat u-landsbistånd utan en alltför kraftig ökning av SIDA:s organisation. Enligt utskottets uppfattning bör en långsiktig utfästelse nu ges om fortsatt växande anslag till en miljard om fem år. Det skulle öka organisationernas möjligheter att planera för nya insatser och vidga sin biståndsförmedlande kapacitet. Yrkande 10 i motion U202 tillstyrks.

dels att utskottets hemställan i moment 96 bort ha följande lydelse:

96. beträffande *framtida storlek av anslagsposten för enskilda organisationer*

att riksdagen med bifall till yrkande 10 i motion 1988/89:U202 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

62. Föreningen för Appropriate Technology Sweden (mom. 100)

1988/89:UU18

Pär Granstedt, Birgitta Hambræus (båda c) och Marianne Samuelsson (mp)
anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 102 som börjar med "Många enskilda" och slutar med "samt U232." bort ha följande lydelse:

I motion 230 (c) föreslås ett särskilt anslag för stöd till anpassad teknik. Utskottet som stöder detta förslag konstaterar att det är naturligt att utnyttja detta anslag till att ge stöd åt föreningen Appropriate Technology Sweden. Föreningens verksamhet synes ligga helt i linje med syftet med ett sådant anslag, nämligen att stödja utvecklingen av en småskalig, lokalt förankrad teknik med utnyttjande av förnybara resurser. Vad utskottet här anfört bör med anledning av motionerna U204, U223 och U232 ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan i moment 100 bort ha följande lydelse:

100. beträffande *Appropriate Technology Sweden*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:U204, 1988/89:U223 och 1988/89:U232 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

63. Särskilt miljöbistånd till Vietnam, Laos, Kampuchea och Cuba (mom. 102)

Bertil Mäbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets betänkande på s. 102 som börjar med "Detta har" och på s. 103 slutar med "U229 (vpk)." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att medel skall anslås ur Särskilda miljöinsatser för ett särskilt biståndsprogram för att reparera skadorna efter USAs miljökrig i Indokina.

Även Cuba bör enligt utskottets uppfattning erhålla särskilt miljöbistånd från detta anslag. Härmed tillstyrker utskottet yrkandena 19 och 31 i motion U229.

dels att utskottets hemställan i moment 102 borde haft följande lydelse:

102. beträffande *särskilt miljöbistånd till Vietnam, Laos, Kampuchea och Cuba*

att riksdagen med bifall till yrkandena 19 och 31 i motion 1988/89:U229 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

64. Medelsram för särskilda program (mom. 104)

Ingemar Eliasson och Karl-Göran Biörsmark (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 105 som börjar med "Utskottet får" och på s. 106 slutar med "U219." bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till det förslag om en höjning av anslaget som föreslås i motion U202. I länder där demokratin fortfarande är ung är stöd till

organisationer och politiska föreningar särskilt angeläget. De demokratiska institutionerna är i allmänhet ännu bräckliga, folkrörelsetraditionerna är ofta mycket begränsade och partierna svaga. Även begränsade insatser under demokratins känsliga barndom kan därför vara av stort värde. Bistånd via svenska stiftelser som föreslås av folkpartiet kan här få stor betydelse. Men även andra demokratistödande insatser bör enligt utskottet komma i fråga. Anslagsposten Särskilda program kan numera användas i detta syfte. Utskottet anser att anslaget bör höjas med 20 milj.kr. enligt vad som föreslås i yrkande 43 i motion U202.

dels att utskottets hemställan i moment 104 bort ha följande lydelse:

104. beträffande *medelsram för Särskilda program*

att riksdagen med bifall till yrkande 43 i motion 1988/89:U202, med ändring av budgetpropositionens medelsförslag och med avslag på yrkande 3 i motion 1988/89:U219 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

65. Medelsram för Särskilda program (mom. 104)

Marianne Samuelsson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 107 som börjar med "Utskottet får" och på s. 106 slutar med "U219 ." bort ha följande lydelse:

Kvinnors situation i biståndsländerna måste ges särskild uppmärksamhet. Med tanke på demokratimålet och på behovet av jordbruksutveckling är det avgörande att kvinnor nås av mer bistånd. Utskottet anser att den biståndsdelen som riktar sig till kvinnorna bör öka kraftigt. Vid planeringen av dessa insatser skall frivilligorganisationernas erfarenhet av kvinnobistånd tas till vara. Utskottet tillstyrker därmed yrkande 3 i motion U219 medan yrkande 43 i motion U202 avstyrks.

dels att utskottets hemställan i moment 104 bort ha följande lydelse:

104. beträffande *medelsram för Särskilda program*

att riksdagen med bifall till yrkande 3 i motion 1988/89:U219, ändring av budgetpropositionens medelsförslag och med avslag på yrkande 43 i motion 1988/89:U202 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

66. Inflytande över medelsfördelningen inom anslaget särskilda program (mom. 105)

Margaretha af Ugglas, Alf Wennerfors och Inger Koch (samtliga m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 106 som börjar med "Anslagsposten Särskilda program" och slutar med "U218 (m)." bort ha följande lydelse:

Under anslagsposten Särskilda program sammanförs frågor som energi, hälsovård, aids-bekämpning, befolkningsfrågor, kvinnofrågor, kultur- och massmedia, främjande av demokratisk utveckling och mänskliga rättigheter samt insatsförberedelse och resultatvärdering. Regeringen avser att senare besluta om fördelningen, vilket innebär att riksdagen inte får något reellt

inflytande. Detta finner utskottet oacceptabelt. Utskottet anser att riksdagens inflytande över biståndsmedlens inriktning inte får gå förlorad. Yrkande 25 i motion 1988/89:U218 tillstyrks härmed.

1988/89:UU18

dels att utskottets hemställan i moment 105 bort ha följande lydelse:

105. *beträffande inflytande över medelsfördelningen inom anslaget Särskilda program*

att riksdagen med bifall till yrkande 25 i motion 1988/89:U218 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

67. Medel till UNESCO för mänskliga rättigheter (mom. 106)

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets betänkande på s. 107 som börjar med "Det är emellertid" och slutar med "U229 (vpk)." bort ha följande lydelse: Utskottet anser att 20 milj.kr. bör anslås till UNESCOs arbete för de mänskliga rättigheterna. Yrkande 43 i motion U229 tillstyrks därmed.

dels att utskottets hemställan under moment 106 bort ha följande lydelse:

106. *beträffande medel till UNESCO för mänskliga rättigheter*
att riksdagen med bifall till yrkande 43 i motion 1988/89:U229 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

68. Rekrytering och utbildning av fältpersonal (mom. 107)

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del under utskottets yttrande på s. 107 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "U229 (vpk)." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motion U229:s oro över att SIDA:s resursbas minskas och ersätts med personal som är anställd av konsultföretag och som kontrakteras av SIDA. Utskottet kan därför inte godkänna att ytterligare öka detta anslag med 7 milj.kr. för utbildning av sådan personal. Utskottet tillstyrker därmed yrkande 32 i motion U229.

dels att utskottets hemställan i moment 107 bort ha följande lydelse:

107. *beträffande rekrytering och utbildning av fältpersonal*
att riksdagen med bifall till yrkande 32 i motion 1988/89:U229 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

69. Bidrag till utvecklingssamarbete genom SIDA (mom. 110)

Margaretha af Ugglas, Alf Wennerfors och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del under utskottets yttrande på s. 107 som börjar med "Utskottet har" och på s. 108 slutar med "U229 (vpk)." bort ha följande lydelse:

Utskottet har därutöver tillstyrkt de förändringar av landramsbelopp och andra anslagsposter under anslaget C2 som föreslagits i motion U218 (m). Därmed bör anslaget för utvecklingssamarbete genom SIDA budgetåret 1989/90 uppgå till 5 880 000 000 kr.

dels att utskottets hemställan under moment 110 bort ha följande lydelse: 1988/89:UU18

110. beträffande *bidrag till Utvecklingssamarbete genom SIDA* att riksdagen med bifall till yrkande 30 i motion 1988/89:U218, med ändring av budgetpropositionens medelsförslag och med avslag på yrkande 39 i motion 1988/89:U229 till *Utvecklingssamarbete genom SIDA* för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag på 5 880 000 000 kr..

70. Bidrag till Utvecklingssamarbete genom SIDA (mom. 110)

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 107 som börjar med "Utskottet har" och på s. 108 slutar med "U229 (vpk)." bort ha följande lydelse:

Utskottet har därutöver tillstyrkt de förändringar av landramsbelopp och andra anslagsposter under anslaget C2, vilka föreslås i motion U229 (vpk). Därmed bör anslaget för utvecklingssamarbete genom SIDA budgetåret 1989/90 uppgå till 6 151 000 000 kr.

dels att utskottets hemställan i moment 110 bort ha följande lydelse:

110. beträffande *bidrag till Utvecklingssamarbete genom SIDA* att riksdagen med bifall till yrkande 39 i motion 1988/89:U229, med ändring av budgetpropositionens medelsförslag och med avslag på yrkande 30 i motion 1988/89:U218 till *Utvecklingssamarbete genom SIDA* för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag på 6 151 000 000 kr..

71. Medelsram för tekniskt-ekonomiskt samarbete (mom. 111)

Margaretha af Ugglas, Alf Wennerfors och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 113 börjar med "Utskottet anser" och slutar med "motion U218 (m)", bort ha följande lydelse:

Det tekniskt-ekonomiska samarbete som BITS administrerar är ett utomordentligt värdefullt inslag i utvecklingssamarbetet som visat sig röna stor efterfrågan från u-länderna. Utskottet anser i likhet med förslaget i motion U218 (m) att det är motiverat med en ytterligare påfyllnad av anslagsposten och föreslår en höjning med 40 milj. kr. i förhållande till regeringens förslag. Detta belopp kan lämpligen tas från anslagsposten för projektbistånd och användas av BITS bl.a. för sådant bistånd i medelinkomstländer.

Utskottet tillstyrker därmed yrkande 29 i motion U218. Motsvarande yrkande i motion U202 (fp) avstyrks med hänvisning till det avvikande belopp som föreslås däri.

dels att utskottets hemställan i moment 111 bort ha följande lydelse:

111. beträffande *medelsram för tekniskt-ekonomiskt samarbete* att riksdagen med bifall till yrkande 29 i motion 1988/89:U218 och med

avslag på budgetpropositionens medelsförslag och yrkande 44 i motion 1988/89:U202 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

72. Medelsram för tekniskt-ekonomiskt samarbete (mom. 111)

Ingemar Eliasson och Karl-Göran Biörsmark (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 113 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "U218 (m)." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den positiva bedömning av BITS verksamhet som görs i motion U202 (fp) och föreslår i enlighet med förslaget däri att anslagsposten i fråga höjs med ytterligare 20 milj. kr. utöver regeringens förslag.

Därmed tillstyrks yrkande 44 i motion U202 (fp). Motsvarande medelsförslag i motion U218 (m) avstyrks med hänvisning till att däri anges ett annat belopp.

dels att utskottets hemställan i moment 111 bort ha följande lydelse:

111. beträffande *medelsram för tekniskt-ekonomiskt samarbete*
att riksdagen med bifall till yrkande 44 i motion 1988/89:U202 och med
avslag på budgetpropositionens medelsförslag och yrkande 29 i
motion 1988/89:U218 som sin mening ger regeringen till känna vad
utskottet anför.

73. Medel för u-landsanpassad teknik (mom. 112)

Pär Granstedt och Birgitta Hambræus (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 113 börjar med "Utskottet vill dock" och slutar med "avstyrks därför", bort ha följande lydelse:

BITS är väl lämpat att ge stöd åt program och projekt som syftar till att utarbeta teknik som är särskilt användbar i u-landsmiljön. Utskottet föreslår därför i enlighet med synpunkterna i motion U230 (c) att ett belopp på 50 milj.kr. av de till BITS föreslagna medlen används för utveckling av u-landsanpassad teknik.

Därmed tillstyrker utskottet yrkande 10 i motion 230 (c).

dels att utskottets hemställan i moment 112 bort ha följande lydelse:

112. beträffande *medel för u-landsanpassad teknik*
att riksdagen med bifall till yrkande 10 i motion 1988/89:U230 som sin
mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

74. Obundet bistånd och u-krediter (mom. 114)

Ingemar Eliasson och Karl-Göran Biörsmark (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 114 börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "U229 (vpk)." bort ha följande lydelse:

Ett svenskt u-kreditsystem har nu med varierande uppläggning och under olika beteckning varit i bruk under en längre tid. Utskottet anser sig efter denna tid kunna göra den samlade bedömningen att de till u-krediter

anslagna biståndsmedlen hade kunnat användas på ett bättre sätt till andra angelägna behov i u-länderna. Det finns flera skäl till denna ståndpunkt. Ett är att det rör sig om ett bistånd som i sin helhet är bundet till uppköp i Sverige.

Utskottet har tidigare i detta betänkande anslutit sig till principen att bistånd bör vara obundet. U-krediterna strider mot denna princip och bör redan av det skälet omprövas.

Det är enligt utskottets uppfattning vidare tveksamt om det alltid är u-länderna som drar fördel av subventionselementet i u-krediterna. Det kan med lika stort fog antas att det är de svenska exportörerna som tillgodogör sig gåvodelen i krediten genom att i motsvarande mån höja priset. Någon närmare utredning av denna fråga har inte gjorts.

Utskottet föreslår därför att systemet med u-krediter omprövas till förmån för ett obundet gåvobistånd. I enlighet med denna uppfattning föreslår utskottet vidare att anslagsposten nästa budgetår begränsas till 300 milj.kr. För detta förslag talar också att anslagsposten för u-krediter under senare år inte ens tillnärmelsevis har kunnat förbrukas.

Med det anförda tillstyrker utskottet yrkandena 3 och 45 i motion U202. Motsvarande yrkanden i motionerna U229 (vpk) och U230 (c) avstyrks med hänvisning till de avvikande medelsförslag som framförs däri.

dels att utskottets hemställan i moment 114 bort ha följande lydelse:

114. *beträffande medelsram för u-krediter*

att riksdagen med bifall till yrkandena 3 och 45 i motion 1988/89:U202 och med avslag på budgetpropositionens medelsförslag, yrkande 33 i motion 1988/89:U229 och yrkande 24 i motion 1988/89:U230 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

75. Medelsram för u-krediter (mom. 114)

Pär Granstedt och Birgitta Hambraeus (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 114 börjar med "Samtidigt är det" och slutar med "U229 (vpk)." bort ha följande lydelse:

Utskottet motsätter sig inte ett u-kreditsystem men anser att det kommit att expandera i alltför snabb takt under senare år, vilket tar sig uttryck i att stora reservationer tidvis samlats under anslagsposten. U-krediterna är en stödform som inte motsvarar önskemålet att biståndet främst skall gynna de fattigaste. Dessutom är det en form av bundet bistånd. Därför är det angeläget att det inte upptar en alltför stor del av det svenska biståndet. Samtidigt finns det biståndsprojekt som är mer ägnade för u-kreditfinansiering än för vanligt gåvobistånd. Dit hör det planerade vattenkraftprojektet Uri i Indien. Detta bör enligt utskottets mening finansieras genom u-krediter men inte genom in-teckning av kommande års landramar. Med hänvisning härtill är utskottet berett att tillstyrka en medelsanvisning på 280 milj.kr. till u-krediter budgetåret 1989/90. Därmed tillstyrks yrkande 24 i motion U230 (c), medan däremot motsvarande yrkande i motionerna U202 (fp) och U229 (vpk) som har annorlunda medelsförslag avstyrks.

dels att utskottets hemställan i moment 114 bort ha följande lydelse:

1988/89UU18

114. beträffande *medelsram för u-krediter*

att riksdagen med bifall till yrkande 24 i motion 1988/89:U230 samt med avslag på budgetpropositionens medelsförslag, yrkandena 3 och 45 i motion 1988/89:U202 och yrkande 33 i motion 1988/89:U229 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

76. Medelsram för u-krediter (mom. 114)

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 114 börjar med "Samtidigt är det" och slutar med "U229 (vpk)." bort ha följande lydelse:

Detta är inte det som från början var avsikten med det svenska utvecklingssamarbetet. Biståndet skall i första hand gå till de fattigaste länderna och till de fattigaste grupperna. Detta skall ske i form av gåvobistånd. Det är bra att handel och annat ekonomiskt samarbete mellan i-länder och u-länder främjas men det skall inte göras med hjälp av biståndsmedel.

U-kreditsystemet har således på två sätt medfört ett tvivelaktigt utnyttjande av knappa biståndsresurser. Det tenderar att gå till medelinkomstländer och det tenderar att gå till projekt som inte gynnar dem som biståndet i första hand är avsett för. Utskottet ansluter sig därmed till förslaget i motion U229 (vpk) att inga nya medel skall anvisas till u-kreditsystemet. Motionerna U202 (fp) och U230 (c) avstyrks i motsvarande delar.

dels att utskottets hemställan i moment 114 bort ha följande lydelse:

114. beträffande *medelsram för u-krediter*

att riksdagen med bifall till yrkande 33 i motion 1988/89:U229 samt med avslag på budgetpropositionens medelsförslag, yrkande 3 och 45 i motion 1988/89:U202 och yrkande 24 i motion 1988/89:U230 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

77. Regler för BITS arbete (mom. 115)

Pär Granstedt och Birgitta Hambræus (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 114 börjar med "BITS har" och slutar med "U230 (c) avstyrks." bort ha följande lydelse:

BITS har efter hand fått allt viktigare uppgifter på biståndsområdet och förfogar över allt större belopp för tekniskt samarbete och för u-krediter. Detta gör enligt utskottets mening att BITS arbete bör organiseras efter ungefär samma riktlinjer som SIDA:s, vilket innebär att styrelsen bör få en bred parlamentarisk sammansättning och att regler bör införas som sätter en övre beloppsgräns för beslutsrätten.

Därmed tillstyrker utskottet yrkande 23 i motion U230 (c).

dels att utskottets hemställan i moment 115 bort ha följande lydelse:

115. beträffande *regler för BITS arbete*

att riksdagen med bifall till yrkande 23 i motion 1988/89:U230 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 114 börjar med "Enligt utskottets mening" och på s. 115 slutar med "U217 (vpk) avstyrks." bort ha följande lydelse:

Det är nu dags att ta ytterligare ett steg. Handel och ekonomiskt samarbete med u-länderna bör främjas, men det bör inte ske genom olika kreditformer som i första hand gynnar företag i Sverige och kanske företag i u-länderna, utan i andra former som tar hänsyn till u-landssituationen i sin helhet. Handelsvillkoren för u-länderna, särskilt de fattigaste, är ojämlika och orättvisa. De uppställs av i-länderna och de stora företagen i den industrialiserade världen. Vinsterna av handeln går ofta tillbaka till dessa stora företag, utan att komma de mest behövande i u-länderna till del.

Utskottet anser därför att det är motiverat att det i Sverige i enlighet med förslaget i motion U217 (fp) upprättas ett eller flera bolag för u-landshandel vars syfte är att bedriva handel på rättvisa villkor och på ett sådant sätt att lokal initiativförmåga och produktion uppmuntras.

Med det anförda tillstyrker utskottet yrkande 3 i motion U217 (vpk).

dels att utskottets hemställan i moment 116 bort ha följande lydelse:

116. beträffande *statligt u-landshandelsbolag*

att riksdagen med bifall till yrkande 3 i motion 1988/89:U217 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

79. Projektbistånd till Somalia m.fl. länder (mom. 117)

Pär Granstedt och Birgitta Hambræus (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 115 börjar med "Med tanke på" och slutar med "U230 (c)" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner förslaget väl motiverat och tillstyrker yrkande 29 i motion U230 (c).

dels att utskottets hemställan i moment 117 bort ha följande lydelse:

117. beträffande *projektbistånd till Somalia m.fl. länder*

att riksdagen med bifall till yrkande 29 i motion 1988/89:U230 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

80. Ändring av IMF-villkor (mom. 119)

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels den del av utskottets yttrande som på s. 116 börjar med "De hårda" och på s. 118 slutar med "som framförs däri." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar i huvudsak de synpunkter på IMF-programmen som framförs i motion U228 (vpk). Den internationella kritiken mot IMFs och Världsbankens standardiserade, okänsliga och på kortsiktiga vinster inriktade strukturanpassningsprogram växer och måste enligt utskottets mening nu tas på allvar. Det är oacceptabelt att dessa program i första hand går ut över de svagaste i samhället, över dem vi med vårt bistånd i första hand vill främja.

Det är oacceptabelt att inflytandet i IMF och Världsbanken nästan uteslutande utövas av dem som själva inte på något sätt behöver beröras av de hårda åtstramningar som nu påtvingas u-länderna. Det är oacceptabelt att de som under lång tid förmått u-länderna att ta på sig stora skulder, ofta för att upprätthålla en import som i-länderna tjänat mest på själva, nu också skall bestämma villkoren för lånens återbetalning.

Enligt utskottets mening bör regeringen ta initiativ i IMF för en ändring av villkoren vid förhandlingar med skuldsatta länder så att strukturanpassningsprogrammen blir socialt acceptabla.

Utskottet tillstyrker därmed förslaget i motion U228 (vpk) i denna del,

dels att utskottets hemställan i moment 119 bort ha följande lydelse:

119. beträffande *ändring av IMF-villkor*

att riksdagen med bifall till yrkande 2 i motion 1988/89:U228 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

81. Avskrivning av skulder m.m. (mom. 120)

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 118 börjar med "Skuldkrisen har" och på s. 119 slutar med "U226 (vpk)." bort ha följande lydelse:

Skuldkrisen är u-ländernas värsta gissel. Den leder till brist på framtidsstro och tvingar fram hårda anpassningsprogram. Utsikterna att lånen inom rimlig tid och på rimliga villkor skall kunna betalas av är för de allra flesta u-länder ytterst små.

Det kan inte göras gällande att situationen är självförvållad. U-länderna har tvingats in i lånekarusellen bl.a. av i-ländernas kreditinstitut och projektförsäljare och av den orättvisa prissättningen på import- och exportvaror. Till stor del har högkonjunkturen i den rika världen kunnat upprätthållas tack vare att u-länderna lånat till sin import och subventionerat sin export med låga löner och dåliga arbetsvillkor.

Tanken på en successiv nedskrivning och slutligen en avskrivning, särskilt av de fattigaste ländernas skulder, får inte längre avvisas som orimlig. Enligt utskottets mening finns det ingen annan väg ut ur krisen. Utskottet ansluter sig därför till förslagen i motion U226 (vpk), nämligen att Sverige skall verka för en allmän nedskrivning av lånen till de fattigaste länderna och att en arbetsgrupp skall ges i uppdrag att utreda en modell för en lösning av skuldkrisen. En låneavskrivning och en radikal förändring av IMF:s strukturanpassningskrav bör vara inslag i gruppens utredningsarbete.

Det behövs enligt utskottets mening också ett bättre mått på den ekonomiska och sociala situationen i de skuldyngda länderna än BNP. Unicef har föreslagit ett sådant mått, U5MR, vilket avspeglar barnadödligheten före fem års ålder. Utskottet anser att detta mått bör komma till användning vid bedömningen av situationen i de skuldsatta länderna.

Utskottet tillstyrker med det anförda yrkandena 2, 3 och 4 i motion U226 (vpk),

dels att utskottets hemställan i moment 120 bort ha följande lydelse:

1988/89:UU18

120. beträffande *avskrivning av skulder m.m.*

att riksdagen med bifall till yrkandena 2, 3 och 4 i motion 1988/89:U226 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

82. Medelsram för insatser i skuldtvingda länder (mom. 121)

Margaretha af Ugglas, Alf Wennerfors och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 119 börjar med "Med hänvisning till" och slutar med "motion U230 (c)." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar regeringens bedömning att Sverige bör delta aktivt i de internationellt samordnade aktionerna till förmån för skuldtvingda u-länder som nu förhandlas fram och att det behövs väl tilltagna medel för detta ändamål. Med tanke på att anslagsposten vuxit så kraftigt sedan den tillkom för några år sedan och att ca 300 milj.kr. av innevarande års anslag är outnyttjade, anser utskottet det tillräckligt med en anslagspåfyllnad på 440 milj.kr. budgetåret 1989/90. Därmed tillstyrks yrkande 20 i motion U218 (m) och avstyrks motsvarande yrkanden i motionerna U219 (mp), yrkandena 35, 36 och 37 i motion U229 (vpk) och yrkande 22 i motion U230 (c).

dels att utskottets hemställan i moment 121 bort ha följande lydelse:

121. beträffande *medelsram för insatser i skuldtvingda länder*

att riksdagen med bifall till yrkande 20 i motion 1988/89:U218 samt med avslag på budgetpropositionens medelsförslag, yrkande 4 i motion 1988/89:U219, yrkandena 35, 36 och 37 i motion 1988/89:U229 och yrkande 22 i motion 1988/89:U230 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

83. Medelsram för insatser i skuldtvingda länder (mom. 121)

Pär Granstedt och Birgitta Hambræus (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 119 börjar med "Med hänvisning till" och slutar med "motion U230 (c)." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar regeringens bedömning att Sverige bör delta aktivt i de internationellt samordnade aktionerna till förmån för skuldtvingda u-länder och att det behövs särskilda medel härför. Det är emellertid enligt utskottets mening inte acceptabelt att de skuldtvingda u-länderna påtvingas hårda och inför sociala realiteter okänsliga strukturanpassningsprogram för att svälta sig ur krisen. I-länderna och deras bankväsen har medverkat till att framkalla skuldsituationen och det är rimligt att i-länderna bär sin del av ansvaret. Sverige måste enligt utskottets mening utforma en strategi för skuldåtgärder som inte leder till en socialt oacceptabel situation. I avvaktan på att en sådan strategi framläggs anser utskottet det tillfyllest med en medelspåfyllnad på 540 milj.kr. budgetåret 1989/90. Det är viktigt att också detta bistånd prövas mot de biståndspolitiska målen. Därmed tillstyrks yrkande 22 i motion U230 (c). Motsvarande yrkanden i motionerna U218 (m), U219 (mp) och U229 (vpk) avstyrks.

dels att utskottets hemställan i moment 121 bort ha följande lydelse:

1988/89:UU18

121. beträffande *medelsram för insatser i skuldyngda länder*
att riksdagen med bifall till yrkande 22 i motion 1988/89:U230 samt
med avslag på budgetpropositionens medelsförslag, yrkande 20 i
motion 1988/89:U218, yrkande 4 i motion 1988/89:U219 och yrkande-
na 35, 36 och 37 i motion 1988/89:U229 som sin mening ger regeringen
till känna vad utskottet anför,

84. Medelsram för insatser i skuldyngda länder (mom. 121)

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 119 börjar med "Med hänvisning till" och slutar med "U230 (c)." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i liket med förslaget i motion U 229 (vpk) att de medel som regeringen föreslår för skuldlättnadsåtgärder i sin helhet skall användas för avskrivning av lån. Budgetpropositionen föreslår 640 milj.kr. för nästa budgetår. Utskottet anser att 300 milj.kr. därav bör disponeras av SIDA för avskrivning av programländernas skulder och återstående 340 milj.kr. användas av UD för avskrivning av i första hand de skulder som frontstaterna i södra Afrika, Vietnam och Nicaragua innehar. Ingen del av dessa belopp skall enligt utskottets mening få sättas in i IMF:s strukturanpassningsprogram. Därmed tillstyrker utskottet yrkandena 35, 36 och 37 i motion U229 (vpk) och avstyrker yrkande 20 i motion U218 (m), yrkande 4 i motion U219 (mp) och yrkande 22 i motion U230 (c).

dels att utskottets hemställan i moment 121 bort ha följande lydelse:

121. beträffande *medelsram för insatser i skuldyngda länder*
att riksdagen med bifall till yrkandena 35, 36 och 37 i motion
1988/89:229, med avslag på budgetpropositionens medelsförslag och
på yrkande 20 i motion 1988/89:U218, yrkande 4 i motion 1988/89:U219
och yrkande 22 i motion 1988/89:U230 som sin mening ger regeringen
till känna vad utskottet anför,

85. Medelsram för insatser i skuldyngda länder (mom. 121)

Marianne Samuelsson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 116 börjar med "De hårda" och på s. 119 slutar med "motion U230 (c)." bort ha följande lydelse:

I regeringens budgetproposition föreslås att anslagsposten för insatser i skuldyngda u-länder fylls på med ytterligare 640 milj.kr. för budgetåret 1989/90. Under de år denna anslagspost funnits till har medlen använts för betalningar av varierande slag. Ofta har det rört sig om återbetalningar av gamla svenska kommersiella, statsgaranterade lån. Biståndsmedel har då använts till att fylla på den svenska statskassan med. I andra fall har ett rent betalningsbalansstöd utgått till våra programländer. Det har i de fallen rört sig om en användning av skuldlättnadsmedelen som inte skilt sig från vanligt landramsbistånd. Trots att ett stort belopp av innevarande års anslag är

outnyttjat förelår regeringen en påfyllnad utan att närmare ange vad de nya pengarna skall användas till. 1988/89:UU18

Utskottet ställer sig mot denna bakgrund tveksamt till regeringens förslag. I enlighet med vad som föreslås i motion U219 (mp) är det enligt utskottets mening långt bättre för u-länderna själva om medlen i stället används för reguljärt bistånd. Utskottet föreslår därför att 640 milj.kr. i stället tillförs anslagsposten för miljöinsatser samt satsas på kvinnorelaterade åtgärder och frivilligorganisationer. Därmed tillstyrker utskottet yrkande 4 i motion U219 (mp). I konsekvens med detta beslut avstyrker utskottet yrkande 20 i motion U218(m), yrkandena 35, 36, och 37 i motion U229 (vpk) och yrkande 22 i motion U230 (c).

dels att utskottets hemställan i moment 121 bort ha följande lydelse:

121. beträffande *medelsram för insatser i skuldyngda länder*
att riksdagen med bifall till yrkande 4 i motion 1988/89:U219 samt med avslag på budgetpropositionens medelsförslag, yrkande 20 i motion 1988/89:U218, yrkandena 35, 36 och 37 i motion 1988/89:U229 och yrkande 22 i motion 1988/89:U230 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

86. Ytterligare medel för avskrivning av skulder (mom. 122)

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 119 börjar med "Likaledes avstyrks" och slutar med "av skulder." bort ha följande lydelse:

Skuldkrisen har som nämnts enorma proportioner. Utskottet har tagit del av förslaget i motion U229 (vpk) om kraftfulla insatser till förmån för en avskrivning av u-ländernas skulder. Under sin behandling av denna fråga har utskottet kommit fram till att ytterligare medel, utöver de i motionen föreslagna, bör tillskjutas för detta ändamål. Utskottet föreslår därför med anledning av motion U229 (vpk) att 1 139,4 milj. kr. anvisas till avskrivning av de fattigaste u-ländernas skulder.

dels att utskottets hemställan i moment 122 bort ha följande lydelse:

122. beträffande *ytterligare medel för avskrivning av skulder*
att riksdagen med anledning av yrkande 38 i motion 1988/89:U229 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

87. Departementsansvaret för skuldfrågor (mom. 123)

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 119 börjar med "Utskottet har inte" och på s. 120 slutar med "motion U210 (vpk)." bort ha följande lydelse:

Utskottet ställer sig mycket frågande inför den i budgetpropositionen aviserade överflyttningen av skuldärenden till finansdepartementet. U-ländernas skuldkris är enligt utskottets mening i hög grad en utrikespolitisk och en biståndspolitisk fråga. Sverige var ett av de länder som tidigt avsatte

särskilda medel för skuldlättnadsåtgärder. Dessa medel ingår i biståndsanslaget. Det gjordes från regeringens sida en viss poäng av att Sverige just genom att kunna bidra med biståndsmedel fick tyngd och betydelse i diskussionerna med andra biståndsgivare om åtgärder för att lindra skuldbördan. Det har också flera gånger av riksdag och regering uttalats att vårt bistånd på skuldområdet skall rikta sig till de fattigaste länderna och vara ett komplement till vårt övriga bistånd. Enligt utskottets mening bör därför det fulla ansvaret för Sveriges uppträdande i frågan om u-ländernas skulder ligga kvar på utrikesdepartementet.

Härtill kommer att utrikesdepartementet, dess biståndsavdelning och SIDA är bättre skickade att hantera skuldfrågan än finansdepartementet som varken har sakkunskap, fältorganisation eller praktiskt kunnande i biståndsfrågor och inte heller kan förväntas ha samma förståelse som biståndsorganisationen för de skuldsatta folkens situation. Enligt utskottets mening får inte den misstanken uppkomma att den svenska regeringen i sin syn på u-ländernas skuldproblem mer företräder långivaren än låntagaren.

Med vad som här anförts tillstyrker utskottet motion U210 (vpk).

dels att utskottets hemställan i moment 123 bort ha följande lydelse:

123. beträffande *departementsansvaret för skuldfrågor*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:U210 som sin mening ger regeringen tillkänna vad utskottet anför.

88. Anslaget för Andra biståndsprogram (mom. 126)

Margaretha af Ugglas, Alf Wennerfors och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 120 börjar med "Utskottet kan inte" och slutar med "budgetåret 1989/90," bort ha följande lydelse: Med tanke på att stora outnyttjade anslagsbelopp samlats under biståndsanslagen finner utskottet det motiverat att det reservationsbelopp som föreslås i motion U218 (m) överförs till C 3-anslaget nästa budgetår. Yrkandena 31 och 32 i motion U218 (m) tillstyrks därmed.

dels att utskottets hemställan i moment 126 bort ha följande lydelse:

126. beträffande *anslaget för Andra biståndsprogram*

att riksdagen med bifall till yrkandena 31 och 32 i motion 1988/89:U218 och med ändring av budgetpropositionens förslag som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

89. Förstärkning av SIDA (mom. 128)

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del under utskottets yttrande på s. 121 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "avstyrks däremot," bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den oro som framförs i motion U229 över vad som i budgetpropositionen kallas för "förskjutning av myndighetens roll i utvecklingssamarbetet mot mer analys, planering, styrning och uppföljning, samt

mindre direkt inblandning i genomförande av projekt och program", dvs. 1988/89:UU18 mindre personal på fältet. Det blir alltmer av utkontraktering till företag och internationella organisationer, fler konsulter. Det blir mindre av projekt och mer importstöd. Utskottet delar inte regeringens uppfattning att det är bra bistånd att som i Uganda satsa 70 milj. kr. i bistånd utan att ha en enda svensk biståndsarbetare på plats. Man låter alltså bl.a. Världsbanken administrera dessa 70 milj. kr. Det är heller ingen besparing på administrationen, eftersom de multilaterala institutionerna har högre sådana omkostnader än SIDA.

Utskottet motsätter sig regeringens nedskärning av SIDA:s och övriga biståndsorgans förvaltningsanslag efter 4-procentsmallen. Biståndsanslaget skiljer sig från andra budgetposter genom att det får öka varje år – och skall göra det i takt med BNI. När volymen bistånd växer, måste även den personal, som skall förvandla pengarna till bistånd, få utökas. Annars sjunker kvaliteten på biståndet.

Utskottet delar den uppfattning som framförs i motion U229 yrkandena 40 och 41 att SIDA och andra biståndsorgan skall vara undantagna från generella nedskärningar av förvaltningskostnaderna och att växande biståndsanslag skall motsvaras av erforderliga personalförstärkningar.

dels att utskottets hemställan i moment 128 bort ha följande lydelse:

128. *beträffande förstärkning av SIDA*

att riksdagen med bifall till yrkandena 40 och 41 i motion 1988/89:U229 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

90. Parlamentarisk arbetsgrupp för information (mom. 133)

Margaretha af Ugglas, Alf Wennerfors och Inger Koch (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 124 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "U218 (m)." bort ha följande lydelse:

SIDA har inte alltid lyckats så väl i sina ansträngningar att informera om det svenska biståndet. Kritik har framförts över bristande öppenhet, över att information kommer sent och tenderar att bli defensiv och att informationen präglas av SIDA:s värderingar. Utskottet anser att det finns skäl att ifrågasätta om det centrala ämbetsverket också skall ha ansvar för informationen.

De åtgärder rörande informationsarbetet med anledning av utredningen som överlämnades under våren 1988 är enligt utskottets uppfattning otillräckliga. Regeringen och SIDA väljer att göra minsta möjliga förändring. Trots uppenbara brister i informationen och trots att anslagen rörande informationen utformats så att organisationer kan få medel för likartad verksamhet via flera olika anslagsposter, föreslås inga förändringar av betydelse.

Utskottet anser att det kan finnas skäl att studera hur det danska "Institutet för Mellempfolkligt Samvirke" fungerar.

Utskottet anser att frågan bör studeras ytterligare. En parlamentarisk arbetsgrupp bör tillsättas för att analysera och lägga förslag om frågan att dela på ansvaret för biståndsadministration och information. Utskottet tillstyrker därmed yrkande 21 i motion U218.

dels att utskottets hemställan i moment 133 bort ha följande lydelse:

1988/89:UU18

133. beträffande *parlamentarisk arbetsgrupp för information*
att riksdagen med bifall till yrkande 21 i motion 1988/89:U218 som sin
mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

91. Medelsram för information (mom. 134)

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del i utskottets yttrande på s. 124 som börjar med "Vad gäller"
och slutar med "U229 (vpk)." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att organisationerna, särskilt solidaritetsrörelsen, bör få
ökade anslag för sin u-landsinformation. Informationsanslaget bör därför
höjas med 4,65 milj.kr. jämfört med regeringens förslag, dvs. till 35 milj.kr.
Utskottet tillstyrker därmed yrkande 42 i motion U229 (vpk).

dels att utskottets hemställan i moment 134 bort ha följande lydelse:

134. beträffande *medelsram för information*
att riksdagen med bifall till yrkande 42 i motion 1988/89:U229 och med
ändring av budgetpropositionens medelsförslag till *Information* för
budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag på 35 000 000 000
kr.,

92. Biståndsramen (mom. 135)

Ingemar Eliasson och Karl-Göran Biörsmark (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 126 börjar med "Utskottets
ställningstagande" och slutar med "*Biståndsanslagen m.m.*" bort ha följande
lydelse:

Utskottet har i det föregående behandlat det svenska utvecklingssamarbe-
tets inriktning och omfattning. Utskottets medelsförslag för de olika
samarbetsområdena har lett till ett förutsett medelsbehov nästkommande
budgetår som överstiger regeringens förslag med 200 milj.kr. Utskottet
föreslår därför i enlighet med yrkande 29 i motion U202 (fp) att biståndsra-
men för budgetåret 1989/90 skall uppgå till 11 860,9 milj.kr.

dels att utskottets hemställan i moment 135 bort ha följande lydelse:

135. beträffande *Biståndsramen*
att riksdagen med bifall till yrkande 29 i motion 1988/89:U202, med
ändring av budgetpropositionens anslagsförslag och med avslag på
yrkande 1 i motion 1988/89:U229 som sin mening ger regeringen till
känna vad utskottet anför.

93. Biståndsramen (mom. 136)

Bertil Måbrink (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 125 börjar med "Utskottets
ställningstagande" och slutar med "*Biståndsramen m.m.*", bort ha följande
lydelse:

Utskottets ställningstaganden i det föregående har lett till ett medelsbehov

under de olika biståndsanslagen som svarar mot en biståndsram på sammanlagt 12 826,9 milj.kr. Utskottet föreslår att riksdagen i enlighet med yrkande 1 i motion U229 (vpk) fastställer denna ram för utvecklingssamarbetet budgetåret 1989/90.

dels att utskottets hemställan i moment 135 bort ha följande lydelse:

135. beträffande *Biståndsramen*

att riksdagen med bifall till yrkande 1 i motion 1988/89:U229, med ändring av budgetpropositionens anslagsförslag och med avslag på yrkande 29 i motion 1988/89:U202 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Särskilda yttranden

1. Framtida medel för aids-insatser

Ingemar Eliasson och Karl-Göran Biörsmark (fp) anför:

Aids-epidemin är en ny och utomordentligt allvarlig belastning på redan hårt drabbade u-länder. Rapporter om HIV-smittans snabba utbredning i Afrika antyder att en katastrof redan är ett faktum. Det finns t.ex. uppgifter om att antalet fall fördubblas väsentligt snabbare än i USA och Europa.

Aids-epidemin kommer med all sannolikhet att bli en väldig utmaning för världens biståndsgivare. Risken är uppenbar att ökningen av antalet aidsfall kommer att knäcka en redan starkt underutvecklad sjukvård.

Den rivstart som Sverige redan genomfört förtjänar uppskattning. Sverige har engagerat sig på en rad olika sätt: genom WHO, genom bilaterala insatser och genom nordiskt samarbete. Allt talar för att detta bistånd kommer att behöva mångdubblas i omfattning. En inriktning bör vara att det avdelas en miljard kronor för internationella aidsinsatser inom den närmaste femårsperioden.

2. Handläggning av kvinnofrågor vid biståndskontoren

Ingemar Eliasson och Karl-Göran Biörsmark (båda fp) anför:

SIDAs handlingsprogram för kvinnoinriktat bistånd håller nu på att omsättas i praktisk handling. Det är enligt vår mening angeläget att detta handlingsprogram genomsyrar SIDAs verksamhet i varje led. En konkret landinriktad handlingsplan bör nu skyndsamt göras upp för varje biståndskontor. Systemet med särskilda kvinnohandläggare bör byggas ut ytterligare så att det vid varje biståndskontor finns en person vars enda eller huvudsakliga arbetsuppgift skall vara att leda och samordna den kvinnoinriktade biståndsverksamheten.

Vi välkomnar det steg som redan tagits av SIDA i detta syfte, men är övertygade om att ytterligare praktiska åtgärder kan vidtas. Det får inte vara så att bristande resurser eller bristande planering på svensk sida är ett hinder för ett bistånd som tar särskild hänsyn till u-landskvinnornas situation och särskilda behov.

3. Miljöanslaget

1988/89:UU18

Bertil Mäbrink (vpk) och Marianne Samuelsson (mp) anför:

Ett enigt utskott föreslår att miljöanslaget ökas med 100 milj.kr. mer än vad budgetpropositionen föreslagit, alltså totalt 225 milj.kr. Vi har anslutit oss till detta trots att vi anslagit betydligt högre belopp, 500 milj.kr. (vpk) och 465 milj.kr. (mp). Vi anser att det är en betydelsefull markering som ett enigt utskott nu gjort när det gäller miljövärdssatsningar bl.a. i våra programländer.

Vi har i stället fört över våra högre miljövärdssatsningar till regnskogarnas bevarande (mp) och till skuldavskrivningar (vpk).

4. Kostnad för livsmedelsbistånd

Ingemar Eliasson och Karl-Göran Biörsmark (båda fp) anför:

Vi konstaterar att utskottet uttalar att biståndsmedel inte längre skall få användas för att täcka den merkostnad som uppstår när svenskt spannmål som är avsett som livsmedelshjälp köps upp till svenska regleringspriser i stället för till det lägre världsmarknadspriset. Detta uttalande, som gäller de spannmålsköp i Sverige som kan komma att ske från och med nästa budgetår, hälsar vi med stor tillfredsställelse. Det ligger i linje med de invändningar som folkpartiet under en följd av år haft mot att biståndsmedel i praktiken används som ett direkt stöd åt den svenska jordbruksnäringen.

5. Analys av biståndet till Vietnam

Margaretha af Ugglas, Alf Wennerfors och Inger Koch (alla m) anför:

Då Vietnam under många år varit det främsta mottagarlandet för svenskt bistånd, samtidigt som biståndet dit varit mycket omdiskuterat, anser vi att en bredare analys av det svenska biståndet är önskvärd. En sådan analys kan också ha ett betydande värde om en regional konfliktlösning kommer till stånd i Sydostasien.

6. SIDA:s myndighetsanslag

Ingemar Eliasson och Karl-Göran Biörsmark (båda fp) anför:

Utskottet föreslår att en del av det påslag på anslagsposten för bilateralt miljösamarbete skall få användas för en förstärkning av utrikesförvaltningens och SIDA:s administrativa resurser på miljöbiståndsområdet. Vi uppfattar detta uttalande som ett erkännande av principen att det inte är försvarligt att låta anslagen för personalresurser förbli oförändrade samtidigt som biståndsanslagen gradvis växer i enlighet med vårt enprocentsåtagande och ständigt nya kvalitetskrav ställs på biståndsorganisationen. Därmed har utskottet delvis gått yrkande 46 i motion U202 (fp) till mötes.

1. Biståndets framtida storlek (fp)	134
2. Biståndets framtida storlek (vpk)	134
3. Utbetalningsmålet (m)	135
4. Det multilaterala biståndets andel (c)	136
5. Själv tillit som biståndsmål (mp)	136
6. Särskilt anslag för demokratibistånd (m)	137
7. Särskilt anslag för demokratibistånd (c)	137
8. Särskilt anslag för demokratibistånd (fp)	138
9. Oberoende rapporter om demokrati och mänskliga rättigheter (fp)	138
10. Institut för mänskliga rättigheter (m)	139
11. Bistånd genom politiska partier (fp)	139
12. Barnens roll i utvecklingssamarbetet (c)	140
13. Bindning av importstödet (m)	141
14. Programlandssamarbete med Uganda m. fl. länder (fp)	141
15. Programlandssamarbete med Kampuchea (vpk)	142
16. Biståndspolitisk utredning (m, c)	142
17. Biståndspolitisk utredning (vpk)	143
18. Biståndspolitisk utredning (mp)	144
19. Departement för u-landsfrågor (vpk)	144
20. Nordiskt biståndssamarbete (c)	145
21. Bidrag till UNDP, UNFPA, Unicef, UNRWA och UNHCR (fp)	145
22. Bidrag till Unicef, UNRWA, IPPF och ITC (vpk)	146
23. Bidrag till Unicef (c)	147
24. Världsbanksfinansiering av kraftprojekt i Amazonas (c, vpk, mp)	148
25. Världsbankens och IMF:s verksamhet (vpk)	149
26. Bidrag till IDA (fp)	149
27. Bidrag till övrigt samarbete med utvecklingsbanker (vpk)	150
28. Utträde ur IFC (vpk)	150
29. Bidrag till WFP (c)	151
30. Nordiska kreditfonden (vpk)	151
31. Bidrag till internationella biståndsprogram (mp)	151
32. Medelsram för Angola (vpk)	152
33. Medelsram för Etiopien (vpk)	152
34. Framtida bistånd till Etiopien (mp)	153
35. Avvecklingsplan för biståndet till Kenya (vpk)	153
36. Medelsram för Tanzania (m)	153
37. Uri-kraftverket i Indien (vpk, mp)	154
38. Medelsram för Laos (fp)	154
39. Medelsram för Vietnam (m)	155
40. Medelsram och avvecklingsplan för biståndet till Vietnam (fp) ...	155
41. Medelsram för Vietnam (vpk)	156
42. Medelsram för Nicaragua (m)	156
43. Medelsram för Nicaragua (c)	157
44. Medelsram för Nicaragua (vpk)	157
45. Medelsram för regionala insatser i Afrika (c)	158
46. Medelsram för humanitärt bistånd till södra Afrika (fp, c)	158

47. Medelsram för humanitärt bistånd till södra Afrika (vpk)	158
48. Stöd till familjeförsörjande kvinnohushåll på landsbygden (vpk)	159
49. Medelsram för regionala insatser i Centralamerika (m)	159
50. Medelsram för humanitärt bistånd i Latinamerika (vpk)	160
51. Inrättande av anslagspost för humanitärt bistånd till Asien (fp) ...	160
52. Inriktning av katastrofbiståndet (m)	160
53. Humanitärt bistånd till palestinska folket (c)	161
54. Humanitärt bistånd till palestinska folket (vpk)	161
55. Humanitärt bistånd till Polisario (fp)	162
56. Medelsram för bistånd genom enskilda organisationer (m)	162
57. Medelsram för bistånd genom enskilda organisationer (fp)	163
58. Medelsram för bistånd genom enskilda organisationer (c)	163
59. Medelsram för bistånd genom enskilda organisationer (vpk)	164
60. Medelsram för bistånd genom enskilda organisationer (mp)	165
61. Framtida storlek av anslagsposten för enskilda organisationer (fp)	165
62. Föreningen för Appropriate Technology Sweden (c, mp)	166
63. Särskilt miljöbistånd till Vietnam, Laos, Kampuchea och Cuba (vpk)	166
64. Medelsram för Särskilda program (fp)	166
65. Medelsram för Särskilda program (mp)	167
66. Inflytande över medelsfördelningen inom anslaget Särskilda pro- gram (m)	167
67. Medel till UNESCO för mänskliga rättigheter (vpk)	168
68. Rekrytering och utbildning av fältpersonal (vpk)	168
69. Bidrag till utvecklingssamarbete genom SIDA (C 2) (m)	168
70. Bidrag till utvecklingssamarbete genom SIDA (C 2) (vpk)	169
71. Medelsram för tekniskt-ekonomiskt samarbete (m)	169
72. Medelsram för tekniskt-ekonomiskt samarbete (fp)	170
73. Medel för u-landsanpassad teknik (c, mp)	170
74. Obundet bistånd och u-krediter (fp)	170
75. Medelsram för u-krediter (c)	171
76. Medelsram för u-krediter (vpk)	172
77. Regler för BITS arbete (c)	172
78. Statligt u-landshandelsbolag (vpk)	173
79. Projektbistånd till Somalia m.fl. länder (c)	173
80. Ändring av IMF-villkor (vpk)	173
81. Avskrivning av skulder (vpk)	174
82. Medelsram för insatser för skuldyngda länder (m)	175
83. Medelsram för insatser för skuldyngda länder (c)	175
84. Medelsram för insatser i skuldyngda länder (vpk)	176
85. Medelsram för insatser för skuldyngda länder (mp)	176
86. Ytterligare medel för avskrivning av skulder (vpk)	177
87. Departementsansvaret för skuldfrågor (vpk)	177
88. Anslaget för Andra biståndsprogram (m)	178
89. Förstärkning av SIDA (vpk)	178
90. Parlamentarisk arbetsgrupp för information (m)	179
91. Medelsram för information (vpk)	180

92. Biståndsramen (fp)	180	1988/89:UU18
93. Biståndsramen (vpk)	180	

Särskilda yttranden

1. Framtida medel för aids-insatser (fp)	181
2. Handläggning av kvinnofrågor vid biståndskontoren (fp)	181
3. Miljöanslaget (vpk, mp)	182
4. Kostnad för livsmedelsbistånd (fp)	182
5. Analys av biståndet till Vietnam (m)	182
6. SIDA:s myndighetsanslag (fp)	182

Översikt av utskottets behandling av motionerna

1988/89:UU18

Bilaga

Motion 1988/89	Utskottets hemställan <i>moment</i>	Reservation nr
U202:1	1	1
2	30	
3	114	74
4	56	
5	15	
6	21	11
7	15	
8	18	
9	19	
10	96	
11	36	
12	34	14
13	34	14
14	94	55
15	34	14
16	34	14
17	77	40
18	68	
19	68	
20	9	
21	10	
22	29	
23	23	
24	24	
25	28	
26	28	
27	28	
28	39	
29	135	92
30	43	21
31	44	21
32	52	26
33	45	21
34	46	21
35	47	21
36	76	40
37	75	38
38	34	14
39	34	14
40	88	51
41	83	46
42	95	58
43	104	64
44	111	72
45	114	74
46	127	
U204	100	62
U205	31	
U206	13	
U207	59	
U208	26	
U209:1	9, 12	
2	9	
3	8	
4	8	
U210	123	87
U211:1	12	
2	50	24
3	50	24
U212	56	

Motion 1988/89	Utskottets hemställan moment	Reservation nr
U213	60	
U214	84	48
U215	23	
U216	95	
U217:1	38	17
2	40	19
3	116	78
U218:1	6	
2	37	
3	38	16
4	38	16
5	2	3
6	17	
7	16	7
8	20	10
9	7, 14	
10	101	
11	29	
12	32	13
13	28	
14	15	
15	95	56
16	89	52
17	33	
18	82	
19	42	
20	121	82
21	133	90
22	36	
23	76	39
24	78	
25	105	66
26	73	36
27	79	42
28	85	49
29	111	71
30	110	69
31	126	88
32	126	88
33	65	
34	68	
35	72	
U219:1	95	60
2	101	
3	104	65
4	121	85
5	74	37
6	5	5
7	70	34
8	38	18
U220	12	
U221	57	
U222:1	50	24
2	50	24
3	50	24
4	50	24
5	50	24
U223	100	62
U224	97	
U225:1	11	
2	6	
U226:1	118	
2	120	81

Motion 1988/89	Utskottets hemställan <i>moment</i>	Reservation nr
	3	81
	4	81
U227	24	
U228:1	51	25
	2	80
	3	25
	4	25
U229:1	135	93
	2	
	3	22
	4	22
	5	22
	6	22
	7	27
	8	28
	9	
	10	30
	11	32
	12	33
	13	35
	14	
	15	
	16	41
	17	15
	18	15
	19	63
	20	44
	21	
	22	
	23	50
	24	
	25	
	26	47
	27	54
	28	59
	29	
	30	
	31	63
	32	68
	33	76
	34	
	35	84
	36	84
	37	84
	38	86
	39	70
	40	89
	41	89
	42	91
	43	67
U230:1	38	16
	2	6
	3	12
	4	23
	5	
	6	101
	7	51
	8	13
	9	29
	10	73
	11	27
	12	4
	13	29

Motion 1988/89	Utskottets hemställan <i>moment</i>	Reservation nr
14	93	53
15	41	20
16	15	
17	16	7
18	28	
19	29	
20	95	57
21	118	
22	121	83
23	115	77
24	114	75
25	80	45
26	57	
27	90	
28	79	43
29	117	79
U231:1	81	
2	81	
3	81	
U232	100	62
U233:1	67	
2	65	
3	65	
U234	93	
U235	113	
U236	12	
U237	12	
U533:2	64	31
U541:8	22	
9	15	
U543:6	22	
15	22	
16	15	
U547:8	99	
9	90	
10	91	
11	90	
12	90	
13	90	
14	90	

Sammanfattning av betänkandet	1
Regeringens hemställan	3
Motionsförteckning	4
U-ländernas ekonomiska utveckling	17
1. Anslagsutveckling	19
Propositionen	19
Utskottet	21
2. Allmänna riktlinjer för utvecklingssamarbetet	22
Propositionen	22
Motionssammanfattningar och utskottsöverväganden	34
3. Bidrag till internationella biståndsprogram (C1)	62
Propositionen	62
Utskottet	71
4. Utvecklingssamarbete genom SIDA (C2)	80
4.1 Samarbete med enskilda länder	81
4.2 Regionalt och humanitärt bistånd i Afrika	90
4.3 Regionalt och humanitärt bistånd i Latinamerika och Asien	93
4.4 Katastrofer, stöd till återuppbyggnad m.m.	94
Katastrofpostens användning	95
Katastrofbistånd till vissa ändamål (Afghanistan, Etiopien, Palestinska folket, Polisario)	96
4.5 Bistånd genom folkrörelser och enskilda organisationer	99
4.6 Särskilda miljöinsatser	102
4.7 Särskilda program	104
5. Andra biståndsprogram (C3)	108
Tekniskt samarbete och u-krediter	112
Projektbistånd	115
Särskilda insatser i skuldtyngha länder	115
6. SIDA:s myndighetsanslag (C4)	120
7. Styrelsen för u-landsutbildning (C5)	121
8. Styrelsen för u-landsforskning SAREC (C6)	121
9. Nordiska Afrikainstitutet (C7)	121
10. Beredningen för internationellt tekniskt-ekonomiskt samarbete (C8)	121
11. Information (C9)	122
12. Biståndsramen	125
Hemställan	125
Reservationer	134
Särskilda yttranden	181
Sammanställning av motionsyrkanden	186